

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

αντί

Περίοδος Β'
Τεύχος 918
Παρασκευή
28 Μαρτίου 2008
Τιμή: 4 ευρώ

Πού είναι ο τρίτος; Πήρε το όνομα και έφυγε...

- Η ώρα του ΣΥΡΙΖΑ
- Όταν ο Γιώργος σώζει και πάλι τον Κώστα
- Πέντε χρόνια από τον πόλεμο του Ιράκ
- Αφιέρωμα στον Νίκο Γιανναδάκη

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ ΤΩΡΑ

Πώς η TV χρησιμοποιεί τον Άνθρωπο
αλλά και πώς ο Άνθρωπος χρησιμοποιεί την TV

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΒΕΝΑΡΔΟΣ

ΖΩΗ ΚΑΙ ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ!

Ένα Δράμα και μια Κωμωδία
Θεατρικό δίπτυχο

Εισαγωγή:
Λέανδρος Πολενάκης
Βάσω Μπελίση Παπαθεοδώρου

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΛΥΤΥΠΟ

Ένα Δράμα και μια Κωμωδία
βγαλμένα μέσα από την καθημερινή μας
«εικονική»(;) πραγματικότητα.

Δυο θεατρικά έργα του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΒΕΝΑΡΔΟΥ
που διαβάζονται απνευστί!

Εκδόσεις Πολύτυπο

Κεντρική διάθεση: Δημοχάρους 60, Αθήνα, τηλ.: 210-72.32.819

Περίοδος Β' • Έτος 35ο • Τεύχος 918
Παρασκευή 28 Μαρτίου 2008

Τιμή τεύχους: 4 ευρώ

**ANTI - ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ
ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ**

Κωδικός εντύπου για τα ΕΛΤΑ: 1045

Δημοχάρους 60, 115 21 Αθήνα

Τηλ. 210-7232713 - 210-7232819

Fax: 210-7226107

ANTI ON-LINE: <http://www.anti.gr>

e-mail: chrapou@otenet.gr

ΕΚΔΟΤΗΣ-ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ: Χρήστος Γ.

Παπουτσάκης

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΥΛΗΣ: Ελευθερία Παπουτσάκη

Σταυρούλα Μανώλη

ΚΑΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: Παναγιώτης

Τσάρας

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΔΙΑΦΗΜΙΣΗΣ: Άννα Χριστάκη

ΕΚΤΥΠΩΣΗ: ΤΥΠΟΕΚΔΟΤΙΚΗ Α.Ε.

Λεύκης 134, Κρουονέρι, τηλ. 210-6297600

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ:

Ετήσια συνδρομή: 26 τεύχη, Εξάμηνη:
13 τεύχη

ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ: Εξαμ. 39 ευρώ, Ετήσια 78 ευρώ,

Οργανισμών, Τραπεζών, κ.λπ.: 200 ευρώ

Φοιτητική ετήσια: 70 ευρώ

ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ: ΕΥΡΩΠΗ - ΜΕΣΟΓ. ΧΩΡΕΣ:

Εξαμ.: 74 ευρώ, Ετήσια: 148 ευρώ,

ΗΠΑ - ΚΑΝΑΔΑΣ - ΑΣΙΑ - ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ:

Εξαμ. 125 δολ. ΗΠΑ, Ετήσια 250 δολ. ΗΠΑ

ΕΜΒΑΣΜΑΤΑ - ΕΠΙΤΑΓΕΣ: Χρήστος

Παπουτσάκης Δημοχάρους 60, 115 21 Αθήνα

ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΣ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΣ:

Εθνική Τράπεζα Ελλάδος:

172/40050660

ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: 6 ευρώ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ:

Για τα βιβλιοπωλεία της Αθήνας: Περιοδικό ANTI,
για τα βιβλιοπωλεία της Β. Ελλάδας:

Κέντρο του βιβλίου - Α. Πουλουκτοσή και Σία Ε.Ε.

Λασάνη 3, Θεσσαλονίκη, τηλ. 2310-237463

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

• ΚΥΡΙΟ ΑΡΘΡΟ: Διέξοδος με αλλαγή νόμου	4
• ΣΚΙΤΣΟ: Κώστας Κουφογιώργος	5
• ΑΝΤΗΝΩΡ: ΠΑΣΟΚ: Πόσο τιμάται μια πρόταση μομφής;	6
• ΑΝΤΙ-ΘΕΣΕΙΣ	8
• ΗΜΕΡΟΔΗΚΤΗΣ	12
• Τ.Μ.: Η Αρχαία Ολυμπία και η ελληνική υποκρισία	13
• Βασίλης Ζήσης: Όταν ο Γιώργος σώζει και πάλι τον Κώστα	14
• Τάκης Διαμαντής: Η φάρσα της ανακύκλωσης στο «Σκοπιανό»	15
• Φαρούκ Τουντζάι: Στα Βαλκάνια δεν πηλττούμε ποτέ!	17
• Στρατής Μοσχονήσιος: Ενώπιος ενωπίω ΣΥΝ και ΣΥΡΙΖΑ	18
• Ρούντι Ρινάλντι: Όριο του ΣΥΡΙΖΑ οι πόθοι και οι ανάγκες της κοινωνίας	20
• Αλέξανδρος Καζαμίας: Οι πολιτικές συνθήκες της ανόδου του ΣΥΡΙΖΑ	22
• Γιάννης Κουρταλιώτης: Το ΠΑΣΟΚ σε πορεία ΕΔΗΚ	24
• Οδυσσέας Αρβανίτης: Ο πόλεμος για τη διαδοχή του Καραμανλή και του... Λαμπράκη	26
• Γιάννης Κουρταλιώτης: «Αλήτες, Ρουφιάνοι, Δημοσιογράφοι»;	29
• Σήφης Φιτσανάκης: Μετά από πέντε χρόνια πολέμου στο Ιράκ	30
• 10-20-30 ΧΡΟΝΙΑ	32
Αφιέρωμα στον Νίκο Γιανναδάκη	33
• Μαριλίζα Μητσού: Χρέος και αδικία στα <i>Κείμενα</i> του Ν.Χ. Γιανναδάκη	34
• Γ. Γραμματικάκης: Η μορφή ενός διανοούμενου, φίλου και οραματιστή	38
• Γ.Μ. Σηφάκης: Ένας διανοούμενος της δράσης	42
• ΓΡΑΜΜΑΤΟΚΙΒΩΤΙΟ	44
• ΕΚΤΟΣ ΑΘΗΝΩΝ	45
• —: Θανάσης Μπουρνιάς (1922-2008)	46
• —: Γκούιντο Τσιόφφι - Γιώργης Βαγιάκης	47
• ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ	48
• Χάρη Σταθάτου: Οι ξένες γλώσσες και το τσεκούρι	49
• Κώστας Καλφόπουλος: Μια συζήτηση με τον Ακύλλα Καραζήση και τον Μιχαήλ Μαρμαρινό	50
• Δημήτρης Φιλippiδης: Αρχιτεκτονικά Θέματα	52
• Ειρήνη Μ. Μουντράκη: Οι Αγνοούμενοι στις Ροές	53
• Σάββας Πατσαλίδης: Το ελληνικό έργο και η ανάγκη για εξωστρέφεια	54
• Νίκος Βρατσάνος: Λόγια της Άμμου	56
• Δημήτρης Χαρίτος: 10ο Φεστιβάλ Ντοκιμαντέρ Θεσσαλονίκης	57
• Χάρη Σταθάτου: Συμπάσχοντες	59
• Ελένη Βαφειάδου-Παπανικολάου: Νικόλαος Δούμπα	60
• ΒΙΒΛΙΟ	64

Επικοινωνήστε με το Αντί: www.anti.gr

ΔΙΕΞΟΔΟΣ ΜΕ ΑΛΛΑΓΗ ΝΟΜΟΥ

ΣΤΗ ΜΕΤΑΠΟΛΙΤΕΥΤΙΚΗ Ελλάδα είναι συχνό φαινόμενο να καταρρέει η επιρροή του κυβερνητικού κόμματος, ειδικά όταν αυτό διανύει τη δεύτερη θητεία του. Τόσο η Νέα Δημοκρατία του 1981 και του 1993 όσο και το ΠΑΣΟΚ του 1989 και του 2004 όδευαν στις εκλογές γνωρίζοντας λίγο ή πολύ ότι θα τις χάσουν. Η φθορά της εξουσίας, η συσσώρευση οικονομικών προβλημάτων, συχνά η δημοσιοποίηση ατασθαλιών στη διαχείριση του δημόσιου χρήματος έριχναν την δημοτικότητα του κυβερνώντος κόμματος σε πολύ χαμηλά επίπεδα και καθιστούσαν βέβαιη την άνοδο της αντιπολίτευσης στην εξουσία μετά τη διεξαγωγή των πρώτων επερχόμενων εκλογών.

ΤΟΣΟ Η ΝΔ όσο και το ΠΑΣΟΚ είχαν φτάσει σε κάποιες περιόδους να κινούνται σε δημοσκοπικά ποσοστά της τάξης του 30-35% και προετοιμάζονταν να βρεθούν σύντομα στην αντιπολίτευση, όπου ήλπιζαν να ανακάμψουν. Σε ένα παρόμοιο σημείο βρισκόμαστε και σήμερα. Μετά από μόλις τέσσερα χρόνια (αλλά και δύο εκλογικές αναμετρήσεις) στην κυβέρνηση της χώρας, η Νέα Δημοκρατία βλέπει τα ποσοστά της να καταρρέουν. Με τη δύναμή της μάλιστα να φθάνει σπάνια το 30% στις δημοσκοπήσεις, η κυβέρνηση Καραμανλή αναδεικνύεται σε μία από τις πιο αντιδημοφιλείς –αν όχι η πιο αντιδημοφιλής– κυβέρνηση της Μεταπολίτευσης.

ΚΑΙ ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ μόνο οι δημοσκοπήσεις. Μέσα σε τρεις μήνες όλους κι όλους, η κυβέρνηση αντιμετώπισε ισάριθμες τεράστιες διαδηλώσεις των εργατικών συνδικάτων για το Ασφαλιστικό (με την τελευταία να θεωρείται η μεγαλύτερη εργατική συγκέντρωση της Μεταπολίτευσης) και ένα μπαράζ απεργιών με καθολική συμμετοχή, που όμοιά της μόνο η κυβέρνηση Μητσοτάκη είχε αντιμετωπίσει παλαιότερα.

ΣΕ ΑΝΑΛΟΓΕΣ ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΙΣ στο παρελθόν, υπήρχε ένας συγκεκριμένος –αν και άτυπος– τρόπος με τον οποίο αντιμετωπιζόταν αυτή η κατάσταση. Η καταρρέουσα κυβέρνηση περιόριζε το νομοθετικό της έργο και περίμενε τις εκλογές. Όχι μόνο γιατί δεν ήταν πολύ δημοκρατικό να συνεχίζει να νομοθετεί ακατάπαυστα μια κυβέρνηση που καταφανώς είχε απολέσει τη λαϊκή υποστήριξη, αλλά –κυρίως– γιατί, εάν δεν το έπραττε, κινδύνευε να συνθλιβεί στις επόμενες εκλογές.

Η ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ωστόσο είναι ελαφρώς διαφοροποιημένη. Η κυβέρνηση, έχοντας καταφανώς απέναντί της τα 2/3 της ελληνικής κοινωνίας, συνεχίζει να νομοθετεί και να επικαλείται την ανάγκη «μεταρρυθμίσεων». Το επιχείρημά της δε είναι ότι έχει «νωπή εντολή» και παραμένει πρώτη στις δημοσκοπήσεις. Ακριβώς σε αυτό το τελευταίο βρίσκεται και η ανισορροπία του πολιτικού συστήματος, που υποθάλπεται και από τις τερατογενέσεις του τρέχοντος και του επόμενου εκλογικού νόμου.

ΣΤΗΝ ΑΝΤΙΠΟΛΙΤΕΥΣΗ συντελείται αυτή τη στιγμή μια αλλαγή φρουράς. Το πάλαι ποτέ κραταιό ΠΑΣΟΚ κλείνει τον κύκλο του και σύντομα το έργο του θα αποτιμάται ιστορικά. Ο ανερχόμενος ΣΥΡΙΖΑ, με σημείο εκκίνησης το 5% του 2007, δεν είναι σε θέση να μετατραπεί άμεσα σε πρώτο κόμμα. Με τα αυθαίρετα κοινοβουλευτικά μπόνους (40 και κατόπιν 50 εδρών) που δίνει ο εκλογικός νόμος στο πρώτο κόμμα, η Νέα Δημοκρατία βρίσκεται στην ευχάριστη θέση να εκβιάζει την κοινωνία και να παρουσιάζεται ως η εναλλακτική λύση στο χάος, με ποσοστά που ζήτημα είναι αν θα ξεπεράσουν το 35% στις εκλογές.

ΚΑΝΕΙΣ ΔΕΝ ΜΠΟΡΕΙ με σιγουριά να πει ότι στο σημερινό πολιτικό σύστημα υπάρχουν προφανείς κυβερνητικές συνεργασίες. Αυτό όμως δεν σημαίνει ότι μπορεί η Ελλάδα να μετατραπεί σε όμηρο ενός νόμου που φτιάχτηκε στηριζόμενος σε εντελώς διαφορετικούς πολιτικούς συσχετισμούς και ενός κόμματος (ΝΔ) που έχει απολέσει καταφανώς την εμπιστοσύνη των πολιτών. Και σε τελική ανάλυση, κανείς δεν δικαιούται να κυβερνά τη χώρα με ποσοστά 38-39%. Άμεση λύση από το τεχνητό αυτό αδιέξοδο είναι η ψήφιση από όλη τη Βουλή ενός νόμου που θα δίνει σε όλα τα κόμματα την πραγματική τους δύναμη και δεν θα απαγορεύει τις συνεργασίες.

ΤΟ ΤΙ ΠΛΕΙΟΨΗΦΙΕΣ θα γεννηθούν τότε θα το κρίνει η ίδια η ζωή και ο λαός, που σήμερα εκβιάζεται κατάφωρα από ένα πολιτικό σύστημα που καταρρέει.

ΣΟΥ ΕΛΥΣΑ
ΤΟ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΟ
ΤΟ ΣΚΟΠΙΑΝΟ
ΤΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ
ΤΟ ΕΡΓΑΣΙΑΚΟ
ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΛΟΓΙΚΟ

ΤΙ ΑΛΛΟ
ΘΕΛΕΙΣ
ΛΑΕ ΜΟΥ ;

ΧΑΣΕ ΛΙΓΟ
ΒΑΡΟΣ,
ΑΣΗΚΟΤΟΣ
ΕΓΙΝΕΣ...

Κο
083

Σ ΠΟΛΙΤΙΚΟ
ΕΚΑ
ΠΕΝΘΗΜΕΡΟ

ΠΑΣΟΚ: Πόσο τιμάται μια πρόταση μομφής; ...Και δύσκολες ώρες μετά την τελευταία πρόταση Νίμιτς για το όνομα της ΠΓΔΜ

... ΚΑΙ ΕΝΩ ο ρους των γεγονότων είχε προδιαγραφεί ή σχεδόν προδιαγραφεί (ψηφίση του Ασφαλιστικού, στο σύνολό του, την Τετάρτη, συζήτηση της πρότασης Αλέκου Αλαβάνου για διενέργεια δημοψηφίσματος επί του Ασφαλιστικού, συλλογή υπογραφών για στήριξη της πρότασης του ΣΥΝ, νέες κινητοποιήσεις των συνδικαλιστικών οργανώσεων, κ.ά.), ξαφνικά, ο πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ Γ.Α. Παπανδρέου έκρινε πως είχε έλθει το πλήρωμα του χρόνου, ίνα το ΠΑΣΟΚ, κόμμα της αξιωματικής αντιπολίτευσης, καταθέσει πρόταση δυσπιστίας κατά της κυβέρνησης. Εκείνη τη στιγμή, το ΠΑΣΟΚ συγκέντρωνε, με βάση τις τελευταίες σφυγμομετρήσεις, στην πρόθεση ψήφου, το 25,2%, έναντι 29,2% της Νέας Δημοκρατίας, 6,8% του ΚΚΕ, 17,8% του ΣΥΡΙΖΑ και 2% των Οικολόγων. Άλλο 1,1%, Λευκά/Άκυρα 5,7% και Αναποφάσιμοι 7,4%.

ΟΠΩΣ ΗΤΑΝ φυσικό, η πρόταση Γ.

Παπανδρέου, την οποία στήριξαν, στη συνέχεια, οι Ευ. Βενιζέλος και Θ. Παγκαλός, προκάλεσε τις έντονες αντιδράσεις της Νέας Δημοκρατίας, του ΚΚΕ, του Λαϊκού Ορθόδοξου Συναγερμού και –σε περιορισμένη κλίμακα– του Συνασπισμού. Είπαν οι κυβερνητικοί βουλευτές, προεξάρχοντας του υπουργού Εσωτερικών Προκόπη Παυλόπουλου: Αυτό που καταθέσατε δεν είναι πρόθεση δυσπιστίας, αλλά πρόταση αμηχανίας... Απλώς επιχειρείτε ν' αποδείξετε ότι δεν είσθε η... ουρά του ΣΥΡΙΖΑ και ότι ενεργείτε ως κόμμα της αξιωματικής αντιπολίτευσης. Και επειδή συχνά κατηγορείτε την κυβέρνηση ότι παραμένει στην εξουσία με οριακή ψηφοφορία, καλό είναι να θυμάσθε ότι μια από τις κυβερνήσεις σας (η κυβέρνηση Σημίτη) παρέμεινε στην εξουσία, επί τέσσερα χρόνια, με διαφορά ψήφων 1,05%. [Όπως είναι γνωστό, στις εκλογές Απριλίου 2000, το ΠΑΣΟΚ είχε συγκεντρώσει 3.007.596 ψήφους ή

43,79% (158 έδρες) έναντι 2.935.196 ψήφων ή 42,74% (125 έδρες)].

Α. ΑΛΑΒΑΝΟΣ: «ΚΑΛΩΣ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ»!

ΓΙΑ ΤΗ γενική γραμματέα του ΚΚΕ Αλέκα Παπαρήγα η όλη αυτή ιστορία –η κατάθεση πρότασης μομφής από πλευράς ΠΑΣΟΚ και ο διαγκωνισμός μεταξύ ΠΑΣΟΚ και ΣΥΡΙΖΑ– είναι μια από τα ίδια, έκφραση μιας «ψευδεπίγραφης αντιπολίτευσης», ενώ για τον πρόεδρο του ΛΑΟΣ, η πρόταση μομφής του ΠΑΣΟΚ δίνει ανάσα στην κυβέρνηση για να παρακαμφθεί το «Μακεδονικό», το οποίο –βεβαίως, βεβαίως– ετοιμάζονται να απεμπολήσουν οι Καραμανλής, Μπακογιάννη και κάποιοι υπόλογοι συνεργάτες τους. Και ο Αλαβάνος; Αλήθεια, πώς αντέδρασε ο πρόεδρος της κοινοβουλευτικής ομάδας του ΣΥΡΙΖΑ, όταν ρωτήθηκε για την πρόταση μομφής του Γ.Α. Παπανδρέου; Είπε απλώς: «Καλώς τα παιδιά»! Πλην, η διατύπωση δεν άρεσε

Γραφτείτε συνδρομητές στο Αντί

Το Αντί κυκλοφορεί από τη Μεταπολίτευση, συνεχίζοντας μian ιστορία που άρχισε μέσα στη δικτατορία. Στα τεύχη του καταγράφεται η πολιτική και πολιτιστική ζωή της χώρας.

Γραφτείτε συνδρομητές στο Αντί

για να εξασφαλίσετε τη συνεχή και αντικειμενική ενημέρωσή σας.

(ποσώς) στα στελέχη του ΠΑΣΟΚ, ένα των οποίων διείδαν, στο περιεχόμενό της, μια δόση ειρωνείας: *Ε, όχι και έτσι σύντροφε Αλαβάνο!*

ΠΑΝΤΩΣ, ο σύντροφος Α. Αλαβάνος, συνοδευόμενος, τη φορά αυτή, από τους κοινοβουλευτικούς εκπροσώπους του κόμματος Φώτη Κουβέλη και Γιάννη Δραγασάκη, επισκέφθηκαν τον πρόεδρο της Δημοκρατίας Κάρολο Παπούλια όχι «για να του υποδείξουν τα καθήκοντά του» –κατά την εύστοχη παρατήρηση του Φώτη Κουβέλη– αλλά για να επισημάνουν ορισμένες διατάξεις του νομοσχεδίου, οι οποίες, κατά τη γνώμη του ΣΥΝ, είναι αντισυνταγματικές.

**ΠΡΟΤΑΣΗ ΤΕΛΕΣΙΓΡΑΦΟ Μ. ΝΙΜΙΤΣ:
«ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΤΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ –
ΣΚΟΠΙΑ»**

ΤΕΛΙΚΑ, την περασμένη Τρίτη, επέτειο της 25ης Μαρτίου και επτά ημέρες πριν από την σύνοδο κορυφής του ΝΑΤΟ (2 – 4 Απριλίου) στο Βουκουρέστι, ο ειδικός μεσολαβητής του ΟΗΕ Μάθιου Νίμιτς κατέθεσε στους διαπραγματευτές της Ελλάδας και της ΠΓΔΜ Αδαμάντιο Βασιλάκη και Νικόλα Ντιμιτρόφ, νέα πρόταση διπλής ονομασίας «με χαρακτηριστικά τελεσίγραφου». Η πρόταση: Η ΠΓΔΜ να διατηρήσει τη συνταγματική της ονομασία («Δημοκρατία της Μακεδονίας») και, παράλληλα, να υιοθετήσει την ονομασία «Δημοκρατία της Μακεδονίας – Σκόπια» για χρήση στους διεθνείς οργανισμούς και τις σχέσεις της με την Ελλάδα. Ο Νίμιτς είπε ότι δεν υπάρχει χρονοδιάγραμμα, για την υιοθέτηση της πρότασης του, πλην «υπάρχουν γεγονότα που πιέζουν». Την ίδια περί-

του Δημήτρη Πιτσαβλίδη

που ώρα, ο Μπους –μέσω εκπροσώπων του– διαμνημούσε ότι «αν δεν βρεθεί λύση έως τη σύνοδο του ΝΑΤΟ, τότε η απόφαση θα ληφθεί εκεί!»

Η ΠΡΟΤΑΣΗ «Δημοκρατία της Μακεδονίας – Σκόπια» δεν διατυπώνεται για πρώτη φορά. Είχε διατυπωθεί και παλιότερα, και πρόσφατα (τον Φεβρουάριο), μέσα σε ένα πλαίσιο λύσης διπλής ονομασίας. Από τη μια ο Νίμιτς αναγνωρίζει τη συνταγματική ονομασία της ΠΓΔΜ («Δημοκρατία της Μακεδονίας») και από την άλλη, προωθούσε πέντε εκδοχές για το «νέο επίσημο διεθνές όνομα» της γειτονικής μας χώρας. Μεταξύ άλλων: «Ανω Μακεδονία», «Νέα Μακεδονία», «Λαοκρατική Δημο-

κρατία της Μακεδονίας» κ.λπ. Και με τους δικούς μας «υπερπατριώτες»; Οι «υπερπατριώτες» κάνουν τη δουλειά τους, αλλά η υπεύθυνη κυβέρνηση είχε ήδη σπεύσει να καταστήσει σαφές: «Μη λύση σημαίνει μη πρόσκληση» (στο ΝΑΤΟ). Και, καθώς –άχρι στιγμής– η κυβέρνηση δεν φαίνεται να συναινεί στην τελευταία πρόταση Νίμιτς, έπεται ότι η χώρα αντιμετωπίζει –θα αντιμετωπίσει– δύσκολες ώρες. Ήδη ο πρωθυπουργός ΠΓΔΜ κ. Γκρουέφσκι δηλώνει ότι η χώρα του «δεν μπορεί να αποδεχθεί τον εκβιασμό της Ελλάδας». Χρειάζεται ασφαλώς σύνεση, περίσκεψη, ψυχραιμία.

ΑΝΤΗΝΩΡ

Η ΕΠΟΧΗ

ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΝΕΩΣΗ, ΓΙΑ ΤΟ ΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟ

3341

Κυκλοφορεί κάθε Κυριακή στα περίπτερα

ΜΟΛΥΒΙΕΣ

- Τα μάθατε τα νέα;
- Το PASOK απέκτησε επιτέλους ανώτατο καθοδηγητικό όργανο.
- Ψηφισμένο από το Εθνικό του Συμβούλιο ή κάτι τέτοιο (τα ονόματα των οργάνων του αλλάζουν με τέτοια ταχύτητα που αδυνατούμε να παρακολουθήσουμε).
- Στο οποίο ένα μεγάλο ποσοστό είναι διορισμένοι!
- Ο George θέλοντας να απαλλαγεί από τους βαρόνους της Χ. Τρικούπη αποφάσισε να μη συμμετέχουν πρώην υπουργοί και υφυπουργοί.
- Καταρχάς ορθή η κίνηση, μια και όσες φορές έβγαιναν στα πορτοπαράθυρα της τηλεόρασης ξυπνούσαν όχι και τις καλύτερες μνήμες.
- Και οι διαρροές των ψηφοφόρων αυξάνονταν.
- Το θέμα είναι ότι οι επιλογές που προώθησε ο μηχανισμός είναι άσφα να πάνε.
- Την πλειοψηφία τους δεν θα την εμπιστευόταν κάποιος ούτε για διαχειριστή της πολυκατοικίας του.
- Και μπορεί να ξεμπερδέψει με τους Βενιζέλο και Σκανδαλίδη, αλλά με την πολιτική τι γίνεται;
- Καλά για ιδεολογία δεν μιλάμε...
- Εξουσία και τα καλά της!
- Πέραν αυτών ουδέν.
- Εξού και η κατάρρευση της μεγαλύτερης μεταπολιτευτικής «απάτης» που ήταν ενδεδυμένη με άρωμα (μαϊμού) Αριστεράς.

Η... ΤΡΙΜΕΡΗΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΤΩΝ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΩΝ ΤΑΜΕΙΩΝ

Έχω την εξής μεγάλη απορία: Η μαχητική, όπως θέλει να πιστεύει, ΓΣΕΕ αλλά και η ΑΔΕΔΥ και οι άλλες μεγάλες εργατοϋπαλλήλικές οργανώσεις, γιατί όχι μόνο δεν έχουν ζητήσει ακόμα να πάψει να παίζεται η κωμωδία της (δήθεν) τριμερούς χρηματοδότησης των Ασφαλιστικών Ταμείων, αλλά εξακολουθούν να χρησιμοποιούν και οι ίδιες τον όρο, στηρίζοντας μάλιστα εκεί πάνω όλη τους την πολεμική κατά των τελευταίων κυβερνητικών μέτρων;

Υποστηρίζουν δηλαδή ότι, εάν τηρούνταν αυτή η... τριμερής χρηματοδότηση, δεν θα ήταν πρόβλημα το Ασφαλιστικό.

Άσχετα από το πόσο σωστό είναι αυτό ή όχι –δεν έχω τα σχετικά στοιχεία για να κρίνω–, εκείνο που μου βγάζει μάτι είναι το να θεωρείται ότι οι... κακόμοιροι οι εργοδότες και το... φουκαριάτικο το κράτος συνεισφέρουν κι αυτοί, και μάλιστα σε αναλογία κάπου 3:1, για να έχουν γιατρούς, φάρμακα και σύνταξη οι ερ-

γαζόμενοι!

Τι θα πει «εργοδοτική εισφορά»; Από την... προίκα της γυναίκας τους οι επιχειρηματίες πληρώνουν τις εισφορές ή από όσα κερδίζουν από την εργασία όσων δουλεύουν γι' αυτούς; Ποιος λόγος υπάρχει να εμφανίζεται ιδιαίτερα, ως εισφορά, και όχι ως παρακρατούμενο τμήμα μισθού κι αυτό, όπως η εισφορά των εργαζομένων;

Και τι θα πει «κρατική χρηματοδότηση»; Δεν κρατείται φόρος μισθωτών υπηρεσιών από κάθε εργαζόμενο; Δεν είναι λοιπόν και η «κρατική χρηματοδότηση» εισφορά των εργατοϋπαλλήλων;

Πότε θα σταματήσει η εξώφθαλμη αυτή απάτη;

Που αυτό βέβαια θα στερήσει από την κυβέρνηση το «δικαίωμα» να διορίζει τις διοικήσεις των Ασφαλιστικών Ταμείων και να καταληστεύει τα αποθεματικά τους...

Ναπολέον Παπαδόπουλος

«ΜΠΑΤΣΑΚΙΑ»

Στις επικές ταινίες των γουέστερν ο σερίφης, όταν δεν πυροβολεί πιο γρήγορα και από την σκιά του, μοιράζει μεθυστικά αστεράκια με τις γροθιές. Όταν αυτές πέφτουν σαν το χαλάζι, ούτε ο μύθος του Λούκι Λουκ δεν σε σώζει. Στις τάξεις της εγχώριας αστυνομίας δεν πρυτανεύει το πνεύ-

μα της σωφροσύνης, οι συνδικαλιστικές διαφορές εξομαλύνονται στο άψε σβήσε με συνωπτικές διαδικασίες. Κάθε άλλο παρά ανορθογραφία και βεβήλωση της πάγιας συνδικαλιστικής ηθικής αποτελούν πράξεις βίας κατά συναδέλφων από τον ίδιο επαγγελματικό χώρο. Με λίγες γροθιές και κλωτσιές θα τρω-

θεί το κύρος της ελληνικής αστυνομίας και θα γυρίσει η κοινωνία την πλάτη στα αιτήματα αυτού του κλάδου; Ίσα ίσα, παραμερίζοντας την αυστηρή κουρτίνα των θεσμικών «ταμπού», αποδεικνύεται ότι και οι θεματοφύλακες των νόμων είναι από γεννησιμιού τους γυμνοί.

ΣΩ.ΛΕ.

ΤΟ... ΔΙΑΒΑΤΗΡΙΟ ΤΟΥ ΟΜΠΑΜΑ

Πολλή φασαρία έγινε με την αποκάλυψη ότι κάποια μυστική υπηρεσία των ΗΠΑ (από τις... 16 που έχουν εκεί) ξεσκάλισε προσωπικά στοιχεία από το διαβατήριό του υποψηφίου του Δημοκρατικού Κόμματος κ. Μπάρακ Ομπάμα.

Συγγνώμη δηλαδή, αλλά τι άλλα προσωπικά στοιχεία

έχουν τα διαβατήριά τους εκτός από όσα τα δικά μας;

Άντε και, με την αντιτρομοκρατική τους υστερία, να έχουν και δακτυλικά αποτυπώματα, ιριδογράφημα, χώρες που επισκέφτηκαν, θρήσκευμα, πολιτικές πεποιθήσεις, συμμετοχή σε σωματεία, σπουδές... Αυτά όμως είναι γνωστά πράγματα. Ειδι-

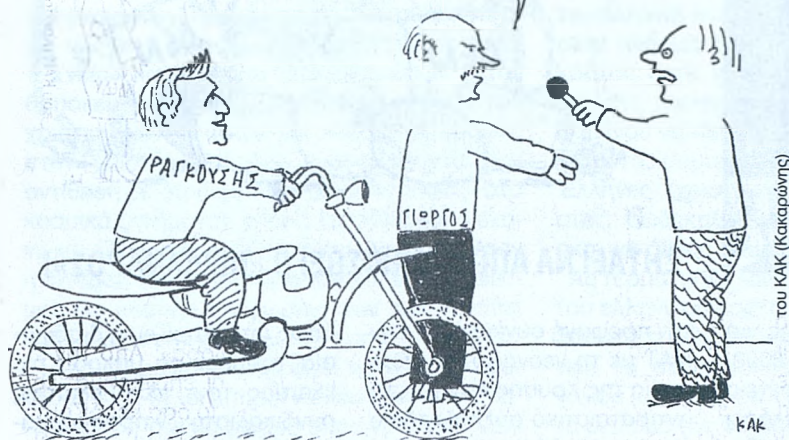
κά για τους πολιτικούς.

Περιέχουν και κάτι άλλο που είναι στ' αλήθεια προσωπικό απόρρητο, π.χ. συχνότητα συζυγικών επαφών (για όλα είναι ικανοί αυτοί...) και γίνεται τόσο φασαρία;

Μήπως μπορεί η πρεσβεία της «μεγάλης και φίλης» χώρας να μας λύσει την απορία;

Ν.Α. Λάμπης

ΕΙΜΑΣΤΕ ΕΤΟΙΜΟΙ ΝΑ ΑΝΑΧΑΙΤΙΣΟΥΜΕ
ΤΟΝ ΣΥΡΙΖΑ!

του KAK (Κακαρώνης)

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΝΔΕΙΑ

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι η πρόταση μομφής δεν αποτελεί ούτε απάντηση στις πολιτικές της κυβέρνησης ούτε ειλικρινή αντίδραση της αξιωματικής αντιπολίτευσης στα πεπραγμένα της κυβέρνησης, αλλά επικοινωνιακού χαρακτήρα μόνο απάντηση στην πρόταση του ΣΥΡΙΖΑ για δημοψήφισμα. Δεν αμφιβάλλω επίσης ότι μπορεί, υπό προϋποθέσεις, αυτή η συζήτηση να αποτελέσει ευκαιρία για τα κόμματα της αντιπολίτευσης να καταθέσουν όχι μόνο τις αντιρρήσεις τους αλλά και τις προτάσεις τους για το μέλ-

λον της πατρίδας μας. Δεν αμφιβάλλω ότι είναι χρυσή ευκαιρία, αλλά και κίνδυνος βατερλώ, για τον ΣΥΡΙΖΑ να καταθέσει το δικό του εναλλακτικό πλαίσιο διακυβέρνησης. Αμφιβάλλω όμως για το πού μπορεί να είναι ο πάτος του ΠΑΣΟΚ. Όταν η αξιωματική αντιπολίτευση λαμβάνει πρωτοβουλίες αμυντικές για να χτυπήσει πολιτικά ένα μικρότερο κοινοβουλευτικό κόμμα, δεν αποτελεί αυτό παραδοχή ήττας; Δεν δείχνει και ένδεια πολιτικού περιεχομένου; Κι αυτό με φοβίζει περισσότερο.

Χ. Λ.

ΜΕ ΤΗ SIEMENS ΤΙ ΓΙΝΕΤΑΙ;

Καλά για τη ζαχοπουλιάδα. Είναι εμφανές ότι αυτή την υπόθεση θέλουν να την κλείσουν ως ροζ σκάνδαλο. Με τη Siemens όμως τι θα κάνουν; Οι Έλληνες εισαγγελείς και ο αρμόδιος για την έρευνα κ. Αθανασίου πηγαίνονται συνεχώς στο Μόναχο και παρέλαβαν μάλιστα από την εκεί εισαγγελία, όπως λέγεται, σημαντικά στοιχεία για το σκάνδαλο. Ωστόσο, ακόμα ούτε καν έχουν δοθεί κάποια από αυτά στις υπηρεσίες δώξης οικονομικού εγκλήματος του Υπουργείου Οικονομίας (ΥΠΕΕ, πρώην ΣΔΟΕ) ή στην Αρχή κατά του ξεπλύματος βρόμικου χρήματος του κ. Ζορμπά για να τα ερευνήσουν. Να περιμένουμε να μπει και αυτή η υπόθεση στο ράφι, όπως εξάλλου και το μείζον σκάνδαλο των υποκλοπών;

Η ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΗ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ ΕΠΙΒΡΑΒΕΥΕΤΑΙ

Ποτέ η Δικαιοσύνη δεν ήταν πιο ανεξάρτητη, πιο αντικειμενική από τις ημέρες μας. Έτσι απάντησε ο υπουργός Δικαιοσύνης Σωτήρης Χατζηγάκης στις κατηγορίες του ΠΑΣΟΚ περί παρεμβάσεων της κυβέρνησης στο έργο

της δικαστικής εξουσίας. Το αποδεικνύουν άλλωστε με τρόπο αδιαμφισβήτητο οι υποθέσεις των ομολόγων, της Siemens, του ροζ DVD και του Ζαχόπουλου, των κουμπάρων και τόσες άλλες. Το επιβεβαιώνουν και οι τιμη-

τικές διακρίσεις που απένειμε πρόσφατα ο πρόεδρος της Δημοκρατίας, κατόπιν πρότασης της υπουργού Εξωτερικών κυρίας Ντόρας Μπακογιάννη, στους τρεις προέδρους των ανωτάτων δικαστηρίων.

ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΟΥ ΠΑΣΟΚ

Το μεγαλύτερο πρόβλημα του ΠΑΣΟΚ δεν είναι ότι έχει απωλέσει κάθε επαφή και σχέση με τα δυναμικά κομμάτια της κοινωνίας, δεν είναι ότι έχει μετατραπεί σε ένα καθαρά αρχηγικό κόμμα χωρίς δημοκρατικές δομές και με αρχηγό ανίκανο να διαχειριστεί ακόμα και την απολυταρχία του. Το μεγαλύτερο πρόβλημα του ΠΑΣΟΚ είναι πως είναι πλέον ξεκάθαρο ότι τις τύχες του τις διαχειρίζεται μια ανομοιογενής ομάδα μετριοτήτων, που ο συνεκτικός τους κρίκος δεν είναι ο Παπανδρέου, αλλά η ψευδαίσθησή τους ότι, αν κοντύνουν το ΠΑΣΟΚ για να το φτάσουν στα μέτρα τους, θα μπορούν να διαχειριστούν τις μικρο-εξουσίες τους, ξεχνώντας ότι ο τελευταίος πολιτικός που προσπάθησε να κοντύνει την παράταξη του αντί να ψηλώσει αυτός βγήκε πρόωρα στη σύνταξη και χωρίς τη βοήθεια της κ. Πετραλιά.

Χ. Λ.

ΜΟΛΥΒΙΕΣ

- Τα συγκροτήματα Τύπου και το κεφάλαιο ανησυχούν.
- Εμείς διόλου.
- Απολαμβάνουμε την αγωνία τους.
- Αλλά θαυμάζουμε και τη λατρεία τους για τις καρέκλες.
- Αν ζούσε ο μακαρίτης ο Μποστ...
- Η πίεση που θα δεχτεί ο Συνασπισμός, όσο κατακυλά το PASOK, θα αυξάνεται.
- Ευτυχώς που μεγάλη φύρα, εκ δεξιών, έχει απέλθει προς Χ. Τρικούπη μεριά.
- Όχι πως εξέλειπαν οι θεσμολάγνοι και αυτοί που ονειρεύονται υπουργικούς θώκους στην Κουμουνδούρου.
- Αλλά το δίδυμο Αλαβάνου - Τσίπρα κατά πως φαίνεται αντέχει.
- Κι αν άρχιζε αυτός ο ρηματοδο διάλογος στους δύο πόλους της Αριστεράς πόσο πιο καλά θα ήταν.
- Ευχόμαστε η πίεση της βάσης να σπάσει τα κομματικά ταμπού και να απαξιώσει τις μαγαζιακές αντιλήψεις.
- Εξάλλου εξ ονόματος του λαού δεν ομιλούν όλοι;
- Ε, λοιπόν ο λαός επιθυμεί ενότητα και μέτωπο στο δικομματισμό!
- Θα τον ακούσουν;
- Χαμηλών τόνων και άφθαρτος ο νέος γραμματέας του PASOK.
- Συμπαθής και ως φυσιογνωμία.
- Αρκούν όμως αυτά για τη συγκεκριμένη θέση;
- Ο (Κ)ρέππας διαβάσαμε ότι την αρνήθηκε.

ΜΟΛΥΒΙΕΣ

- Σοφά ποιών εσκέφθη ότι καλύτερα μούτσος σε βυθιζόμενο πλοίο, παρά λοστρόμος.
- Α, και κάτι άλλο συναγωνιστές (λέμε τώρα).
- Ο Αμερικάνος πρεσβευτής τι γύρευε στη σύναξή σας;
- Τι θυμήθηκα τώρα;
- Στις πρώτες μεταπολιτευτικές εκλογές στο πολιτικό γραφείο του Στέφανου Τζουμάκα υπήρχαν οι φιγούρες του Μαρξ, του Έγκελς και του Άρη Βελουχιώτη...
- Ο χρόνος βέβαια κύλησε από τότε.
- Εικαστική πρόταση, διαλεκτικά δεμένη με ιδεολογική πλατφόρμα.
- Σε όλες της Τοπικές Οργανώσεις να υπάρχουν κάντρα με τις φιγούρες της Αντωνίου, της Ράπη και του Ρόβλια!
- Στέφανε, λάθος μαγαζί διάλεξες.
- Και δυστυχώς επιμένεις.
- Κρίμα.
- Μια πεντάδα Πασόκων της Αγροτικής Τράπεζας διάβασα ότι εισέπραξαν από δυο με πέντε χρονάκια για κακοδιαχείριση.
- Το ακούσατε σε κάποιο δελτίο μήπως;
- Ο Αλαβάνος με την πρόταση για δημοψήφισμα άδειασε εκ νέου το PASOK.
- Ο Βενιζέλος στην αρχή διαφώνησε, σε αντίθεση με τον Παπουτσή που αμέσως υιοθέτησε την πρόταση.
- Το αναφέρουμε για σημειολογικούς λόγους.
- Κυρίως για τον μελλοντικό (χι-χι) «ηγέτη» της δημοκρατικής(!) παράταξης(;)·

ΖΗΤΑΕΙ ΝΑ ΑΠΟΦΥΛΑΚΙΣΘΕΙ Ο «ΠΕΡΙΑΝΔΡΟΣ»!

Την αναβολή της δίκης για τη 18η Φεβρουαρίου 2009, αποφάσισε το Εφετείο που επρόκειτο να εκδικάσει σε δεύτερο βαθμό την υπόθεση της δολοφονικής απόπειρας του «Περίανδρου» Ανδρουτσόπουλου (και άλλων 15 «άγνωστων» μελών της Χρυσής Αυγής) σε βάρος του τότε μέλους του Κεντρικού Συμβουλίου της ΕΦΕΕ Δημήτρη Κουσουρή. Ήταν βεβαίως γνωστό ότι ο (καταδικασθείς πρωτόδικα σε 21ετή κάθειρξη) «Περίανδρος» επιθυμούσε αναβολή της δίκης, γιατί δεν τον βόλευε να δικαστεί τόσο κοντά στην περίοδο που είχε προκληθεί τεράστιος σάλος στην κοινή γνώμη από

την προφανή συνεργασία των ΜΑΤ με τη νεοναζιστική συμμορία της Χρυσής Αυγής, στο αντιρατσιστικό συλλαλητήριο της 2ης Φλεβάρη.

Το νέο στην υπόθεση ωστόσο είναι άλλο. Εκμεταλλευόμενος τη δικηγορική απεργία στη Θεσσαλονίκη και τη Λάρισα, ο «Περίανδρος» έσπευσε να «προσλάβει» -την παραμονή της εκδίκασης- δύο δικηγόρους ακροδεξιών φρονημάτων από εκεί. Αυτοί οι τελευταίοι επικαλέσθηκαν την απεργία για να μην παραστούν στη δίκη. Κατόπιν τούτου, ο «Περίανδρος» ετοιμάζεται, όπως φημολογείται, να ζητήσει την προσωρινή αποφυλάκισή του (!!!), γιατί,

όπως υποστηρίζει, η διαδικασία τραβάει σε μάκρος όχι εξαιτίας του, αλλά εξαιτίας συνδικαλιστικών προσκομμάτων!!!

Θα βρεθεί άραγε δικαστικός ο οποίος θα βάλει την υπογραφή του στην αποφυλάκιση ενός δολοφόνου, ο οποίος έχει εκτίσει 2 από τα 21 χρόνια φυλάκισης και τώρα κοροϊδεύει τη δικαιοσύνη, την ίδια στιγμή που κρυβόταν και φυγοδικούσε επί 8 χρόνια; Η λογική λέει όχι. Αλλά επειδή από το ελληνικό κράτος τα έχουμε δει όλα -και ειδικά σε περιπτώσεις στις οποίες εμπλέκεται η Χρυσή Αυγή-, αρ έχουμε το νου μας

Γιαν. Ανδρ.

ΠΑΡΕΛΑΣΕΙΣ

Οι νεοσσοί του εκπαιδευτικού συστήματος με γραβάτες και λευκά πουκάμισα, τα βλαστάρια της πατρίδος ντυμένα στα κίτρινα και καφέ χρώματα έσυραν αμήχανα τα βήματα κομίζοντας τον διαχρονικό αέρα του προσκοπισμού μπροστά από τις εξέδρες των επισήμων. Το τελετουργικό καθαγιάζεται με τους φορείς της εξουσίας να ατενίζουν υπό το ελληνικό φως τους μελλοντικούς υπηκόους και συνενόχους στη θανατερή ανακύκλωση του παρελθόντος. Ο φόβος για το άγνωστο εξανεμίζεται μέσα από εκδηλώσεις συλλογικής μνήμης. Γι' αυτό είναι φυσιολογικό να παρελαύνουν ανήλικοι, σε άσφογη στοίχιση, σαν στρατιώτες που κάποια στιγμή το πεπρωμένο θα τους καλέσει να γράψουν οι ίδιοι την ιστορία; Για την ώρα διασταυρώνονται με τις πρώτες υποψίες νεανικού έρωτα και τα χαμόγελα που αποφέρει η έκθεση στον ανοιξιάτικο ήλιο. (Ο δε Καρατζαφέρης εφέτος είχε έναν ακόμη λόγο να είναι ευχαριστημένος: η φυσαρμόνικα παίανισε πιο δυνατά το άσμα «Μακεδονία Ξακουστή» στους λόγγους και στις ραχούλες)

ΣΩ.ΛΕ.

του ΚΑΚ (Κακαρώνης)

του Χρ. Παπανίκου

ΟΙ «ΠΟΡΝΟΙ» ΚΑΙ ΤΑ ΡΕΜΑΛΙΑ

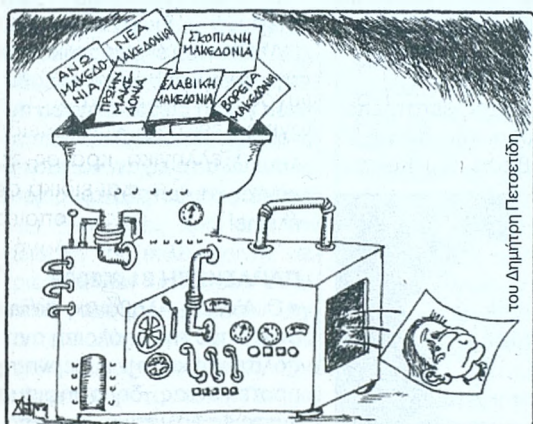
Κακώς ενοχλήθηκαν ορισμένοι από το γεγονός ότι η Ιερά Σύνοδος χαρακτήρισε «πορνεία» κάθε σχέση δύο ανθρώπων εκτός θρησκευτικού γάμου. Αυτή είναι η θέση των χριστιανικών γραφών και καθώς οι γραφές στον χριστιανισμό δεν αναθεωρούνται (σε αντίθεση με ότι συμβαίνει με τις «γραφές» στα κοσμικά ζητήματα), η Ιερά Σύνοδος καλά έκανε και εξέφρασε αυτή τη θέση. Αντίθετα, ήταν η δήλωση του αρχιεπίσκοπου Αθηνών Ιερώνυμου («ο κόσμος προχωρά») που δεν συνάδει καθόλου με την χριστιανική πίστη.

Το ερώτημα λοιπόν δεν είναι τι λέει η Ιερά Σύνοδος (ό,τι θέλει μπορεί να λέει), αλλά ως πότε ο λόγος της θα αφορά οποιονδήποτε άλλο πέρα από εκείνους που δηλώνουν πιστοί του ορθόδοξου δόγματος, τηρούν τις γραφές του και εκκλησιάζονται. Και είναι προφανές ότι αφορά και τους υπόλοιπους, όσο η ορθοδοξία καθορίζεται ως «επικρατούσα θρησκεία» από

το ελληνικό σύνταγμα και η Εκκλησία της δεν είναι πλήρως διαχωρισμένη από το ελληνικό κράτος. Γιατί, για όσους δεν το έχουν καταλάβει, στη χορηγία των «αγίων πατέρων», προκειμένου να συνεδριάζουν και να βγάζουν πορίσματα, συμμετέχουμε όλοι ανεξαιρέτως οι Έλληνες (χριστιανοί, μουσουλμάνοι, βουδιστές, δωδεκαθεϊστές, αγνωστικιστές, άθρησκοι και άθεοι) διαμέσου των φόρων.

Ας τερματισθεί λοιπόν αυτή η 180ετής απάτη του ελληνικού κράτους και μετά ας λείει ο καθένας ό,τι θέλει. Η Ιερά Σύνοδος ότι είναι πορνεία να συνευρίσκεσαι εκτός θρησκευτικού γάμου και εμείς ότι οι παπάδες είναι κάτι σαν τα ρεμάλια της Φωκίωνος Νέγρη, γιατί, αντί να κάνουν κάποια χρήσιμη και παραγωγική εργασία, κάθονται και χασομεράνε με μεταφυσικές αρλούμπες. Τουλάχιστον, ας τους πλήρωναν για αυτό μόνο όσοι το θέλουν.

Γιαν. Ανδρ.

ΓΛΥΚΕΣ

Ευφρόσυνες στιγμές διάγει από την ημέρα της 25ης Μαρτίου ο δικομματισμός. Αφορμή στάθηκε η γενναιόδωρη χειρονομία του Γιώργου να προσφέρει καραμέλες(sic) στα δίδυμα Καραμανλή, που ντυμένα τσολιαδάκια παρακολουθούσαν με τον μπαμπά τους την παρέλαση! Λοιπόν, ποια άλλη τρανή απόδειξη αναμένουμε που να επισημοποιεί την προσέγγιση των δύο χώρων ώστε να προκύψει μελλοντικά συμμαχική κυβέρνηση; Με την γεμάτη από ρομαντική αθωότητα κίνησή του ο Γιώργος απαντά σε όσους υποστηρίζουν ότι το ΠΑΣΟΚ υστερεί του ΣΥΡΙΖΑ σε σημαντικές πρωτοβουλίες

ΣΩ.ΛΕ.

ΤΡΟΜΟΣ

Ο τρόμος του Γιωργάκη από την κίνηση της κοινωνίας και το διαπιστωμένο, με όλους τους όρους, γεγονός ότι τον έχει ξεπεράσει ανεπιστρεπτί τον έστειλαν κατευθείαν στην αγκαλιά του Κωστάκη, που σαν μεγάλος αδελφός θα τον προστατεύσει και θα του προσφέρει στοργή και προδέρμ. Και ο Βενιζέλος;

PASOK, COME BACK !!!

Δεν ξέρω αν, με τη νέα διάρθρωση/ανανέωση πολιτικού προσωπικού στο ΠΑΣΟΚ, έχει και επισήμως ανατεθεί στον Μίμη Ανδρουλάκη η αρμοδιότητα του... διασκεδαστή των Συνεδρίων του και κατ'επέκταση του ελληνικού λαού, ώστε να αυξηθεί η φθίνουσα δημοτικότητα του «Κινήματος», ή αν την ανέλαβε από μόνος του, όμως οι κραυγές του στο τελευταίο Συνέδριο, στέφθηκαν με απόλυτη επιτυχία!

Η καθιέρωση άλλωστε των αγγλικών, ως δεύτερης επίσημης γλώσσας στην Ελλάδα, ήδη είχε προταθεί από την, «Ελληνίδα Σεγκολέν» κ. Διαμαντοπούλου. Ο δε πρόεδρος του «Κινήματος» τα ξέρει καλά –τα αμερικάνικα ξέρει δηλαδή, που δεν είναι ακριβώς αγγλικά...

Οπότε δικαιολογείται απόλυτα τόσο ο κ. Κίμων Κουλούρης, που κάθε τόσο πετάει κι ένα «by the way» ακόμα και ρητορεύοντας στο Κοινοβούλιο, αλλά και ο κ. Μίμης με τις αγγλόφωνες κραυγές του: Μάλλον θέλουν να «πατήσουν το κουμπί» του προέδρου...

Ν.Α.Π.

ΜΟΛΥΒΙΕΣ

Έτσι δεν αυτοσυστηνόταν ο Βαγγέλας του Βορρά;

- Σταθερή αξία στη χώρα αυτή οι δυνάμεις καταστολής, Προκόπη μου.

- Στη συναυλία της προηγούμενης Πέμπτης τα παλικάρια σας έριξαν χημικά σε διαδηλωτές για το Ασφαλιστικό που συμμετείχαν στη συναυλία στο Σύνταγμα.

- Αν η συναυλία γίνονταν στο Μέγαρο Μουσικής του κυρ Χρήστου θα το τολμούσαν;

- Αυτά μάθαίνες στο Παρίσι;

- Κλείνω με μια ένσταση στα γραφόμενα από τα παπαγαλάκια που τα λένε και δημοσιογράφους.

- Για τη διάλυση του PASOK δεν ευθύνεται ο George και η (μη) πολιτική του.

- Η κατάρρευση του μαγαζιού ξεκίνησε από τις μέρες Κοσκωτά (για να μην ξεχνιόμαστε) και εδραιώθηκε από τη θαλασρική πολιτική επί των ημερών του τ. καταλληλότερου.

- Οι εναπομεινάντες θιασώτες του δύνοντος πράσινου ήλιου ερωτούν μεγαλοφώνως.

- Που 'ναι ο τέως (καταλληλότερος) ο ε ε, που 'ναι ο τέως;

- Έλα μου ντε!

Ν. Μολ.

Χ.Ξ.

ΠΕΜΠΤΗ 13.3.2008 – ΤΕΤΑΡΤΗ 26.3.2008

ΠΕΜΠΤΗ 13.3.2008

- Συνεχίζονται οι απεργιακές κινητοποιήσεις για το Ασφαλιστικό. Η κυβέρνηση δεν κάνει πίσω, αλλά αρχίζουν ήδη οι μπουρμούρες από τους βουλευτές της ΝΔ, οι οποίοι σκέπτονται πώς θα πάνε στα χωριά τους τις μέρες του Πάσχα.

- Αρχίζει το Συνέδριο του ΠΑΣΟΚ, αλλά όλα τα βλέμματα είναι στραμμένα προς την ομιλία Τσίπρα!

- Κυβερνητική κρίση στα Σκόπια, καθώς το αλβανικό κόμμα αποχωρεί από την κυβέρνηση συνασπισμού του πρωθυπουργού Γκρουέφσκι.

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 14.3.2008

- Ξεσπά κρίση στις διεθνείς αγορές, καθώς η πέμπτη μεγαλύτερη επενδυτική τράπεζα των ΗΠΑ βρίσκεται μπροστά στα πρόθυρα της χρεοκοπίας.

- Αρχίζει με τους καλύτερους αιωνούς για την κινηματική Αριστερά το 1ο Συνέδριο του ΣΥΡΙΖΑ.

- Ανησυχητικές διαστάσεις λαμβάνουν οι αυτοκτονίες στο στρατό, κυρίως σε παραμεθόριες μονάδες.

- Εξεγείρονται οι μοναχοί στο Θιβέτ κατά της κινεζικής κατοχής.

ΣΑΒΒΑΤΟ 15.3.2008

- Διάσπαση των απεργών για το Ασφαλιστικό επιχειρεί η κυβέρνηση, η οποία αποτυγχάνει.

- Συνεργασία αλλά και αυτοδυναμία θέλει το ΠΑΣΟΚ με τον ΣΥΡΙΖΑ, ο οποίος κοφτά ανταποδίδει «δεν θα πάρουμε».

ΚΥΡΙΑΚΗ 16.3.2008

- Προς νέες αποκρατικοποιήσεις σε λιμάνια, ΟΤΕ και αεροδρόμια προσανατολίζεται η κυβέρνηση, η οποία δεν

Το τελευταίο συλλαλητήριο κατά του νομοσχεδίου για το Ασφαλιστικό ήταν ίσως το μεγαλύτερο μετά τη Μεταπολίτευση.

φαίνεται να βάζει μυαλό από τις αντιδράσεις που προκαλεί η πολιτική της.

- Εκτός ελέγχου η οικονομία, με τον πληθωρισμό να τρέχει με πάνω από 4,5%, το χρέος να ξεπερνά για πρώτη φορά τα 30 δις ευρώ και την ανεργία, ιδιαίτερα σε νέους και γυναίκες, να καλπάζει. Κατά τα άλλα, οι «μάγοι» της Καραγώργη Σερβίας θεωρούν ότι η ελληνική οικονομία πάει πά-

ρα πολύ καλά. Ωχ!

- Εκτός Πολιτικού Συμβουλίου αφήνει ο Γιωργάκης τους πρωτοκλασάτους του ΠΑΣΟΚ, οι οποίοι ετοιμάζουν την αντεπίθεσή τους, μη ανεχόμενοι τις «εκπλήξεις» του αρχηγού τους.

ΔΕΥΤΕΡΑ 17.3.2008

- Όλες οι δημοσκοπήσεις δείχνουν κατακόρυφη πτώση Νέας Δημοκρατίας και ΠΑΣΟΚ, ενώ ο ΣΥΡΙΖΑ ξεπερνά με άνεση το 17%.

- Η Μαργλίν πουλάει το ποσοστό της στον ΟΤΕ, 19,7%, στην Ντόιτσε Τέλεκομ, κερδίζοντας 200 εκατ. ευρώ σε τέσσερις μόλις μήνες.

ΤΡΙΤΗ 18.3.2008

- Σε πεδίο μάχης μετατρέπονται οι δρόμοι της διαιρεμένης Μιτρόβιτσα του Κοσσυ-

ρείται η χειρότερη μετά τον πόλεμο.

ΤΕΤΑΡΤΗ 19.3.2008

- ΚΛΕΙΣΤΟΝ. Η χώρα απεργεί, καθώς άπαντες, πλην Λακεδαιμονίων, διαμαρτύρονται για το νομοσχέδιο περί Ασφαλιστικού.

ΠΕΜΠΤΗ 20.3.2008

- Ονόματα πάνε και έρχονται για το όνομα της ΠΓΔΜ. Θα δούμε ποιος θα υποχωρήσει περισσότερο στις πιέσεις των Αμερικανών, που θέλουν να κλείσουν όσο το δυνατόν γρηγορότερα το θέμα.

- Εντονι κραδασμοί στην πτέρυγα Γιωργάκη του ΠΑΣΟΚ, που εκφράστηκαν με την αποχώρηση του υπευθύνου για τη διεξαγωγή του συνεδρίου Χρ. Πολυζωγόπουλου. Όλα τα είχαν, να τσακώνονται και μεταξύ τους τους έλειπε!

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 21.3.2008

- Ο Αλέκος Αλαβάνος πιάνει στον ύπνο την υπόλοιπη αντιπολίτευση και την κυβέρνηση προτείνοντας δημοψήφισμα για το Ασφαλιστικό. Μην μπορώντας να κάνουν αλλιώς ΠΑΣΟΚ, ΚΚΕ και ΛΑΟΣ, αναγκάζονται να συρθούν πίσω από την πρόταση αυτή. Ten points!

- Το ΠΑΣΟΚ εκλέγει γραμματέα τον Γ. Ραγκούση, πρώην δήμαρχο Πάρου και έμπιστο του Γιωργάκη.

- Τελεσίγραφο του Λευκού Οίκου προς Σκόπια και Αθήνα να λύσουν πάραυτα το μεταξύ τους πρόβλημα. Οι υπουργοί Εξωτερικών των δύο χωρών παίρνουν το πρώτο αεροπλάνο για τη Νέα Υόρκη.

ΣΑΒΒΑΤΟ 22.3.2008

- Εντονες αντιδράσεις από την πλειοψηφία της Συνόδου της Ελληνικής Εκκλησίας για το σύμφωνο συμβίωσης που προωθεί η πολιτεία. Ο αρχιεπίσκοπος προσπάθησε για

μια πιο μετριοπαθή δήλωση, αλλά οι σκληροί μητροπολίτες τον αγνόησαν, χαρακτηρίζοντας «πορνεία» οποιαδήποτε άλλη σχέση πλην του θρησκευτικού γάμου. Και δεν κοιτούν τα δικά τους αίσχη!

ΚΥΡΙΑΚΗ 23.3.2008

• Παρά τις προσπάθειες του Γιωργάκη, το ΠΑΣΟΚ όχι μόνο δεν ανεβαίνει, αλλά χάνει και ποσοστό των οπαδών του. Ο ΣΥΡΙΖΑ συνεχίζει να ανεβαίνει, ενώ η Νέα Δημοκρατία βλέπει την αυτοδυναμία να απομακρύνεται.

ΔΕΥΤΕΡΑ 24.3.2008

• Ο μεγάλος υπουργός της κυβέρνησης Καραμανλή Γ. Βουλγαράκης, μετά τα Υπουργεία Δημόσιας Τάξης και Πολιτισμού, κατάφερε σε χρόνο dt να διαλύσει και το Ναυτιλίας. Λίγες ημέρες πριν το Πάσχα και δύο μήνες πριν από την έναρξη της καλοκαιρινής περιόδου, δεν υπάρχουν οι λίστες των δρομολογίων της ακτοπλοΐας, ενώ οι εφοπλιστές ζητούν αύξησης που πλησιάζουν το 10%. Για μια ακόμα φορά οι πολίτες αναρωτιούνται γιατί τον κρατάει στην κυβέρνηση ο πρωθυπουργός!

ΤΡΙΤΗ 25.3.2008

• Εθνική επέτειος με τους φασίστες και τους εθνικιστές να έχουν πάρει τα κανάλια παγαλιά.

• Ο περιβόητος Νίμιτς κάνει τις τελικές του προτάσεις για το όνομα της ΠΓΔΜ, που προκαλούν κρίση στις σχέσεις Καραμανλή - Μπακογιάννη.

ΤΕΤΑΡΤΗ 26.3.2008

• Κρίση επικοινωνιακής εξουπνάδας του Γιωργάκη, που, για να χτυπήσει τον ΣΥΡΙΖΑ με το δημοψήφισμα, καταθέτει πρόταση μομφής κατά της κυβέρνησης.

ΗΜΕΡΟΔΗΚΤΗΣ ο Δ'
ο ΣΑΛΤΑΡΙΣΜΕΝΟΣ

Η Αρχαία Ολυμπία και η ελληνική υποκρισία

Η ελληνική Πολιτεία απέδωσε για ακόμα μια φορά πόσο υποκριτικά συμπεριφέρεται. Και δυστυχώς αυτή τη φορά το απέδωσε διεθνώς στην Τελετή για την Αφή της Ολυμπιακής Φλόγας την περασμένη εβδομάδα στην Αρχαία Ολυμπία. Σε μια Αρχαία Ολυμπία που ποτέ πια δεν θα είναι η ίδια, μετά τη φωτιά που την κατέκαψε το περασμένο καλοκαίρι.

Οι Ολυμπιακοί Αγώνες θα διεξαχθούν φέτος στο Πεκίνο. Στην πρωτεύουσα της Κίνας, μιας χώρας όπου τα δημοκρατικά δικαιώματα καταπατούνται διαρκώς στο όνομα ενός νέου τύπου κρατικού σοσιαλιστικού νεοφιλελευθρισμού. Σε μια χώρα όπου έχει συντελεστεί η μεγαλύτερη εσωτερική μετανάστευση που έχει δει ο άνθρωπος. Όπου οι άνδρες ζουν και δουλεύουν μόνοι τους στα ανεπτυγμένα παράλια της χώρας στέλνοντας τα χρήματα που κερδίζουν στους δυστυχούντες συγγενείς του αχανούς εσωτερικού.

Η Κίνα από το 1959 έχει καταλάβει το Θιβέτ. Τις τελευταίες εβδομάδες οι Βουδιστές μοναχοί έχουν ξεσηκωθεί κατά της κινεζικής διοίκησης, η οποία έχει απαντήσει με πρωτοφανή βία, έχοντας προκαλέσει μεγάλο αριθμό νεκρών, που οι εκπρόσωποι της εξόριστης κυβέρνησης του Δαλάι Λάμα τον ανεβάζουν σε πάνω από 100.

Οι διαμαρτυρίες για την πρωτοφανή κινεζική βία σε όλο τον κόσμο είναι πάρα πολλές. Προφανώς ένα τόσο μεγάλο παγκόσμιο αθλητικό γεγονός, όπως είναι οι Ολυμπιακοί Αγώνες, δεν θα μπορούσαν να μείνουν έξω από το πεδίο διαμαρτυρίας των ακτιβιστών που υποστηρίζουν τους Θιβετιανούς μοναχούς.

Η Διεθνής Ολυμπιακή Επιτροπή θεώρησε απαράδεκτη τη συμπεριφορά των ακτιβιστών στην Αρχαία Ολυμπία, οι οποίοι διαμαρτυρήθηκαν κατά τη διάρκεια της ομιλίας του Κινέζου επικεφαλής της Ολυμπιάδας του Πεκίνου σηκώνοντας μία σημαία που παρίστανε τους πέντε ολυμπιακούς κύκλους με χειροπέδες.

Και ποιοι έκαναν αυτή την κριτική; Οι κύριοι της Λωζάννης που έχουν αναγάγει τους Ολυμπιακούς Αγώνες σε παγκόσμιο τσίρκο με μόνο σκοπό το κέρδος, αδιαφορώντας για το πολίτευμα που έχουν οι χώρες στις οποίες αναθέτουν τους Αγώνες.

Οι κύριοι οι οποίοι έδωσαν τους αγώνες στο Βερολίνο μεσουρανούντος του Χίτλερ και

αδιαφορώντας για το ναζιστικό καθεστώς, που σε ελάχιστα χρόνια θα αιματοκυλούσε την Ευρώπη. Που επέτρεψαν στο φασιστικό καθεστώς του Μεξικό να κάνει τους Αγώνες το 1968, τους αγώνες κατά τους οποίους οι δύο έγχρωμοι Αμερικανοί νικητές των 100 μέτρων σήκωσαν τη γροθιά τους για να υποστηρίξουν τα δικαιώματα των εγχρώμων στις ΗΠΑ, με αποτέλεσμα να τους αφαιρεθούν τα μετάλλια, με τη συγκατάθεση της ΔΟΕ, και να τους απαγορευθεί η είσοδος στη χώρα τους.

Οι ίδιοι που επέτρεψαν στη Μόσχα να στήσει το 1980 ένα πρωτοφανές προπαγανδιστικό τσίρκο, με ντοπέ τους περισσότερους αθλητές από τις ανατολικές χώρες και έδωσαν την άδεια στους δυτικούς να μποϊκοτάρουν τους Αγώνες.

Οι ίδιοι που, από την ανάποδη, άφησαν τους Αμερικάνους να ξεσαλώσουν στην επόμενη Ολυμπιάδα.

Έρχονται λοιπόν οι κύριοι αυτοί και καταδικάζουν τους ακτιβιστές που σήκωσαν μία σημαία διαμαρτυρίας. Και το τραγικό είναι ότι από κοντά τους ακολούθησε η ελληνική Πολιτεία και η ελληνική κρατική τηλεόραση. Η ελληνική κρατική τηλεόραση που μαζί με τον Αντέννα του κυρίου Κυριακού, με τις τόσες καταδίκες από τα ελληνικά δικαστήρια, και την κινεζική τηλεόραση ήταν οι μόνες που έκοψαν το πρόγραμμά τους για να μη δουν οι τηλεθεατές τους τη διαμαρτυρία.

Να μην δουν οι τηλεθεατές αυτό που έπρεπε να είχε γίνει σημαία της χώρας μας που υποτίθεται ότι κόπτεται για τα δημοκρατικά δικαιώματα.

Αλλά μάλλον ζητάμε πολλά από μια Πολιτεία που κοιτούσε επί δύο ημέρες τη φωτιά να κατακαίει τις περιοχές γύρω από την Αρχαία Ολυμπία και τελικά δεν κατάφερε να προστατεύσει την Ιερά Άλτι. Μια Πολιτεία της οποίας ο υπουργός της λίγη μόλις ώρα μετά την καταστροφή υποστηρίζει ότι δεν έγινε τίποτα και μόνο λίγα δενδράκια κάηκαν. Μια Πολιτεία που αδιαφορεί για όλα τα ιστορικά μνημεία της χώρας και έχει το υπουργείο Πολιτισμού μόνο και μόνο για να διεκπεραιώνει τα ρουσφέτια της εκάστοτε κυβέρνησης και μόνο για αυτό.

Αυτή η Πολιτεία δεν θα μπορούσε να επιδιώκει να έχει ελεύθερους πολίτες κάτι που το αποδεικνύει καθημερινά.

T.M.

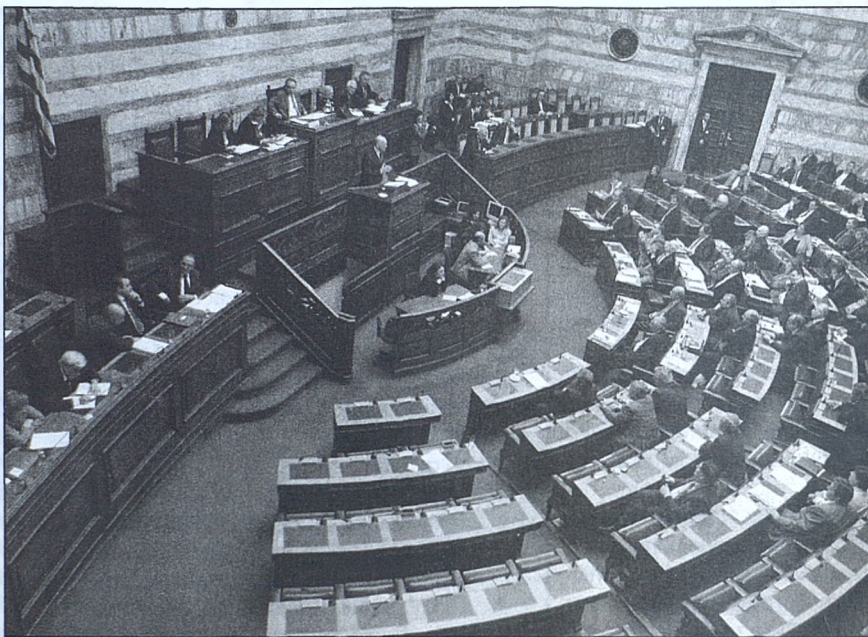
Όταν ο Γιώργος σώζει και πάλι τον Κώστα

του Βασίλη Ζήση

Η κυβέρνηση Καραμανλή δεν πέτυχε τους στόχους της με το Ασφαλιστικό. Ούτε την κοινωνία πήρε με το μέρος της, ούτε τους απεργούς απομόνωσε. Αντιθέτως, βρέθηκε αντιμέτωπη με μια πρωτοφανή λαϊκή κατακραυγή και μόνο χάρη στην προκλητική υπεράσπισή της από τα διαπλεκόμενα ΜΜΕ μπόρεσε να αρθρώσει κάποιο λόγο. Αυτά σε κοινωνικό επίπεδο. Σε πολιτικό, μαθημένοι στην άσφαιρη αντιπολίτευση του ΠΑΣΟΚ, ο κ. Καραμανλής και η κυβέρνησή του περίμεναν ότι θα είχαν ξεμπερδέψει με το Ασφαλιστικό από την προηγούμενη Πέμπτη. Χάρη μόνο στην οριακή κοινοβουλευτική πλειοψηφία και την αβερωφική θεωρία του μαντριού, το Μαξίμου ήλπιζε ότι το νομοσχέδιο θα είχε ψηφιστεί, η τετραήμερη ανάπαυλα της 25ης Μαρτίου θα είχε ηρεμήσει τα πνεύματα και από αυτή την εβδομάδα θα μπορούσε να ασχοληθεί απερίσπαστο με την εκποίηση και της υπόλοιπης δημόσιας περιουσίας -χωροταξικό, ενέργεια και όλα τα άλλα που περιμένει από την κυβέρνησή του η διαπλοκή για τη στήριξη που του πρόσφεραν τα μίντια της.

Η ΠΡΟΤΑΣΗ ΑΛΑΒΑΝΟΥ

Η πρόταση του Αλέκου Αλαβάνου για δημοψήφισμα τους τα χάλασε όλα. Η ψήφιση του Ασφαλιστικού αναβλήθηκε για την επόμενη εβδομάδα (και βλέπουμε), οι κοινωνικές αντιδράσεις συνεχίστηκαν έντονες, ακόμα και κατά τους εορτασμούς της 25ης Μαρτίου, η ΓΣΕΕ μαζεύει υπογραφές, ετοιμάζονται δικαστικοί αγώνες. Αποδείχθηκε δηλαδή ότι ο δικομματισμός δεν είναι πλέον ο μοναδικός παίκτης στην πολιτική σκηνή και ότι η Αριστερά παίζει μπάλα, και μάλιστα καλή. Τους αμφισβητεί στα ίσα. Έτσι, αυτή τη φορά ανέλαβε ο Γιώργος Παπανδρέου την

Όλοι εκτιμούν ότι η πρόταση μομφής του ΠΑΣΟΚ κατά της κυβέρνησης της Νέας Δημοκρατίας ήταν μόνο επικοινωνιακού χαρακτήρα και είχε στόχο τον ΣΥΡΙΖΑ.

άμυνα του δικομματισμού. Την Τετάρτη το πρωί, και ενώ ο Κ. Καραμανλής είχε στριμωχτεί στη γωνία από τη νέα πρόταση του Νίμιτς (την οποία καμία ελληνική κυβέρνηση δεν μπορεί να αποδεχτεί) και όλοι περίμεναν να συζητηθεί στη Βουλή η πρόταση για το δημοψήφισμα, βγήκε ο κ. Παπανδρέου και κατέθεσε πρόταση δυσπιστίας εναντίον της κυβέρνησης, επειδή «η κυβέρνηση, κάτω από τον ψεύτικο τίτλο της μεταρρύθμισης, ξεπουλάει και τον τελευταίο πλούτο της χώρας και έχει προδώσει την εμπιστοσύνη του ελληνικού λαού».

Επί της ουσίας όμως η πρόταση μομφής έδωσε μια μεγάλη ανάσα στον Κ. Καραμανλή. Γιατί θα πάρει τελικά ψήφο εμπιστοσύνης που θα είναι για όλα. Και μετά θα λέει ότι «ανανεώθηκε η ψή-

φος εμπιστοσύνης προς την κυβέρνηση», και άρα μπορεί να συνεχίσει απερίσπαστος την υλοποίηση και των υπολοίπων. Επειδή, όπως προβλέπει το Σύνταγμα, δεν μπορεί να κατατεθεί άλλη πρόταση μομφής για έξι μήνες. Γιατί υπέβαλε τώρα ο κ. Παπανδρέου την πρόταση μομφής; Αν την κατέθετε την επόμενη εβδομάδα, με τη Σύνοδο Κορυφής του ΝΑΤΟ και με μια τυχόν συμφωνία σε σύνθετη ονομασία με τα Σκόπια ή με άλλο συμβιβασμό, θα την είχε σίγουρη την ψήφο εμπιστοσύνης ο κ. Καραμανλής; Πόσοι άραγε βουλευτές του δεν θα τον ακολουθήσουν σε ένα συμβιβασμό;

Με άλλα λόγια, ο Γεώργιος Παπανδρέου, με τις γνωστές διασυνδέσεις του πέραν του Ατλαντικού, βάζει πλάτη για να περάσει ανώδυνα το θέμα της

ονομασίας από την κυβέρνηση Καραμανλή, μέσα σε ένα κλίμα αφόρητων αμερικανικών πιέσεων.

Όπως είπαμε, η πρόταση μομφής υποβλήθηκε μόλις έγινε γνωστή και η ονομασία που προτείνει ο Νίμιτς. Την Τρίτη το βράδυ, στη νέα συνάντησή του με τους διαπραγματευτές κ. Βασιλάκη και Ντιμιτρόφ, πρότεινε ως νέα ονομασία το «Δημοκρατία της Μακεδονίας – Σκόπια», γραμμένο με κυριλικούς χαρακτήρες. Η πρόταση περιλαμβάνει επίσης και διπλή ονομασία και «μακεδονικό έθνος».

Η πρόταση υποβλήθηκε μέσα σε ένα κλίμα αφόρητων αμερικανικών πιέσεων, καθώς ο Τζωρτζ Μπους θέλει να παρουσιάσει τη διεύρυνση του ΝΑΤΟ ως μεγάλο επίτευγμά του. Για παράδειγμα, οι τελευταίες πριν από την πρόταση Νίμιτς συνομιλίες των υπουργών Εξωτερικών της Ελλάδας και των Σκοπίων έγιναν στο σαλόνι της Αμερικανίδας πρέσβειρας στις Βρυξέλλες και το κοινό ανακοινωθέν δακτυλογραφήθηκε από τους Αμερικανούς.

Η ΠΡΟΤΑΣΗ ΝΙΜΙΤΣ

Όταν γράφονταν αυτές οι γραμμές (Τετάρτη μεσημέρι), είχε γίνει γνωστή μόνο η αντίδραση του ελληνικού Υπουργείου Εξωτερικών, σύμφωνα με την οποία «η πρόταση του κ. Νίμιτς αξιολογείται», αλλά «το πρώτο συμπέρασμα είναι ότι απέχουμε από μια αμοιβαία αποδεκτή λύση». Φυσικά δεν πρόκειται να γίνει ποτέ δεκτή τέτοια πρόταση.

Καταρχάς, ο προτεινόμενος από τον κ. Νίμιτς συμβιβασμός δεν είναι καινούριος. Η πρόταση «Δημοκρατία της Μακεδονίας – Σκόπια» είχε γίνει και παλαιότερα, το 2005, αλλά ο Καραμανλής δεν την είχε αποδεχθεί, παρά μόνο ως βάση για περαιτέρω διαπραγμάτευση, ενώ οι Σκοπιανοί την είχαν απορρίψει. Σήμερα η θέση του πρωθυπουργού έχει διακηρυχθεί δημοσίως και είναι σαφής: «μία, σύνθετη ονομασία με γεωγραφικό προσδιορισμό, που θα ισχύει έναντι όλων». Αντιθέτως, η πρόταση Νίμιτς περιλαμβάνει τη διατήρηση της συνταγματικής ονομασίας της ΠΓΔΜ ως «Δημοκρατία της Μακεδονίας» για εσωτερική χρήση και την υιοθέτηση της ονομασίας «Δημοκρατία της Μακεδονίας – Σκόπια» για χρή-

ση στους διεθνείς οργανισμούς και στις σχέσεις με την Ελλάδα. Τι θα κάνει λοιπόν ο Καραμανλής, με τον Σαμαρά να έχει ήδη δηλώσει δημοσίως την αντίθεσή του σε κάθε σύνθετη και διπλή ονομασία των Σκοπίων, καθώς και ότι η Ελλάδα δεν πρέπει να κάνει μια «μείζονα υποχώρηση απέναντι σε ένα κράτος που αύριο μπορεί να μην υπάρχει ή να υπάρξει με πολύ διαφορετική μορφή...»;

Όλη την προηγούμενη εβδομάδα, και το Υπουργείο Εξωτερικών και το Μαξίμου διέρρεαν σε δημοσιογράφους ότι η Ελλάδα συζητά την ονομασία «Νέα Μακεδονία» και παραλλαγές της, και μάλιστα για περιορισμένη διεθνή χρήση. Όπως αποδείχθηκε, στην πραγματικότητα προετοιμάζετο το έδαφος για να περάσει έναν άλλο συμβιβασμό, που έχει συμφωνηθεί στο παρασκήνιο. Τώρα στο Μαξίμου εμφανίζονται έξαλλοι με την Ντόρα, επειδή τάχα τους «εγκλώβισε» –λες και ήταν μικρά παιδιά και δεν ήξεραν.

Είναι βέβαια γεγονός ότι το Μαξίμου εγκλωβίστηκε σε μια διαπραγμάτευση όχι μόνο με μια κυβέρνηση μειοψηφίας, αλλά και με ένα κράτος που, μετά την ανακήρυξη της ανεξαρτησίας του Κοσόβου, και ενώ έχουν ήδη ξεσπάσει αναταραχές στους σερβικούς θύλακες, είναι αμφίβολο αν θα υπάρξει στο μέλλον –με τη σημερινή μορφή τουλάχιστον. Είναι επίσης γεγονός ότι με την τακτική της η Ντόρα εμφάνισε μέχρι στιγμής τον Καραμανλή συναινετικό στο εσωτερικό και αδιάλλακτο στο εξωτερικό. Και επειδή είναι προφανές ότι προς το παρόν δεν την ενδιαφέρει η γνώμη του ελληνικού λαού (καλά να είναι τα ΜΜΕ της οικογένειας και της διαπλοκής), πέτυχε τον κύριο στόχο της, που είναι να φανεί ο καλύτερος σύμμαχος των ΗΠΑ ενταύθα.

Τι θα γίνει; Οι πληροφορίες μας λένε ότι τα Σκόπια θα δεχθούν την πρόταση Νίμιτς και ότι ως γραμμή τελευταίας υποχώρησης θα έχουν να μπουνέ προσωρινά στο ΝΑΤΟ με τη σημερινή διεθνή ονομασία FYROM. Πράγμα το οποίο δεν θα δεχθεί φυσικά ο Καραμανλής. Έτσι λένε τουλάχιστον. Το πιο πιθανό λοιπόν είναι να πάμε σε μια νέα παράταση των διαπραγματεύσεων.

Η φάρσα της ανακύκλωσης στο «Σκοπιανό»

του Τάκη Διαμαντή

Το συρόμενο εδώ και 17 χρόνια πρόβλημα του αποκαλούμενου «Σκοπιανού» έχει φτάσει πλέον, όπως παραδέχονται όλοι, σε οριακό σημείο και, σύμφωνα με όλες τις μέχρι τώρα ενδείξεις, είτε θα λυθεί οριστικά μέχρι την πραγματοποίηση της συνόδου κορυφής του ΝΑΤΟ την ερχόμενη εβδομάδα στο Βουκουρέστι, είτε θα συνεχίσει, με άλλη μορφή όμως, να σέρνεται στο διηνεκές, και πάντως κάθε άλλο παρά σύμφωνα με τις ελληνικές επιθυμίες, όπως αυτές διατυπώνονται κατά το τελευταίο τουλάχιστον διάστημα.

Η τελευταία συνάντηση των διαπραγματευτών της Ελλάδας Αδαμάντιου Βασιλάκη και των Σκοπίων Νίκολα Ντιμιτρόφ στην έδρα του ΟΗΕ στη Νέα Υόρκη, υπό τον ειδικό διαμεσολαβητή Μάθιου Νίμιτς, πέρα από τις εκτιμήσεις για την καθαρά επικοινωνιακού χαρακτήρα επιλογή του τόπου στον οποίο πραγματοποιήθηκε (όπως λέγεται, ο Νίμιτς ήθελε να περισώσει την αξιοπρέπεια του ΟΗΕ μετά από την πρόσφατη χονδροειδή παρέμβαση της Ουάσιγκτον), στην ουσία δεν ήταν παρά μια ακόμα από τις ανούσιες συναντήσεις που διεξάγονται κατά καιρούς ανάμεσα στις δύο χώρες από το 1995, όταν υπογράφηκε η Ενδιάμεση Συμφωνία, μέχρι σήμερα.

Συναντήσεις, δηλαδή, στις οποίες οι δύο πλευρές επιβεβαιώναν απλώς το αδιέξοδο που έχει δημιουργηθεί από την αρχή, εξαιτίας της «παραδοσιακής» καχυποψίας και της τάσης κάθε

πλευράς να περάσει τελικά το δικό της, όπως συμβαίνει σε όλες τις βαλκανικού τύπου διαπραγματεύσεις.

Από την άλλη πλευρά, και ο ίδιος ο Νίμιτς, γνωρίζοντας το θέμα αλλά και τους συμμετέχοντες στη διαδικασία διαπραγμάτευσης, ανακυκλώνει ουσιαστικά τα ίδια χιλιοειπωμένα πράγματα, τα οποία παρουσιάζει ως νέες προτάσεις που τις εμφανίζει ως τίμιες και δίκαιες, ζητώντας κάθε φορά από τις δύο πλευρές να δείξουν σύνεση και να δουν την ευκαιρία που τους προσφέρει.

Το ίδιο συνέβη και στην τελευταία συνάντηση της Νέας Υόρκης, την περασμένη Τρίτη, οπότε ο Αμερικανός διαμεσολαβητής (εκ μέρους του ΟΗΕ, υποτίθεται) παρουσίασε τη «νέα» πρότασή του, στην οποία περιλαμβάνεται μία μόνο ονομασία, «Δημοκρατία της Μακεδονίας (Σκόπια)», με δυνατότητα χρήσης μόνο στους διεθνείς οργανισμούς και όχι στις διμερείς σχέσεις της πρώην αυτής γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας. Μια πρόταση την οποία βεβαίως έσπευσε, την επόμενη ημέρα, να απορρίψει η Αθήνα.

ΑΝΑΚΥΚΛΩΣΗ «ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ»

Το ερώτημα, ωστόσο, είναι ποιος κοροϊδεύει ποιον. Διότι όλες οι «προτάσεις» που έχουν γίνει από τον Νίμιτς περιλαμβάνουν ουσιαστικά μια σειρά ονομάτων από έναν μεγάλο κατάλογο που είχε καταρτίσει από το 1993 η επιτροπή Μπατεντέρ, η οποία είχε αναλάβει να εξετάσει τη διένεξη Αθήνας – Σκοπίων για το όνομα. Έναν κατάλογο που είχε απορριφθεί στο σύνολό του και από τις δυο πλευρές και στον οποίο περιλαμβανόταν επίσης η ονομασία «Δημοκρατία της Μακεδονίας – Σκόπια».

Την εποχή εκείνη, μάλιστα, ο τότε πρόεδρος Κίρο Γκλιγκόροφ, μιλώντας στη Βουλή, είχε δείξει σκόπιμα ότι την αποδέχεται, περιμένοντας ότι θα την απέρριπτε η Αθήνα, πράγμα που έκανε, στη βάση της συμφωνίας των πολιτικών αρχηγών για «μη αποδοχή του όρου Μακεδονία και παραγών του», όπως την απέρριψε, για άλλους λόγους, και το 2005, επί υπουργίας Πέτρου Μολυβιάτη, όταν ξαναπροτάθηκε, μεταξύ άλλων ονο-

μάτων, από τον Μάθιου Νίμιτς.

Στον κατάλογο Μπατεντέρ περιλαμβάνονταν επίσης ονόματα όπως Σλαβομακεδονία, Νέα Μακεδονία, Άνω Μακεδονία, Βόρεια Μακεδονία και μια ατέλειωτη σειρά από άλλα, τα οποία σοβαρά ή αστεία συζητιούνταν την εποχή εκείνη και στις δύο χώρες.

Η ΑΝΑΜΕΙΞΗ ΤΩΝ ΗΠΑ

Στην παρούσα φάση, πάντως, η εξέλιξη μοιάζει με φαρσοκωμωδία, ιδιαίτερα από τη στιγμή που στη διαδικασία ανακατεύτηκε και η Ουάσιγκτον, η οποία επείγεται, για δικούς της λόγους, κυρίως γοήτρου, να πετύχει μια όπως όπως επίλυση του προβλήματος, ώστε να μη χαλάσει το σχέδιο της διεύρυνσης του ΝΑΤΟ με την ένταξη της Κροατίας, της Αλβανίας και της ΠΓΔΜ.

Μια ανάμειξη η οποία θυμίζει το 2004, όταν και πάλι η Ουάσιγκτον παρενέβη για την εξομάλυνση των σχέσεων Αθήνας – Σκοπίων και οδήγησε ένα χρόνο αργότερα στην υπογραφή της Ενδιάμεσης Συμφωνίας, στην οποία ενεργό ρόλο πλάι στον διαμεσολαβητή του ΟΗΕ –την εποχή εκείνη– Σάιρους Βανς είχε και ο Μάθιου Νίμιτς.

Μόνο που τότε πρωταγωνιστής στην αμερικανική παρέμβαση ήταν ο πολύς Ρίτσαρντ Χόλμπρουκ, ενώ σήμερα το Στέιτ Ντιπάρτμεντ επέλεξε για το ρόλο αυτό τον μικρότερου διαμετρήματος Ντάνιελ Φριντ, υφυπουργό Εξωτερικών, ο οποίος ωστόσο θεωρείται ως ο αρχιτέκτονας της αναγνώρισης της ΠΓΔΜ ως Δημοκρατίας της Μακεδονίας από τις ΗΠΑ το 2004.

Ο ίδιος ο Φριντ θεωρεί ως προσωπικό στοίχημα και την πλήρη επίλυση της διένεξης Αθήνας – Σκοπίων, για τον λόγο αυτό και μεθόδευσε την πρόσφατη συνάντηση της υπουργού Εξωτερικών Ντόρας Μπακογιάννη με τον ομόλογό της της ΠΓΔΜ Αντόνιο Μιλόσοφσκι στις Βρυξέλλες, στην οποία ήθελε, αλλά δεν πέτυχε, να έχει τους πρωθυπουργούς των δυο χωρών Κ. Καραμανλή και Νικόλα Γκρούεφσκι.

Στο πλαίσιο αυτό, ο Φριντ φρόντισε όλες αυτές τις ημέρες που προηγήθηκαν της συνάντησης στη Νέα Υόρκη

να έχει συνεχείς επαφές με πολιτικούς παράγοντες στα Σκόπια, και κυρίως με τον διαμεσολαβητή Μάθιου Νίμιτς.

Γεγονός είναι, πάντως, ότι το Στέιτ Ντιπάρτμεντ, παρ' όλο που δεν αποδίδουν οι προσπάθειές του να καμφθεί η Αθήνα και να δεχτεί μια υποχώρηση στο ζήτημα, δεν φαίνεται να ανησυχεί πολύ για το ναυάγιο και της τελευταίας συνάντησης στη Νέα Υόρκη, η οποία είναι φανερό ότι έγινε περισσότερο για «τα μάτια του κόσμου».

Χαρακτηριστικό είναι ότι σε δηλώσεις της τις ημέρες αυτές η εκπρόσωπος του Λευκού Οίκου Ντάνα Περίνο επεσήμανε ότι ο πρόεδρος Μπους «εξακολουθεί να ενθαρρύνει τις δυο χώρες για την εξεύρεση μιας λύσης, ευελπιστώντας ότι θα είναι δυνατή η επίτευξή της πριν από τη σύνοδο του ΝΑΤΟ». Πρόσθεσε, ωστόσο, ότι, «αν θέλουν να εκμεταλλευτούν όλο το χρόνο μέχρι τη σύνοδο, ας τους αφήσουμε να προχωρήσουν και, αν δεν τα καταφέρουν, το θέμα μπορεί να λυθεί στη διάρκεια της συνόδου».

Δηλώσεις που δείχνουν ότι η Ουάσιγκτον είναι αποφασισμένη να προχωρήσει με κάθε τρόπο στην ένταξη της ΠΓΔΜ στο ΝΑΤΟ, για τον λόγο αυτό και έχει προετοιμαστεί ακόμα και να επιβάλει μια πρόσκαιρη λύση, που θα εξυπηρετεί τη συγκεκριμένη στιγμή τα σχέδιά της, αδιαφορώντας, όπως πάντα, αν θα αφήσει πίσω της «στάχτες και μπούρμπερη». Ιδιαίτερα καθώς το πρόβλημα ανάμεσα στις δυο χώρες θα παραμένει εντονότερο, και μάλιστα σε βάρος της Αθήνας, η οποία μέχρι τώρα υφίσταται όλες τις πιέσεις και τα παιχνίδια των εταίρων, φίλων και συμμάχων της, ενώ τα Σκόπια θα έχουν κερδίσει την ενδυνάμωση της θέσης τους και την πλήρη ελευθερία των κινήσεών τους.

Μια πολύ πιθανή προοπτική, η οποία κάνει τις συζητήσεις περί άσκησης βέτο εκ μέρους της Ελλάδας να ακούγονται σαν ένα κακόγουστο αστείο, εκτός και αν η Αθήνα επιλέξει να ενδώσει στις πιέσεις των ΗΠΑ και των Ευρωπαίων «συμμάχων» τους και να δεχτεί α) να αποστείλει στρατιωτικές δυνάμεις στο Αφγανιστάν, β) να αναγνωρίσει την ανεξαρτησία του Κοσσυφοπεδίου.

Στα Βαλκάνια δεν πλήττουμε ποτέ!

του Φαρούκ Τουντζάι

«Από πού αντλούν τη δύναμη και το θάρρος και είναι τόσο κάθετοι και αδιάλλακτοι απέναντι στην Ελλάδα οι Σκοπιανοί;» Αυτή είναι η ερώτηση που κατά καιρούς μου πετάει κατάμουτρα ο τουρκικός μου διάβολος που κάθεσαι στον αριστερό μου ώμο και δεν έχω καταφέρει τόσα χρόνια να τον πνίξω και να ησυχάσω. «Από τη βαλκανική κουραδομαγκιά και ψευτοπαλικαριά. Αλλά εμείς δεν τα μασάμε αυτά. Θα τους ρίξουμε τη βετάρρα και θα γευτούν τη βαριά του τσολιά», λέει το «άλλτερ εσύ» μου ο Μήτσος. Ήρεμος αυτός, πάει να αράξει σε καμιά ταβέρνα της περιοχής με την παρέα του για χαβαλέ. Εγώ όμως τι να πιστέψω τελικά; Τον Μήτσο ή τον διάβολο; Όπως κάθε διχασμένος αρχίζω και ψάχνομαι...

Σεπτέμβριος 2006. Ο πρέσβης της Τουρκίας στα Σκόπια Τανέρ Καρακάς δίνει δεξίωση στην πρεσβεία μετά τις εκλογές στην ΠΓΔΜ. Από τη δεξίωση απουσίαζαν ο πρόεδρος του τουρκικού μειονοτικού κόμματος της ΠΓΔΜ που συμμετέχει στον κυβερνητικό συνασπισμό και ο τουρκικής καταγωγής βουλευτής μέλος της κυβέρνησης. Δεν πιστεύει κανείς ότι ένα από τα λαμπρότερα αστέρια του τουρκικού Υπουργείου Εξωτερικών που έχουν διοριστεί σε βαλκανικές πρωτεύουσες, έχασε την τουρκική μειονότητα των Σκοπίων. Οι Σκοπιανοί όμως παίρνουν το μήνυμα. Η Άγκυρα ξεκαθαρίζει μια ακόμη φορά ότι δεν θα παίξει με τη μειονότητα, την έχει «γραμμένη» τελείως και την ενδιαφέρει κάτι παραπάνω. Εξάλλου, ήδη έχουν αρχίσει να πηγαινοέρχονται Σκοπιανοί και Τούρκοι στρατιωτικοί, επιχειρηματίες, έμποροι... Σκοπιανοί φοιτητές οπουδάζουν στα τουρκικά πανεπιστήμια, οι ευέλπιδες πάνε πακέτο στη Σχολή Ευελπίδων της Άγκυρας και οι υποψήφιοι πιλότοι στη Σχολή Ικάρων της Σμύρνης. Υπογράφονται συμφωνίες για οικονομική, πολιτιστική και στρατιωτική συνεργασία μεταξύ Άγκυρας και Σκοπίων. Οι Σκοπιανοί πίνουν νερό στο όνομα του Τούρκου πρέσβη, ο οποίος εκπροσωπεί μια από τις πρώτες χώρες που τους αναγνώρισαν ως Δημοκρατία της Μακεδονίας. Μέσα σε ένα εχθρικό περιβάλλον, υπό την ασφυκτική πίεση των Ελλήνων, με τεράστιες οικο-

νομικές δυσκολίες, το φιλικό χέρι της Άγκυρας είναι ανεκτίμητης αξίας και ανοίγει όλες τις πόρτες. Ωραία όλα αυτά, όμως από την άλλη πλευρά υπάρχει η τουρκική παροιμία που λέει: «Δεν δίνει(ς) νερό στο μερμήγκι που δεν θα το πηδήξει(ς)»...».

Λογική συνέχεια τώρα: Τα Σκόπια δεν μπαίνουν στη στρατιωτική συμμαχία του ΝΑΤΟ, διότι δεν το θέλει η Αθήνα. Δεν μπαίνουν ούτε στην οικονομική συμμαχία της ΕΕ, διότι έχει κλείσει την πόρτα η Αθήνα. Αισθάνονται την ανάγκη ισχυρής υποστήριξης για να μη διαλυθεί η χώρα τους και ζητούν από τις ΗΠΑ να στείλουν μερικές δεκάδες χιλιάδες στρατεύματα για την ενίσχυση του σχεδόν ανύπαρκτου στρατού τους. Οι ΗΠΑ απαντούν ότι ευχαρίστως θα τους έστελναν δυνάμεις αλλά δεν τους περρισεύουν. Η φιλενάδα Τουρκία όμως έχει μπόλικά Μεμέτια που ευχαρίστως θα μεσολαβήσουν αν το θέλουν και οι «Μακεδόνες». Και μια ανοιξιάτικη μέρα εμφανίζονται τα Μεμετάκια στα βόρεια σύνορα της Ελλάδας! Όχι για κακό. Αλίμονο. Όπως έλεγε και ένας φίλος που ξέρει από αυτά τα πράγματα: «Η Τουρκία και η Ελλάδα είναι αδελφές...». Απλούστατα, έτσι παίζεται αυτό το παιχνίδι σε τούτη την άτιμη σκακιέρα. Εξάλλου, εκατό χρόνια μετά τους Βαλκανικούς πολέμους καιρός ήταν να εμφανιστεί ο τουρκικός στρατός στα Βαλκάνια, στα παλιά του λημέρια. Θυμάστε και τότε που είχε εισέλθει για πρώτη φορά

στα Βαλκάνια ο Σουλεϊμάν Πασάς, γιος του Οθωμανού σουλτάνου Ορχάν; Το χίλια τριακόσια πενήντα κάτι ήταν, αν θυμάμαι καλά. Αφορμή στάθηκε κάποιο βυζαντινό σφάλμα. Ήρθε για να βοηθήσει, λέει, μια από τις δυο βυζαντινές οικογένειες που τσακώνονταν για το θρόνο του Βυζαντίου. Προσκλήθηκαν για ένα χέρι βοήθειας και έμειναν εξακόσια χρονάκια. Βέβαια τώρα θα μου πείτε, αν δεν επαναλαμβανόταν η ιστορία, θα μας έπνιγε η βαρεμάρα, από τη μία, και από την άλλη, πώς θα φαινόταν ότι όντως οι νέοι Έλληνες είναι τα γνήσια τέκνα των Βυζαντινών...! Έχετε απόλυτο δίκιο.

Δεν νομίζω πάντως ότι τα αστέρια του Υπουργείου Εξωτερικών της Τουρκίας στάλθηκαν τυχαία στα μέρη αυτά. Εκτός από το αστέρι των Σκοπίων (Üsküp τα λένε στα Τουρκικά) υπάρχει και ένα άλλο αστέρι, που διορίστηκε στο Κόσοβο. Ξέρετε όμως πού έχει τοποθετηθεί το πιο λαμπρό αστέρι; Εκείνος που υπηρετούσε στο Ιράκ ως ειδικός απεσταλμένος μέχρι πριν από λίγους μήνες;... Που συντόνιζε τις σχέσεις της Άγκυρας με τους Αμερικανούς, τους Ιρακινούς και τους Κούρδους του Ιράκ... Που τόσο καλά εκτέλεσε το έργο του, ώστε μέσα σε τέσσερα χρόνια άλλαξε όλο το αρνητικό για την Άγκυρα σκηνικό στην περιοχή και ακόμα μπαينوβαίνει ο στρατός για να διαλύσει τις βάσεις του ΡΚΚ και να προετοιμάσει το έδαφος για την μετά τους Αμερικανούς εποχή... Τοποθετήθηκε στην Αθήνα!

Τώρα πώς ερμηνεύεται οι μεν να στέλνουν το νούμερο ούνο στην Αθήνα, οι δε να πηγαίνουν στην Άγκυρα και να διαβάζουν ύμνους στη μαντίλα και μετά από μια βδομάδα ο εισαγγελέας του Αρείου Πάγου της Τουρκίας να κάνει μήνυση κατά του κυβερνώντος κόμματος για το θέμα της μαντίλας, σκοπεύοντας να δώσει τέλος στην πολιτική ζωή του Κουμπάρου των Αθηνών δικαστικά, δεν ξέρω. Και ο διάβολος από τον αριστερό μου ώμο και ο Μήτσος από την άλλη, σηκώνουν τα χέρια ψηλά.

Ενώπιος ενώπιω ΣΥΝ και ΣΥΡΙΖΑ

Ωραία, λοιπόν! Ο ΣΥΡΙΖΑ κατάφερε να φέρει την Αριστερά στο επίκεντρο της πολιτικής ζωής της χώρας, με αφορμή τη συνεχώς αυξανόμενη επιρροή του στους ψηφοφόρους, όπως τουλάχιστον εκφράζεται όλο και περισσότερο στις συχνές δημοσκοπήσεις που διεξάγονται το τελευταίο διάστημα. Γι' αυτό και η δικαιολογημένη ευφορία των στελεχών του. Παρ' όλα αυτά, εξακολουθεί να υπάρχει ο έντονος προβληματισμός και η αγωνία πολλών για τη μελλοντική πορεία αυτού του εγχειρήματος, το οποίο πάντως, παρά την επιτυχία που σημειώνει, εξακολουθεί να παραμένει σε «πειραματικό» στάδιο.

Κανείς βεβαίως δεν μπορεί να αμφισβητήσει την ικανότητα του Αλέκου Αλαβάνου στη διαχείριση του πολιτικού κλίματος καθώς και την ευεργετική παρουσία του Αλέξη Τσίπρα. Ο τελευταίος, μετά την επιτυχία του 10,5% που συγκέντρωσε η Ανοιχτή Πόλη στο Δήμο της Αθήνας στις δημοτικές εκλογές του 2006, κατά μια έννοια ήταν αναπόφευκτο –σωστά ή όχι θα φανεί στην πορεία– ότι θα προωθούνταν στην προεδρία του Συνασπισμού κατά το 5ο Συνέδριο του κόμματος τον περασμένο μήνα. Φτάνει όμως μόνο αυτό;

Ένας κούκος –άντε δυο– δεν φέρνει την άνοιξη, όπως λέει ο λαός. Άρα χρειάζεται κάτι περισσότερο –και μάλλον κάτι πολύ περισσότερο– για να ξαναφτάσει η Αριστερά στο σημείο να σχεδιάζει, να παράγει πολιτική, να προσφέρει οράματα και να συνεγείρει το λαό.

Τα αυξημένα ποσοστά που καταγράφουν οι δημοσκοπήσεις σαφώς αντανακλούν την αποδοχή της κινηματικής λογικής, στην οποία λειτούργησε και εξακολουθεί να λειτουργεί ο Αλέκος Αλαβάνος, ξεφεύγοντας από τις αγκυλώσεις που είχαν επιβάλει στο Συνασπισμό τόσο οι διαφορές ανάμεσα στις συνιστώσες του όσο και η «βολή» κάποιων καρεκλοκένταυρων της Κουμουνδούρου. Μια λογική μάλιστα την οποία ακολουθεί και ο Αλέξης Τσίπρας.

Μέχρι εκεί όμως. Διότι τα συνεχώς αυξανόμενα ποσοστά –δημοσκοπικά φυσικά και όχι εκλογικά ακόμα– εκφράζουν και μια άλλη πραγματικότητα, που υπάρχει και η οποία, σε τελευταία ανάλυση, δεν έχει άμεση σχέση με το Συνασπισμό και το ΣΥΡΙΖΑ. Πρόκειται για την έντονη κούραση και την αγανάκτηση των ψηφοφόρων λόγω των αντιλαϊκών πολιτικών και των δυο κομμάτων που εναλλάσσονται στην εξουσία, της ΝΔ και του ΠΑΣΟΚ, τα οποία εγκαταλείπονται από τους οπαδούς τους, με αποτέλεσμα ο δικομματισμός να δέχεται ένα σοβαρό πλήγμα.

Στο πλαίσιο αυτό, είναι γεγονός ότι ένας μεγάλος αριθμός εκείνων που φεύγουν από τα δυο κόμματα και κυρίως από το ΠΑΣΟΚ βρίσκει καταφύγιο στο ΣΥΡΙΖΑ. Κάποιοι από αυτούς διότι έχουν θυμώσει και θέλουν να τιμωρήσουν το κόμμα που ψήφισαν, πράγμα που σημαίνει ότι, στην περίπτωση που το κόμμα τους αλλάξει γραμμή πλεύσης, δεν αποκλείεται να το ξαναψηφίσουν στις επόμενες εκλογές. Άλλοι όμως διότι άλλα περίμεναν και άλλα τους βγήκαν από το σύστημα του δικομματισμού. Οπότε, αγανακτισμένοι από την ανικανότητα των δυο μεγάλων κομμάτων να εφαρμόσουν πολιτικές που εξυπηρετούν τους πολίτες, από την πλήρη υποταγή τους στους κανόνες της νεοφιλελεύθερης παγκοσμιοποίησης που έχει επιβάλει το ευρωπαϊκό μπλοκ και βεβαίως από την

αδυναμία να αντιμετωπίσουν τα εκτεταμένα φαινόμενα διαφθοράς, τα οποία έχουν κάνει τη χώρα ρεζίλι διεθνώς, στρέφουν τις ελπίδες τους προς την πολιτική παράταξη που, χωρίς να παραμένει αγκυλωμένη σε ένα τελειωμένο ουσιαστικά παρελθόν, έχει αποδείξει τουλάχιστον ότι μπορεί να διαμαρτύρεται ανοιχτά για τα στραβά που συμβαίνουν.

Η μαζική αυτή μετακίνηση ψηφοφόρων μάλιστα προκαλεί εκδηλώσεις πανικού, και αυτός είναι ο λόγος που πολιτικά στελέχη του δικομματισμού (μαζί και του ΚΚΕ), φιλικά τους μέσα ενημέρωσης αλλά και διάφοροι οικονομικοί παράγοντες έχουν ξεκινήσει μια τεράστια προπαγάνδα, με στόχο να υποτιμηθούν στη συνείδηση της κοινής γνώμης ο Αλέκος Αλαβάνος, κυρίως ο Αλέξης Τσίπρας (τον οποίο δείχνουν να θεωρούν ως τον πλέον επικίνδυνο, αν και, εδώ που τα λέμε, ο ίδιος αρκετές φορές υπερβάλλει) και εντέλει ο ΣΥΡΙΖΑ.

Η ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ

Όλα τα παραπάνω καθώς και τα παρεπόμενά τους είναι γνωστά και λίγο πολύ αναμενόμενα. Εκείνο όμως που παραμένει ακόμα αδιευκρίνιστο για τον κόσμο της Αριστεράς είναι το πώς η ηγεσία του Συνασπισμού και του ΣΥΡΙΖΑ σκοπεύουν να διαχειριστούν σε πρακτικό επίπεδο τη νέα κατάσταση που διαμορφώνεται. Και τούτο διότι, πέρα από τις διακηρύξεις, τις δεσμεύσεις και τα επικοινωνιακά τερτίπια, ζητούμενο παραμένει το σχέδιο οργάνωσης της παράταξης συνολικά.

Και καταρχάς, ένα θέμα είναι η σύγχυση που δημιουργείται –τυχαία ή σκόπιμα– ανάμεσα στο Συνασπισμό και το ΣΥΡΙΖΑ. Δεν είναι τυχαίο άλλωστε ότι πολλοί δημοσιογράφοι των τηλεοπτικών καναλιών πολύ συχνά αναφέρονται στο Συνασπισμό και εννοούν το ΣΥΡΙΖΑ. Και μπορεί βεβαίως στα κα-

νάλια η σύγχυση να οφείλεται σε άγνοια(!) των δημοσιογράφων, σε μπερδεμα ή σε σκόπιμη ενέργεια. Γεγονός είναι ωστόσο ότι η σύγχυση υπάρχει και σε μια μεγάλη μερίδα πολιτών, ακόμα και ανάμεσα σ' εκείνους που, προερχόμενοι από άλλα κόμματα, δηλώνουν ότι υποστηρίζουν το ΣΥΡΙΖΑ ή το Συνασπισμό, δείχνοντας ότι τις θεωρούν ταυτόσημες έννοιες.

Όμως άλλο είναι ο ΣΥΝ και άλλο ο ΣΥΡΙΖΑ ως έννοιες, καθώς ο πρώτος αποτελεί ουσιαστικά μέρος του δεύτερου, έστω και με κάπως αυξημένη συμμετοχή. Κι αυτό είναι κάτι που θα πρέπει να διευκρινιστεί, ώστε να αποφεύγονται όχι μόνο οι συγχύσεις αλλά και οι κάθε λογής παρεξηγήσεις, που τελικά στρέφονται σε βάρος του Συνασπισμού, ο οποίος εμφανίζεται να «καπελώνει» όλους τους υπόλοιπους.

Για παράδειγμα, πριν από δυο εβδομάδες πραγματοποιήθηκε η πρώτη πανελλαδική σύσκεψη του ΣΥΡΙΖΑ. Κανονικά η σύσκεψη αυτή έπρεπε να είχε γίνει πολύ νωρίτερα, ας πούμε πριν από τις βουλευτικές εκλογές του περασμένου Σεπτεμβρίου, κάτι τέτοιο όμως είναι γνωστό ότι δεν ήταν δυνατό κάτω από τις έντονες διαφορές ανάμεσα στις συνιστώσες του ΣΥΝ για την ύπαρξη ή όχι του ΣΥΡΙΖΑ. Αυτός είναι άλλωστε και ο λόγος για τον οποίο οι συνιστώσες του ΣΥΡΙΖΑ, πέρα από τον ενθουσιασμό για το όλο εγχείρημα, διακατέχονται από το φόβο –παραμένουν οι εντυπώσεις από την περίοδο του 2004, όταν οι ίδιες αποτέλεσαν τελικά μέρος ενός προεκλογικού παιχνιδιού– ότι ο ΣΥΝ απλώς τις χρησιμοποιεί για τους δικούς του σκοπούς.

Επίσης, ένας άλλος φόβος είναι ότι ο ΣΥΝ θα επιχειρήσει –και ήδη υπάρχουν ενδείξεις για κάτι τέτοιο– να «καπελώσει» το ΣΥΡΙΖΑ, παρά τις διακηρύξεις για ισότιμη συμμετοχή σ' αυτόν. Μάλιστα, οι φόβοι αυτοί, ανοιχτά ή συγκαλυμμένα, διατυπώθηκαν από τους εκπροσώπους των συνιστωσών κατά την πανελλαδική σύσκεψη.

ΜΙΑ ΝΕΑ ΠΛΕΙΟΨΗΦΙΑ

Από τα παραπάνω προκύπτει και ένα άλλο ερώτημα, αναφορικά με την ανοιχτή πρόσκληση προς ομάδες πολιτών που πρόσκεινται σε διάφορες πολιτι-

Στιγμιότυπο από την 1η Συνδιάσκεψη του ΣΥΡΙΖΑ, η οποία θα έπρεπε να είχε γίνει πριν από τις βουλευτικές εκλογές, αν δεν υπήρχαν οι διαφορές ανάμεσα στις συνιστώσες του ΣΥΝ.

κές παρατάξεις να έλθουν κοντά στον ΣΥΡΙΖΑ, με σκοπό να διαμορφωθεί μια πλατιά προοδευτική πλειοψηφία με την οποία θα χτυπηθεί ο δικομματισμός.

Η πρόσκληση είναι βεβαίως μια καλή σκέψη και πολιτικά ορθή, το ερώτημα όμως είναι πάνω σε ποια βάση θα κινηθεί αυτή η προσπάθεια, όταν εκ μέρους κάποιων ηγετικών στελεχών του ΣΥΝ εμφανίζονται φαινόμενα κυριαρχικής τάσης, με στόχο την εξασφάλιση ότι θα περάσουν οι θέσεις του κόμματός τους σε όλους τους άλλους. Γεγονός που θέτει σε δοκιμασία την ισότητα των συνιστωσών και τις όποιες δημοκρατικές διαδικασίες, ενώ παράλληλα τίθεται σοβαρά το ερώτημα για το ποιος θα είναι ο ρόλος και ο τρόπος λειτουργίας των νέων στοιχείων που έρχονται να προστεθούν στο δυναμικό του ΣΥΡΙΖΑ.

Για παράδειγμα, ο ρόλος και η θέση των οπαδών της σοσιαλδημοκρατίας, προς τους οποίους απευθύνεται συνεχώς ο Αλέκος Αλαβάνος, αλλά και οι πολλοί ανένταχτοι που ενισχύουν συνεχώς τις τάξεις του ΣΥΡΙΖΑ και οι οποίοι αυτή τη στιγμή εμφανίζονται να έχουν έντεχνα μοιραστεί σε δυο ομά-

δες, εκείνη που πειθαρχεί στις θέσεις του ΣΥΝ και εκείνη που ακολουθεί μια περισσότερο αυτόνομη τακτική, που την εντάσσει φυσικά στο γενικότερο πλαίσιο του ΣΥΡΙΖΑ.

Ένα άλλο ερώτημα, τέλος, αφορά τον τρόπο που θα πραγματοποιηθεί η προσέγγιση της κοινωνίας, η οποία αναφέρεται μεν συνεχώς τόσο από τον ίδιο τον Αλαβάνο όσο και από τον Τσίπρα, αλλά στην ουσία έχει εγκλωβιστεί στην ακινησία, την άρνηση και τις φοβίες κάποιων στελεχών, ιδιαίτερα του ΣΥΝ, που, αντίθετα, με τη στάση τους τείνουν να αποθαρρύνουν ή και να απομακρύνουν πολίτες που βλέπουν με συμπάθεια και ελπίδα το εγχείρημα του ΣΥΡΙΖΑ, κάτι που έχει συμβεί ήδη και στην περίπτωση της Ανοιχτής Πόλης.

Παρ' όλα αυτά, η δυναμική που έχει ξεκινήσει εδώ και μερικούς μήνες διογκώνεται συνεχώς, που σημαίνει ότι χρειάζεται περισσότερη σοβαρότητα, πραγματική πολιτική σκέψη, ανοιχτό μυαλό και διάθεση για δουλειά από όλους, ώστε να μπορέσει η λαϊκή συμμετοχή να καταστεί πραγματικότητα.

ΣΤΡΑΤΗΣ ΜΟΣΧΟΝΗΣΙΟΣ

Όριο του ΣΥΡΙΖΑ οι πόθοι και οι ανάγκες της κοινωνίας

του Ρούντι Ρινάλντι

Η πρώτη πανελλαδική Συνδιάσκεψη του ΣΥΡΙΖΑ ανήκει πια στην ιστορία αυτού του εγχειρήματος. Αποτελεί ένα σταθμό στη διαδικασία συγκρότησής του και έδειξε πως το εγχείρημα σίγουρα δεν αποτελεί ένα «φαινόμενο», μια «φούσκα», ένα «κόλπο».

Είναι ενδεικτικό πως στις συνελεύσεις που έγιναν πριν την πανελλαδική Συνδιάσκεψη, που έφτασαν τις 161 σε όλη τη χώρα, πήραν μέρος περισσότεροι από 10.000 πολίτες, μεταξύ των οποίων πλήθος από ανένταχτους αριστερούς αλλά και μέλη του ΠΑΣΟΚ, φίλοι και ψηφοφόροι του ΚΚΕ.

Η επιτυχία της πανελλαδικής Συνδιάσκεψης ξεπέρασε κάθε προσδοκία και έδειξε ότι υπάρχει μια νέα δυναμική στο χώρο της Αριστεράς. Το τέλμα που υπήρχε για καιρό έχει ταραχθεί για τα καλά. Χιλιάδες σύντροφοι και συντρόφισσες από κάθε γωνιά της χώρας, από τους πιο διαφορετικούς κοινωνικούς και επαγγελματικούς χώρους, έχοντας στην πλάτη τους διαφορετικές διαδρομές και προερχόμενοι από διαφορετικά ιδεολογικά ρεύματα, νέοι και νέες από τα νέα κινήματα και τις αντιστάσεις, διαφορετικές γενιές και δυνάμεις έχουν μπει μέσα σε μια χοάνη που δημιουργεί μια νέα Αριστερά, μια Αριστερά που πασχίζει να ανταποκριθεί στις ανάγκες και τις απαιτήσεις του αγώνα στον 21ο αιώνα.

Αποδείχθηκε ότι ο χώρος που είχε επιλεγεί, η αίθουσα «Μελίνα Μερκούρη» στο Στάδιο Ειρήνης και Φιλίας, ήταν μικρή για να υποδεχτεί όλους τους εκπροσώπους και τους φίλους του ΣΥΡΙΖΑ που ήθελαν να παρακολουθήσουν τη διαδικασία. Οι ομιλίες

Η επιτυχία της 1ης Συνδιάσκεψης του ΣΥΡΙΖΑ ξεπέρασε κάθε προσδοκία, αποδεικνύοντας ότι υπάρχει μιά νέα δυναμική στην ανανεωτική και κινηματική Αριστερά.

εκφράσανε την επιθυμία και την ανάγκη αυτό το εγχείρημα να προχωρήσει, να μην απογοητεύσει τον κόσμο της Αριστεράς. Στις διαδικασίες πήραν μέρος 126 ομιλητές από όλη τη χώρα, πέρα από τις εισηγήσεις που έγιναν την πρώτη μέρα των εργασιών. Παράλληλα έγιναν θεματικές συνελεύσεις και πάρθηκαν διάφορες αποφάσεις για συντονισμό και κοινή δράση. Στο τέλος, μετά την έγκριση του καταληκτικού κειμένου, ο ενθουσιασμός και η συγκίνηση είχαν πλημμυρίσει όλους και όλες που ήταν στο ΣΕΦ.

Η 1η πανελλαδική Συνδιάσκεψη του ΣΥΡΙΖΑ μπορεί να αποτελέσει σταθμό στην πορεία του. Η «ζήτηση για ΣΥΡΙΖΑ» που υπάρχει στην κοινωνία οδηγεί στην αναγκαία συγκρότηση του ΣΥΡΙΖΑ σε όλους τους χώρους και στην απαραίτητη επεξεργασία θέσεων, προτάσεων, αιτημάτων που να εκφράζουν ανάγκες του λαού. Η πανελλαδική Συν-

διάσκεψη έδειξε ότι υπάρχουν οι δυνάμεις που θέλουν ένα τέτοιο προχώρημα, έδειξε μια πολύ καλή κατάσταση πνευμάτων για προχωρήματα και νέες απόπειρες. Η «ζήτηση για ΣΥΡΙΖΑ» και η ανταπόκριση σε αυτήν κοντράρονται με το συντηρητισμό τού να εκμεταλλευτούμε απλώς εκλογικά το σχήμα αυτό. Όσοι θέλουν μια «χαμηλή πτήση» του ΣΥΡΙΖΑ –πολιτικά και οργανωτικά– με στόχο την καλύτερη εκμετάλλευσή του θα διαπίστωσαν ότι η δυναμική του δεν μπορεί να αγνοηθεί.

Ο ΣΥΡΙΖΑ μέσα από τη συγκρότηση και τη δυναμική του μπορεί να αναγορευθεί σε ένα μεγάλο χώρο υποδοχής και έκφρασης μιας Αριστεράς δημοκρατικής, ενωτικής, τολμηρής, αποτελεσματικής, χρήσιμης, αναγκαίας, ρεαλιστικής, άμεσης, απλής, λαϊκής, μαχητικής, σύγχρονης, ευρύχωρης, φωτεινής, οραματικής, ριζοσπαστικής, καθημερινής, μεγάλης, μορφωτικής,

Ο Ρούντι Ρινάλντι είναι μέλος της γραμματείας του ΣΥΡΙΖΑ και στέλεχος της ΚΟΕ

πολιτιστικής. Να βάλει τέρμα σε μια συρρικνωμένη εκδοχή Αριστεράς που ταμπουρώνεται σε καθαρότητες, δογματισμούς και μεγάλα λόγια.

Όριο μιας τέτοιας Αριστεράς δεν μπορεί παρά να είναι μια πρωταγωνιστική Αριστερά στην κοινωνία. Μια πρωταγωνιστική Αριστερά που αναφέρεται στον κόσμο της εργασίας, στη νεολαία, στους μετανάστες, στις γυναίκες, στους αποκλεισμένους, στους «από τα κάτω» έχει σαν όριο τους πόθους και τις ανάγκες τους και όχι το τι «χωρά» στο σάπιο σημερινό σύστημα. Είναι μια Αριστερά αντισυστημική σήμερα που στοχεύει να διευθύνει την κοινωνία σε ένα άλλο κοινωνικό σχέδιο πλαίσιο, στον σοσιαλιστικό μετασχηματισμό. Μια Αριστερά που θα έχει σαν όριο τις ανάγκες και τους πόθους της κοινωνίας, όπως είπε και ο Αλέξης Τσίπρας μιλώντας στην πανελλαδική Συνδιάσκεψη.

Μια τέτοια Αριστερά ασφυκτιά στα μίζερα πλαίσια του κυβερνητισμού και της Κεντροαριστεράς, θέλει να τα αλλάξει όλα, θέλει να αλλάξει τα πράγματα και πρώτα απ' όλα την ίδια την Αριστερά.

Η ΕΥΚΑΙΡΙΑ ΤΗΣ ΑΡΙΣΤΕΡΑΣ

Στις 3 μέρες που βρεθήκαμε στο ΣΕΦ καταλάβαμε πως όλα αυτά είναι ρεαλιστικά. Καταλάβαμε πως ζούμε μια ιδιαίτερη στιγμή που μπορεί να αποδειχτεί μια σημαντική ευκαιρία για την Αριστερά. Οι λόγοι των εκπροσώπων, τα ζεστά και όχι τυπικά χειροκροτήματα, τα συνθήματα, οι σημαίες που ανέμιζαν, οι αγκαλιές και η συγκίνηση από τη συνάντηση τόσο κόσμου δεν μπορεί να είναι κόλπο, δεν είναι κάτι εύκολα αφομοιώσιμο σε πολιτικάντικα σχέδια. Είναι δύναμη για παραπέρα προσπάθεια. Και μάλιστα πιο συλλογική, πιο δημιουργική, πιο παρεμβατική.

Οι αποφάσεις της Συνδιάσκεψης αποτελούν έναν σημαντικό μπούσουλα για επόμενα βήματα. Το καταληκτικό κείμενο, αν υλοποιηθούν όσα περιγράφει, θα δώσει ακόμα μεγαλύτερη πνοή στο εγχείρημα και θα ανοίξει το δρόμο για άλλα -ψηλότερα- όρια της προσπάθειας του ΣΥΡΙΖΑ.

Το εγχείρημα του ΣΥΡΙΖΑ θα καθοριστεί από πολλούς παράγοντες. Οι κυριότεροι αφορούν το πώς θα ανταπο-

κριθεί στις 4 δεσμεύσεις που έγιναν στις συνελεύσεις και επαναλήφθηκαν στην πανελλαδική Συνδιάσκεψη:

- Δεσμευόμαστε να αγωνιστούμε για την ανατροπή του νεοφιλελευθερισμού και όλων των πολιτικών του.
- Δεσμευόμαστε να αναδείξουμε, να υποστηρίξουμε και να εκφράσουμε σε πολιτικό επίπεδο όλους τους μικρούς και μεγάλους αγώνες, όλες τις αντιστάσεις και τα κινήματα που αναδύονται.
- Δεσμευόμαστε να αναδείξουμε την Αριστερά σε πρωταγωνιστική δύναμη, σε μια Αριστερά που δεν θα είναι συ-

**Αυτό που πρέπει
να συνειδητοποιήσουμε
είναι ότι ο ΣΥΡΙΖΑ
και ο λαός της Αριστεράς
στην Ελλάδα έχουν μια μεγάλη
ευκαιρία να αδράξουν
για να αλλάξουν
το πολιτικό σκηνικό**

μπληρωματική των δύο πόλων του δικομματισμού, διαχειριστική δύναμη κεντροαριστερών εκδοχών της νεοφιλελεύθερης πολιτικής και έρμαιο του κυβερνητισμού.

- Δεσμευόμαστε να συγκροτήσουμε το ΣΥΡΙΖΑ, να πάρουμε όλα εκείνα τα μέτρα και τις αποφάσεις που θα κάνουν πιο ισχυρό και πιο αποτελεσματικό το εγχείρημα αυτό.

Ο κόσμος στρέφεται προς την Αριστερά. Στρέφεται προς την Αριστερά και ειδικά προς το ΣΥΡΙΖΑ. Είναι σημαντικό στοιχείο και δημιουργεί μια νέα κατάσταση αυτή η στροφή προς την Αριστερά. Τα γκάλοπ καταγράφουν αυτή τη στροφή και το αυξημένο ενδιαφέρον προς την Αριστερά. Η ρίζα όμως δεν βρίσκεται στην επικοινωνιακή πολιτική αλλά σε ορισμένα πολύ συγκεκριμένα πράγματα.

Υπάρχει τεράστια συμπίεση των λαϊκών στρωμάτων.

Καταγράφηκε μια αυξημένη κινηματική κινητικότητα, έγιναν αγώνες υπήρξαν και επιτυχίες μέσα από τους αγώνες.

Υπάρχει μια μεγάλη κρίση στο δικομματισμό και στο πολιτικό σύστημα.

Υπήρξε και υπάρχει μια παρέμβαση της Αριστεράς, και ειδικά του ΣΥΡΙΖΑ, με το ενωτικό του μήνυμα, το παράδειγμά του, την πειστική αντιπολίτευση, τις προτάσεις του, την παρουσία του στους αγώνες και την υποστήριξη που δίνει στους αγώνες.

Όλα αυτά εξηγούν την αλματώδη αύξηση του ενδιαφέροντος και της υποστήριξης που έχει ο ΣΥΡΙΖΑ.

Λένε πως «μια δραστητική αλλαγή συσχετισμών βρίσκεται εν εξελίξει και το ζητούμενο πλέον είναι το νέο σημείο ισορροπίας». Το ζήτημα για το ΣΥΡΙΖΑ μπαίνει ως εξής: Ποια μπορεί να είναι και ποια θα είναι πραγματικά η δύναμη, η επιρροή και η εμβέλεια της Αριστεράς σε αυτό το νέο τοπίο;

Η ΑΝΑΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΣΥΣΧΕΤΙΣΜΩΝ

Πρόκειται για μια στιγμή δυνατοτήτων και ευκαιρίας για την Αριστερά. Να κερδίσει ακροατήρια, να δυναμώσει, να ανατρέψει συσχετισμούς, να φέρει ανακατατάξεις, να αναπτυχθούν αντιστάσεις και κινήματα, να προβληθούν θέσεις, να αναδειχθούν αιτήματα, να τεθούν στόχοι, να υπάρξει μια πολιτιστική μορφωτική αναγέννηση. Ένα εγχείρημα σαν το ΣΥΡΙΖΑ είναι το μόνο που μπορεί να αναδείξει και να αξιοποιήσει αυτή τη μεγάλη ευκαιρία που παρουσιάζεται. Και δεν είναι κάθε στιγμή, κάθε περίοδος κλπ στιγμή ευκαιρίας. Θέλει τόλμη, θέλει ιδέες, θέλει πολιτική, θέλει οργάνωση, θέλει σύνεση, θέλει προτάσεις. Αλλά αν λείψει η συναίσθηση της ειδικής στιγμής και της ειδικής ευκαιρίας, ο τρόπος παρέμβασης είναι πολύ διαφορετικός.

Ο ΣΥΡΙΖΑ και ο λαός της Αριστεράς στην Ελλάδα έχουν μια μεγάλη ευκαιρία να αδράξουν για να αλλάξουν το πολιτικό σκηνικό. Αυτό είναι το κύριο που πρέπει να συνειδητοποιήσουμε, αυτό είναι που δίνει προωθητική δύναμη μέχρι τώρα στο εγχείρημα, αυτό πρέπει πιο μελετημένα, πιο τολμηρά, πιο ενωτικά, πιο κινηματικά, πιο αποτελεσματικά να προωθήσουμε.

Οι πολιτικές συνθήκες της ανόδου του ΣΥΡΙΖΑ

του Αλέξανδρου Καζαμία

Η εκρηκτική αύξηση των ποσοστών του ΣΥΡΙΖΑ στις δημοσκοπήσεις του τελευταίου τριμήνου δεν είναι ούτε ένα συγκυριακό, ούτε και ένα επικοινωνιακό φαινόμενο. Παρά τη ραγδαία δυναμική του και την αισθητή συμβολή της εικόνας του νέου προέδρου, το λεγόμενο «ρεύμα Τσίπρα» είναι πρωτίστως το ξεχείλισμα μιας βαθιάς και μακρόχρονης πολιτικής συσσώρευσης που περίμενε την κατάλληλη συγκυρία για να εκδηλωθεί. Κύρια αιτία του είναι η μαζική και θαρραλέα έξοδος μιας μεγάλης μερίδας προοδευτικών πολιτών από το στρεβλό σύστημα της δικομματικής αντιπροσώπευσης που εξανεμίζει για χρόνια τα οράματά τους σε μια κεντρώα συναίνεση με τη διαπλοκή και τη διαφθορά. Για δυο δεκαετίες ήταν σαφές ότι η «άνοιξη του Συνασπισμού», αν έμελλε κάποτε να έρθει, θα έφτανε ως το τέλος ενός βαρύ πολιτικού χειμώνα: δηλαδή ως μια χιονοστοιβάδα που σαρώνει. Το αβέβαιο ήταν αν κάτι τέτοιο θα συνέβαινε ποτέ· αλλά το πώς, αναμενόταν πάντα τόσο δραματικό και θεαματικό, ακριβώς όπως το βλέπουμε σήμερα μπροστά μας.

Η περιβόητη «κρίση αντιπροσώπευσης» για την οποία μιλούν τελευταία οι δημοσκόποι, δεν είναι κάτι που εμφανίστηκε μετά τη δεύτερη εκλογική ήττα του ΠΑΣΟΚ τον περασμένο Σεπτέμβριο ή την αδιέξοδη επανεκλογή του αρχηγού του στις 11 Νοεμβρίου. Έλλειμμα αντιπροσώπευσης υπάρχει ως πάγιο γνώρισμα του ελληνικού πολιτικού συστήματος τουλάχιστον από τις αρχές της δεκαετίας του 1990 κι αυτό εστιάζεται κυρίως ανάμεσα στον κεντροαριστερό και στον αριστερό του χώρο. Έτσι, στις τέσσερις εθνικές εκλογές που είχαμε από το 1993 ως το 2004, το ΠΑΣΟΚ έλαβε κατά μέσο όρο το 43,16% των ψήφων, ενώ την ίδια περίοδο, το μέσο ποσοστό του στις Ευρωεκλογές ήταν 33,2%, δηλ. ακριβώς 10% χαμηλότερα. Μάλιστα, στην πλέον ευνοϊκή συγκυρία των Ευρωεκλογών του 1994, το ποσοστό του κυμάν-

θηκε πάλι στο 32,7%, ενώ στις εθνικές εκλογές του προηγούμενου Οκτωβρίου είχε εκτιναχθεί στο 46,9%, δηλ. 14,2% πιο πάνω. Αυτό σημαίνει ότι, εξαιτίας του παράγοντα που ο πολιτειολόγος Giovanni Sartori αποκαλεί «εκβιαστική δυνατότητα» των μεγάλων κομμάτων στα δικομματικά συστήματα, το ΠΑΣΟΚ αύξανε ως τώρα μονίμως την πραγματική εκλογική του δύναμη σχεδόν κατά το 1/3, εις βάρος κυρίως της Αριστεράς. Κατά συνέπεια, η άνοδος των ποσοστών του ΣΥΡΙΖΑ στο 16–18% σύμφωνα με τις τελευταίες δημοσκοπήσεις, όχι μόνο δεν αντακλά μια «κρίση αντιπροσώπευσης», αλλά έρχεται στην ουσία να επιφέρει το ακριβώς αντίστροφο: να θέσει τέρμα στο χρόνιο πρόβλημα αντιπροσώπευσης που υπάρχει στο κομματικό μας σύστημα εδώ και δεκαετίες.

Άλλο ένα στοιχείο που επιβεβαιώνει

το βάθος χρόνου της σημερινής στροφής προς το ΣΥΡΙΖΑ είναι η ηλικιακή σύνθεση των πολιτών που τη στηρίζουν. Εξαιτίας των προσωπαγών ταυτίσεων και του πατερναλισμού που καλλιεργούν τα ΜΜΕ, έχει δοθεί η εντύπωση ότι το λεγόμενο «ρεύμα Τσίπρα» δεν θα μπορούσε παρά να έχει κι αυτό την ίδια ηλικία με τον προέδρο του Συνασπισμού. Σύμφωνα όμως με μία δημοσκόπηση της Marc (Έθνος 19-2-08), εκτός απ' την πρωτιά στις ηλικίες 18–34 με ποσοστό 28,1%, ο ΣΥΡΙΖΑ έρχεται επίσης δεύτερο κόμμα στις ηλικίες 45–54 με ποσοστό 24,1%, ενώ μια άλλη δημοσκόπηση της Metron Analysis (MEGA, 21.3.08) δείχνει ότι η δημοτικότητα του κόμματος είναι τελικά υψηλότερη στις ηλικίες 35–54, όπου φτάνει το 23,6%, σε σχέση με το 20,1% για τις ηλικίες 18–34. Από αυτά φαίνεται ξεκάθαρα ότι η μαζική στροφή προς το ΣΥΡΙΖΑ δεν φέρει μόνο τη σφραγίδα του καινούργιου που εισάγει πάντα η νέα γενιά, αλλά και το βάρος μιας έντονης ιστορικότητας από τις μεσαίες ηλικίες που, κατόπιν μακράς αμφιταλάντευσης, φαίνεται να έχουν πλέον κρίνει ότι η πολυτάραχη σχέση τους με το ΠΑΣΟΚ έχει καταντήσει αδιέξοδη.

ΟΙ ΕΝΔΙΑΜΕΣΕΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ

Πέρα από αυτές τις μακροχρόνιες τάσεις, το ρεύμα που κινείται σήμερα προς το ΣΥΡΙΖΑ άρχισε να μορφοποιείται από τη δεύτερη τετραετία των κυβερνήσεων Σημίτη. Όπως παρατηρούσε πριν έξι μήνες ο Γεράσιμος Μοσχονάς, «το ΠΑΣΟΚ του 2004 ηττήθηκε στο τέλος ενός κύκλου που είχε εξαντλήσει τα πολιτικά και ηθικά όριά του», ενώ σύμφωνα με τον ίδιο, «το ΠΑ-

ΣΟΚ του 2007 βασανίζονταν από τα ίδια αρνητικά χαρακτηριστικά με εκείνα των εκλογών της ήττας του 2004», (*Το Βήμα*, 17-9-2007). Έρευνες της εποχής, πράγματι, δείχνουν ότι κιόλας από το 2001, σχεδόν οι μισοί ψηφοφόροι του ΠΑΣΟΚ είχαν πλέον πάψει να «εμπιστεύονται» την κυβέρνηση Σημίτη (*Metron*, Ιουν.-Ιουλ. 2001, Φεβρ. 2002), ενώ η τάση αυτή επιδεινώθηκε μετά την ήττα του 2004, ρίχνοντας τα ποσοστά «ικανοποίησης» και «ορθής κατεύθυνσης» για την αξιωματική αντιπολίτευση από το 20% στο 14% το 2007, δηλ. από το μισό στο 1/3 περίπου των ψηφοφόρων της (*Public Issue/ Καθημερινή*, 11-11-2007).

Αν τώρα χρειάστηκε να περάσουν έξι ολόκληρα χρόνια προτού οι αποξενωμένοι ψηφοφόροι του ΠΑΣΟΚ αρχίσουν να στρέφονται μαζικά προς άλλο κόμμα, αυτό αφορά πολύ λιγότερο τις αδυναμίες του Συνασπισμού και περισσότερο τις διαδοχικές ήττες της Δεξιάς μετά το 1981. Συγκεκριμένα, η βασικότερη αιτία αυτής της καθυστέρησης ήταν η ψευδαίσθηση της συντηρητικής πλειονότητας των ψηφοφόρων του ΠΑΣΟΚ -75,5% σύμφωνα με μία έρευνα- ότι η ήττα του 2004 ήταν η αρχή μιας «κεντροδεξιάς παρένθεσης» που σύντομα θα είχε παρόμοιο τέλος με εκείνο της κυβέρνησης Μητσοτάκη το 1990-93. Κατά συνέπεια, μέχρις ότου ο κ. Παπανδρέου υποβληθεί σε μια δεύτερη ήττα, ήταν αδύνατο για τους ψηφοφόρους του κόμματός του να συνειδητοποιήσουν το νόημα και την έκταση της πρώτης. Αυτό μπορεί να γίνει ακόμη πιο εύκολα αντιληπτό αν αναλογιστεί κανείς ότι για τα προηγούμενα τριάντα χρόνια, δηλαδή από το 1977 ως το 2007, το ΠΑΣΟΚ δεν χρειάστηκε ποτέ να παραμείνει στην αντιπολίτευση για περισσότερο από μία κυβερνητική θητεία.

Με άλλα λόγια, ο ίδιος παράγοντας που πάντα συσπείρωνε μια μειονότητα αριστερών ψηφοφόρων γύρω από το ΠΑΣΟΚ προεκλογικά ήταν εκείνος που μετά το 2001 άρχισε να εγκλωβίζει μια δεύτερη ομάδα πιο παραδοσιακών οπαδών που δυσπιστούσε απέναντι στην κυβέρνηση Σημίτη: πρόκειται για το περιβόητο «αντιδεξιό σύνδρομο», ή αλλιώς την «εκβιαστική δυνατότητα»

Ο νέος πρόεδρος του ΣΥΝ ΑΛ. Τσίπρας.

του ΠΑΣΟΚ να ηγεμονεύει την Κεντροαριστερά και την Αριστερά, εκμεταλλευόμενο το φόβο που προκαλεί στο χώρο αυτό το ενδεχόμενο μιας εκλογικής νίκης της Δεξιάς. Αν και η ανάδειξη του κ. Παπανδρέου στην προεδρία του κόμματος το 2004 επανένωσε στιγμιαία το ΠΑΣΟΚ γύρω από μία θετική εμπιστοσύνη, αμέσως μετά τις ήττες στις εθνικές και ευρωπαϊκές εκλογές, η δυσπιστία της περιόδου Σημίτη επανήλθε με εντονότερα χαρακτηριστικά. Έτσι, σύμφωνα με στοιχεία της VPRC, από εκεί που το 36% θεωρούσε το ΠΑΣΟΚ ικανό να αντιμετωπίσει τα προβλήματα της χώρας το 2004, δηλ. 9 στους 10 ψηφοφόρους του, τον Αύγουστο του 2007 το ποσοστό αυτό είχε καταρρακώσει στο 21%. Αυτό σημαίνει ότι ένας στους δύο ψηφοφόρους που ψήφισαν το κόμμα τον περασμένο Σεπτέμβριο το έπραξε χωρίς πλέον να πιστεύει πως μπορεί να κυβερνήσει τη χώρα καλύτερα απ' τη ΝΔ (*Καθημερινή*, 26-8-2007). Σύμφωνα με τη θεωρία των κομματικών συστημάτων, αυτό συνέβη για να αποτραπεί η νίκη του αντίπαλου κόμματος, δηλαδή η επανεκλογή της Δεξιάς.

Η ΠΑΡΟΥΣΑ ΣΥΓΚΥΡΙΑ

Ασφαλώς, η μαζική μετατόπιση που άρχισε να εκδηλώνεται από τον περασμένο Δεκέμβριο υπέρ του ΣΥΡΙΖΑ κατέστη δυνατή εξαιτίας των τριών γνωστών συγκυριακών παραγόντων: α) της πολιτικής κρίσης στο εσωτερικό του ΠΑΣΟΚ, β) της γενικότερης κρίσης του δικομματισμού και γ) της ελκυστικής δημόσιας εικόνας του Αλέξη Τσίπρα. Την ίδια στιγμή όμως η απόδοση της δημοτικότητας του ΣΥΡΙΖΑ στους τρεις αυτούς συγκυριακούς παράγο-

ντες από κάποιο σημείο και πέρα καταντά και απλουστευτική και ερμηνευτικά αδιέξοδη. Για παράδειγμα, ως ποιο βαθμό μπορεί να επικαλείται κάποιος την κρίση στο ΠΑΣΟΚ ως αιτία της ανόδου του ΣΥΡΙΖΑ, τη στιγμή που και η άνοδος του ΣΥΡΙΖΑ αποτελεί πλέον το βασικότερο παράγοντα της επιδείνωσης της κρίσης στο ΠΑΣΟΚ; Παρομοίως, σε ποιο σημείο παύει η κρίση του δικομματισμού να αποτελεί αιτία της ενδυνάμωσης του ΣΥΡΙΖΑ και γίνεται συνέπιά της;

Πέρα όμως από τα παράδοξα αυτής της κυκλικής λογικής, η απόδοση της ανόδου του ΣΥΡΙΖΑ σε παράγοντες της τρέχουσας συγκυρίας δεν επιτρέπεται να γίνει κατανοητή ούτε η έντονη ιστορική της διάσταση ούτε και η βαθύτερη πολιτική της σημασία. Όσοι όμως αντιλαμβάνονται την ιστορικότητα της τομής που συντελείται σήμερα στο κομματικό μας σύστημα μπορούν να αντλήσουν ορισμένα χρήσιμα συμπεράσματα, εκ των οποίων τα βασικότερα είναι τα εξής: πρώτον, ότι το ρεύμα που συγκροτείται σήμερα γύρω από το ΣΥΡΙΖΑ δεν είναι ένα παροδικό και ευκαιριακό φαινόμενο, αλλά μία σταθερή και συνειδητοποιημένη επιλογή από ανήσυχους πολίτες που αναζητούν ριζικές αλλαγές στα πολιτικά πράγματα της χώρας. Δεύτερον, ότι στην πλειονότητά του το ρεύμα αυτό αποτελείται από πολίτες με ισχυρά αντιδεξιά ανακλαστικά και προσδοκίες για μια μετωπική αντιπολίτευση απέναντι στη Νέα Δημοκρατία, με αιχμηρές πρωτοβουλίες, όπως εκείνες που ματαίωσαν την αλλαγή του άρθρου 16. Τρίτον, ότι μία μεγάλη μερίδα του, όπως προκύπτει άλλωστε από τις δημοσκοπήσεις, προσβλέπει μεσοπρόθεσμα σε μια κυβέρνηση συνεργασίας ΠΑΣΟΚ - ΣΥΡΙΖΑ ως την ενδεδειγμένη στρατηγική λύση για την οριστική ανατροπή της Δεξιάς.

Αν και δεν είναι βέβαιο κατά πόσο τελικά ο ΣΥΡΙΖΑ θα αντεπεξέλθει ικανοποιητικά σ' αυτές τις υψηλές και ετερόκλητες προσδοκίες, το μόνο σίγουρο προς το παρόν είναι ότι οι εξελίξεις στην Αριστερά κινούνται πλέον με ραγδαίους ρυθμούς: τόσο ώστε μήτε το ΠΑΣΟΚ μήτε το ΚΚΕ να είναι πια σε θέση να τις παρακολουθήσουν.

Το ΠΑΣΟΚ σε πορεία ΕΔΗΚ

Μια πορεία μη αναστρέψιμη

του Γιάννη Κουρταλιώτη

Η πρόταση μομφής που κατέθεσε το ΠΑΣΟΚ στη Βουλή εναντίον της κυβέρνησης με αφορμή το ασφαλιστικό νομοσχέδιο αποτελεί μία ακόμη απόπειρα της αξιωματικής αντιπολίτευσης, και ειδικότερα του Γιώργου Παπανδρέου, να σταματήσουν την κατηφόρα της επιρροής τους, μέσω ενός γεγονότος που προκαλούν οι ίδιοι. Η ιδέα δεν είναι άσχημη, πλην όμως το ΠΑΣΟΚ έχει επιχειρήσει το ίδιο πολλές φορές στο πολύ πρόσφατο παρελθόν –και πάντα αποτυχημένα. Μόνο μετά τις εκλογές του Σεπτεμβρίου, το ΠΑΣΟΚ μετρά δύο σχετικές αποτυχημένες απόπειρες.

Η πρώτη ήταν η διαδικασία εκλογής νέου προέδρου του κόμματος, στις 11 του περασμένου Νοέμβρη. Παρά το γεγονός ότι για σχεδόν δύο μήνες σύσσωμα τα τηλεοπτικά κανάλια και οι εφημερίδες ασχολούνταν με τα εσωτερικά του ΠΑΣΟΚ, δίνοντας βήμα σε έναν μεγάλο όγκο βουλευτών και στελεχών του, άρα και την ευκαιρία στην κοινή γνώμη να πληροφορηθεί σχεδόν σε κάθε διάσταση την πιθανή πολιτική του κόμματος, το αποτέλεσμα ήταν κάτι χειρότερο από μια τρύπα στο νερό. Όχι μόνο ο Γιώργος Παπανδρέου δεν κατόρθωσε ούτε για μία ημέρα να κεφαλαιοποιηθεί τη δυναμική που θα μπορούσε να του προσφέρει η επανεκλογή του (και μάλιστα με πολύ μεγάλη διαφορά, που προήλθε από μια αρκετά εντυπωσιακή ανατροπή), αλλά το ΠΑΣΟΚ βρέθηκε στη δυσάρεστη θέση να απολέσει το προνόμιο να θεωρείται το κόμμα με το μεγαλύτερο αποθεματικό στελεχών. Η πολιτική εφεδρεία του ΠΑΣΟΚ, ειδικά ο Βαγγέλης Βενιζέλος αλλά όχι μόνο αυτός, χρεώνεται πλέον ότι ηττήθηκε –ή έστω σύρθηκε–

από τον Γιώργο Παπανδρέου, τον πολιτικό που αδυνατεί να κερδίσει οποιαδήποτε άλλη μάχη.

Δεύτερη αποτυχημένη σχετική απόπειρα ήταν το πρόσφατο συνέδριο του ΠΑΣΟΚ. Ένα συνέδριο που διεξήχθη υπό τον κρυφό φόβο να δημοσιοποιηθεί, μεσούσης της διαδικασίας του, κάποια δημοσκοπήση που να φέρνει το ΠΑΣΟΚ στην τρίτη θέση της προτίμησης των ψηφοφόρων, για πρώτη φορά από το 1974, αλλά και με το ενδιαφέρον των συνέδρων και της κοινής γνώμης στραμμένο στο περιεχόμενο του χαιρετισμού που απήρθε ο Αλέξης Τσίπρας. Τελικά, το ΠΑΣΟΚ γλίτωσε –προσωρινά– το πρώτο ενδεχόμενο, πλην όμως δεν κατόρθωσε επ' ουδενί να απασχολήσει την κοινή γνώμη με τα τεκταινόμενα του συνεδρίου του.

ΤΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ

Το συνέδριο του ΠΑΣΟΚ βέβαια είχε εξαρχής ένα μεγάλο πρόβλημα να αντιμετωπίσει. Διεξήχθη μόλις τέσσερις μήνες μετά την επανεκλογή του Γιώργου Παπανδρέου στην ηγεσία του κόμματος με ποσοστό μεγαλύτερο του 55%. Επομένως, ήταν εντελώς αδύνατο να τεθεί θέμα ηγεσίας από οποιονδήποτε στο σώμα. Από την άλλη πλευρά όμως, ήταν αδύνατο και να παρουσιαστεί ως εκκίνηση της δεύτερης θητείας Παπανδρέου. Κι αυτό γιατί το ΠΑΣΟΚ εμφανίζεται από όλες τις δημοσκοπήσεις να έχει χάσει, από την επανεκλογή Παπανδρέου και μετά, από 10 έως 15 ποσοστιαίες μονάδες επιρροής στην κοινή γνώμη, δύναμη που σχεδόν στο σύνολό της έχει πιστωθεί στο ΣΥΡΙΖΑ.

Το μόνο που έμενε επομένως στο ΠΑΣΟΚ ήταν να συζητήσει τους όρους

αναστροφής αυτού του κλίματος. Κάτι που δεν έγινε. Σε μεγάλο βαθμό γιατί και η ίδια η υπό τον Παπανδρέου ηγετική ομάδα ανέδειξε έναν τεράστιο (αλλά όχι πρωτοφανή σε ό,τι την αφορά) αυτισμό, αρνούμενη να συζητήσει επί της ουσίας οποιοδήποτε σοβαρό πολιτικό ζήτημα. Η μονότονα επαναλαμβανόμενη επίκληση του Παπανδρέου στην ανάγκη «να αλλάξουν όλα» έχει χάσει πλέον ακόμα και την πλάκα της ως ανέκδοτο. Ο πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ εξακολουθεί απλώς να παίζει με τα όργανα του κόμματος, διαλύοντας ουσιαστικά κάθε πιθανό συντεταγμένο εσωτερικό έλεγχο μέσα στο κόμμα, δημιουργώντας πελώρια συμβούλια στερούμενα οποιασδήποτε αρμοδιότητας και ενισχύοντας διαρκώς την εξουσία κάποιων δικών του ανθρώπων, που στις περισσότερες των περιπτώσεων δεν έχουν κριθεί ούτε εκλεγεί από κανέναν.

Η ΑΝΤΙΠΟΛΙΤΕΥΣΗ

Από την άλλη πλευρά, η «αντιπολίτευση» στο εσωτερικό του ΠΑΣΟΚ αντιμετωπίζει τέτοια υπαρξιακά προβλήματα, που στην πραγματικότητα αδυνατεί να εκφράσει λόγο. Το πρώτο από αυτά είναι η περίπου σαρωτική ήττα που υπέστη στις 11 Νοέμβρη από τον εντελώς απαξιωμένο Γιώργο Παπανδρέου. Αν και σε μεγάλο βαθμό η ήττα αυτή χρεώθηκε στην καταστροφική παρουσία του ίδιου του Βαγγέλη Βενιζέλου στους σχεδόν δύο μήνες που μεσολάβησαν από τις βουλευτικές εκλογές έως την εκλογή προέδρου, στην πραγματικότητα αφορούσε και το σύνολο των υποστηρικτών του και των μεγαλοστελεχών του κόμματος. Κι αυτό γιατί αναδείχθηκε ότι, παρά την τεκμηριωμένη ανεπάρκεια του Παπανδρέου

ου, η κοινωνία ελάχιστα πρόθυμη είναι να δώσει συγχωροχάρτι στο στελεχιακό εκείνο δυναμικό του ΠΑΣΟΚ που πρωταγωνίστησε στη φιλελεύθερη πολιτική του της οκταετίας 1996–2004. Δεν είναι άλλωστε τυχαίο ότι το κομβικό σημείο που επέτρεψε στον Γιώργο Παπανδρέου να επικρατήσει στην εσωκομματική εκλογή κάνοντας περίπατο ήταν η αίσθηση ότι τον αντιπολιτευόταν ο Κώστας Σημίτης, ούτε και το γεγονός ότι ο πρώην πρωθυπουργός έχει εξαφανιστεί από το πρόσωπο της Γης, γνωρίζοντας ενδεχομένως και ο ίδιος ότι κάθε παρέμβασή του θα είχε τα αντίθετα από τα προσδοκώμενα αποτελέσματα.

Το ουσιαστικό πρόβλημα ωστόσο που αντιμετωπίζει η εσωτερική αντιπολίτευση του ΠΑΣΟΚ, και ειδικά το «ρεύμα ιδεών» που συγκρότησε(;) ο Βαγγέλης Βενιζέλος και εκείνο που επικαλείται τη συνέχεια με την περίοδο Σημίτη, είναι το γεγονός ότι η «αριστερή στροφή» στην οποία αναφέρεται ο Γιώργος Παπανδρέου είναι μια πραγματική ανάγκη. Η βασικότερη αιτία για την οποία η επιρροή του ΠΑΣΟΚ καταρρέει (το 1/4 της απολεσθείσας δύναμης μέσα σε 10 χρόνια, για το οποίο μιλούσε πρόσφατα ο Παντελής Οικονόμου, έχει μετατραπεί σήμερα –σύμφωνα με τις μετρήσεις– σε 1/2) είναι το ότι επί των ημερών του μειώθηκε το εισόδημα της συντριπτικής πλειονότητας των Ελλήνων. Έπεσαν οι πραγματικοί μισθοί, γιγαντώθηκε η εργασιακή επισφάλεια και ταυτόχρονα –οικονομικό οξύμωρο– ανέβηκε και η ανεργία, μειώθηκε η καταναλωτική δύναμη των νοικοκυριών και συρρικνώθηκαν τα ασφαλιστικά δικαιώματα (με το νόμο Ρέππα, που τότε είχε αποδεχτεί πρόσχαρη η ΓΣΕΕ).

ΚΕΝΤΡΟΔΕΞΙΟ ΚΟΜΜΑ

Όσο το ΠΑΣΟΚ απευθυνόταν σε μία σχετικά ευημερούσα κοινωνία και της έταζε και «αμερικάνικα όνειρα» (όπως το Χρηματιστήριο), είχε τη δυνατότητα να ενσωματώνει στους κόλπους του και το μεγαλύτερο μέρος της κεντροαριστερής –κατά τεκμήριο– πλειοψηφίας του ελληνικού λαού. Σε μια περίοδο όμως με τόσο οξυμένα τα οικονομικά προβλήματα, και ενώ έχει μεσολαμβάνει και η πελώρια αναδιανομή του

Οι συνέδριοι δεν είχαν κανένα ενδιαφέρον για τις επιμέρους ομιλίες. Γέμισαν την αίθουσα του Συνεδρίου του ΠΑΣΟΚ μόνο στην ομιλία του Αλέξη Τσίπρα και του αρχηγού τους.

εισοδήματος μέσω του Χρηματιστηρίου, ένα σοσιαλφιλελεύθερο κεντροδεξιό κόμμα σαν το ΠΑΣΟΚ του Σημίτη και του Βενιζέλου είναι παντελώς άχρηστο. Όσο μάλιστα απομακρύνεται χρονικά και η περίοδος κατά την οποία το ΠΑΣΟΚ κυβέρνησε, τόσο αδυνατίζουν και οι μηχανισμοί που του επέτρεπαν να μην πέφτει κάτω από κάποια υψηλά ποσοστά.

Αυτό φάνηκε και στις εκλογές του Σεπτεμβρίου, όπου η Αριστερά συγκέντρωσε το υψηλότερο ποσοστό της στη Μεταπολίτευση, χωρίς να έχει να επιδείξει ανάλογες κινητοποιήσεις την περίοδο 2004–2007 (παρά την προσπάθεια του ΣΥΝ να υπερτονίσει τη σημασία του κινήματος ενάντια στην αναθεώρηση του άρθρου 16 του Συντάγματος). Φαίνεται και σήμερα, όπου ένα ποσοστό μεγαλύτερο του 25% εμφανίζεται έτοιμο να ψηφίσει Αριστερά. Με εξαίρεση τις μεγάλες απεργίες για το Ασφαλιστικό, δεν είναι οι κινητοποιήσεις τόσο που ριζοσπαστικοποιούν τη δυνητική εκλογική συμπεριφορά ενός μεγάλου κομματιού της ελληνικής κοινωνίας, όσο η πραγματική οικονομική ανέχεια, που τον οδηγεί στο να μην περιμένει τίποτα από τη διαχείριση του συστήματος.

Το πρόβλημα αυτό δεν λύνεται για το

ΠΑΣΟΚ. Άλλωστε, σοσιαλιστικά κόμματα με πολύ μεγαλύτερη εργατική και κοινωνική παράδοση στην Ευρώπη αδυνατούν να το αντιμετωπίσουν. Η αριστερή πτέρυγα του ΠΑΣΟΚ, που αναλώθηκε σε μάχες μηχανισμών την περίοδο '96–'04, εμφανίζεται άλλωστε σήμερα εξαιρετικά αποδυναμωμένη, ένα είδος μαρξιστικής φράξιας σαν αυτές που έστηναν στο ΠΑΣΟΚ οι τροτσκιστές το '77. Ακόμα και η υποψηφιότητα του Παντελή Οικονόμου για τη θέση του γραμματέα του κόμματος μοιάζει με συμβολική κίνηση που έγινε με καθυστέρηση 10 χρόνων. Με δεδομένο πως το «αριστερό προφίλ» του Παπανδρέου στήνεται πλάι σε μια νέα γενιά γραφειοκρατών, τους οποίους το μόνο που τους διακρίνει από τους παλαιότερους είναι το γεγονός ότι είναι άκαπνοι, κανείς και τίποτα δεν φαίνεται ικανός να ανακόψει την πορεία ΕΔΗΚ που έχει πάρει το ΠΑΣΟΚ.

Προσοχή όμως: ο τρόπος με τον οποίο το τότε Κέντρο διαχύθηκε στο ΠΑΣΟΚ και τη ΝΔ καθόρισε σε μεγάλο βαθμό την πολιτική πορεία της δεκαετίας του '80 και του '90 στην Ελλάδα. Ας το έχει υπόψη της αυτό η Αριστερά, καθώς αργά ή γρήγορα καλείται να κληρονομήσει το χώρο που το ΠΑΣΟΚ αφήνει ανοικτό.

Ο πόλεμος για τη διαδοχή του Καραμανλή και του... Λαμπράκη

του Οδυσσέα Αρβανίτη

Το πέρασμα της εφημερίδας *Πρώτο Θέμα* στον όμιλο Μπόμπολα σηματοδοτεί ευρύτερες ανακατατάξεις στο χώρο των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης. Επιβεβαιώνει επίσης ότι η σύγκρουση με αφορμή το ροζ DVD, την υπόθεση Ζαχόπουλου – Τσέκου (τη θυμάται κανείς;) και το *Πρώτο Θέμα* είχε ως υπόβαθρο αφενός την πολιτική διαμάχη για το μέλλον του παραπαίοντος πολιτικού συστήματος και αφετέρου τον ανηλεή πόλεμο συμφερόντων για την κυριαρχία στα ΜΜΕ και τις κρατικές μίζες.

Για το *Πρώτο Θέμα* ο όμιλος Μπόμπολα αποτελεί ένα αγκυροβόλιο που θα την προστατεύσει από τις επιθέσεις, όπως αυτές που δέχθηκε τους τελευταίους δύο μήνες και από κυβερνητικής πλευράς (Ρουσόπουλος) και από ανταγωνιστικά έντυπα που χρησιμοποιούν την κόντρα Θέμου – Μάκη για τους δικούς τους σκοπούς, με το αζημίωτο βέβαια.

Ανεξάρτητα από τις αιτιάσεις για την ηθική και την αισθητική της εφημερίδας αλλά και τα συμβάντα με το DVD και του εμπόρους όπλων, το *Πρώτο Θέμα* ήταν η μόνη επιτυχημένη εκδοτική προσπάθεια τα τελευταία χρόνια που στάθηκε με όρους επιχειρηματικού εκδοτικού ανταγωνισμού και κέρδισε την πρώτη θέση στον κυριακάτικο Τύπο. Το ότι αναγκάστηκε να ενταχθεί σε έναν μεγάλο όμιλο έχει από μόνο του μεγάλη σημασία.

Καθώς αποδεικνύεται ότι δεν ήταν και πολύ δύσκολο τελικά να ξαναφέρουν στο μαντρί τα απολωλότα πρόβατα. Ήταν λίγο ακριβά, αλλά λεφτά από τις κρατικές προμήθειες υπάρχουν. Το γενικότερο μήνυμα όμως που περνά είναι ότι καμία προσπάθεια δεν μπορεί να σταθεί μακριά από τα μεγάλα συ-

Επί πρωθυπουργίας Κ. Καραμανλή η πρώτη σε πωλήσεις κυριακάτικη εφημερίδα άλλαξε ιδιοκτήτη, καθώς αγοράστηκε από έναν από τους νταβατζήδες.

γκροτήματα και χωρίς ευρύτερη οικονομική και πολιτική προστασία. Μήνυμα που σε κάθε περίπτωση θα είναι αποθαρρυντικό για μελλοντικές προσπάθειες δημιουργίας ανεξάρτητων Μέσων Ενημέρωσης.

Η ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

Το πώς λειτουργεί το σύστημα φάνηκε όταν η Τράπεζα Πειραιώς πήρε πίσω το δάνειο των 18.000.000 που είχε εγκρίνει για την εφημερίδα. Παράλληλα, οι πιστωτές δεν δέχονταν τις επιταγές που εξέδιδε, παρότι η εφημερίδα ήταν κερδοφόρα και είχε να λαμβάνει σημαντικά ποσά. Σε ένα άλλο επίπεδο έγιναν προσπάθειες να ακυρωθούν διαφημιστικά πακέτα. Καίτοι συνέχιζε να είναι πρώτη σε κυκλοφορία εφημερίδα, με αυξημένες μάλιστα εκείνη την περίοδο πωλήσεις και μακριά από το δεύτερο *Βήμα*, καταβάλλονταν προσπάθειες οικονομικού στραγγαλισμού της παράλληλα με τις διαδικασίες δίωξης του ίδιου του Αναστασιάδη και εξονυχιστικού ελέγ-

χου των προσωπικών του οικονομικών στοιχείων από τον ΣΔΟΕ.

Όπως παραδέχθηκε ο επικεφαλής του ΣΔΟΕ σε συνέντευξή του στο *Mega*, ήταν η πρώτη φορά που έγινε τέτοιος εκτεταμένος και επισταμένος έλεγχος στα οικονομικά φυσικού προσώπου. Αν προστεθούν ο πόλεμος του ΔΟΛ και του Alter και η υποδαύλιση των επιθέσεων από τον κ. Θεόδωρο Ρουσόπουλο, εξηγείται γιατί τελικώς δεν άντεξε και πήγε στον όμιλο Μπόμπολα. Ο κ. Ρουσόπουλος ήταν εκείνος που διέρρευσε το όνομα του Αναστασιάδη ως κομιστή του DVD φέρνοντας το θέμα στα τηλεοπτικά παράθυρα. Επιπλέον είναι γνωστή η σχέση του με τον κ. Σταύρο Ψυχάρη, ενώ το Alter είναι απολύτως ελεγχόμενο και λόγω της υπόθεσης των εικονικών τιμολογίων που έχει στην διάθεσή του ο κυβερνητικός εκπρόσωπος και ο ΣΔΟΕ. Φυσικά κρίσιμος παράγοντας ήταν ο κ. Μάκης Τριανταφυλλόπουλος, ο οποίος αποχώρησε με 15 εκατομμύρια ευρώ.

Το ότι η οικογένεια Μπόμπολα δαπάνησε περίπου 30 εκατομμύρια ευρώ για να αποκτήσει τον ιδιοκτησιακό έλεγχο της εφημερίδας δείχνει πόσο σημαντικό είναι το διακύβευμα. Ο εκδοτικός όμιλος Μπόμπολα, με τη συμμετοχή του στο Mega Channel και με τις εκδόσεις του Πήγασου, αποκτά πλέον δεσπόζουσα θέση στην εκδοτική αγορά.

Παίρνοντας την πρώτη σε κυκλοφορία εφημερίδα της χώρας, μεγαλώνει το μερίδιο στη διαφήμιση, αλλά κυρίως – αυτό που ενδιαφέρει την οικογένεια – αυξάνει την πολιτική επιρροή. Παράλ-

ληλα, ξεφεύγει από τον εναγκαλισμό του ΔΟΛ και του Σταύρου Ψυχάρη. Λέγεται ότι στη δύσκολη περίοδο του βασιικού μετόχου ο κ. Γιώργος Μπόμπολας «ενίσχυσε» τόσο τον ΔΟΛ όσο και τους δικηγόρους των Βρυξελλών που είχαν αναλάβει το νομικό πόλεμο κατά του νομοσχεδίου της κυβέρνησης. Παρότι η οικογένεια Μπόμπολα έχει τεράστια οικονομική επιφάνεια και αντίστοιχη ρευστότητα, λόγω των δημοσίων έργων που τρέχουν και της επέκτασής της εκτός συνόρων, δεν διέθετε την αντίστοιχη πολιτική ισχύ επί των ημερών της «Νέας Διακυβέρνησης».

Η ΕΞΑΣΦΑΛΙΣΗ ΤΩΝ ΣΥΜΦΕΡΟΝΤΩΝ

Για να εξασφαλίζει τα συμφέροντά του, ο όμιλος Μπόμπολα αναγκαζόταν να περνά από τον ΔΟΛ και να πληρώνει «διόδια» στον Σταύρο Ψυχάρη, ο οποίος είδε τις πολιτικές εξελίξεις και φρόντισε να τοποθετηθεί εγκαίρως φιλικά προς το καραμανλικό σύστημα εξουσίας. Ενδεικτικό των διαθέσεων του κ. Ψυχάρη είναι ότι είχε επιχειρήσει επανειλημμένα να πετύχει τη συγχώνευση των δύο συγκροτημάτων, ΔΟΛ και Πήγασου, που θα του εξασφάλιζε τη ρευστότητα που έχει ανάγκη, ενώ εκείνος θα διατηρούσε

ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΕΟΥΣ 37, ΑΘΗΝΑ τηλ. 210 3826319, 210 3839930, enal@ardin.gr

ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΑΡΑΜΠΕΛΙΑΣ 1204, Η ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΟΥ ΝΕΩΤΕΡΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ

Στον πρώτο εκτενή τόμο μιας επιστημονικής τριλογίας – που στοχεύει να διερευνήσει τις ιδέες, τις αντιλήψεις και τις ιδεολογίες που καθόρισαν την ύπαρξη, την κοινωνία και τον πολιτισμό των Νεοελλήνων – ο Γ. Καραμπελιάς επιχειρηματολογεί με επιτυχία, καταδει-

κνύοντας πως αφετηρία για τη διαμόρφωση του νεώτερου ελληνισμού είναι η ύστερη Βυζαντινή περίοδος (1071-1204).

Ο Καραμπελιάς επεξεργάστηκε με επιδεξιότητα τις πρωτογενείς πηγές και τη δευτερογενή επιστημονική βιβλιογραφία, με μια ανάλυση κριτική αλλά και διεισδυτική. Το έργο του θα συμβάλει σε έναν εμπειρισματομένο διάλογο για τις ρίζες του νεώτερου ελληνισμού, σε μια περίοδο που τα νέα σχολικά βιβλία έχουν πυροδοτήσει μια έντονη αντιπαράθεση μέσα και έξω από την Ελλάδα.

ΣΠΥΡΟΣ ΒΡΥΩΝΗΣ

Επίτιμος καθηγητής της έδρας «Αλέξανδρος Ωνάσης» για τον Ελληνικό Πολιτισμό του Πανεπιστημίου της Ν. Υόρκης

ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΖΑΝ ΚΛΩΝΤ ΜΙΣΕΑ ΤΟ ΑΔΙΕΞΟΔΟ ΑΝΤΑΜ ΣΜΙΘ

Αυτό που, ακόμα και στις μέρες μας, ονομάζουμε Αριστερά αντλεί από την ίδια, ακριβώς, φιλοσοφική πηγή με τον σύγχρονο φιλελευθερισμό. Η ύπαρξη, ακριβώς, αυτής της αρχέγονης μήτρας, κοινής στη σκέψη της Αριστεράς και στον Φιλελευθερισμό του Διαφωτισμού,

εξηγεί, κατά την άποψή μου, τις αιτίες που οδήγησαν την πρώτη στο να επικυρώνει επί της ουσίας το πνεύμα του δεύτερου. Οι αιτίες αυτές είναι θεμελιωδώς «οντολογικές», συνδέονται δηλαδή με την ίδια τη φύση της Αριστεράς.

Οι ίδιες οι απαιτήσεις ενός ουσιαστικού αγώνα ενάντια στη φιλελεύθερη ουτοπία, και την ενισχυόμενη ταξική κοινωνία που αναπόφευκτα γεννάει, καθιστούν, επί του παρόντος, πολιτικά αναγκαία μια ριζική ρήξη με το ιδεολογικό φαντασιακό της Αριστεράς. Αποτελεί τη μοναδική, σχεδόν, δυνατότητα που μας απομένει, και που δεν έχει ακόμα διερευνηθεί, αν θέλουμε πραγματικά να βοηθήσουμε την ανθρωπότητα να βγει, όσο είναι ακόμα καιρός, από το αδιέξοδο Άνταμ Σμιθ.

ΖΑΝ ΚΛΩΝΤ ΜΙΣΕΑ

«Αλήτες, ρουφιάνοι, δημοσιογράφοι»;

Η ΕΣΗΕΑ δίνει σάρκα και οστά σε ένα σύνθημα που κάποτε θεωρούνταν ακραίο

του Γιάννη Κουρταλιώτη

Στη μεγαλύτερη απεργιακή κινητοποίηση από τη μεταπολίτευση και μετά (όπως εκτιμήθηκε ότι ήταν η συγκέντρωση της ΓΣΕΕ, της ΑΔΕΔΥ και του ΠΑΜΕ στις 19/3), δεν συμμετείχαν με τον ίδιο ενθουσιασμό όλοι οι επαγγελματικοί κλάδοι. Ή, για την ακρίβεια, συμμετείχαν με τον ίδιο ενθουσιασμό όλοι οι κλάδοι εκτός από έναν: τους δημοσιογράφους. Ο επαγγελματικός κλάδος αυτός, ένας από τους τελευταίους (εάν όχι ο τελευταίος) κλάδους εργαζομένων που παραμένει έξω από το ευρύτερο συνδικαλιστικό τόξο της χώρας και επιμένει να διατηρεί απλά ένα επιμελητήριο (ΕΣΗΕΑ) που παριστάνει το σωματείο, ήταν ο τελευταίος, χρονικά, που δήλωσε συμμετοχή στις κινητοποιήσεις και αυτός που το έκανε με τη μικρότερη διάθεση. Ο επικεφαλής δε του «συνδικαλιστικού» του οργάνου Πάνος Σόμπολος είχε την ευτυχία να είναι ο μόνος ομιλητής της συγκέντρωσης που όχι απλώς αποδοκιμάστηκε έντονα, αλλά δέχθηκε και μια βροχή από αντικείμενα την ώρα που βρισκόταν στο βήμα, με αποτέλεσμα να αναγκαστεί να το εγκαταλείψει πριν ολοκληρώσει την ομιλία του.

Τι ακριβώς συμβαίνει με αυτόν τον διόλου συμπαθή –για την πλειονότητα της κοινής γνώμης– επαγγελματικό κλάδο, και ειδικότερα με την ΕΣΗΕΑ; Η πλειοψηφία του ΔΣ της Ένωσης (αποτελούμενη από την προσκείμενη στη Νέα Δημοκρατία παράταξη του κ. Σόμπολου και την αντίστοιχη στο ΠΑΣΟΚ του κ. Τσαλαπάτη) εξέφρασε αρχικά τη διάθεση να συμμετάσχει στην απεργία της 19ης Μάρτη με δώρη στάση εργασίας. Η γενική κατακραυγή που έγινε φανερό ότι θα προκαλούσε μια τέτοια απόφαση, όχι μόνο στους δημοσιογράφους αλλά και στους απεργούς

εργαζόμενους, οδήγησε την ηγεσία της ΕΣΗΕΑ στην «υποχώρηση» να κηρύξει 48ωρη απεργία στα ηλεκτρονικά μέσα, αλλά 24ωρη στα έντυπα. Ο επίσημος λόγος τον οποίον προέβαλε η ηγεσία της ΕΣΗΕΑ προκειμένου να δικαιολογήσει την απροθυμία της να προχωρήσει σε σοβαρές κινητοποιήσεις, ήταν ότι ικανοποιήθηκε από την κυβέρνηση το αίτημα να παραμείνει αυτόνομο το επικουρικό ταμείο του ΕΔΟΕΑΠ και να μη θιχτούν τα ασφαλιστικά κεκτημένα των δημοσιογράφων.

ΤΑ ΜΑΥΡΑ ΠΡΟΒΑΤΑ

Η πραγματικότητα βέβαια απέχει από αυτή την εκτίμηση. Η ασφαλιστική απορρύθμιση της κυβέρνησης δεν εξαιρεί τους δημοσιογράφους, ενώ ο ΕΔΟΕΑΠ, για τον οποίο έγινε τόση κουβέντα, μετά τις ρυθμίσεις έχει –σύμφωνα με τον καθηγητή Σ. Ρομπόλη– δέκα χρόνια ζωής όλα κι όλα. Επομένως, ή η ΕΣΗΕΑ δεν διάβασε καλά το νόμο (κάτι που είναι μάλλον αφελές να πιστέψουμε) ή προτεραιότητά της δεν είναι στην πραγματικότητα ο ΕΔΟΕΑΠ και τα ασφαλιστικά δικαιώματα των δημοσιογράφων, αλλά κάτι άλλο. Το μυστικό κρύβεται στον αγώνα που έδωσε η ηγεσία της ΕΣΗΕΑ προκειμένου να μείνουν έξω από τα Ταμεία του Τύπου οι τεχνικοί των ιδιωτικών ραδιοφωνικών και τηλεοπτικών σταθμών (ηχολήπτες και κάμεραμαν). «Αγώνας» που δικαιώθηκε, αφού το κυβερνητικό νομοσχέδιο εντάσσει στα Ταμεία του Τύπου όλους τους εργαζόμενους, εκτός από τους άμοιρους τεχνικούς και τα δύο σωματεία τους (ΕΤΕΡ και ΕΤΙΤΑ)· αυτούς προφανώς ή δεν τους γέννησε μάνη ή βρωμάνε τα πόδια τους.

Φυσικά, ακόμα και η φράση «όλους τους εργαζόμενους εκτός από τους

άμοιρους τεχνικούς», είναι εντελώς σχετική. Κι αυτό γιατί στον Τύπο λειτουργούν πολλές Ενώσεις –με προεξάρχουσα την ΕΣΗΕΑ– που αποκλείουν ένα μεγάλο τμήμα των εργαζομένων από τις τάξεις τους. Αρκεί να αναλογισθεί κανείς ότι για να γίνει μέλος της ΕΣΗΕΑ ένας δημοσιογράφος, πρέπει να έχει από τρία έως πέντε συνεχή χρόνια στο μισθολόγιο μιας καθημερινής εφημερίδας, δηλαδή δέκα κατά μέσο όρο χρόνια στο επάγγελμα. Ο λόγος είναι απλός και είναι ο ίδιος και για τον αποκλεισμό των τεχνικών και για αυτόν μεγάλης μερίδας δημοσιογράφων. Τα υψηλότερα στρώματα της δημοσιογραφίας δεν έχουν καμία διάθεση να μοιραστούν τα ασφαλιστικά τους δικαιώματα με την «πλέμπα» του επαγγέλματος.

Οι δημοσιογράφοι λοιπόν, που από τα τηλεπαράθυρα κόπτονται εναντίον των «συντεχνιών» και των «ρετιρέ», είναι στην πραγματικότητα αυτοί (ή για την ακρίβεια η «συνδικαλιστική» ηγεσία τους) που συμπεριφέρονται ως η κατ'εξοχήν συντεχνία και ρετιρέ. Και βέβαια δεν είναι τυχαίο ότι η εκτίμηση της κοινωνίας προς τον κλάδο έχει φτάσει στο χαμηλότερο σημείο όλων των εποχών. Άραγε η πλειονότητα των συντακτών –ή εν πάση περιπτώσει όσων εξ αυτών δικαιούνται να είναι μέλη της ΕΣΗΕΑ– νιώθει άνετα με αυτήν την κατάσταση; Οι αποδοκιμασίες προς τον Σόμπολο στην απεργιακή συγκέντρωση, αποδεικνύουν ότι ένα κομμάτι εννοχλείται σφόδρα. Θα κινητοποιηθεί ο κλάδος για να μαυριστούν οι παρατάξεις του Σόμπολου και του Τσαλαπάτη στις επερχόμενες εκλογές της ΠΟΕΣΥ; Ίσως αυτή να είναι και η τελευταία ευκαιρία της ΕΣΗΕΑ να ανακτήσει το κύρος της και να μην βουλιάξει στην περιφρόνηση όχι μόνο της κοινωνίας αλλά και του ίδιου κλάδου;

Μετά από πέντε χρόνια πολέμου στο Ιράκ κυριαρχούν η άγνοια και η σιωπή

του Σήφη Φιτσανάκη

Ανάμεσα στις εκπομπές ασύλληπτης εξαθλίωσης που απαρτίζουν το καθημερινό πρόγραμμα της αμερικανικής τηλεόρασης, βρίσκεται και το πρόγραμμα *Good Morning America*. Πρόκειται για κουτσομπολίστικη παραγωγή της πρωινής ζώνης του δικτύου ABC, με ύφος και θεματολογία παρόμοια των αντίστοιχων ελληνικών προγραμμάτων. Στην εκπομπή αυτή επέλεξε να εμφανιστεί ο αντιπρόεδρος της χώρας Ντικ Τσένι, στις 18 Μαρτίου, δηλαδή μια ημέρα πριν από την πέμπτη επέτειο της εισβολής των ΗΠΑ στο Ιράκ. Ο σκοπός του ήταν να υπενθυμίσει στους «ανυπόμονους» Αμερικανούς, όπως τους έχει χαρακτηρίσει στο παρελθόν, ότι η νίκη στον πόλεμο είναι θέμα χρόνου.

Θα παραθέσω εδώ μια κατά λέξη μετάφραση ενός μονάχα αποσπάσματος από τον απίστευτο διάλογο μεταξύ του αντιπρόεδρου Τσένι και της τηλεπαρουσιάστριας του *Good Morning America*, που δείχνει τον ανείπωτο πολιτικό μαρασμό που μαστίζει την «ηγέτιδα του δημοκρατικού κόσμου».

Τσένι: «Στο μέτωπο της ασφάλειας, νομίζω πως υπάρχει γενική ομοφωνία ότι έχουμε σημειώσει σημαντική πρόοδο, ότι η ενίσχυση [των αμερικανικών κατοχικών στρατευμάτων στο Ιράκ] έχει πετύχει. Αυτή είναι μια σημαντική επιτυχία».

Τηλεπαρουσιάστρια: «Δύο τρίτα των Αμερικανών λένε πως δεν αξίζει [να συνεχιστεί] αυτός ο πόλεμος».

Τσένι: «Και λοιπόν;»

Τηλεπαρουσιάστρια: «Τι [εννοείτε]

“και λοιπόν;” Δε σας νοιάζει τι πιστεύει ο αμερικανικός λαός;»

Τσένι: «Όχι. Νομίζω πως δεν μπορεί κανείς να εκτροχιάζεται από τις διακυμάνσεις των δημοσκοπήσεων».

Σημειώστε ότι στην ερώτηση της τηλεπαρουσιάστριας «δε σας νοιάζει τι πιστεύει ο αμερικανικός λαός;», ο εκλεγμένος από τον αμερικανικό λαό αντιπρόεδρος της κυβέρνησης απαντάει «όχι». Σημειώστε επίσης ότι ενώ, όπως αναφέρει η τηλεπαρουσιάστρια, «δύο τρίτα των Αμερικανών λένε πως δεν αξίζει [να συνεχιστεί] αυτός ο πόλεμος», ο αντιπρόεδρος της κυβέρνησης αναφέρει, φαινομενικά δίχως επιφυλάξεις, πως «υπάρχει γενική ομοφωνία ότι έχουμε σημειώσει σημαντική πρόοδο». Το μοναδικό λογικό συμπέρασμα που μπορεί να εξαχθεί είναι πως αυτή η «γενική ομοφωνία», την οποία επικαλείται ο Τσένι, ισχύει για τις τάξεις των ανθρώπων που ο ίδιος υπολογίζει, δηλαδή του οικονομικού κατεστημένου, ιδιαίτερα του στρατιωτικο-βιομηχανικού συμπλέγματος και των ενεργειακών κολοσσών. Συνεπώς οι απόψεις των εκατοντάδων εκατομμυρίων Αμερικανών που βρίσκονται εκτός του οικονομικού κατεστημένου είναι ασήμαντες για τους υπολογισμούς του Ντικ Τσένι, και γι' αυτό μπορεί να αναφέρει δίχως ίχνος επιφύλαξης πως «υπάρχει γενική ομοφωνία ότι έχουμε σημειώσει σημαντική πρόοδο».

Το εξίσου απίστευτο στοιχείο όλης αυτής της ιστορίας είναι πως, απ' όσο γνωρίζω, τα βαθύτατα αντιδημοκρατικά σχόλια του αντιπρόεδρου Τσένι μεταδόθηκαν δίχως κατόπιν να γίνει η παραμικρή αναφορά σε αυτά από τα κυρίαρχα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης των ΗΠΑ. Το φαινόμενο αυτό απαιτεί πραγματικά αξιοθαύμαστη ολοκληρω-

τική συμμόρφωση των εγχώριων ενημερωτικών μέσων με τις υποδείξεις της αντιδημοκρατικής καθεστωτικής κλίκας που αυτή τη στιγμή κυβερνάει το ισχυρότερο κράτος του κόσμου.

«ΑΓΝΟΟΥΜΕΝΟΙ» ΑΡΙΘΜΟΙ

Φυσικά η συμμόρφωση των αμερικανικών ΜΜΕ με τις υποδείξεις του καθεστώτος έχει άμεσες και απτές συνέπειες. Πρόσφατη δημοσκόπηση από το εγκυρότατο ερευνητικό κέντρο Pew Research Center for the People and the Press δείχνει πως το 72% των Αμερικανών δεν γνωρίζουν πως 4.000 Αμερικανοί στρατιώτες έχουν σκοτωθεί σε εχθροπραξίες στο Ιράκ από τον Μάρτη του 2003 μέχρι σήμερα. Άλλες πρόσφατες έρευνες από το ίδιο κέντρο έχουν επισημάνει πως ο πόλεμος στο Ιράκ βρίσκεται σχεδόν στην τελευταία θέση του καταλόγου όλων των ειδησεογραφικών θεμάτων. Για παράδειγμα, την εβδομάδα μεταξύ 17 και 23 Φεβρουαρίου, μόνο το 1% της αμερικανικής ειδησεογραφίας αναφέρθηκε στον πόλεμο.

Ο διευθυντής των ερευνών του Pew Research Center δήλωσε στην εφημερίδα *Washington Post* πως «η κάλυψη του πολέμου είναι κυριολεκτικά μηδαμινή [...]». Προσπαθούμε να μην συνδέουμε αιτιολογικά τη σχέση μεταξύ της απουσίας ειδησεογραφικών θεμάτων και των γνώσεων του κοινού. Αλλά σίγουρα υπάρχει συσχέτιση μεταξύ των δύο. Το κοινό [απλά] δεν λαμβάνει ειδήσεις για τις απώλειες [του πολέμου] και δεν υπάρχουν πολλές ειδήσεις για τον πόλεμο, είτε [μιλάμε] για στρατιωτικές ενέργειες, είτε ακόμα για την πολιτική συζήτηση γύρω από [στον πόλεμο]».

ΟΙ ΦΤΩΧΟΙ ΤΗΝ ΠΛΗΡΩΝΟΥΝ ΣΤΙΣ ΗΠΑ

Η αμερικανική κυβέρνηση επιμένει πως η συνεχιζόμενη καταστροφή και

Ο Σήφης Φιτσανάκης είναι διδάκτωρ πολιτικών επιστημών και ζει στις ΗΠΑ

βία στο Ιράκ είναι απαραίτητο να εξεταστεί μέσα στο πλαίσιο της «γενικότερης προόδου που έχει σημειωθεί το τελευταίο εξάμηνο». Στην πραγματικότητα το έτος που πέρασε υπήρξε το πλέον δολοφονικό για τα αμερικανικά στρατεύματα, με πάνω από 900 νεκρούς συνολικά. Ωστόσο οι ρυθμοί των απωλειών παραμένουν χαμηλοί σε σχέση με την εμπειρία του πολέμου στο Βιετνάμ, όπου οι ΗΠΑ έχαναν σχεδόν 5.000 νέα παιδιά κάθε χρόνο μεταξύ 1963 και 1975. Παράλληλα, ενώ στην εποχή του Βιετνάμ τα περισσότερα στελέχη των αμερικανικών ενόπλων δυνάμεων ήταν κληρωτοί, σήμερα οι ένοπλες δυνάμεις απαρτίζονται αποκλειστικά από εθελοντές και επαγγελματίες. Εξυπακούεται πως, ιδιαίτερα εν καιρώ πολέμου, τα κατώτερα στρώματα του στρατού ξηράς (όπου και σημειώνονται οι περισσότερες στρατιωτικές απώλειες) προέρχονται από τα οικονομικώς ασθενέστερα στρώματα της αμερικανικής κοινωνίας. Τα τελευταία οδηγούνται μαζικά στις ένοπλες δυνάμεις ως λύση διεξόδου από τον οικονομικό μαρασμό. Οι γόνοι της αστικής τάξης, καθώς και των εύπορων κοινωνικών στρωμάτων, σπάνια επιλέγουν να υποστούν τη δύσκολη, πειθαρχημένη ζωή και τις θυσίες που απαιτεί η στρατιωτική καριέρα.

Ως αποτέλεσμα ελάχιστοι Αμερικανοί των μεσαίων και ανώτερων οικονομικών τάξεων έχουν οποιαδήποτε επαφή με το στρατό ή με τον πόλεμο. Υπό μια σημαντική έννοια, στο Ιράκ δεν πολεμάει η ίδια η Αμερική, αλλά μόνο ο στρατός της. Ταυτόχρονα, λόγω της ασύγκριτης δυναμικής της αμερικανικής οικονομίας, ακόμα και σε περίοδο κάμψης, όπως είναι η παρούσα, οι δημόσιες δαπάνες που απαιτεί η κατοχή του Ιράκ παραμένουν υποφερτές. Αξί-

ζει να σημειωθεί πως σε ολόκληρη τη διάρκεια του πολέμου, που σήμερα στοιχίζει στο αμερικανικό κράτος πάνω από 700 εκατομμύρια δολάρια την ημέρα, η φορολογία των αμερικανών μειώνεται κάθε χρόνο. Ο Μπους κρατάει έτσι την προεκλογική του υπόσχεση να μειώσει τους φόρους. Αυτό σημαίνει πως οι περισσότεροι Αμερικανοί δεν υπόκεινται άμεσες επώδυνες θυσίες, σε αίμα ή χρήμα, στο όνομα του πολέμου. Και όσο αυτό συνεχίζεται, τόσο θα παρατείνεται και ο πόλεμος.

ΤΟ ΙΡΑΚ ΚΑΤΑΣΤΡΕΦΕΤΑΙ

Εάν κανείς εξετάσει λεπτομερειακά τις δημοσκοπήσεις, θα δει πως στην πραγματικότητα η πλήρης ανηθικότητα που διέπει τον πολιτικό τυχοδιωκτισμό των ΗΠΑ στο Ιράκ συγκινεί ελάχιστα τους Αμερικανούς. Το μεγαλύτερο κομμάτι των δύο τρίτων του αμερικανικού λαού που πιστεύει πως «δεν αξίζει [να συνεχιστεί] αυτός ο πόλεμος», αντιτίθεται σε αυτόν όχι επειδή είναι από τη φύση του ανήθικος και διεστραμμένος, αλλά επειδή οι ΗΠΑ δείχνουν ανήμπορες να τον κερδίσουν. Την αλήθεια αυτή επισήμανε πρόσφατα ο Τζέιμς Καραφάνο, στρατιωτικός αναλυτής στο ερευνητικό κέντρο Heritage Foundation, δηλώνοντας πως «οι Αμερικανοί δεν αντιτίθενται στο κόστος [του πολέμου] σε ανθρώπινες απώλειες. Αντιτίθενται στο κόστος της ήττας. Αυτό που τους δυσαρεστεί είναι η έλλειψη προόδου».

Στο μεταξύ η τραγωδία του πολέμου συνεχίζει να εκτυλίσσεται σε βάρος του ιρακινού λαού, ο οποίος ζει πλέον έναν «ανείπωτο εφιάλτη», όπως τον χαρακτηρίζει ένα επίκαιρο πρωτοσέλιδο δημοσίευμα της βρετανικής εφημερίδας *The Guardian*. Πρόσφατη δημοσκόπηση στο Ιράκ υποστηρίζει πως ένας

στοιχισμός τέσσερις Ιρακινούς έχει χάσει ένα ή περισσότερα μέλη της οικογένειάς του από δολοφονία στην τελευταία πενταετία. Όμως το Πεντάγωνο αρνείται πεισματικά να καταμετρήσει το ανθρώπινο κόστος του πολέμου πέρα από τις αμερικανικές απώλειες. Όπως έχει δηλώσει ο στρατηγός Τόμι Φρανκς, πρώην διοικητής των αμερικανικών δυνάμεων στη Μέση Ανατολή, «εμείς δεν μετράμε πτώματα [αμάχων]».

Στο μεταξύ το Ιράκ καταστρέφεται. Σε συνέντευξή του τον Μάρτη του 2007, ο ιρακινός πολιτικός αναλυτής Νιρ Ρόζεν δήλωσε πως «δεν υπάρχει πια θετική εκδοχή για το Ιράκ. Δεν υπάρχει κυβέρνηση στο Ιράκ, δεν υφίσταται [κυβέρνηση] έξω από την Πράσινη Ζώνη. Πρόκειται για πλήρη αναρχία τώρα. Καμία οικογένεια δεν έχει μείνει ανέπαφη από τις απαγωγές, τους φόνους, την εθνοκάθαρση –όλοι ζουν υπό συνεχή κατάσταση τρομοκρατίας. Αφήνοντας κατά μέρος το Κουρδιστάν, που είναι πολύ διαφορετικό, δεν υπάρχει κανείς στο Ιράκ που να είναι ασφαλής. Μπορείς να χάσεις τη ζωή σου επειδή είσαι σουνίτης, επειδή είσαι σιίτης, επειδή είσαι μορφωμένος, επειδή εργάστηκες για το προηγούμενο καθεστώς, επειδή εργάζεσαι για το τωρινό καθεστώς. Οι Αμερικανοί [...] σκοτώνουν Ιρακινούς πολίτες δεξιά κι αριστερά».

Η αλήθεια είναι πως, με τη διαφορά του Κουρδιστάν, που και αυτό τώρα πια βρίσκεται στο έλεος των δολοφονικών τουρκικών επιδρομών, τίποτα δεν έχει αλλάξει στον ένα χρόνο που πέρασε από την δήλωση του Ρόζεν. Οι ΗΠΑ έχουν πλέον εισέλθει στην πιο μακροχρόνια πολεμική διαμάχη της ιστορίας τους από τον καιρό του Βιετνάμ. Και η παγκόσμια κοινότητα παρατηρεί σιωπηλά την φρικιαστική εξαφάνιση ενός ολόκληρου λαού.

Ο πόλεμος στο Ιράκ σε αριθμούς

Νεκροί Ιρακίνοί άμαχοι: από 50.000 έως 600.000 (το αμερικανικό Πεντάγωνο αρνείται να τους καταμετρήσει).

Νεκροί Ιρακίνοί αντάρτες: 55.000.

Νεκροί Ιρακίνοί στρατιώτες και αστυνομικοί: 8.009.

Αμερικανικές και συμμαχικές απώλειες:

σχεδόν 60.000, από τους οποίους οι 4.308 είναι νεκροί.

Στρατιωτικό προσωπικό που βρίσκεται τώρα στο Ιράκ:

164.481, από τους οποίους 155.000 είναι Αμερικανοί.

Κόστος του πολέμου: 550 δις δολάρια. Σύμφωνα με το νομπελίστα οικονομολόγο Τζόζεφ Στίγκλιτς το κόστος τελικά θα ξεπεράσει τα 3 τρις δολάρια.

Τιμή του πετρελαίου την παραμονή της εισβολής: 37.85 δολάρια ανά βαρέλι.

Τιμή του πετρελαίου σήμερα: 111.80 δολάρια ανά βαρέλι.

Από το τχ. 96,
Σάββατο
8 Απριλίου
1978:

• Πριν 30 χρόνια στο *Αντί*, ο διάλογος των αναγνωστών κατελάμβανε πολλές σελίδες. Γύρω από το «Σοσιαλισμό και τις ελευθερίες» έχει ανάψει η συζήτηση. Στην τύχη το γράμμα του Α.Γ.Π. ο οποίος στο *Υ.Γ.* δικαιολογεί την ανωνυμία του: Αγαπητό «ΑΝΤΙ» Είμαι ένας από τους τελευταίους αναγνώστες σου και δεν σου κρύβω ότι όντας οπαδός του ΚΚΕ (εξωτερικού-προδοτικού-ξενοκίνητου-δογματικού) κατά τους εθνικόφρονες «κομμουνιστές» και όλα τα εις «ιστές» άρχισα να σε διαβάζω αφορμή παίρνοντας από τη συζήτηση στις στήλες σου των 4 για το «ΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟ ΚΑΙ Η ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ» που έγραψε σχετικά και ο «ΡΙΖΟΣ». Δεν έχω ούτε την ιδεολογική κατάρτιση ούτε τη σχετική ικανότητα έκφρασης –όντας εργάτης– για ν' ασχοληθώ θεωρητικώς και μαρξιστικώς-λενινιστικώς με την παραπάνω συζήτηση. Εκείνο όμως που εγώ έβγαλα σα συμπέρασμα είναι ότι οι κ.κ. ΒΕΡΓΟΠΟΥΛΟΣ, ΤΣΟΥΚΑΛΑΣ, ΝΙΚΟΛΙΝΑΚΟΣ, προπαγανδίζουν οι δύο πρώτοι, «δουλίζουν τον κώνωπα και παραβλέπουν την κάμηλο». Κανείς δεν αμφιβάλει ότι στις σοσιαλιστικές χώρες υπάρχουν ατέλειες ακόμη και στο τόσο βασικό θέμα των ελευθεριών, αρκεί να ξεκαθαρίσουμε το ταξικό νόημα της έννοιας «ελευθερία» γιατί απόλυτες έννοιες για το ΜΑΡΞΙΣΜΟ-ΛΕΝΙΝΙΣΜΟ είναι αδιανόητες. Γι' αυτές τις ατέλειες στενοχωριόμαστε κι ελπίζουμε ότι θα ξεπεραστούν με τη βοήθεια του Κόμματος και του Μ.Α. Αλλά ποτέ κανείς

κομμουνιστής δεν πρόκειται στο όνομα αυτών των ατελειών... «να γλείψει εκεί που κάποτε έφτυνε». Ελπίζοντας ότι δεν θα μ' απογοητεύσεις και θα το δημοσιεύσεις.

Ευχαριστώ
Α.Γ.Π.

Υ.Γ. Δυστυχώς λόγω των αστικών... ελευθεριών δεν μπορώ να σου γράψω το όνομά μου, γιατί δουλεύω σε δημόσια υπηρεσία!

Τεύχος 368,
Παρασκευή
25 Μαρτίου
1988:

• ΕΥΠ εναντίον *Αντί* ή πώς η ιστορία κύκλους κάνει. Σε λίγο καιρό –σήμερα εν έτει 2008– θα εκδικαστεί η αγωγή που κατέθεσε ο περιφημος Ντάνος Κρυστάλλης και ζητά –προφανώς ενθαρρυσμένος από την επιτυχία του «φιλότεχνου» Φρουσίρα– από τον εκδότη το ποσό των 500.000 ευρώ! Αλλά και προ εικοσαετίας η ίδια ιστορία είχε επαναληφθεί. Ο Ντάνος Κρυστάλλης είχε μηνύσει το *Αντί* επειδή τον είχε αποκαλέσει πράκτορα. Το *Αντί* είχε τότε αθωωθεί. Συνήγορος στη δίκη ήταν ο Ν. Κωνσταντόπουλος. Αντιγράφουμε από την κατάθεση του πρώην επιτρόπου του στρατοδικείου **Μιχ. Ζουβελου** μεταξύ άλλων ανέφερε τα εξής: «...Μόνο θυμηδία μπορεί να προκαλέσει ο ισχυρισμός του μηνυτή ότι, σύμφωνα με τις ενδείξεις του διαβατηρίου του, βρισκόταν [...] στην Ιταλία. Τα διαβατήρια αποδεικνύουν μόνο κινήσεις πολιτών και όχι πρακτόρων που διαθέτουν πολλά και με όποιες θεωρήσεις θέλουν. Ευτυχώς, πηγές δεν έχουν μόνο οι μυστικές υπηρεσίες, αλλά και το *ΑΝΤΙ*! και οι δεύτερες είναι σίγουρο ότι δεν είναι κατευθυνόμενες. Ο μηνυτής αφού λίγο έλειψε να πετύχει την υπονόμευση

του κοινοβουλευτικού πολιτεύματος εκτελώντας τις διαταγές του επικίνδυνου προϊσταμένου του, εμφανίζεται εκβιαστικά στο προσκήνιο, άγνωστο τι επιδιώκοντας μόνος ή με άλλους. Ναι, πιστεύω απόλυτα ότι το δημοσίευμα του *ΑΝΤΙ* είναι πέρα μα πέρα αληθινό και διασταυρωμένο. Με ρώτησε η υπεράσπιση αν οι χαφιέδες είναι απαραίτητοι για την εθνική ασφάλεια. Πρώτη φορά άκουσα ότι το να βάζουν οι μυστικές υπηρεσίες προβοκατόρικες βόμβες είναι εθνικό θέμα. Ναι, ασχολούνται κάπου - κάπου και με την εξωτερική ασφάλεια του κράτους, όταν όμως τους μένει καιρός και με ειδικευμένους υπαλλήλους. Οι χαφιέδες έχουν μόνο παράνομες αρμοδιότητες και γι' αυτό είναι καλά προστατευμένοι. Οι μυστικές υπηρεσίες δεν ελέγχονται από υπουργούς και όταν προσποιούνται το αντίθετο. Γιατί απλούστατα ελέγχουν τους υπουργούς. Τελικά τους χαφιέδες πολλοί εμίσησαν, αλλά όλοι τους εξοχισμοποίησαν».

Τεύχος 657,
Παρασκευή
27 Μαρτίου
1998:

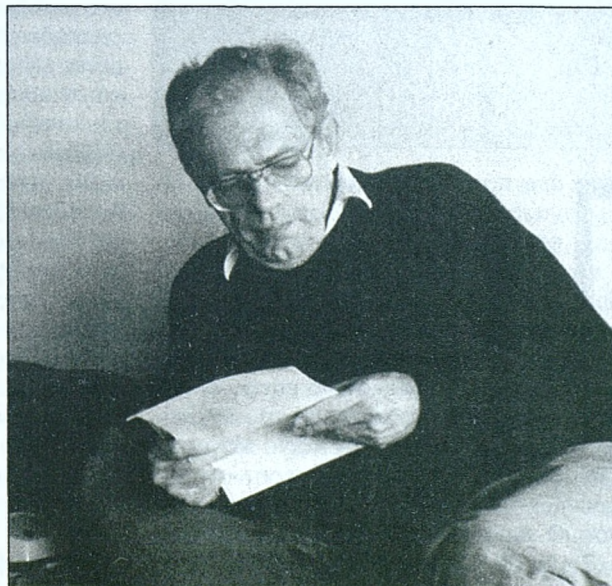
• Η συζήτηση περί «κεντροαριστεράς» καλά κρατεί από χρόνια τώρα. Ο Λαοκράτης Βάσσης σε άρθρο του αναφέρει μεταξύ άλλων: «Οι αριστεροί και προοδευτικοί πολίτες της χώρας μας, αρκούντας υποψιασμένοι, δεν περιμένουν, ή θεωρούν άνευ σημασίας, τις όποιες θεωρητικού χαρακτήρα απαντήσεις τους, καθώς ξέρουν ή βλέπουν πως και οι εκσυγχρονιστές του ΠΑΣΟΚ, κινούμενοι στις αδιέξοδες ράγες της μεταπολιτευτικής δικομματικής στρατηγικής, είναι μέρος του πολιτικού μας

προβλήματος, το οποίο και επιβαρύνουν με τη διαχειριστική κυβερνητική τους θητεία, χωρίς δυνατότητα και προοπτική να γίνουν μέρος της λύσης του, αν δεν επιχειρήσουν ρήξη με το παρελθόν πρώτα μέσα στο κόμμα τους, αν δηλαδή δεν συνειδητοποιήσουν την αδήριτη (και τραγική) ανάγκη... να πριονίσουν το «κλωνάρι» στο οποίο κάθονται (αναμέτρηση με τον πολύποδα του παρασιτισμού και ρήξη με τις λογικές και το πλέγμα των συμφερόντων της στασιμότητας, της καθυστέρησης, του αναχρονισμού και της μεταπολιτευτικής), για να μπει επιτέλους κάποια στιγμή κι η χώρα μας σε τροχιά προοδευτικού εκσυγχρονισμού, με ελπίδα να κερδίσει το χαμένο χρόνο (χαμένες δεκαετίες της μεταπολίτευσης) και το χαμένο έδαφος στην Ευρωπαϊκή Ένωση και στον σύγχρονο κόσμο». • Αλλά στο τεύχος υπήρχαν και μερικές άσχημες ειδήσεις: Η αποδημία του δημοσιογράφου Βησσαρίωνα Σταύρακα, του Θ.Δ. Φραγκόπουλου, του Νίκου Κάσδαγλη. Αλλά και η πιο πικρή για τους συνεργάτες του περιοδικού: Ο Νίκος Γιανναδάκης είχε πεθάνει την Τρίτη 24 Μαρτίου 1998 στο Ηράκλειο.

Σελίδες μνήμης για τον Νίκο Γιανναδάκη

Αγαπημένος φίλος, ο Νίκος Γιανναδάκης σημάδεψε την πορεία του περιοδικού μας. Δυσκολευόμαστε να πιστέψουμε πως πέρασαν δέκα χρόνια από το θάνατό του. Το πρόσωπό του παραμένει ζωηρό στη μνήμη μας και σ' αυτό το τεύχος τρεις άνθρωποι των Γραμμάτων και της Επιστήμης, γράφουν γι' αυτόν: η Μαριλίζα Μητσού, ο Γιώργος Γραμματικάκης και ο Γρηγόρης Σηφάκης. Μιλούν για τον άνθρωπο, τον φίλο, για το ανήσυχο πνεύμα του και το υψηλό αίσθημα ευθύνης. Μιλούν γι' αυτόν που έδωσε την ψυχή του για τη διαμόρφωση της Βικελαίας Βιβλιοθήκης Ηρακλείου σε βιβλιοθήκη υψηλής στάθμης· γι' αυτόν που η απουσία του γίνεται κάθε μέρα φανερή σε όσους τον γνώρισαν και στους συμπολίτες του, που βιώνουν την απουσία του στα έργα και τις ημέρες της πόλης τους.

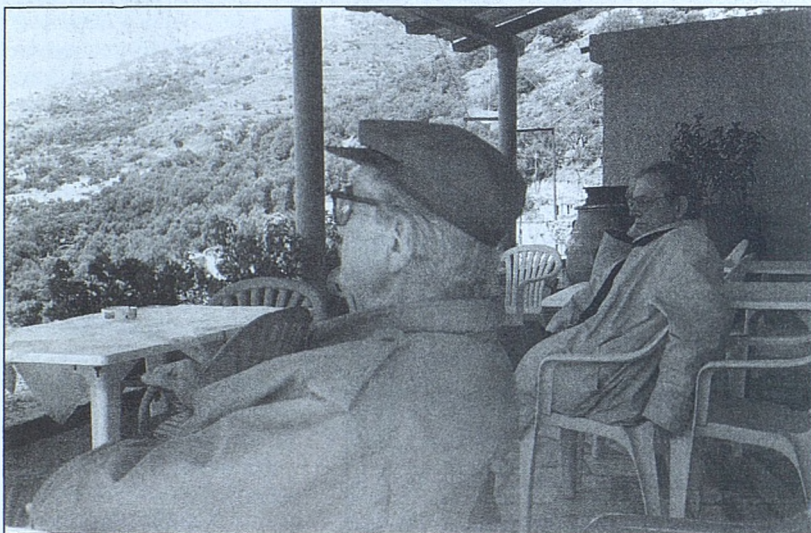

Σελίδες χαρισμένες στον καπετάν Χαραλάμπη και την κυρία Σοφία, γονείς του Νίκου Γιανναδάκη.

Οι φωτογραφίες στις σελίδες που ακολουθούν είναι της Μαριλίζας Μητσού.

Χρέος και αδικία στα *Κείμενα* του Νίκου Χ. Γιανναδάκη

της Μαριλίζας Μητσού

Ο Νίκος Γιανναδάκης (πίσω)
με τον Μενέλαο Παρλαμά,
ρεμβάζοντας...

Πάνω πάνω είναι οι πιο πρόσφατες, λίγους μήνες πριν από την καταστροφή. Ο Νίκος πρόωρα ασπρισμένος, με μισολυπημένο, μισοσυνωμοτικό χαμόγελο και με φόντο τον Κούσσακα. Ο Νίκος έξω από τις φυλακές του Ιτζεδίν, παράξενα αυτοβιογραφικός. Ο Νίκος σε στιγμή ανέμελης ευθυμίας να επεξηγεί την ανόητη ταμπέλα στο καφενείο του Πλατάνου. Κρασοπίνοντας με τον κύριο Μενέλαο να θυμούνται ευτράπελα της κρητικής λογοσύνης. Με την Κλαίρη στη Χρυσοσκαλίτισσα. Ο γυπαετός του Ψηλορείτη. Η στάκα του Βάμου. Το κυνήγι των καβρών. Αδύνατον να υποφιαστούμε, εκείνη την άνοιξη του '97, πως θα ήταν αυτή η τελευταία, σημαδιακά απολαυστική εκδρομή μιας πυκνής εκδρομικής δεκαετίας.

Και από κάτω οι λίγο παλαιότερες μιας άλλης, σχεδόν θρυλικής εποχής. Ο Νίκος με τον Γ.Π. Σαββίδη, τον κύριο Μενέλαο και τον Γιώργο Τσαγκαράκη σε Κυριακάτικο σι-

μπούσι στον Ποταμό. Μελαγχολικός αλλά καλοδιάθετος στον κήπο των Εσπερίδων στα Μάλια. Μπροστά στο Αγροτικό Μουσείο του κυρίου Μενέλαου στο Κουτουλουφάρι. Σε βαθιά περισυλλογή κάτω από τον πλάτανο στο Κράσι. Καθ' οδόν προς την Παναγία την Καρδιώτισσα, να παρακολουθεί αφοσιωμένα τις διηγήσεις του κυρίου Μενέλαου. Σε ζαχαροπλαστείο του Αγίου Νικολάου, τότε που μαλώνανε στα σοβαρά ο κύριος Μενέλαος με τον κύριο Γιώργο για μια ετυμολογία, και ο Νίκος διασκέδαζε. Σε ένα καφενείο -κάπου στο Τζερμιάδο. Τη μέρα που μας δεξιώθηκε στο μετόχι κτλ. κτλ.

Δεκάδες βουβές φωτογραφίες από μελετημένες εξορμήσεις μιας παρέας που αντιστεκόταν σθεναρά στη φωτογράφιση και κάποτε συναινούσε από ευγένεια ή απλώς αιφνιδιαζόταν -οι χαρακιές της μνήμης, όπως θα έλεγε. Ανασκαλεύω τις περιστάσεις, για να ανασύρω λίγες περασμένες κουβέντες, ελάχιστα θραύσματα από αμέτρητες συναρπαστικές συζητήσεις που έγιναν αέρας, και μόνο κάτι από τον τόνο τους σαν να το ξαναβρίσκω αχνά στις επιφυλλίδες του μέντορα Μενέλαου Παρλαμά. Δέσποζε και τότε ο αφηγηματικός λόγος του. Ο Γιώργος Σαββίδης συμπλήρωνε δευτερολογώντας τελετουργικά, και έτσι ξετυλίγονταν ολόενα καινούριες διαδρομές που δεν έκλειναν ποτέ, γιατί έμενε πάντα η προσδοκία της επόμενης συνάντησης.

Ο Νίκος άκουγε συγκεντρωμένος, σπάνια έπαιρνε το λόγο. Του αρκούσε που ήταν αυτός ο σκηνοθέτης, που είχε φροντίσει για την υποδομή, που λειτουργούσε σαν αναντικατάστατος κρίκος της συντροφιάς, που εξαιτίας του και για χάρη του συνέβαιναν όλα. Σκεφτόμουν πως ήταν ο πιο επιτελικός απ' όλους τους ρόλους του. Όχι τόσο γιατί τον ίδιο καιρό εδραίωνε και άπλωνε ανεπαισθή-

τως, «στο πλαίσιο των περί καθήκοντος αντιλήψεων», τη μικρή αυτοκρατορία της Βικελαίας Βιβλιοθήκης –κοντεύουμε, αλήθεια, να ξεχάσουμε τη στρατηγική του δράση με τις αλληπάλληλες κατακτήσεις, τη Βιβλιοθήκη Σεφέρη, το Τμήμα των Αρχείων, το Κέντρο Ελεύθερων Σπουδών, το τυπογραφείο των Κειμένων στην Οικία Χρονάκη, το *Παλίμψη*-στον, τις εκδόσεις, τις εκθέσεις, τις εκδηλώσεις και όσα ευτυχώς περισώζει ο απολογισμός του «Η Βικελαία Βιβλιοθήκη, μια ακόμη Μποτίλια στο πέλαγος»· μα περισσότερο γιατί, με την προσωπική του ακτινοβολία, με την παρουσία του δημιουργούσε, στη δική του επικράτεια και υπό τη σκέπη του, δυνατούς δεσμούς ανάμεσα σε ανθρώπους που χωρίς εκείνον ίσως να μην είχαν ανταμώσει ποτέ.

Δέκα χρόνια μετά, ξεφυλλίζοντας πάλι τα γραπτά του, θησαυρισμένα και προλογισμένα από τον καλό του φίλο Μιχάλη Κοπιδάκη (*Κείμενα*, Βικελαία Βιβλιοθήκη, 2003), αναρωτιέμαι πόσο καλά τον γνώρισα, όσο συχνά και αν τον συναναστράφηκα αφότου ξανάγινε βέρος Καστρινός. Ήταν σχεδόν συνομήλικος και ωστόσο απόμακρος, σοφός και μαζί παιδιάστικός. Ωριμασμένος πριν από την ώρα του, αθάνατη πηγή, αδιαφανής και συνάμα ειλικρινής, ερωτικός και ευσεβής. Ένα μυστήριο ανεξήγητο, σαν την αφετηρία του φιλοσοφικού στοχασμού του. Ήξερα βέβαια, όπως οι περισσότεροι της γενιάς μας, τους εξωτερικούς σταθμούς της ζωής του, την πενταετία της φυλακής, τις σπουδές στην École, τη συνεργασία στο *Αντί*, τη Θυμήλη. Τα πολιτικά του και τα θρησκευτικά του. Κόντεψε μάλιστα να με πείσει, όταν διηύθυνε τη σειρά της φιλοσοφίας στον Παπαζήση, πως ήμουν άξια να μεταφράσω ένα τερατωδώς απαιτητικό βιβλίο, τη *Φαινομενολογία του πνεύματος* ή κάτι ανάλογο. Πέρασε πολύς καιρός ωστόσο ευδοκιμήσει η φιλία μας και ωστόσο βρεθούν άλλοι, ομαλότεροι τρόποι συνεργασίας.

Μα πώς ακριβώς γεφυρώθηκαν μέσα του ο Ρήγας Φεραίος με τον Αναξίμανδρο, ο Μακρυγιάννης με τον Καβάφη, ο Σεφέρης με τον Λορεντζάτο, ο Σαββίδης με τον Γιανναρά ποτέ του δεν θέλησε να μας το εξηγήσει. Ο Νίκος μιλούσε λίγο, και ακόμη λιγότερο μιλούσε, όταν ήταν ανάγκη, για τον εαυτό του. «Έφυγε θαρραλέος και εύελπς», τον περιγράφει ο Μιχάλης Κοπιδάκης, «γιατί έζησε φιλοσοφώντας, και η φιλοσοφία, όπως την όρισε ο θείος υιός του Αρίστωνος, δεν είναι παρά μελέτη θανάτου». Μελέτη θανάτου

άραγε από μιας αρχής; Μέσα από παράδοξες αλληλουχίες μοιάζει να ξετυλίγεται ο φιλοσοφικός του βίος. Διακόπτοντας βάνουσα τις σπουδές του στη Νομική Αθηνών «στα χρόνια της πολιτικής κατασχύνης», η δικτατορία τον ωθεί, άθελά της, στην ευεργετική εξορία της αρχαίας φιλοσοφίας. Αναζητώντας την ιστορική και κοινωνική αλήθεια μέσω του διαλεκτικού υλισμού, οδηγείται στον αντίποδά του: σε μια υπερβατική θεώρηση των πραγμάτων. Και μελετώντας με δυτικές πηγές την ελληνική παράδοση υπό την καθοδήγηση του Vidal-Naquet, καταλήγει στην απόρριψη της δυτικής σκέψης.

Σήματα αυτής της τεθλασμένης πορείας νομίζω πως διακρίνω στα δεκατρία μελετήματα των *Κειμένων*, που καλύπτουν μια γεμάτη δεκαετία ηρακλειώτικης ακμής (1984–1995) –και τα διακρίνω λιγότερο στα ψευδοαυτοβιογραφικά και επικαιρικά άρθρα απ’ ό,τι στα συστηματικότερα φιλοσοφικά του. Εντοπίζω τουλάχιστον κάποιες συντεταγμένες ή τα βήματά του προς το χαμένο κέντρο, όπως ονομάζει ο ίδιος τις Μέρες του Ζήσιμου Λορεντζάτου –εκείνου που υπήρξε, δίχως αμφιβολία, ο παλαιότερος και σταθερότερος καθοδηγητής του («Για κάποια αποσιωπητικά και μια τελεία», 1990). Μαζί του υψώνει την ποιητική αλήθεια πάνω από την ιστορική, γιατί η πρώτη έχει το προνόμιο, μην χρωστώντας τίποτε στον ορθολογισμό, να εμπεριέχει και να εκφράζει το ανεξήγητο. Εκείνον ασφαλώς ακολουθεί, όταν πορεύεται από τη συλλογικότητα της εγκόσμιας δικαιοσύνης (πολιτική στράτευση, κοινωνικοί αγώνες, οργανωμένη αντίσταση) στην υπερβατική συλλογικότητα της ουράνιας αγάπης,

Μενέλαος Παρλαμάς, Νίκος Γιανναδάκης· ανάμεσά τους η Μαριλίζα Μητσού. Κάτω απ’ τον ίσκιο ενός πλατάνου.

Ο Μενέλαος Παρλαμάς και ο Νίκος Γιανναδάκης, συντροφιά με την Κλαίρη Μιτσοτάκη.

στο «απόλυτο σβήσιμο της ύπαρξης μέσα στο άλλο» («Αυτοβιογραφικό», 1988). Και όταν επιμένει πως μέσα στον ελληνικό χώρο θα σχηματιστεί μια μέρα ο υπεύθυνος ανανεωμένος λόγος για την ελληνική αρχαιότητα και το Βυζάντιο που η κλασικοθρεμμένη Δύση, δέσμια των καταβολών της, δεν αξιώθηκε να εκφέρει.

Δεν είναι τυχαίο που ο Νίκος βρίσκει το χώρο και τα εργαλεία του στο ανοιχτό πεδίο της Προσωκρατικής φιλοσοφίας. Στην οντολογία της διακρίνει προχριστιανικές ερμηνείες του λόγου όχι μόνο ως κοσμολογικής αρχής αλλά και ως υπέρτατης αλήθειας –ενός είδους «καθολικής συμπαντικής δύναμης», που η γνώση της ακεραιώνει τον άνθρωπο και που βοηθά τον ίδιο να στηρίξει, στη σφαίρα της μεταφυσικής, το ιδιότυπο σχήμα της ελληνικής συνέχειας. Έπειτα με τα σπαράγματα των Προσωκρατικών αισθάνεται μεθοδολογικά ελευθερωμένος. Έχοντας δοκιμάσει στο παρελθόν την τελολογική ανάγνωση του κόσμου, που εύκολα παρασύρεται στο δόκανο της χρησιμοθηρίας και της υπεροψίας, προκρίνει τώρα μιαν ασκητική νοητική στάση –ή μια στάση αποχής–, με το επιχείρημα ότι το πολιτιστικό και κοινωνικό περιβάλλον στο οποίο γεννήθηκε η φιλοσοφία έχει οριστικά καταλυθεί, και το νόημα των ιδίων λέξεων έχει ιστορικά μεταλλαχθεί. Στην αντίληψη του Νίκου ο φιλόσοφος οφείλει να ξεκινά από το μηδέν, έχοντας συνειδητά καταθέσει τα όπλα των σύγχρονων «πολιτικών γλωσσών». Οφείλει να παραμένει φιλόμυθος, όπως τον ήθελε ο Αριστοτέλης, και, στο μέτρο του δυνατού, να αφήνεται ανοχώρωτος, με καθαρό θαυμασμό (της απορίας ή

της κατεστημένης άγνοιας), στην αναζήτηση της αλήθειας.

Η ιδιαιτερότητα στην προσέγγιση των Προσωκρατικών είναι πως δεν υπάρχει πρότερη θέση, φιλοσοφική προϊστορία. Όπως εκείνοι, γράφει ο Νίκος Γιανναδάκης, διατυπώνουν μια προσωπική ερμηνεία του κοινού λόγου, δηλαδή του συνόλου των παραδομένων θρησκευτικών, μυθολογικών και λοιπών συλλογικών παραστάσεων, έτσι και ο μελετητής πρέπει να παραδοθεί άνευ όρων σε ό,τι εσωκλείει ο λόγος τους. Η δική του ανάγνωση θα είναι το προϊόν μιας κοπιαστικής αναδρομής, κατά την οποία θα αφαιρούνται μία προς μία όλες οι εννοιολογικές επιστρώσεις που επέφερε η εξέλιξη της ζωής ως βελτίωση των υλικών και κοινωνικών όρων. Θα είναι ο αγώνας, όπως τον συνοψίζει ο T.S. Eliot, «για να ξαναβρεθεί εκείνο που χάθηκε, / που βρέθηκε, που ξαναχάθηκε πάλι και πάλι: / και τώρα σε συνθήκες που δεν μοιάζουν ευνοϊκές» (*East Coker*, V). Και σε αυτή την προσπάθεια –εδώ ο Νίκος υιοθετεί ολοκληρωτικά τη σκέψη του Ζήσιμου Λορεντζάτου– η οπτική του ομόγλωσσου ερμηνευτή δεν μπορεί παρά να είναι αυθεντικότερη, αφού κινείται, σε αντίθεση με τον δυτικό ερευνητή, στο εσωτερικό της ίδιας γλωσσικής και πολιτισμικής επικράτειας, δηλαδή εντός των ορίων της μεταγενέστερης αρχαιοελληνικής, βυζαντινής και νεοελληνικής παράδοσης.

Προϋπόθεση του αληθινού στοχασμού, ανακεφαλαιώνει ο Νίκος, που απ' όλα τα σημεία στίξεως προτιμούσε στη γραφή του τα εισαγωγικά, θα είναι η δημιουργία μιας περιοχής όπου εγκατοικούν όσα μπορεί εξαίφνης να δέσουν τον καθένα μας με το πνεύμα που παραμένει ανεξήγητο: της διαχρονικής εκείνης παράδοσης που υφάνθηκε από τον κοινό ελληνικό λόγο και τη θρησκευτική πίστη. Εκείνης που μετεωρίζεται ακόμη στα βάθη της ελληνικής γλώσσας και της ορθοδοξίας αλλά μόνο ως εξαφανισμένο σώμα και ως εσώτερη προοπτική και που την υποψιάζεται μόνο όποιος μάθει να υποτάσσεται στα όρια που θεσπίστηκαν για τον άνθρωπο –σε αυτό που ονομάστηκε *μέτρον, μόρος* ή *χρεών*. Σε αυτό το σημείο αλλά και όπου αλλού χρησιμοποιείται αξιωματικά το επιχείρημα της πνευματικής συγγένειας και της διαχρονικότητας έχει κανείς τον πειρασμό να διαπιστώσει λήψη του ζητούμενου.

Συνεπέστερη λογική δομή και πάντως ιδιαίτερο ενδιαφέρον έχει η περιήγηση στην περιοχή της προσωκρατικής φιλοσοφίας που παραδίδεται σε μορφή ημερολογιακών κα-

ταγραφών αρχινισμένων ήδη στα χρόνια των δευτέρων σπουδών του («Προσωκρατικός λόγος», 1989–1990). Εδώ –όπως και στο κείμενο που γράφτηκε ειδικά για τους μαθητές του Λυκείου Κοραΐς («Αρχαία ελληνική φιλοσοφία», 1989–1993)– αναλύεται διεξοδικά η ιστορική διαδρομή της φιλοσοφικής σκέψης με αναφορές από την ομηρική θεολογία ως τον Μακρυγιάννη και εντοπίζονται ορισμένα γλωσσικά παραδείγματα που λειτουργούν ως τεκμήρια ενιαίας παράδοσης. Έτσι αξιοποιείται λ.χ. ο όρος *χρεών*, που συσχετίζεται με το νεοελληνικό «χρέος» και δηλώνει –στα αποσπάσματα του Αναξιμάνδρου– την υποχρέωση συμμόρφωσης σε αυτό που θεσπίστηκε από την κραταιή μοίρα για την κάθε ζωή και εν γένει ως *μέτρον* των πραγμάτων. Η έκφραση *κατά το χρεών* παραπέμπει με τη σειρά της στη *δίκη* (τον ενδεδειγμένο τρόπο ύπαρξης) και το αντίθετό της, την *αδικία*. Στις ανατολικές παραδόσεις, σημειώνει ο Γιανναδάκης, η αντιστοιχία λόγου και πράξης με τη *δίκη* ισοδυναμεί με θέωση ή λύτρωση, ενώ στους Πλατωνικούς *Νόμους* δηλώνει τη δύναμη εκείνη που επαναφέρει στην κανονικότητα όσους εκτρέπονται από τον θεϊκό νόμο. Η *αδικία*, αντίστοιχα, ανάγεται σε αίτιο φθοράς: όταν διαπράττεται παράβαση του φυσικού ή πνευματικού μέτρου, τίθεται σε λειτουργία ένας μηχανισμός επανόρθωσης σύμφωνα με το διορισμένο (ή την κανονικότητα). Για να αποκατασταθεί η *δίκη*, πρέπει τα *εναντία*, οι αντίρροπες δυνάμεις, να συνυπάρξουν ισότιμα, δηλαδή με τον ενδεδειγμένο τρόπο, έτσι ώστε να ακολουθείται η φυσική διαδοχή. Διαφορετικά εκείνο που ζημιώνεται ή τελεί σε κατάσταση μη ισοτιμίας επιδιώκει να ικανοποιηθεί, διαταράσσοντας την τάξη. Έτσι διαπράττεται νέα *αδικία*, που απαιτεί νέα αποκατάσταση κ.ο.κ. (Βλ. και *Η αδικία και το χρεών* [μια μελέτη στην αναξιμάνδρεια φιλοσοφική σκέψη], 1985).

Την ίδια αντίληψη του μέτρου αναγνωρίζει ο μελετητής στη χριστιανική ηθική αλλά και στη νεότερη παράδοση. Παραπέμποντας στον Paul Evdokimov, θυμίζει πως η σοφία του Θεού έχει περιορίσει τα όντα στα δικά τους μέτρα σε συμφωνία με την αρμονία του σύμπαντος. Αν τα όντα υπερβούν τα διορισμένα μέτρα, τότε είναι βέβαιο πως θα χαθούν. Στα *Απομνημονεύματα* του Μακρυγιάννη πάλι διαβάσει μια άλλη εκδοχή της *ύβρεως*: «η αδικία, όσο να κάμη η αντρεία, νικιέται, ότι βγήκαν από του θεού τον δρόμον οι Τούρκοι». Ή αλλιώς, με τα λόγια του μπέη:

«Έκαναν αδικίγες οι Τούρκοι και θα χαθούν. Νάχουν αυτείνι δικαιοσύνη, να πάρη τέλος, να ησυχάσουμε και εμείς οι Τούρκοι».

Αναρωτήθηκα αν ο Νίκος, που είχε ιδιαίτερη αδυναμία στο δημοτικό τραγούδι και το θεωρούσε κατεξοχήν συλλογική έκφραση της ανθρωπίνης περιπέτειας, έτυχε ποτέ να διαβάσει το δοκίμιο του Τέλλου Άγρα «Η μεταφυσική φαντασία εις τα δημοτικά τραγούδια» (1935), που ίσως έδωσε αφορμή στην εξαιρετική μελέτη του Guy Saunier «*Adikia*»: *Le mal et l'injustice dans les chansons populaires grecques* (1979). Γιατί εκεί θα έβρισκε ένα παραπάνω έρεισμα στη θεωρία του περί χρέους και αδικίας, ας ήταν και από ελαφρώς διαφορετική σκοπιά. Ο Άγρας, επιχειρώντας να ερμηνεύσει τον όρο του πένθους στα μοιρολόγια, που καμιά παραμυθία, οσοδήποτε κανονιστική, δεν μπορεί να τον παρακάμψει, δίνει τον ακόλουθο ορισμό: «Αδικία είναι παράβασις γραπτού ή αγράφου ηθικού νόμου, τον οποίον έχομεν παρόντα εις την συνείδησίν μας». Και αυτός ο νόμος «είναι τόσον βαθύς και απόλυτος, ώστε πρέπει να είμεθα βέβαιοι ότι είναι η εσωτερική αναπαράστασις κάποιου μεγάλου φυσικού νόμου, κάποιου νόμου του σύμπαντος» (*Κριτικά*, τ. Δ', 1995, 163). Ο φυσικός νόμος είναι εκείνος που καθορίζει τον κύκλο της ζωής. Όταν η φυσική ζωή διακοπεί πρόωρα, προτού κλείσει τον κύκλο της, τότε διαπράττεται *αδικία*, δηλαδή παραβίαση του φυσικού νόμου ή διασάλευση της θείας τάξης, και κανένα ευαγγελικό μήνυμα δεν φτάνει για να δικαιολογήσει τον άκαιρο θάνατο («Καλότυχα είναι τα βουνά, καλότυχοι είν' οι κάμποι, / που Χάρο δεν ακαρτερούν, φονιά δεν περιμένουν...»). Αυτή είναι ενδεχομένως η αιχμή της σύγκρουσης θρησκευτικής και λαϊκής αντίληψης για το θάνατο στα τραγούδια του Χάρου και η βαθύτερη φιλοσοφική αλήθεια του τελετουργικού θρήνου. Στη μακρά διάρκεια των δημοτικών τραγουδιών και με μια παράδοση πλην κατανοητή αντιστροφή της *ύβρεως*, το στοιχείο αυτό φαίνεται να είναι άλλωστε η εμφανέστερη επιρροή της χριστιανικής σκέψης στη νεοελληνική μυθολογία του Κάτω Κόσμου.

Η *δίκη* και η *αδικία* στον κοινό λόγο του δημοτικού τραγουδιού ήταν ένα από τα εκατοντάδες θέματα που θα ήθελα να έχω κουβεντιάσει με τον Νίκο τότε που κανείς μας δεν μπορούσε ακόμη να υποψιαστεί τη σταυρική σημασία τους για τη σκέψη του και εντέλει, από τραγική σύμπτωση, για τη δική του ανθρώπινη περιπέτεια.

Νίκος Γιανναδάκης

Η μορφή ενός διανοούμενου, φίλου και οραματιστή

10 χρόνια από την απώλειά του

του Γ. Γραμματικάκη

Από αριστερά: Μενέλαος Παρλαμάς, Νίκος Γιανναδάκης, Κλαίρη Μιτσοτάκη.

Εχω αναφερθεί συχνά, έτσι για να ξερκίσω το κακό, σε μια ολιγότερο οδυνηρή θεώρηση του θανάτου: Είναι ότι αποτελεί το όριο, πέραν του οποίου αναδεικνύεται η αξία εκείνου που χάθηκε. Για τον Νίκο Γιανναδάκη, τον διανοούμενο, τον φίλο, τον οραματιστή, αυτό ισχύει με αδιάψευστη βαρύτητα. Έχουν περάσει ωστόσο δέκα χρόνια –ο χρόνος έχει συχνά μια παράλογη επιτάχυνση– από τότε που έφυγε. Στο Ηράκλειο όμως και αλλού μιλούν πάντα με τον ίδιο θαυμασμό για τη διαδρομή της ζωής και το έργο που άφησε. Είναι μάλιστα χαρακτηριστικό ότι το όνομα του έχει γίνει συνώνυμο της προσδοκίας να υπάρξει και πάλι ισχυρή η Βικελαία Βιβλιοθήκη, που πολλά χρόνια τώρα αναμένει επί ματαίω η πόλη του.

Τον Νίκο συνάντησα για πρώτη φορά σε μια φιλική παρέα, και ύστερα –αρχές της δεκαετίας του '80– στο βιβλιοπωλείο που συντηρούσε τότε στο κέντρο του Ηρακλείου. Μια σκηνή, που έχουν πολλοί βιώσει, άρχισε τότε

να εκτυλίσσεται: Πώς είναι να συναντάς έναν άνθρωπο που γι' αυτόν έχεις ακούσει πολλά, που γνώριζες με ακρίβεια από τις περιγραφές άλλων; Γιατί άραγε οι δρόμοι σας, ενώ είχαν τόσα κοινά, δεν είχαν ακόμα διασταυρωθεί; Τι άραγε συνιστά την προσωπικότητά του, σε αντιπαραβολή η πέραν της «θεωρητικής» της εικόνας;

Στα ερωτήματα αυτά, υπήρξαν μόνον μερικές απαντήσεις. Οι αξιοθαύμαστες γνώσεις του Νίκου, ειδικά γύρω από τη φιλοσοφία και τις αρχαίες καταβολές της, ήσαν από την αρχή ορατές. Μου έδειχνε, ενώ δεν έκρυβε την περηφάνειά του, τις εκδόσεις που είχε επιμεληθεί, μου μιλούσε για κείμενα σύγχρονα και παλιά, έκανε κάποια ειρωνικά σχόλια για ανθρώπους και πράγματα· τα συνόδευε μάλιστα με εκείνο το ήρεμο, πνιχτό γέλιο του. Θυμούμαι πάντως ότι από τα λίγα κοινά σημεία αναφοράς μας εκείνη την ημέρα ήταν το Αντί, οι αγώνες και η ασυμβίβαστη στάση του. Τα λόγια του Νίκου έδειχναν αγάπη και έγνοια.

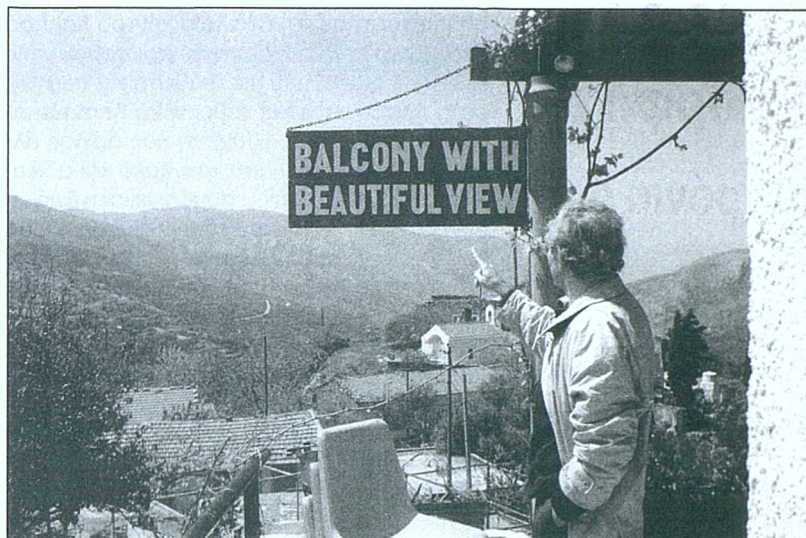
Είναι ωστόσο γεγονός ότι ο Νίκος μου έδωσε αμέσως την αίσθηση ενός αυθεντικού διανοούμενου. Δεν ανακλούσε μόνον –όπως είναι σήμερα του συρμού– όσα ακούγονται στα πανεπιστήμια της αλλοδαπής ή σε παρουσιάσεις βιβλίων. Όπως θα διαπίστωνα και αργότερα, η πνευματική πορεία του Νίκου ήταν πολύ μοναχική, εσωτερική κατάκτηση περισσότερο και βάσανο. Ενώ όμως ο διανοούμενος Νίκος ήταν εκεί, παρών, ο «πολιτικός» Νίκος σχεδόν απουσίαζε: Ήταν αδύνατον να συνδέσω εκείνη τη γλυκιά, σχεδόν απόμακρη φυσιογνωμία, με αγώνες και πολιτικές πεποιθήσεις, με την ηρωική του παρουσία στα δύσκολα του τόπου. Ωστόσο οι διηγήσεις της Ρέας, που έκρυβαν πάντα μια ανομολόγητη τρυφερότητα, αλλά και άλλων φίλων, μιλούσαν συχνά για την πολύχρονη φυλάκιση, την πολιτική στάση και το ήθος του.

Ο Γ. Γραμματικάκης είναι καθηγητής και πρώην πρύτανης του Πανεπιστημίου Κρήτης.

Το παράδοξο ήταν –δικό του το κατόρθωμα– ότι συνδεθήκαμε αμέσως. Στο άνδρo πνευματικά, αλλά και σκληρό πολιτικά, τοπίο του Ηρακλείου, ο Νίκος προκαλούσε εμπιστοσύνη και κάποια περίεργη βεβαιότητα. Το Πανεπιστήμιο Κρήτης ήταν τότε στα πρώτα του βήματα, και εγώ έψαχνα στηρίγματα της πορείας του. Σχεδιάζαμε διάφορα, που έμεναν συνήθως στα χαρτιά, εκείνος αναφερόταν συχνά στις οικονομικές του δυσκολίες –πώς να ανθίσει ένα βιβλιοπωλείο με τη δική του αυστηρότητα!– τα βράδια πίναμε ρακές και σχολιάζαμε την επικαιρότητα. Κάποια στιγμή, ύστερα από προσπάθειες και κινήσεις δύσκολες –που φροντίζαμε όσο γίνεται να μην μαθαίνει ο Νίκος– και όπου καθοριστική υπήρξε η θέληση του τότε δημάρχου Μανόλη Καρέλλη, η Βικελαία Βιβλιοθήκη απέκτησε τον αυτονόητο ηγέτη της. Κάτω από τον τυπικό τίτλο του «Εφόρου», ο Νίκος είχε βρει το δρόμο του. Φοβήθηκα τότε ότι ο δικός μου δρόμος θα απέμενε χωρίς την ευεργετική φιλία του.

Δεν αποδείχθηκε ο φόβος αυτός αληθινός. Με την ευθύνη της Βικελαίας στους ώμους του, αλλά και με ένα οραματισμό να τον κινεί διαρκώς, ο φόρτος του Νίκου ξεπερνούσε τα όρια. Δεν έπαψε όμως να είναι διαθέσιμος, στην ανάγκη ενός φίλου, σε μια ιδέα που ήθελε τη συνδρομή του. Αυτή η διαθεσιμότητα, η τόσο τρυφερή και πρόθυμη, υπήρξε ένα από τα αξιοθαύμαστα στοιχεία της προσωπικότητας του. Θυμούμαι, σαν ένα παράδειγμα –άλλοι θα έχουν να διηγηθούν πολύ σοβαρότερα– ότι κάποια στιγμή ζήτησα τη γνώμη του για μια σειρά ομιλιών, που το πανεπιστήμιο οργάνωνε σε συνεργασία με την Ένωση Φιλολόγων. Κατέληξε να επιμεληθεί ο ίδιος το έντυπο του προγράμματος, να διορθώνει τα κείμενα, να φροντίζει την αισθητική του, να παρακολουθεί την υλοποίησή του στο τυπογραφείο. Ένα πράγμα μόνον αρνήθηκε με έμφαση: Να αναφερθεί, γραπτά ή έστω προφορικά, η συμβολή του.

Δεν άφηνε όμως τον εαυτό του να στερείται ο Νίκος, από κάποιες μικρές χαρές της καθημερινότητας. Οι φίλοι του έμοιαζαν με μια σειρά από έκκεντρους κύκλους, με ποικιλία ενδιαφερόντων η παιδείας. Δεν είναι λοιπόν περίεργο ότι η Βικελαία έγινε γρήγορα τόπος συναντήσεως ιδεών και ξεχωριστών ανθρώπων. Όταν καμιά φορά περνούσα από κει ή από το σπίτι του, διασταυρωνόμουν με τον Μενέλαο Παρλαμά, τον Νίκο Πανα-

γιωτάκη, τον Μανόλη Καρέλλη, άλλους που ήξερα μόνον κατ' όνομα. Ο Νίκος συνήθως διόρθωνε ή έγραφε. Εκείνα τα ολοστρόγγυλα, μικρά γράμματα –έμαθα αργότερα ότι έτσι συνηθίζεται στις φυλακές– ήταν το σήμα κατατεθέν του. Οι συζητήσεις κατέληγαν συχνά σε κάποια ταπεινή ταβέρνα. Το βλέμμα της Γεωργίας, κάπου διακριτικό, τον συνόδευε με έγνοια.

Στις εξερευνήσεις πάντως της Κρήτης, που έκανε συχνά η παρέα του Νίκου, ελάχιστα ακολουθούσα. Με φόβιζαν ίσως οι φιλολογικές τους εμμονές. Μια μεγάλη όμως σύναξη φίλων, που έγινε στο Κεραμούτσι, έμεινε χαραγμένη στην επιλεκτική μου μνήμη. Ο κόσμος ήταν πολύς –ο Νίκος και τα αδέρφια του ήταν πολύ αγαπητά–, δοκίμαζε τα υπέροχα εδέσματα και φλυαρούσε. «Κάπως έτσι θα είναι ο παράδεισος» σχολίασε κάποια στιγμή ο Γιώργος Σαββίδης. Ο ουρανός όμως παρέμενε από το πρωί συννεφιασμένος, κι εμένα με έτρωγε η ανησυχία: Είχα μάθει –ήταν Απρίλιος του 1986– για την πυρηνική έκρηξη στο Τσέρνομπιλ, και τα πράγματα ήταν ακόμα πολύ θολά. Αν άρχιζε μια δυνατή βροχή, τυχόν ραδιενεργά στοιχεία στην ατμόσφαιρα ίσως γινόταν επικίνδυνα. Θα ήταν λοιπόν καλύτερα τότε να προφυλαχτούμε. Ενημέρωσα δειλά τον Νίκο. Μου απάντησε κάπως περιπαικτικά. Ο άλλος παράδεισος μπορεί να είναι καλύτερος από τον σημερινό, είπε. Είθε, για εκείνον.

Κάποια στιγμή, οι δρόμοι μας άρχισαν να αποκλίνουν. Σε μένα έλαχε το 1990 ο κλήρος –που άλλαξε τη ζωή μου– να εκλεγώ Πρύτανης του Πανεπιστημίου Κρήτης. Εκείνος είχε

Ειρωνική χειρονομία; Ανέμελη ευθυμία; Δείκτης προς την ταμπέλα. Ο Νίκος Γιανναδόκης στο καφενείο του Πλατάνου.

ήδη καταστήσει τη Βικελαία κέντρο λαμπρό πνευματικής ανάτασης και πρωτοβουλιών. Πού πια καιρός, πού πια διάθεση για συζητήσεις, πειράγματα και ταβερνεΐα. Απαντιόμαστε συμπτωματικά. Η σχέση μας άρχισε άλλωστε να σκιάζεται από κάτι θολό και αδιευκρίνιστο. Συχνά νομίζω συμβαίνει στη ζωή να μεγεθύνουμε τις αδυναμίες των άλλων, και τις δικές μας να παραβλέπομε. Τείχη ορθώνονται τότε με δικούς μας ανθρώπους. Έχουν συνήθως τη ρίζα τους σε διαφορετικές απόψεις ή και ερμηνείες των γεγονότων, δεν αποφεύγουν όμως κάποτε και τον προσωπικό χαρακτήρα. Ανεπαισθήτως λοιπόν το χάσμα με τον Νίκο μεγάλωνε, ανατροφοδοτούσε τον εαυτό του.

Πρέπει ωστόσο να ομολογήσω ότι μου λείπε η παρουσία του. Κάποια στιγμή λοιπόν, κι ενώ η κατάσταση της υγείας του επέτεινε την αγωνία μου, μπόρεσα όσο γίνεται να ξεπεράσω τον εγωισμό μου. Μίλησα έτσι για την κατάσταση στον Ανδρέα Σαββάκη, ένα άνθρωπο που αποτελεί όσο κανένας άλλος τη ζώσα μνήμη του Νίκου. Εκπληρώνοντας μάλιστα ένα χρέος προς τον φίλο του, συνεχίζει σήμερα –και όσο επιτρέπουν οι συνθήκες– ένα έργο δύσκολο και αιχμηρό. Δεν ξέρω τι έγινε. Όταν όμως απαντηθήκαμε κάποια στιγμή με τον Νίκο, και υπήρχε η ίδια θερμότητα όπως παλιά, ένιωσα να μου χαρίζουν ένα κόσμο που είχα στερηθεί. Μου μίλησε για τις τελευταίες ιατρικές του εξετάσεις, που ήσαν καλές. Έδειξα να μην ανησυχώ καθόλου. Όταν μετά από μερικούς μήνες έφυγε από τη ζωή, η σκέψη ότι την είχε τιμήσει όσο λίγοι απάλυνε την οδύνη που νιώσαμε.

Το έργο του στη Βικελαία Βιβλιοθήκη δεν είναι πάντως εύκολο να μετρηθεί με τα κοινά μέτρα. Διότι έκρυβε μόχθο πολύ και αόρατο, μικρά και μεγάλα πρακτικά προβλήματα, ώρες πολλές σχολαστικής επιμονής. Εμείς, όπως διδάσκει ο κοινωνικός περίγυρος, έχουμε μάθει να κρίνουμε συχνά στην επιφάνεια, να αναζητούμε εύκολα αδυναμίες; Την επικράτηση προσωπικών κριτηρίων, την κάποια μονομέρεια που υπήρχε στις επιλογές. Στη Βικελαία Βιβλιοθήκη ωστόσο συνέκλιναν με τρόπο θαυμαστό οι τρεις βασικές συνιστώσες στην προσωπικότητα του Νίκου: Ο διανοούμενος, ο φίλος, ο οραματιστής. Ο οραματισμός του βέβαια δεν στηριζόταν, όπως συνηθίζεται στον τόπο μας, σε κούφιες λέξεις, ούτε απέβλεπε καθόλου στη δική του προβολή. Συνδύαζε ένα αναπάντεχο πραγματισμό, και αποτελούσε έκφραση λαμπρή της εσωτερικής

του ποιότητας και αναζητήσεων. Σύντομα λοιπόν εκείνος και οι συνεργάτες του πλούτισαν την πόλη και τις μνήμες της με μια σειρά σπουδαίων πραγμάτων: Με εκθέσεις ζωγραφικής, αλλά και τα αρχεία της Βενετίας σε μικροταινίες, με προσεγμένες εκδόσεις και το εξαμηνιαίο *Παλίμψηστον*, με την απόκτηση της Βιβλιοθήκης του Γιώργου και της Μαρώς Σεφέρη, αλλά και με ζωντανές εκδηλώσεις. Υπό την καθοδήγηση αλλά και τον απέραντο μόχθο του Νίκου, η Βικελαία είχε καταστεί κέντρο με πανελλήνια εμβέλεια και κύρος.

Μεγάλη άλλωστε υπήρξε η συμβολή του στην άλλη, παράλληλη και σπουδαία, κληρονομιά της Κρήτης: Την Εταιρία Κρητικών Ιστορικών Μελετών. Καθώς σήμερα η Βικελαία Βιβλιοθήκη έχει χάσει την ορμή της –το μόνον ευτύχημα είναι ότι αναπαλαιώνεται ριζικά το κτίριο της– λαμπρή ευτυχώς παραμένει πάντα η δραστηριότητα της Εταιρίας, με το Ιστορικό Μουσείο Κρήτης να έχει αναδειχθεί σε πόλο ενός πραγματικού και καινοτόμου πολιτισμού.

Έχω βέβαια συνείδηση ότι οι λέξεις που επέλεξα –ο διανοούμενος, ο φίλος, ο οραματιστής– για να χαρακτηρίσω την πορεία του Νίκου Γιανναδάκη, έχουν από καιρό φθαρεί ή αλλοιωθεί, από τα όσα ζει ο τόπος και κουβαλά η εποχή. Διατηρώ όμως την αίσθηση ότι στο πρόσωπο του οι λέξεις αυτές αναβιώνουν ως διά μαγείας, αποκαθαίρονται και λειτουργούν. Ανακτούν το αρχέτυπο νόημά τους· ή αντίστροφα, ο Νίκος Γιανναδάκης –ο φίλος, ο οραματιστής, ο διανοούμενος– τις καθορίζει και τις οριστικοποιεί.

Όπως μας ξεπερνούσε άλλωστε η ζωή του, έτσι μας ξεπέρασε και η αναχώρηση του από αυτήν. Ο Νίκος είχε από καιρό συλλάβει μια έκθεση για τα Φαγιούμ, που θα ολοκλήρωνε το θαυμαστό ταξίδι που είχε ήδη αρχίσει από τον Θεοτοκόπουλο και ύστερα στις Κρητικές εικόνες. Οι φίλοι επέμεναν να μην προχωρήσει σε αυτήν τη γιγάντια προσπάθεια, αφού είχε ήδη κλονισμένη την υγεία του. Εκείνος όμως –όπως έκανε άλλωστε συχνά– αγνόησε τις συστάσεις. Ο σπουδαίος κατάλογος της εκθέσεως είχε μόλις τυπωθεί, όταν ο Νίκος έφυγε από τη ζωή. Στα νεκρικά προσωπεία της υπέροχης εκθέσεως, δεν ξέρω αν ήταν μια δική μου ψευδαίσθηση, διακρινόταν όμως το χαμόγελο του. Ήθελε να πει ότι εκείνος ήδη ήξερε το τέλος, είχε όμως ένα ακόμα χρέος συμβολικό αλλά και περιλάμπρο να επιτελέσει.

Ένας διανοούμενος της δράσης

του Γ. Μ. Σηφάκη

Ο Νίκος Γιανναδάκης (1946–1998) ήταν άξιος μελετητής της αρχαίας φιλοσοφίας, δοκιμιογράφος, διευθυντής και επιμελητής εκδόσεων –μεταξύ άλλων– αλλά οι συμπολίτες του (και ασφαλώς όχι μόνο αυτοί) θα τον θυμούνται για το έργο του ως διευθυντή ενός δημόσιου οργανισμού, τον οποίο ανέδειξε μέσα σε πολύ μικρό χρονικό διάστημα σε δυνατό φάρο πολιτισμού, πρωτοφανή και μοναδικό για τα ελληνικά πράγματα. Ενώ φυσικά τη Βικελαία Βιβλιοθήκη (ΒΒ) του Ηρακλείου.

Η βιβλιοθήκη αυτή θα γιόρταζε φέτος πανηγυρικά την πρώτη εκατονταετηρίδα της, αν δεν ήταν ακέφαλη τα τελευταία δέκα χρόνια (από το θάνατο του Ν.Γ. ως σήμερα), άστεγη για πολλοστή φορά στην ιστορία της (από τη δωρεά του Δημητρίου Βικέλα προς την πόλη του Ηρακλείου το 1908 κι έπειτα), και αν το μέλλον της ως πνευματικής ιδρύματος δεν ήταν από αβέβαιο έως δυσόϊκνο. Υπό τους όρους αυτούς οι εορτασμοί (που παρ' όλα αυτά μαθαίνω ότι προγραμματίζονται) φαίνονται σχεδόν απρεπείς.

Κι όμως είχε την τύχη να διευθύνεται, από τα δίσσεκτα χρόνια του Β' Παγκόσμιου πολέμου και της γερμανικής κατοχής ως την αρχή της δεκαετίας του 1980, από δύο πολύ αξιόλογους μελετητές της κρητικής ιστορίας, τον τουρκολόγο Νικόλαο Σταυρινίδη (1897–1987) και τον ενετολόγο Στέργιο Σπανάκη (1900–1994). Οι άνθρωποι αυτοί κατόρθωσαν να διασώσουν τους θησαυρούς της ΒΒ από καταστροφές που συνεχώς την απειλούσαν (ως και μια βόμβα, που δεν είχε σκάσει όταν έπεσε, χρειάστηκε κάποτε να απομακρυνθεί από το εσωτερικό της τα χρόνια που η πόλη βομβαρδιζόταν τακτικά, πρώτα από τους Γερμανούς και αργότερα, κατά τη διάρκεια της κατοχής, από τους Άγγλους· η εν λόγω βόμβα ήταν συμμαχική και είχε πέσει το φθινόπωρο του 1943), και να τη λειτουργήσουν για χάρη κυρίως των παιδιών, που κάποτε την επισκέπτονταν πολύ συχνά. Είχαν όμως και οι δυο τους τη νοοτροπία του

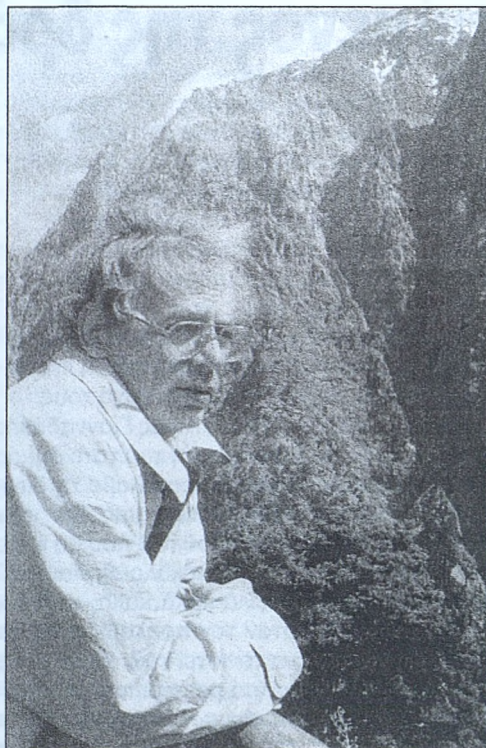
ερευνητή και θεωρούσαν την ενασχόλησή τους με την ιστορία και τις αρχαιακές πηγές της ως κύριο έργο τους.

Όταν ο Νίκος Γιανναδάκης αποδέχθηκε την πρόσκληση του τότε δημάρχου Μανόλη Καρέλλη και ανέλαβε τη διεύθυνση της ΒΒ το 1984, κανείς μας δεν φανταζόταν, ούτε ο ίδιος υποθέτω, πού θα την οδηγούσε τα χρόνια που ακολούθησαν –ούτε δεκατέσσερα χρόνια καλά καλά, ως το Μάρτιο του 1998, όταν τον πρόλαβε ο θάνατος. Ίσως πρέπει να τονιστεί εδώ ότι σε μια χώρα κι ένα επάγγελμα με περίπου μηδενική παράδοση στον τομέα των δημόσιων βιβλιοθηκών, ο ρόλος ενός διευθυντή μιας μεγάλης βιβλιοθήκης υπερβαίνει κατά πολύ τα όρια και τον ορισμό των καθηκόντων ενός «βιβλιοθηκαρίου» ή «βιβλιοθηκονόμου». Απαιτεί άνθρωπο με φαντασία, ευρύ ορίζοντα ενδιαφερόντων, γνώση του τι σημαίνει πολιτισμός και πώς καλλιεργείται (όσο και του τι δεν είναι πολιτισμός αλλά έργα βιτρίνας, που δυστυχώς δεν σπανίζουν στη χώρα μας, ή πολιτικές χειρονομίες)· χρειάζεται ακόμη πρωτοβουλία και τόλμη, όρεξη για δουλειά και αντοχή στις κακουχίες (κυριολεκτικά και μεταφορικά).

Ο Ν.Γ. είχε όλες αυτές τις αρετές, γι' αυτό και κατάφερε τόσα πολλά¹. Από τα πιο «αυτονόητα», π.χ. να φτιάξει ηλεκτρονικό κατάλογο των περιεχομένων της ΒΒ και συστηματικό κατάλογο των βιβλίων της αρχικής δωρεάς του Δημητρίου Βικέλα (1835–1908) –που οφειλόταν, κατά τους όρους της δωρεάς, επί ενενήντα τόσα χρόνια μετά την παραλαβή των βιβλίων–, την οργάνωση του ιδρύματος σε τμήματα (Αρχείων, Εφημερίδων και περιοδικών, Οπτικοακουστικών μέσων, Παιδικό, κ.ο.κ.) ούτως ώστε να καταμερίζονται οι ευθύνες και να διευκολύνεται έτσι η λειτουργία της βιβλιοθήκης, ίσαμε την οργάνωση ελεύθερων μαθημάτων κατά το πρότυπο ανοικτού πανεπιστημίου (που δεν υπήρχε ακόμα τότε), τη σύσταση κινηματογραφικής λέσχης και λέσχης σκακιού για παιδιά (με ανάλογα μαθήματα).

1. Έκαμε, οπωσδήποτε και κάποια λάθη, όπως κάνουν όλοι όσοι επιχειρούν πολλά, αλλά τα λάθη αυτά δεν αλλοιώνουν τη θετική ροπή της ζυγαριάς.

Από την τελευταία εκδρομή,
Πάσχα 1997.

Αλλά το αξιοθαύμαστο είναι ότι η ΒΒ υπό τη διεύθυνση του Ν.Γ. αναδείχθηκε σε αληθινό πολιτιστικό κέντρο με πολύ μεγάλο εύρος δραστηριοτήτων, που εκάλυπταν όχι ένα, αλλά πολλά κενά στην πνευματική ζωή της πόλης, ίσως και ελλείπει άλλων ειδικότερων φορέων. Ο Νίκος είχε πλήρη επίγνωση της κοινωνικής ιστορίας του τόπου (που είχε αξιόλογη πνευματική ζωή κατά το Μεσοπόλεμο, αλλά και μετά τη γερμανική Κατοχή), όσο και του μικρού θαύματος που συντελούνταν τα ίδια χρόνια (στις δεκαετίες του 1980 και 1990) στο Πανεπιστήμιο Κρήτης και στο Ερευνητικό Κέντρο Κρήτης, που δεν θα αργούσε να αναδειχθεί –ως Ίδρυμα Τεχνολογίας και Έρευνας– σε πρώτο ερευνητικό ίδρυμα της επικράτειας. Στο πλαίσιο αυτών των διαχρονικών και συγχρονικών παραμέτρων τοποθέτησε το δικό του σχέδιο δράσης, σιωπηρά και χωρίς προαναγγελίες και διαφημίσεις, έχοντας *φιλότιμον ἥθος πλούσιον, φρόνημα δὲ ἐν τοῖσιν ἔργοις οὐχὶ τοῖς λόγοις ἴσον* (Eur. *Ικέτιδες* 907–908), «ἥθος πλούσιο σε φιλοτιμία, και φρόνημα ἴσο προς τα έργα (που ετοίμαζε), όχι προς τους λόγους», στους οποίους ήταν φειδωλός.

Ενώ ο Ν.Γ. δεν ήταν ιστορικός, ούτε αρχαιοδίφης, όπως οι προκατόχοί του, το Τμήμα

Αρχείων της βιβλιοθήκης, που εκείνος ίδρυσε, είχε μια εντελώς αξιοθαύμαστη ανάπτυξη. Πρώτα πρώτα, δημιούργησε εργαστήριο μικροφωτογράφισης που δεν άργησε να μεταφέρει ολόκληρο το Τουρκικό Αρχείο Ηρακλείου (ΤΑΗ) σε μικροφίλμ, τα οποία φυλάχθηκαν σε άλλο δημοτικό κτήριο (την «Οικία Χρονάκη»), για να διασωθούν σε περίπτωση πυρκαϊάς ή άλλης καταστροφής της ΒΒ. Το ΤΑΗ αποτελούν εκατοντάδες κώδικες (ογκώδεις χειρόγραφοι τόμοι) του Ιεροδικείου του Χάνδακος, που καλύπτουν 230 χρόνια οθωμανικής διοίκησης και περιλαμβάνουν όχι μόνο τα πρακτικά του δικαστηρίου, αλλά και πλήθος άλλα κρατικά έγγραφα και ιστορικά στοιχεία που αναφέρονται σε ολόκληρη την Κρήτη, από το 1647 ως το 1870. Εκτιμώντας όπως έπρεπε το έργο του προκατόχου του, του μακαρίτη Νίκου Σταυρινίδη, που είχε σταχυολογήσει, μεταφράσει και εκδώσει πέντε τόμους ιστορικών εγγράφων από τα περιεχόμενα του ΤΑΗ, ο Ν.Γ. εγκαίνιασε συνεργασία μακράς πνοής με τους τουρκολόγους του Πανεπιστημίου Κρήτης καθηγητές Ελισάβετ Ζαχαριάδου, Βασίλη Δημητριάδη, και τους διαδόχους τους, οι οποίοι συνεχίζουν την έρευνα του ΤΑΗ με εξαιρετικά ως τώρα αποτελέσματα (και αντίστοιχες πολύτιμες εκδόσεις της ΒΒ).

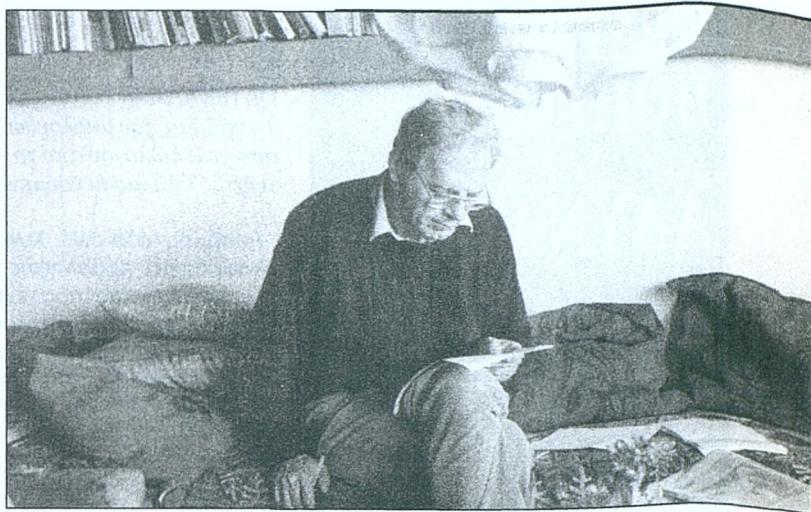
Ανάλογης σημασίας έργο υπήρξε η απόκτηση αντιγράφων (σε μικροφίλμ) από τη Βενετία των αρχείων που είχαν πάρει μαζί τους φεύγοντας οι Ενετοί, μετά την πτώση και του Μεγάλου Κάστρου στους Τούρκους, το 1669. Πρόκειται για το αρχείο του Δούκα της Κρήτης και εκείνα των (πεντακοσίων και άνω) Νοταρίων (συμβολαιογράφων) του Χάνδακος, που αφορούν την ιστορία 450 χρόνων της Κρήτης, πρωτίστως, αλλά και της ανατολικής Μεσογείου, γενικότερα, από το 1217 έως το 1669. Το τεράστιο αυτό έργο διεκπεραιώθηκε με την επιστημονική συνεργασία του μοναδικού ερευνητή των ενετικών αρχείων, αείμνηστου Νίκου Παναγιωτάκη, και με την οικονομική ενίσχυση του Δήμου Ηρακλείου και της Γενικής Γραμματείας της Περιφέρειας Κρήτης. Ό,τι και να πει κανείς για τη σημασία των αρχείων αυτών ως πηγών για την κοινωνική, πολιτιστική και γλωσσική ιστορία της Κρήτης, αλλά και της μεταβυζαντινής Ελλάδας (τα οποία τώρα είναι εύκολα προσσιτά στους Έλληνες ερευνητές), δεν θα ήταν υπερβολικό.

Ήταν σαν να είχε λυθεί ένας κόμπος, σαν να είχε ανοίξει ένας δρόμος, και δημόσια και ιδιωτικά αρχεία, μεγάλα και μικρά, άρχισαν

να συρρέουν στη ΒΒ: Τα αρχεία της Δημογεροντίας ανατολικής Κρήτης (που ήταν ένα είδος «βουλής» αντιπροσώπων αρμόδιας για θέματα τοπικής αυτοδιοίκησης και λειτουργήσε από το 1858 ως το 1900)· του ίδιου του Δήμου Ηρακλείου· της γερμανικής αρχής κατά την περίοδο της κατοχής, τοπικής Kreiskommandatur του προξενείου της Ρωσίας στην Κρήτη· του Πατριάρχου Μελετίου Μεταξάκη· του μοναδικού φυσιογνώστη της Κρήτης, Ελευθερίου Πλατάκη· αρχεία και βιβλιοθήκες πολλών προσωπικοτήτων, λογοτεχνών, και καλλιτεχνών που είτε είχαν σχέση με την πόλη είτε όχι, π.χ., το αρχείο χειρογράφων του ποιητή Γιώργου Σαραντάρη, οι βιβλιοθήκες Γιώργου και Μαρώς Σεφέρη, Έλλης Αλεξίου και Μάρκου Αυγέρη, του Λυσίμαχου Καλοκαιρινού, του ζωγράφου Γιώργου Ανεμογιάννη, κ.ο.κ. Το σημαντικό όμως είναι ότι οι συλλογές αυτές ταξινομήθηκαν χωρίς καθυστέρηση, άλλες αδρομερώς, άλλες λεπτομερέστερα (π.χ., ο ίδιος ο Ν.Γ. αποδελτίωσε και εξέδωσε σε βιβλίο Κατάλογο της βιβλιοθήκης Σεφέρη, μόλις έναν χρόνο μετά την παραλαβή της!), αλλά στο σημείο αυτό πρέπει να εξαρθεί και η συμβολή στην τακτοποίηση των αρχείων –και όχι μόνο!– των άξιων συνεργατών του Ν.Γ. Δημήτρης Σάββα και Ανδρέα Σαββάκη.

Θα ξεχωρίσω δύο ακόμη μείζονες δραστηριότητες της ΒΒ που οφείλονται –ή οφείλουν πολλά– στις πρωτοβουλίες και τη σκληρή δουλειά του Ν.Γ. Η μία είναι το πολυδύναμο εκδοτικό πρόγραμμα της ΒΒ· η άλλη είναι η σειρά μεγάλων εκθέσεων που έγιναν στο Ηράκλειο με συνεργασία ανάμεσα στη ΒΒ και άλλα ιδρύματα ή φορείς, όπως το Μορφωτικό Ίδρυμα της Εθνικής Τραπέζης, το Μορφωτικό Τμήμα της Ισπανικής Πρεσβείας στην Αθήνα, το Ινστιτούτο Μεσογειακών Σπουδών του ΙΤΕ, η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων Κρήτης, κ.ά.

Ο χώρος δεν μου επιτρέπει να επεκταθώ, γι' αυτό περιορίζομαι να μνημονεύσω την περιοδική φιλολογική έκδοση *Παλίμψηστον*, που άρχισε να βγαίνει δυο φορές το χρόνο από το 1985, και δεν άργησε να προσελκύσει εξαιρετικούς συνεργάτες και να αποκτήσει πανελλήνια εμβέλεια· τη φιλόδοξη σειρά αρχαίων συγγραφέων (με εισαγωγή, κείμενο και μετάφραση) που συμπεριλαμβάνει πολλές αξιόλογες εκδόσεις· φυσικά τις εκδόσεις από τους αρχαιολογικούς θησαυρούς της ΒΒ (τουρκικά έγγραφα και νοταριακά αρχεία της ενετικής περιόδου)· και τους λαμπρούς καταλόγους των καλλιτεχνικών εκθέσεων

Ο Νίκος Γιανναδάκης στο σπίτι αγαπημένου φίλου.

που οργανώθηκαν στο Ηράκλειο από τη ΒΒ (ή με τη συνεργασία της): Ξεχωρίζω την πρώτη έκθεση έργων του Δομήνικου Θεοτοκόπουλου με αφορμή τη συμπλήρωση 450 χρόνων από τη γέννηση του ζωγράφου (η μεγάλη αυτή έκθεση και το αντίστοιχο διεθνές συνέδριο, που έγιναν το 1990 με την επιστημονική ευθύνη του καθ. Νίκου Χατζηνικολάου, άνοιξαν το δρόμο για άλλες εκθέσεις που διοργανώθηκαν τα επόμενα χρόνια στην Αθήνα για τον Θεοτοκόπουλο, την εποχή του και το εργαστήριό του). Αλλά ανάλογης σημασίας ήταν και η διοργάνωση της Έκθεσης των Εικόνων της Κρητικής Σχολής και του σχετικού με αυτές Διεθνούς Επιστημονικού Συμποσίου (1993–1994) πρώτα στο Ηράκλειο και, εν συνεχεία, στην Εθνική Πινακοθήκη των Αθηνών (με την επιστημονική ευθύνη του Εφόρου Βυζαντινών Αρχαιοτήτων Κρήτης, Μανόλη Μπορμπουδάκη).

«ὄν οἱ θεοὶ φιλοῦσιν ἀποθνήσκει νέος», λέει ένας στίχος του Μενάνδρου που έγινε παροιμία ήδη στην αρχαιότητα. Η κρητική εκδοχή της (που θυμόταν με κάθε ευκαιρία ένας άλλος μεγάλος φίλος της ΒΒ και μεγάλος ερευνητής, ο Νίκος Παναγιωτάκης, που και σ' αυτόν ο Θεός έδειξε πρόωρα την αγάπη του με τον ίδιο τρόπο) είναι: «τον αγαπά ο Θεός φθνήσκει νέος». Ο Ν.Γ. ήταν ένα μοναχικό φωτεινό μετέωρο· όταν έσβησε, άφησε πίσω του μιαν ανταύγεια, που δέκα ολόκληρα χρόνια αργότερα δεν έχει εντελώς σβήσει, αλλά και δεν λέει να δυναμώσει, για να φωτίσει μια καινούρια μέρα. Το γιατί και το «τίς πταίει» δεν είναι του παρόντος –καθένας άλλωστε μπορεί να κάνει τις υποθέσεις του. Θέλω μόνο να πω ότι όσο δύσκολο κι αν ήταν να βρεθεί ένας διάδοχος του Ν.Γ. με αντίστοιχες ικανότητες, άλλο τόσο βέβαιο είναι πως ο τελευταίος που θα θεωρούσε τον εαυτό του αναντικατάστατο θα ήταν ένας σεμνός άνθρωπος των έργων, όπως ήταν ο Νίκος Γιανναδάκης.

MARTA
HARNECKER

ΠΡΑΓΜΑΤΟ ΠΟΙΩΝΤΑΣ ΤΟ ΑΔΥΝΑΤΟ

πρόλογος-μετάφραση
ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΟΥΦΟΝΤΙΝΑΣ

Η Marta Harnecker, μέσα από την περιγραφή των σημαντικότερων γεγονότων που επηρέασαν τη λατινοαμερικανική υποήπειρο τα τελευταία 40 χρόνια, αναλύει διεξοδικά τη θεωρητική, προγραμματική και οργανική κρίση της Αριστεράς και την ανάδυση μιας νέας Αριστεράς. Μια εξαιρετική βάση προβληματισμού, για όσους αγωνίζονται για μια πιο ανθρώπινη κοινωνία.

ISBN 978-960-210-523-8
σελ. 416, τιμή 24,00€

εκδόσεις
οδυσσεας

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ: ΣΤΟΑ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ,
ΠΕΣΜΑΖΟΓΛΟΥ 5 • ΤΗΛ. 210 32 12 11
www.odisseas.gr • info@odisseas.gr

ΡΑΜΜΑΤΟΚΙΒΩΤΙΟ

ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΡΙΤΙΚΗ

Το γράμμα που ακολουθεί είναι συνέχεια διαλόγου από το περασμένο τεύχος. Το δημοσιεύουμε ασχολίαστο:

Λυπάμαι, ειλικρινά λυπάμαι για την ελαφρότητα πρόσληψης της κριτικής της λογοτεχνίας που έχετε. Λυπάμαι για τον υποβιβασμό της στις φράσεις σας «Μπορεί να μη σας άρεσε το βιβλίο του κ. Μάτεσι. Σε άλλους άρεσε». Τόσο απλουστευτικά και βιαστικά, να ξεμπερδεύουμε. Καθήκον του/της κριτικού δεν είναι να δηλώσει τις προσωπικές προτιμήσεις, αλλά να παρουσιάσει τα στοιχεία εκείνα που αξιώνουν ένα κείμενο να είναι (ή να μην είναι) λογοτέχνημα.

Η αμετροέπεια που αδυνατείτε να διακρίνετε βρίσκεται στη σύγκριση, από την κα. Κώτσιου, του Αλδεβαράν με τις αρχαίες τραγωδίες, έστω και διά μακρινής βουής! Αυτό κι αν είναι υπερβολή στη συγκεκριμένη περίπτωση!

Η κριτική, για μένα, δεν πρέπει να είναι υποχρεωτικά επικριτική. Πρέπει να είναι, όμως, βοηθητική, δηλαδή αγαπητική κι εγώ αγαπώ το Αντί, στο οποίο είμαι τόσα χρόνια συνδρομητής. Αυτόν το σκοπό είχε η προηγούμενη επιστολή μου, αυτόν έχει και τώρα. Αυτή η ελάχιστη συμβολή μου στη βελτίωσή του.

Αυτά. Τίποτε άλλο.

Ειλικρινά και ταπεινά,
Παππούς Α. Νούλης.

ΠΕΡΙ ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΩΝ

Το γράμμα που ακολουθεί κάνει λόγο για την ενημέρωση κατά την απεργία των δημοσιογράφων.

η απεργία των δημοσιογράφων έχει, όπως υποθέτω, σκοπό να πλήξει την κυβερνητική πολιτική και να εξαναγκάσει την κυβέρνηση να αποσύρει τον άδικο ασφαλιστικό της νόμο. Αναρωτιέμαι όμως το εξής: πλήττεται ή ευνοείται στην πραγματικότητα η κυβέρνηση, όταν επί τρεις ημέρες κανείς δεν μπορεί να ενημερωθεί για τις μεγάλες απεργιακές συγκεντρώσεις που έγιναν στην Αθήνα και την υπόλοιπη Ελλάδα;

Βέβαια κανείς δεν μπορεί να ζητήσει από τους δημοσιογράφους να είναι οι μόνοι που δεν απεργούν. Δεν θα μπορούσε όμως η ΕΣΗΕΑ να εξαιρέσει έναν ή δύο δημοσιογράφους ή τεχνικούς από κάθε κανάλι, προκειμένου να

περάσουν στα σπίτια όλων οι εικόνες της τεράστιας συγκέντρωσης των συνδικάτων; Ακόμα κι αν δεν υπήρχαν δημοσιογράφοι, αλλά μόνο εικόνα, και μεταδιδόταν απευθείας από τα κανάλια, το πρόβλημα για την κυβέρνηση θα ήταν, πιστεύω, πολύ μεγαλύτερο. Έτσι κι αλλιώς, υπήρχαν τεχνικοί που τραβούσαν πλάνα από τη συγκέντρωση, όπως μπορέσαμε να διαπιστώσουμε δύο ημέρες μετά.

Πιστεύω ότι λίγη περισσότερη ευελιξία θα στερούσε από την κυβέρνηση την ευτυχία να μη μαθευτεί αυτή η συγκέντρωση από άκρη σε άκρη σε όλη την Ελλάδα.

Σας ευχαριστώ
Χαράλαμπος Κ. Κοκκινάκης

ΡΑΤΣΙΣΤΙΚΟ ΚΗΡΥΓΜΑ

Ο αναγνώστης μας μιλάει στην επιστολή του για τα θέματα που τον ενδιαφέρουν.

Αγαπητέ κ. διευθυντά,
με αφορμή ένα συγκεκριμένο (εγκληματικό) γεγονός στο Μενίδι, γίναμε και πάλι θεατές ενός έντονου ρατσιστικού και αντιμεταναστευτικού κηρύγματος από τα περισσότερα τηλεοπτικά κανάλια. Όπως συμβαίνει κάθε φορά που ο δράστης ενός εγκλήματος δεν είναι Έλληνας, η εθνικότητα του επαναλαμβάνεται 3 και 4 φορές σε κάθε ρεπορτάζ, ενώ η είδηση ακολουθούνταν από δηλώσεις κατοίκων της περιοχής, που φώναζαν ότι «από τότε που μαζεύτηκαν αυτοί εδώ έχουμε χάσει τον ύπνο μας».

Φυσικά, κανένα κανάλι δεν αφιέρωσε αντίστοιχο χρόνο στις ειδήσεις του για τις περιπτώσεις (και δεν είναι και λίγες) που οικονομικοί μετανάστες έπεσαν θύματα της βίας των περίοικων και ούτε λόγος φυσικά για τις συνθήκες υπερεκμετάλλευσης και διαρκούς εξαπάτησης κάτω από τις οποίες εργάζονται αυτοί οι άνθρωποι στην Ελλάδα.

Θεωρώ ότι το Αντί, ως περιοδικό της Αριστεράς, οφείλει να παρουσιάσει περισσότερο την άλλη πλευρά, δίνοντας δημοσιότητα στα προβλήματα και τις συμπεριφορές που αντιμετωπίζουν καθημερινά οι οικονομικοί μετανάστες στη χώρα μας. Τέτοια θέματα θα θέλαμε να βλέπαμε συχνότερα στο περιοδικό σας.

Με φιλικούς χαιρετισμούς
Γιώργος Κουτούζος

Από όσα διαβάζει στον επαρχιακό Τύπο η Τασία Λεβόν.

ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΑ

Επισημάνσεις από την εφημερίδα *Εμπρός* της Λέσβου:

• Το πρώτο στην Ελλάδα

Την έγκρισή του, για την τοποθέτηση του συστήματος παρακολούθησης κυματισμού και πορείας ρευμάτων στην ανατολική Λήμνο, έδωσε το δημοτικό συμβούλιο Μούδρου. Το σύστημα, που θα εγκατασταθεί μέχρι τέλος Μαρτίου, θα είναι το πρώτο που θα λειτουργήσει στον ελληνικό χώρο, με σκοπό να βοηθήσει ουσιαστικά τους αλιείς της περιοχής, αλλά και να δίνει κάθε χρήσιμη πληροφορία για την κίνηση των θαλάσσιων ρευμάτων.

• Ηλιακοί φάροι

Ένας σύγχρονος ηλιακός φάρος τοποθετείται ήδη στο λιμάνι της Σκάλα Καλλονής με χρηματοδότηση από το Λιμενικό Ταμείο, ενώ στον προγραμματισμό της Λιμενικής Επιτροπής είναι να τοποθετηθούν επίσης τέτοιοι φάροι στα λιμάνια της Σκάλας Πολιχνίτου, της Μήθυμνας, του Πλωμαρίου. «Μέχρι τώρα με τους ηλεκτρικούς φάρους αντιμετωπίζαμε κάθε τόσο προβλήματα και οι ψαράδες παραπονιόντουσαν ότι δεν λειτουργούσαν, λόγω βλάβης στα καλώδια, βραχυκύκλωμα κ.ά.»

• ΕΡΑ Αιγαίου

Επειδή γενικά παρακολουθώ τα κρατικά μέσα ενημέρωσης, τόσο για τις ειδήσεις τους όσο και για το ψυχαγωγικό τους πρόγραμμα, δικαιούμαι ως φορολογούμενος πολίτης να εκφέρω ορισμένες σκέψεις, που αφορούν το κρατικό ραδιόφωνο.

Δεν είναι απαραίτητο στο

πρωινό πρόγραμμα να παίρνετε σβάρνα το αρχιπέλαγος και να βγάξετε στον αέρα τους άρχοντες της τοπικής αυτοδιοίκησης πρώτου και δεύτερου βαθμού, βουλευτές κ.λπ. Έχω τη γνώμη ότι πρέπει να ακουγονται μόνον εκείνοι που αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα και οπωσδήποτε οι σημαντικές ειδήσεις κάθε νησιού. Είναι κουραστικό να ακούγονται κολακίες εκ μέρους ορισμένων εκφωνητών προς τους άρχοντες, καθώς και οι μακρόσυρτοι μονόλογοι των τελευταίων, χωρίς περιεχόμενο.

Στο πρωινό πρόγραμμα, το ψυχαγωγικό μέρος, κυρίως μεταξύ των συνεντευξαζόμενων, είναι ελάχιστο. Πρέπει το πρωί ν' ακούγονται περισσότερα τραγούδια κ.λπ. και λιγότερα μπλα μπλα. Να πυκνώσουν τα θέματα περιβάλλοντος, υγείας, καθώς και η ψυχαγωγία ανθρώπων της τρίτης ηλικίας.

Πάγωσε ο καταρράκτης στον Λειβαδίτη της Ξάνθης

Από την εφημερίδα *Φωνή της Ξάνθης*:

Ο καταρράκτης στον Λειβαδίτη

Πάγωσε ο μεγαλύτερος κα-

Από το *Εμπρός* της Λέσβου

ταρράκτης των Βαλκανίων στον Λειβαδίτη της Ξάνθης. Τεράστιοι, άσπροι κρύσταλλοι κρέμονται σαν τσαμπιά από ύψος 50 μέτρων και με τις πρώτες αχτίδες ήλιου σπάνε σε μεγάλα κομμάτια με εκκωφαντικό θόρυβο.

Η παγωνιά του φετινού χειμώνα άσπρισε το τοπίο στην ορεινή Ξάνθη. Ο υδράργυρος κόλλησε στους -15 βαθμούς Κελσίου και το νερό πάγωσε. Η πτώση της θερμοκρασίας κράτησε αρκετές μέρες, ο ήλιος δεν βγήκε, έτσι ο καταρράκτης μετατράπηκε σε μια κατάσπρη παγωμένη κολώνα. Το θέαμα είναι μοναδικό και κόβει την ανάσα όσων καταφέρνουν να φτάσουν μέχρι εκεί και δηλώνουν: «Είναι συγκλονιστικό να βλέπεις έναν καταρράκτη ύψους 50 μέτρων με το νερό να στέκει ασάλευτο. Στην περιοχή πιάνει πολύ χιόνι, άλλωστε είναι και σε υψόμετρο γύρω στα 1.300 μέτρα, και είναι φυσικό να εμφανίζει αυτή την εικόνα».

Επικεφαλής της νεολαίας ΑΚΡ

Από την εφημερίδα *Ο Πολίτης* των Κωνσταντινουπολιτών: Από τη στήλη «Άκουσα, διάβασα»

Ο Κώστας Σάλτο, ο 26χρονος γιος του Συμεών Σάλτο, του εδώ και χρόνια επικεφαλής της ελληνορθόδοξης κοινότητας της Μποζακάνα στο Τσανάκαλε, ορίστηκε από τον πρωθυπουργό Ταγίπ Ερντογάν νέος επικεφαλής της νεολαίας του ΑΚΡ (Κόμμα Δικαιοσύνης και Ανάπτυξης). Αφού διευκρίνισε ότι είναι Τούρκος πολίτης, αλλά χριστιανός, ο Σάλτο είπε: «Ο κόσμος με ρωτάει: "Μα αφού

είσαι Έλληνας, τι κάνεις στο ΑΚΡ;" Μα, δε έχει καμία σχέση. Ως μέλος του ΑΚΡ, δεν βλέπω τα πράγματα ως Τούρκος ή ως Έλληνας. Ένας είναι ο κόσμος και όλοι σ' αυτόν ζούμε».

Πυρκαγιά 50 ετών

Από την εφημερίδα

Χανιώτικα Νέα, για την Κίνα:

Μια πυρκαγιά που σιγόκαιγε μέσα σε μια υπόγειη φλέβα λιθάνθρακα στην επαρχία Ζινζιάνγκ της Κίνας κατασβέστηκε από ειδική ομάδα περίπου 50 χρόνια μετά την έναρξή της. Αν και η περίπτωση ακούγεται παράξενη, στην πραγματικότητα τέτοιες πυρκαγιές δεν είναι σπάνιες.

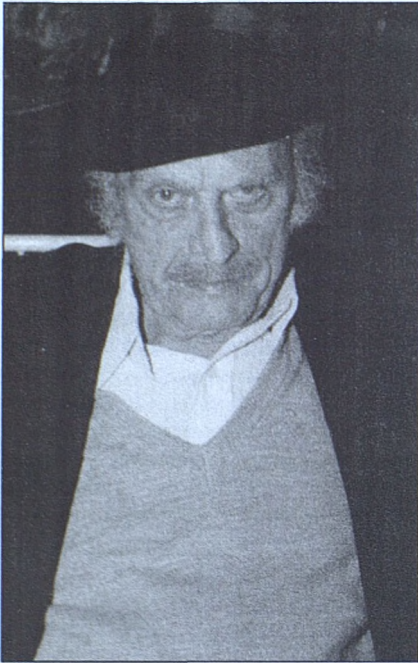
Ανακύκλωση... μέσω διαδικτύου

Από την εφημερίδα *Εμπρός* της Λέσβου:

Μια πρωτοποριακή διαδικτυακή υπηρεσία μέσω της οποίας μπορεί ο καθένας να χαρίσει ένα αντικείμενο που δεν χρειάζεται ή να αποκτήσει δωρεάν αντικείμενα που σε διαφορετική περίπτωση θα κατέληγαν στα σκουπίδια, ξεκίνησε να λειτουργεί πριν από λίγες ημέρες στη Μυτιλήνη. Ο 25χρονος Γιώργος Ηλιόπουλος, απόφοιτος του Τμήματος Περιβάλλοντος του Πανεπιστημίου Αιγαίου, είναι ο δημιουργός του Freecycle Μυτιλήνης.

Το Freecycle είναι μια πρωτοβουλία που ξεκίνησε στις ΗΠΑ πριν αρκετά χρόνια και πλέον έχει διαδοθεί σε ολόκληρο τον κόσμο. Στόχο έχει την αποφόρτιση των χωματερών, προσφέροντας χρήσιμα αντικείμενα που υπό άλλες συνθήκες θα κατέληγαν στα σκουπίδια.

Θανάσης Μπουρνιάς (1922 – 2008)

Η ΤΑΠΕΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΦΤΩΧΕΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΕΞΕΥΤΕΛΙΣΜΟΥ

Ο Θανάσης Μπουρνιάς γεννήθηκε στις 16/1/1922 στο Χαρακοποϊό Μεσσηνίας. Ήταν ο πρώτος από τα τέσσερα αγόρια μιας δεκαμελούς οικογένειας.

Από την πρώτη τάξη του δημοτικού σχολείου, έδειξε τη φιλομάθειά του, ξεχώρισε και άφησε πολύ πίσω του τους συμμαθητές του. Είχε πάθος με το διάβασμα. Μάζευε και διάβαζε οτιδήποτε είχε γράμματα. Σε όλη του τη ζωή δεν σταμάτησε να διαβάσει πάντα και τα πάντα.

Στην περίοδο της Κατοχής εντάχθηκε στην Αντίσταση. Αγωνίστηκε, ταλαιπωρήθηκε, κυνηγήθηκε και μπήκε στη φυλακή. Μετά τη φυλακή, ήρθε στην Αθήνα για σταδιοδρομία. Παντρεύτηκε με την Ελένη Χαμόδρακα και απέκτησε τρεις χαριτωμένες κόρες, και οι τρεις πτυχιούχες.

Έφυγε στις 16 Μαρτίου 2008 στο σπίτι του στο Χολαργό.

Ο Θανάσης δεν πρόλαβε να δει τυπωμένο το βιβλίο του με απομνημονεύσεις από την Αντίσταση και τον Εφύλιο. Μικρό απόσπασμα δημοσιεύουμε στη συνέχεια:

Ύστερα από δυο τρεις μέρες από εκείνη τη βραδιά βρίσκω το μεσημέρι στις δύο μέσα στο χαμώι του Νίκου του Παπαμικρούλη, έναν κομψό και καλοβαλμένο κύριο. Ατσάκιστος, φρεσκοξυρισμένος με άψογη χωρίστρα, λεπτός και μικρόσωμος, με μάτια ερευνητικά. «Από δω ο ξάδερφος κ. Γιάννης Φράγκος από τη Λογγά.» Έτσι πρωτογνώρισα τον Γιάννη το Φράγκο, τον μετέπειτα καπετάνιο της 9ης μεραρχίας του ΕΛΑΣ Πελοποννήσου. Σακάκι γκριζό, μάλλινο, σπορ με τσέπες ραπτές έξω, πουκάμισο πουλίνα ριγέ, κιλότα μάλλινη χακί, αξιωματικού του ιππικού. «Ήρθα να γνωρίσω τον νέο που κρατεί το δελτίο ειδήσεων. Ξέρετε στενογραφία; “Όχι;” Μα πώς μπορείτε και τα κρατάτε με τόση λεπτομέρεια;» «Έχω συνηθίσει πια να γράφω συγκοπτόμενα. Είμαι και λίγο ταχυγράφος.» «Εκεί που γράφετε την ανακίνωση από τη συνάντηση Ρούτζβελτ – Τσώρτσαλ, είπα: “Θα έκανε λάθος. Δεν μπορεί να μιλούν για δημοκρατία και για δικαιώματα των λαών”, αλλά υστερότερα κατάλαβα ότι έτσι έπρεπε να τα πουν αυτοί.» «Μπράβο», λέω μέσα μου, «Κοίτα μυαλό αυτός ο άνθρωπος.» Μου φάνηκε ότι έλεγε σοφίες. Η αλήθεια είναι ότι είχε εμφάνιση πολύ σοβαρού ανθρώπου. Με κάλεσε να πάω στο σπίτι του στη Λογγά.

Πράγματι σε δυο τρεις μέρες παίρνω το γαϊδούρι της Αρτεμισίας και πάω. Έμεναν έξω από τη Λογγά στο περιβόλι το «Καφηριό». Ήταν ένας τόπος παράδεισος. Χώματα πλούσια, λαγκαδιές με νερά και γύρω ο τόπος γιομάτος αρχαίες πέτρες. Κι εκεί κοντά κολόνες αρχαίου ναού. Αργότερα κατάλαβα ότι η περιοχή ήταν τόπος με δείγματα αρχαίας ζωής. Κουβεντιάσαμε για την οργάνωση της περιοχής. Για τη σύνδεσή μου με την Καλαμάτα και για το τι μπορεί να γίνει παραπέρα. Ήταν έμπειρος ο Γιάννης. Συγκέντρωσε γρήγορα την εκτίμησή μου. Σε λίγο ετοιμάζει τραπέζι να φάω. Φαίνεται είχε μάθει ότι πεινάγαμε στο σπίτι. Είχε τσίχλες παστές με αυγά, τυρί και ψωμί. Τις τσίχλες τις έβγαζε από τη στάμνα. Ύστερα πρόσφερε πορτοκάλια και μα-

νταρίνια. «Ανέβα απάνω στη μανταρινιά και γιόμισε την τσάντα για το σπίτι». Εγώ έπλεα σε πελάγη ευτυχίας και αγαλλίασης. Ήταν ο μεσσίας του κομμουνισμού στα εφηβικά και ονειροπαρμένα μάτια μου. Να, αυτός είναι κομμουνιστής έλεγα. Όχι ο Νίκος ο Παπαμικρούλης που κάνει το σταυρό του και λέει για τον τύπο «Έλα Θανάση να φάμε» χωρίς να υπάρχει πιάτο!

Μιλήσαμε, και τι δεν είπαμε. Ήταν εκεί κι ο αδερφός του ο Αντώνης, η γυναίκα του και τα δυο μικρά κοριτσάκια του. Πέρναγαν το καλοκαίρι στο χτήμα όπως το κάνουμε όλοι στον τόπο. Αργά τ' απόγευμα γύρισα στο χωριό. Έλειπα από το πρωί. Φαίνεται ν' ανησύχησαν οι δικοί μου. Ο Πέτρος ο Μπατσούνης με μάλωσε άγαραμπα. Τσαντίστηκα εγώ. Του μίλησα προκλητικά. Πώς τολμάει να μου μιλάει έτσι εμένα, άνδρας δεκαεννιά χρονών και απόφοιτος γυμνασίου. Μα ο καημένος ο Πέτρος δεν ήταν απλά ξάδερφος. Ήταν σαν μεγάλος αδερφός μας. Μεγάλωσε στα γόνατα του παππού και της μάνας.

Ύστερα από δυο τρεις μέρες συναντώ το «Κουφό». «Έλα, κανόνισα να 'ρθεις να δουλεύεις στο γραφείο της “Εταιρείας”». Έτσι λέγαμε το ανθρακωρυχείο του Χωματορού που ανήκε στον Κανελλόπουλο. «Θα 'ρθεις “ζυγιστής” στο κάρβουνο». Δεν ήτανε πια μόνο το μεροκάματο, μα ήτανε και τα τρόφιμα που μοιράζανε κάθε Σάββατο ανάλογα με τα μεροκάματα που έκανες στη βδομάδα ως εργαζόμενος εκεί για σένα και την οικογένειά σου. Ήτανε πια η θεία γένεση για το σπίτι. Από τότε σταματήσαμε να πεινάμε. Ανασάναμε. Ήταν άνοιξη του '42. Τη δουλειά την είχανε κανονίσει ο Γιάννης ο Φράγκος, ο Σπύρος ο Βουρνάς και το «Κουφό». Για να ανακουφίσουν το Θανάση, στέλεχος της αντίστασης, που πείναγε. Ήτανε η πιο μεγάλη δικαίωση της ζωής μου. Όλη εκείνη η ταπείνωση της πείνας και του εξευτελισμού έληξε με μια βαθιά ανάσα ανακούφισης. Το χρωστώ σ' αυτούς τους τρεις υπέροχους συντρόφους και φίλους.

Γκουίντο Τσιόφφι

Ο δημοσιογράφος Γκουίντο Τσιόφφι πέθανε ξαφνικά σε ηλικία 55 ετών.

Ο Γκουίντο Τσιόφφι γεννήθηκε στην Αθήνα το 1953 και, αφού ολοκλήρωσε τις γυμνασιακές του σπουδές στην Ιταλική Σχολή Αθηνών, φοίτησε στη Σχολή Μηχανολόγων Μηχανικών του Πανεπιστημίου της Ρώμης και στη συνέχεια στη Σχολή Οικονομικών και Εμπορικών Επιστημών του ίδιου Πανεπιστημίου.

Τον Αύγουστο του 1975 ξεκινά τη δημοσιογραφική του σταδιοδρομία στην *Ελευθεροτυπία*, αρχικά στο ελεύθερο ρεπορτάζ και στη συνέχεια στο εκπαιδευτικό. Από το 1978 εργάστηκε στην *Καθημερινή* ως συντάκτης ύλης και στη συνέχεια στην ΕΡΤ, στις εφημερίδες *Βήμα*, *Ειδήσεις* και *Εξουσία*, το περιοδικό *Rider*, τη διαδικτυακή πύλη in.gr, τον Ρ/Σ ΣΚΑΪ 100,3 και τελευ-

ταία εργαζόταν ως μεταφραστής κόμικς. Ο Γκουίντο ήταν τακτικός συνεργάτης στο *Αντί* και με την έντονη παρουσία του μας παρακινούσε όλους σε πιο εντατικούς ρυθμούς.

Ο Γκουίντο Τσιόφφι, παράλληλα με τη δημοσιογραφική του εργασία, ανέπτυξε και έντονη κοινωνική και συνδικαλιστική δράση. Είχε κατ' επανάληψη εκλεγεί μέλος στο Πειθαρχικό Συμβούλιο της ΕΣΗΕΑ και το 2003 ήταν μέλος της ελληνικής αποστολής για την προσπάθεια αποτροπής του πολέμου στο Ιράκ. Ο Γκουίντο Τσιόφφι στάθηκε ένας έντιμος αγωνιστής με ζωηρή και ζωντανή παρουσία. Πίστευε σε αξίες, που περνούν κρίση στις μέρες μας.

Όσοι είχαμε την τύχη να συνοδοιπορήσουμε μαζί του θα κρατούμε ζωντανή την ανάμνησή του.

Γιώργης Βαγιάκης (Βαγής)

«Αν θέλουμε να περνάμε τους δύσκολους δρόμους της ζωής, δεν πρέπει να ξεχνάμε τους νεκρούς μας...», έλεγε ο Γιώργης Βαγιάκης, ο γνωστός Βαγής, βετεράνος της Αντίστασης, που πέθανε στις 9 Φεβρουαρίου στην Αθήνα. Τους λόγους αυτούς του Βαγή θυμήθηκε ο παλιός συναγωνιστής του Νίκος Κοκοβλής, ο οποίος σε ένα σύντομο σημείωμά του γράφει ανάμεσα σε άλλα:

Από τα εφηβικά του χρόνια –τα χρόνια της μεταξικής δικτατορίας– ο Γιώργης ενστερνίζεται τις δημοκρατικές, ανθρωπιστικές ιδέες.

Με την κατάληψη και της Κρήτης από τους Γερμανούς κατακτητές, συμμετέχει στο Παγκρήτιο Απελευθερωτικό Μέτωπο (ΠΑΜ) και με τη συγκρότηση του ΕΑΜ, ο Γιώργης είναι από τους πρωτεργάτες της συγκρότησης και της οργανωτικής ενδυνάμωσης του Ενιαίου Απελευθερωτικού Μετώπου (ΕΑΜ) στην πόλη και στην ύπαιθρο του νομού Χανίων.

Δεν ξεχνώ ένα περιστατικό που ζήσαμε μαζί:

Ο λαός έπρεπε να ζήσει, να μην πεθάνει από πείνα· το δικαίωμά του όμως έπρεπε να το διεκδικήσει. Είπαμε λοιπόν να φτιάξουμε έναν Εργατικό Συνεταιρισμό και να διεκδικήσουμε κάποια τρόφιμα. Πού να συγκεντρωθούμε όμως; Σκεφθήκαμε να καλέσουμε τον κόσμο στο στενό της Τριμάρτυρης. Η μάζωξη θα θεωρούνταν φυσιολογική. Οι κατακτητές θα νόμιζαν ότι πρόκειται για γάμο, βαφτίσια κ.λπ.

Την καθορισμένη ώρα λοιπόν ξεπρόβαλαν δυο δυο, τρεις τρεις από τα γύρω στενά. Μαζεύτηκαν γύρω στα τριακόσια ακόμα. Η ιδρυτική συνέλευση του Εργατικού Συνεταιρισμού είχε πραγματοποιηθεί. Ο

Γιώργης έβγαλε έναν φλογερό αγωνιστικό λόγο. Εκλέχτηκε και Γραφείο. Πρόεδρος ο Γιώργος και γραμματέας ο υποφαινόμενος.

Ο Συνεταιρισμός με μαζικά διαβήματα κατάφερε να αποσπάσει από τον γερμανοδιορισμένο Γενικό Διοικητή Πασαδάκη λάδι και σαπούνι, προϊόντα που ήταν ανταλλάξιμα με όλα τα είδη.

Σ' όλη τη διάρκεια της γερμανικής σκλαβιάς, ο Γιώργης προσφέρει τις υπηρεσίες του στον αγώνα για τη λευτεριά.

Μετά την απελευθέρωση –όπως και χιλιάδες άλλοι αγωνιστές– διώκεται, συλλαμβάνεται και οδηγείται στα ξερονήσια. Στο βιβλίο του *Το χρονικό της Μακρονήσου* περιγράφει τα όσα υπέστησαν από τους αλφαιμίτες βασανιστές οι χιλιάδες στρατιώτες που πέρασαν απ' αυτό το κολαστήριο. Και τονίζει στον πρόλογο του βιβλίου του, χωρίς ν' αναφέρει ονόματα ούτε βασανιστών ούτε ηρώων, ότι: «το έγκλημα ως έγκλημα θέλω να μαστιγώσω... Πιστεύω πως τα φρικιαστικά εγκλήματα που διαπράχθηκαν την περίοδο της επταετίας (της Χούντας) έχουν τις ρίζες τους στο Μακρονήσι. Κι ακόμα πιο πίσω, στη μεταξική και στη χιτλερική περίοδο... Αν οι εγκληματίες είχαν τιμωρηθεί τότε, ασφαλώς δεν θα είχαμε τα μετέπειτα εγκλήματα».

Όταν τελειώνουν οι διωγμοί και τα ξερονήσια, ο Γιώργης, με το ψευδώνυμο Γιώργης Πικρός, αρχίζει να ασχολείται με τη συγγραφική δουλειά. Το 1961 εκδίδει το περιοδικό *Κρητική Πρωτοχρονιά*, που κλείνει το 1967 με την επιβολή της Χούντας. Συνεργάζεται και με διάφορους εκδοτικούς οίκους και προλογίζει έργα Νεοελλήνων λογοτεχνών. Εκτός

από το έργο *Χρονικό της Μακρονήσου*, έχει γράψει και το δεκάτομο *Οι ρίζες του λαϊκού μας κινήματος*. Το βιβλίο *Ανυπότακτες ψυχές* είναι ένα σημαντικό τεκμήριο της Εθνικής Αντίστασης: με επιμέλεια και πρόλογο δικό του, εκδόθηκε το *Αρχείο της Γκεστάπο* (στα Χανιά) στη γερμανική και στην ελληνική γλώσσα. Το αρχείο αυτό είχε κλαπεί από τους Γερμανούς, βοήθησε πολύ τον συμμαχικό αγώνα και διασώθηκε τελικά στο αρχείο του Ιάκχου Κουανίδη, ο οποίος διετέλεσε στέλεχος του ΕΛΑΣ Κρήτης.

Τα καλοκαίρια του ο Γιώργης τα περνούσε σ' ένα σπιτάκι-ησυχαστήριο στο Βαφέ Αποκορώνου, το χωριό της γυναίκας του, της –γνωστής από τις ιστορικές της έρευνες και τα βιβλία της– Ευμορφίας Μπουντουράκη (από τη γνωστή Βαφιανή αντιστασιακή οικογένεια των Μπουντούρηδων).

Με την Ευμορφία παντρεύτηκαν στα τέλη της δεκαετίας του '50. Παρά την κλονισμένη υγεία του, δεν έπαψε ποτέ να ασχολείται με τα γράμματα. Διαθέτει απέραντο κουράγιο, έχει την απεριόριστη φροντίδα της Ευμορφίας και της κόρης τους Γαλάτειας και την ιατρική φροντίδα του γιου του, διακεκριμένου γιατρού-πνευμονολόγου Μανώλη.

Νίκος Κοκοβλής

Επισημαίνουμε

Παγκόσμια ημέρα της ποίησης...

«Κι εσύ που ξέρεις από ποίηση
κι εγώ που δεν διαβάζω
κινδυνεύουμε
εσύ να χάσεις τα ποιήματα
κι εγώ τις αφορμές τους».
Μιχάλης Γκανάς, «Περί
ποιήσεως»

Πριν λίγες μέρες, στις 21 Μαρτίου θαρρώ, ήταν η Παγκόσμια Ημέρα της Ποίησης. Το γεγονός μού είχε διαφύγει. Κάτι οι διακοπές της ΔΕΗ, κάτι η δυσωδία που αναδινόταν από τα βουνά των σκουπιδιών, μου προκαλούσαν εύλογη και κάθε άλλο παρά ποιητική σύγχυση στις προτεραιότητές μου. Επιπροσθέτως, βάλε και την παντελή απουσία ενημέρωσης λόγω της καθολικής (έστω και πολιτικά, όπως αποδείχθηκε, ανορθόδοξης) απεργίας εφημερίδων και τηλεόρασης. Ιδίως της δεύτερης...

Έτσι, αισθάνθηκα άβολα, παρόλες τις αξιόπιστες δικαιολογίες που είχα, γι' αυτή τη διαφυγή, ιδιαίτερα όταν καθυστερημένα έμαθα ότι ανάδοχος του εορτασμού, εδώ και κοντά δέκα χρόνια, είναι η UNESCO, γνωστή θυγατέρα του ΟΗΕ μας. Το πράγμα είναι σοβαρό, σκέφτηκα. Ιδιαίτερα για μας τους Έλληνες, με δύο βραβεία Νόμπελ και δύο Λένιν, όλα για την ποίηση, τέσσερις μόλις μέρες πριν τον ετήσιο εορτασμό της εθνικής μας παλιγγενεσίας, η υπόθεση παίρνει άλλες, καθόλου μάλιστα συμβολικές διαστάσεις: Παγκόσμια Ημέρα της Ελληνικής Ποίησης! Με τόσες μάλιστα πολλές επετειακές ή αφιερωματικές παγκοσμιοποιήσεις που έχουν καθιερωθεί –και διαρκώς καθιερώνονται νέες– επιβεβλημένο είναι να αναγράφονται αυτές στα ημερολόγια γενικών, επιτραπέζια και αναρτημένα. Ας πούμε, στις 21 Μαρτίου δίπλα από το «Ιακώβου ομολογητού και Θωμά Κων/πόλεως» να προστίθεται και το «Παγκόσμια Ημέρα Ποίησης». Και βέβαια –να μην ξεχαστεί– με την απαραίτητη προσθήκη του επιθετικού προσδιορισμού: «Ελληνικής».

Σε πρόσφατο τεύχος life style περιοδικού (παλιά τα λέγαμε: ποικίλης ύλης) από τα κυριακάτικα ένθετα φιλοξενήθηκε μίνι –οπωσδήποτε καλών προθέσεων– αφιέρωμα στην εν λόγω Παγκόσμια Ημέρα της Ποίησης. Σε τρεις ποιητές και δύο ποιήτριες, όλοι Έλληνες (κάποιοι από αυτούς όντως περισσότερο από απλώς «γνωστοί») τέθηκαν –στο αφιέρωμα– δύο, τα ίδια, ερωτήματα: α) Έχει λόγο ύπαρξης στην εποχή μας η ποίηση; και β) Τι βλέπει ο ποιητής στον αιώνα μας; Οι απαντήσεις έρεβος νοημάτων και λεκτικών ακκισμών, χωρίς να λείπουν και οι κοινοτοπίες. Και είναι αναμενόμενες. Τι θα πει, μωρέ, «έχει λόγο ύπαρξης»; Εδώ ούτε η ίδια η ύπαρξη δεν έχει λόγο που υπάρχει. Και αν έπρεπε σώνει και καλά να έχει, θα ήταν ο ίδιος που κάνει να υπάρχει το ραδίκι, το σπουργίτι ή ο πονόδοντας. Ποιο κατανοητό και ευθέως έντιμο στην τόλμη του θα ήταν το ερώτημα: Έχει λόγο ύπαρξης ο άλφα ή ο ωμέγα ποιητής; Γι' αυτό και μόνο ένας από τους ερωτηθέντες απάντησε το σωστό: «Ποιος ρωτάει; Έχει σημασία. Εγώ γράφω γιατί δεν μπορώ να κάνω αλλιώς».

Έτσι. Να βάλεις το ερώτημα στον εαυτό σου και να απαντήσεις, όπως το έκανε ο Rilke: Αν σου στερούσαν το δικαίωμα να γράφεις (ποίηση) θα προτιμούσες να πέθαινες; Και άσε στην ησυχία της την ποίηση και την εποχή της. Άλλωστε, ποιοι να μιλήσουν για την ποίηση; Πάντως όχι οι ποιητές. Αυτοί είναι μόνο για να γράφουν ό,τι ο καθένας τους αποκαλεί (ή νομίζει) ποίηση, όχι να μιλάνε γι' αυτήν. Κάτι, ας πούμε, σαν την Πυθία, η οποία μπορούσε μόνο να δίνει χρησμούς και όχι να βγάζει ευκαιριακούς δεκάρικους περί «χρησμών».

Η ποίηση κάθε λαού (στην ποίηση δεν χωράει παγκοσμιοποίηση) είναι το ψυχότροπο και πολιτιστικό του DNA. Ένας καλός ποιητής είναι η προσωπική εκδοχή ενός υγιούς «αλφαδιασμένου» DNA. Αντίθετα, ένας κακός ποιητής είναι ένα σε «ανακατωσούρα» DNA. Πάντως, το συλλογικό συνειδένει ενός λαού διαθέτει πάντοτε υγιές ποιητικό DNA. Το περιεχόμενο, τέλος, των απαντήσεων που δώσανε οι περισσότεροι των ερωτηθέντων στο «Τι βλέπει ο ποιητής στον αιώνα του;» παραπέμπει στην ανάγκη αλλαγής ποιητικού «οφθαλμιάτρου»...

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΧΑΡΙΤΟΣ

ΠΡΟΤΕΙΝΟΥΜΕ

• Σήμερα, Παρα-
κευή 28 Μαρτίου,
στις 8.00μμ, γίνονται
εγκαίνια της έκθε-
σης «Ζωγραφική για
βιβλία» του Αλέκου
Λεβίδη, στο βιβλιο-
πωλείο του Μορφωτικού Ιδρύματος Εθνι-
κής Τραπέζης (Αμερικής 13, τηλ. 210-
3614143). Η έκθεση θα διαρκέσει ως τις
17 Μαΐου.

• Το Σάββατο 29 Μαρτίου τελειώνει το
επιστημονικό συνέδριο που διοργανώ-
νουν τα ΑΣΚΙ στο Αμφιθέατρο Σάκη Καρά-
γιωργα II στο Πάντειο Πανεπιστήμιο (λε-
ωφ. Συγγρού 136), με θέμα «**Η ελληνική
νεολογία στον 20ό αιώνα**». Σήμερα, Παρα-
σκευή, και αύριο οι εργασίες ξεκινούν στις
10πμ και διαρκούν ως τις 9πμ (μεσημερια-
νό διάλειμμα 1.30μμ–5.30μμ). Για το ανα-
λυτικό πρόγραμμα: <http://askiweb.eu/>

• Πρωταπριλιά, μέσα
στην άνοιξη, στις 7μμ,
εγκαινιάζεται έκθεση
με ακουαρέλες του
Αντώνη Κέπετζη στην
γκαλερί Γεωργαντά
(Ξενοκράτους 17–19,
τηλ. 210-7293436). Η
έκθεση θα μείνει ανοικτή ένα εικοσαήμερο.

• Το Σάββατο 12 Απριλίου, στις 12.00, ο
σύλλογος «ΠΕΖΗ» μας καλεί σε πορεία
με καρτσάκια παιδιών, αναπηρικά, για
ψώνια ή και χωρίς καρτσάκια, να παρπα-
τήσουμε από το Πνευματικό Κέντρο του
Δήμου Αθηναίων στην Ακαδημίας ως την
Πλατεία Εξαρχείων, όπου θα γίνει μικρή
γιορτή σε συνεργασία με την Πρωτοβου-
λία Πολιτών Εξαρχείων (τηλ. 6972-
608067).

• Παρακολουθήσαμε μέσα από το Infowar
στην τηλεόραση του ΣΚΑΪ την Τετάρτη 26
Μαρτίου τον Άρη Χατζηστεφάνου στην
περιπλάνησή του, με τη βοήθεια της Μπίλι
Χόλιντεϊ, του Τζέιμς Μπράουν, των Public
Enemy αλλά και του φιλοσόφου Σλαβόι Ζί-
ζεκ, σε μια εποχή που ξεκίνησε με τα δι-
δάγματα της μη βίας για να καταλήξει στο
επαναστατικό κίνημα των Μαύρων Πανθή-
ρων. Στην εκπομπή γινόταν αναφορά στο
χαμένο όνειρο του Μάρτιν Λούθερ Κινγκ.
Παρακολουθείτε κάθε δεύτερη Τετάρτη
στις 00:15, από την τηλεόραση του ΣΚΑΪ,
την πολύ ενδιαφέρουσα εκπομπή του Άρη
Χατζηστεφάνου, που στηρίζεται σε στί-
χους τραγουδιών, βίντεο και ταινίες. Το
Infowar αποτελεί το μοναδικό συνεργάτη,
στην Ευρώπη, του Democracy Now
(www.democracynow.org), του μεγαλύτε-
ρου ανεξάρτητου δικτύου ενημέρωσης
των ΗΠΑ. Τηλ.: 210-4857549.

Οι ξένες γλώσσες και το τσεκούρι

της Χάρης Σταθάτου

Μαθαίνουμε να μεταφράζουμε μάλλον από παιδιά και αντιμετωπίζουμε με δυσφορία τους μεγάλους, που λένε ότι αυτοί ξέρουν όλες τις γλώσσες καλύτερα: όμως η δυσαρέσκεια γίνεται οδυνηρή όταν συνειδητοποιούμε πως θα μεταφράζουμε πια *συνεσών* δεν περιορίζεται σ' αυτή ενός άλλου έθνους, ούτε σ' αυτή μιας άλλης ηλικίας, ούτε καν στη γλώσσα του οποιουδήποτε έναντι άλλου, αλλά εκτείνεται ακόμη και σ' εκείνη του δικού μας φύλου: οι μεταφράσεις μπορεί να γίνονται πλέον ρουτίνα, αλλά οι εκπλήξεις, ως χιονοστιβάδα, ακυρώνουν το υποτιθέμενο ανεξάντλητο των κοιτασμάτων της φαντασίας. (Φοβόμουνα πως το σχόλιο αυτό, ακριβώς επειδή είχε γραφτεί εδώ και λίγο καιρό και αφορούσε αυτή την άνευ προηγουμένου –για πολιτισμένη χώρα– *προφυλάκιση* γυναίκας, που έχασε τ' όνομά της και κέρδισε έναν αριθμό, θα ήταν τώρα παρωχημένο: όμως τίποτα δεν μετακίνησε τα αρχικά στοιχεία του τρομοκρατικού μισογυνισμού, ο οποίος παρέμεινε η βασική θάλασσα πάνω στην οποία χτίστηκαν θριαμβευτικά τα υπόλοιπα).

Έτσι λοιπόν, αναγκάζεται κανείς να ρωτήσει, σαν να μη θέλει να έχει μάθει *καμιά* ξένη γλώσσα, αν: Επεκτάθηκε σε τέτοιο σημείο νομιμότητας ο μισογυνισμός σ' αυτή τη χώρα ώστε τη βία εναντίον του ενός φύλου να τη θεωρούμε φυσική και αβίαστη, αλλά, αν αντιγυρίσει –και με αδέξιο μάλιστα τρόπο–, να ανακαλύπτουμε λόγους πρωτότυπους παγκοσμίως για να κλείσουμε μέσα το θύμα; Και πού ακούστηκε να κλείνεται στη φυλακή ως εκβιαστής ο εκβιαζόμενος; Κι από πότε έπαψε να θεωρείται εκβιασμός το «Θα κάτσεις να σε πηδήξω για να πάρεις τη δουλειά» και το «Θα φύγεις άμα σε βαρεθώ, και τη δουλειά τότε ξέχνα τη», ενώ αντιθέτως κλείνεται,

στη φυλακή αυτός που –αντεπιτιθέμενος– λέει: «Τότε κι εγώ θα το πω σε όλους (έστω κι αν γίνω η ίδια ρεζίλι)»; Και από πότε είναι επιχείρημα εναντίον του αδύναμου –και δεν με ενδιαφέρει το αν ο αδύναμος αυτός είναι και ηλίθιος ή έχει μειωμένες απαιτήσεις από τον εαυτό του– ακριβώς το ότι είναι αδύναμος και υποκύπτει σε εκβιασμούς; Μήπως, μεταφράζοντας κανείς αναγκαστικά σε απλά ελληνικά (μια υπόθεση μαύρη), είναι υποχρεωμένος να πει ότι: ο δυνατός, αν είναι του ενός φύλου, θεωρείται *ευκολότερα αδύναμος* και του καταλογίζεται και ευαισθησία που θέλησε να πεθάνει, ενώ ο αδύναμος, αν είναι του άλλου φύλου, θεωρείται *ευκολότερα δυνατός κατά βάθος* και, προσαρθώντας να αναιρέσει *έστω απελοπισμένα, αδέξια ή αναξιοπρεπώς* την αδυναμία του, μετατρέπεται σε πολύ δυνατό, που είναι σε θέση να διαπράττει και δολοφονίες διά διαπιδύσεως; Και δεν φαντάζομαι να ενοχλεί κανέναν αυτού του είδους η αναξιοπρέπεια, όταν όλοι φαίνεται να πιέζουν τους δύστυχους γόνους τους να σπουδάσουν *για να δουλέψουν*, ασχέτως εάν θα φάν' τη ζωή τους αυτά τα παιδιά κάνοντας πράγματα που ποτέ δεν αγάπησαν; Δεν καταλαβαίνουν οι μεγάλοι του κόσμου αυτού ότι, αν κάνεις αυτή την πρώτη θυσία, δεν θα 'χουνε όριο οι εκπτώσεις από κει και μετά; Γιατί τι αξιοπρέπεια έχει το σώμα, εάν δεν έχει αξιοπρέπεια ο χρόνος του ολόκληρος; Και μήπως γίνεται όλοι αναρχικοί ξαφνικά και περιφρονούν τα παιδιά που θυσιάζουν και χρόνο και σώμα στο βωμό μιας καριέρας, που απ' την άλλη τους μάθανε να την επιζητούν παιδιόθεν; Και πώς γίναν έτσι ξαφνικά όλοι εχθροί της ζαβολιάς ως προς το πώς κατακτάται επιτέλους η επιτυχία αυτή, όταν αντιθέτως δεν τους ενόχλησε η σκέψη ποτέ ότι η ίδια η έννοια της καριέρας μπορεί να 'ναι *εξαρχής και εκ φύσεως*

η πρωταρχική ζαβολιά;

Και αν δηλαδή –ο μη γένοιτο– γινόταν ποτέ πραγματικότητα η ταινία εκείνη του Γαβρά και είχαμε και δολοφονίες προκειμένου να βρουν οι στρατιές των ανέργων μια *καινούργια δουλειά*, οι άντρες τότε, σύμφωνα με το σενάριο, μπορούμε να πούμε ότι θα ονομάζονταν *άνθρωποι* τρελαμένοι και σε *απόγνωση*, αλλά οι γυναίκες –αν φτάνανε στο σημείο να ξεπεράσουν με *τέτοιον φριχτό τρόπο* την ξεφτίλα μιας, *άκαρπης* μάλιστα, υποταγής στην ταπείνωση του σεξουαλικού εκβιασμού– σίγουρα θα μεταφράζονταν μάλλον λιτά ως *οι γνωστές και αδίστακτες* σκύλες (ευφημισμός κιόλας), σε υστερική κρίση: Μήπως μια πιο συστηματική ενασχόληση με τις ξένες γλώσσες στη ζωή του καθενός μας θα μπορούσε να γίνει η *αρχή* που θα τον μετέτρεπε από σκέτο τεμάχιο και τμήμα ταπεινωμένο σε κάτι ατεμάχιστο και τελικά τιμιότερο –για να μη φτάσει να πάρει δηλαδή και αυτός το τσεκούρι εναντίον της δικιάς του ταπεινωμένης και απαξιωμένης ζωής;

βιβλιοθήκη
του
ναυτίλου

Χαρ. Τρικούπη 28, 106 79 Αθήνα
Τηλ.: 210 36 16 204
Fax: 210 36 16 369
nafbooks@otenet.gr

Στάλιν ή μια συζήτηση για το ελληνικό θέατρο

Μία συνάντηση με τον Ακύλα Καραζήση και τον Μιχαήλ Μαρμαρινό*

του Κώστα Θ. Καλφόπουλου

ΑΤΑΚΕΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΑΡΑΣΤΑΣΗ

*Η Τσε Κα να κλείσει τις πόρτες!
Βάλτε Καλδάρια στα αγγλικά!
Μια στιγμή! Flâneur σε ξένη πόλη;
Αν κοιμόμασταν περισσότερο, θα
κάναμε λιγότερα λάθη.
Και πού εργάζεται ο σύζυγος; -Στας
φυλακάς. -Α, στας φυλακάς.
Ερχόμαστε, εκπροσωπώντας πό-
λεις, που τους φτιάχνουμε ονό-
ματα.*

Η φωτογραφία που δόθηκε στη δημοσιότητα, στις εφημερίδες και τα περιοδικά, ήταν ασπρόμαυρη, σαν από αρχείο δικτυικών αρχών, από τα παλιά χρόνια: δύο άντρες, αξύριστοι, πρόσωπα κουρασμένα, το βλέμμα διαπεραστικό, από κάτω τα ονόματα με κυριλλικό αλφάβητο. Προαναγγέλλουν ή υπενθυμίζουν, υποδηλώνουν και επισημαίνουν, καθοδηγούν και ταυτόχρονα παραπλανούν.

Ο Μιχαήλ Μαρμαρινός και ο Ακύλα Καραζήσης –για τις φωτογραφίες και τα πρόσωπά τους πρόκειται– είναι οι ίδιοι, που από τη θέση του «επικηρυγμένου» περνάνε αστραπιαία στην αντεπίθεση: συλλαμβάνουν επί σκηνής έναν θεατή στην τύχη, με τη βοήθεια της «Τσεκα» (οι νεότεροι γνωρίζουν μόνο τον Ου-Τσε-Κα), και τον οδηγούν στην εκτέλεση. Πριν και μετά, επί σκηνής πάντα, οραματίζονται και αναπολούν, ανακρίνουν (έναν επισκέπτη) και παρακολουθούν ενδιάμεσα ταινίες σε ιδιωτική προβολή, πίνουν «λίγο καλό γεωργιανό κρασί», κάνουν προποσίες, ψελλίζουν παρακμιακά τραγούδια (από το Happy Day, των Βούλγαρη – Σαββόπουλου), ταξιθεύουν στο χάρτη της νεότητας, της Ιστορίας και της Πολιτικής, όταν δεν

συνωμοτούν, γύρω από ένα τραπέζι, γενικώς συνδιαλέγονται, ποιούν ήθος θεατρικών.

Στο έργο, όλα είναι προφάσεις κι αφορμές (ο σταλινισμός ως εκτροπή του σοσιαλιστικού οράματος, η βιομηχανία του θεάτρου), αλλά και ταυτόχρονα ουσία (μια κριτική, που εδράζεται στην αυτοκριτική), η πολιτική ως σκηνοθεσία και δραματοουργία, το θέατρο ως flip side της πολιτικής και της ιδεολογίας, η μεταπολιτευτική Ελλάδα, αλλά και το σύγχρονο νεοελληνικό θέατρο, σε μια από τις ευτυχέστερες στιγμές του.

Συναντήσαμε τους δύο «καταζητούμενους» όχι μακριά από τη «θεατρική ντάτσα» της φετεινής σεζόν του Εθνικού, μια μέρα, που, όπως και στη «Ζαζί στο μετρό», ο υπόγειος της πόλης ήταν κλειστός, λόγω απεργίας.

ΜΙΚΡΗ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ ΤΗΣ ΣΥΖΗΤΗΣΗΣ

Η αρχική πρόθεση για μία συνέντευξη με τους δημιουργούς ακυρώνεται από τις ίδιες τις παρεμβάσεις και τη ροή της συζήτησης. Εδώ οι δημοσιογραφική προσέγγιση, μαζί με τα κλισέ των κριτικών, «σηκώνουν τα χέρια ψηλά», καθώς, όπως και στο έργο, «η πολιτική προϋπάρχει του είναι»: ως όραμα και ως πρόποση. Η συζήτηση μεταβάλλεται σε διαρκή μετακίνηση από δωμάτιο σε δωμάτιο («πολιτική», «δικτατορία», «μεταπολίτευση, μετά τη δικτατορία, πριν τη δημοκρατία», «δωμάτιο υπηρεσίας»).

Από τη συνομιλία παραλείφθηκαν τα πρόσωπα, οι ερωτήσεις και ενοποιήθηκαν οι απαντήσεις. Επί πλέον, προκρίθηκε η παράθεση σε μορφή λημμάτων, όπως και στο πρόγραμμα της παράστασης.

ΤΟ ΕΡΓΟ

«Η παράσταση έχει ένα πρωτότυπο κείμενο, που συγγράφεται με έναν συγκεκριμένο τρόπο. Είναι ιδέες, και η διαδικασία της πρόβας λειτουργεί σαν ένα εργαστήριο λογοτεχνίας. Χρησιμοποιούμε τη θεατρικότητα σαν ένα μικρό, αλλά καίριο και οξύ λογοτεχνικό εργαστήριο. Η θεατρικότητα σαν τρόπος γραφής και η γραφή σαν θεατρική διαδικασία, η δραστικότητα ούτως ειπείν».

ΤΟ ΜΕΓΕΘΟΣ, ΟΙ ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ, ΤΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΙΚΑ ΤΕΤΡΙΜΜΕΝΟ

«Το μέγεθος του ζητήματος έχει μία δυσκολία, αν και δεν είναι η κατάλληλη λέξη, γιατί έχει μία totalité. Και η γραφή του έργου, και η σκηνοθεσία, και η ερμηνεία, που συχνά παρεμβαίνει για μια πιο ρυθμισμένη εκδοχή μιας φράσης. Ταυτόχρονα, το λέει και η ιδεολογία της παράστασης, διατυπώνει την αρχή, ο ηθοποιός να μετατραπεί από αφασικό ον σε ένα ον με λόγο, εννοείται λογοτεχνικό, κι αφ' ετέρου ανιχνεύει τη λογοτεχνία, μέσα σε εκείνα τα κομμάτια του καθημερινού πολιτισμού που μοιάζουν άχρηστα».

Η ΙΔΕΑ

«Η ιδέα φώλιαζε από παλιά, όπως συγκεκριμένες ομάδες γενεών έχουν πράγματα κοινά, βιώματα, σκέψεις, αναφορές. Κάποια στιγμή φτάνει η ώρα να μιλήσουν από κοινού γι' αυτά τα πράγματα».

«Μήπως είναι καιρός ν' ακουστεί το όνομά του;»

«Το όνομα του Στάλιν έχει θεατρική δραστικότητα. Πειραματικά, σε ένα άλλο λογοτεχνικό κείμενο, θα μπορού-

σε να ήταν κάποιο άλλο όνομα.

Το όνομα Στάλιν είναι ένας πολύ ισχυρότερος «μετροπόντικας» δώρυξης, διότι έχει μεγαλύτερη μυθολογική ισχύ μεγατόνων.

Με τα λόγια του έργου: «Το θέατρο είναι σαν τον Στάλιν. Έχει τη δύναμη να μετατρέπει έναν αφηρημένο στοχασμό σε βίωμα».

Το όνομα είναι εργαλείο. Κι από την άλλη είναι Prüfstein* για την κατανόηση του έργου, του θέματος».

ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ ΚΑΙ ΚΡΙΤΙΚΗ

«Ακόμα και διανοούμενοι της Αριστεράς έχουν δυσκολίες να καταλάβουν το απλό πράγμα ότι, στην παράσταση, ο Στάλιν δεν είναι ο αυταρχικός σκηνοθέτης, αλλά κάποιος που ονειρεύεται να γίνει Στάλιν για να τιμωρήσει τους εχθρούς του, με επαναστατικό τρόπο. Μια απλούστατη μετάθεση, ο καλός Στάλιν, που μπορεί να γίνει και κακός.

Ταυτόχρονα, όπως κάθε μυθολογικό υλικό, συμπεριλαμβάνει τη φωτεινή και σκοτεινή του πλευρά.

Μία επί πλέον δυσκολία, σχετίζεται με το γεγονός, ότι οι περισσότεροι έχουν ξεμάθει να αποδέχονται τον κόσμο χωρίς πρότερη ερμηνεία».

Η ΔΥΝΑΜΗ ΤΗΣ ΕΜΠΕΙΡΙΑΣ

«Η απάντηση στους κριτικούς που αναζητούν μηνύματα: δεν υπάρχει μήνυμα. Στην εμπειρία δεν υπάρχει μήνυμα. Αργότερα, είναι αυτό που αποκρυσταλλώνεται ως στοχασμός. Δεν υπάρχει στοχασμός χωρίς βίωμα. Αρνείσαι το βίωμα, αναζητώντας αυτό που κάνουν φανατικά, σχολικά και σχολαστικά, ιδεολογικά, τυραννικά μόνο οι κριτικοί, αναζητώντας την «ισχυρή ιδέα». Γι' αυτό είναι και πολύ δύσκολη μια συζήτηση. Η λογοκρισία του βιώματος, η λογοκρισία της έκφρασης του βιώματος. Πρόκειται για μία συζήτηση που εκκρεμεί από το '80, κι όχι μόνο εδώ, στην Ελλάδα, κι αφορά την όσμωση του πολιτικού με το προσωπικό, το δικαίωμα του προσωπικού πάνω στο πολιτικό».

ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ

«Πολιτικό με την έννοια, ότι διαθέτουμε τη σωματική γνώση που μιλάει για την επαναδιαπραγμάτευση του ομιλείν. Πολιτικό είναι το άπαν, το όλον, όχι

όμως με τη μπανάλ έννοια «όλα είναι πολιτική», αλλά ό,τι είναι δημιουργικό. Κριτική σημαίνει συζήτηση, «δεν υπάρχει ο όρος αφήγηση, υπάρχει ο όρος ΣΥΖΗΤΗΣΗ» λέμε στο έργο, που διαπραγματεύεται διαρκώς τους όρους και τις βασικές σχέσεις. Μία συνήθης μορφή που πρόκρινε ο Χάινερ Μύλλερ ήταν το «απολιτικό», λόγω των συνθηκών που επικρατούσαν στην DDR».

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΕΣ ΑΝΤΙ-ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

«Οι περισσότεροι πηγαίνουν με βάση τον όρο «ερμηνεία του κόσμου», όμως ο κόσμος δεν έχει πάντα ερμηνεία. Αυτό, από ένα σημείο και πέρα, σε ρίχνει σε μία πολιτική πλευρά. Όπως δεν γίνεται ο εθνολόγος να κρίνει με μία ενιαία λογική τους πολιτισμούς, κι αυτή είναι η μεγάλη παρεξήγηση στην αριστερά: οι αριστεροί έχουν υιοθετήσει ένα τέτοιο «αριστερό εργαλείο σκέψης» απέναντι στα πράγματα, αλλά και στην ερμηνευτική των πραγμάτων. Οι περισσότεροι προσπαθούν να καταλάβουν τι θέση παίρνουμε εμείς απέναντι στον Στάλιν».

ΑΠΟ ΤΟ ΟΡΑΜΑ ΣΤΟΝ ΤΡΟΜΟ

«Δεν φτάνει κανείς απ' ευθείας εκεί, γίνεται αργά και κλιμακωτά, μέσα στον χρόνο και τις χρονολογίες (1927, 1938, 1950). Στο «φαινόμενο Στάλιν» είναι οι συγκεκριμένες συνθήκες, στη συγκεκριμένη χώρα, στο συγκεκριμένο παγκόσμιο σκηνικό, σε μια εποχή μεγάλης βαρβαρότητας.

Κι ακόμα, για το ότι δεν ενσωματώθηκε η διαλεκτική και η κριτική στο σύστημα, που ήταν ευάλωτο σε εξωτερι-

κές σειρήνες, ας πούμε, στο νάυλον ή το μπλου τζην».

ΘΕΑΤΡΙΚΗ ΟΥΣΙΑ

«Μάς ενδιαφέρει η θεατρικότητα, σαν ένα μηχάνημα που παράγει κείμενο, κι αυτό είναι θεατρική πράξη, η μηχανή παραγωγής και το παιγνίδι επί σκηνής. Η παρεξήγηση έγκειται στο ότι η συζήτηση με το κοινό, με τους κριτικούς, δεν γίνεται επί της ουσίας, κρινόμαστε με βάση τα τυπικά κριτήρια, αλλά αυτά δεν μας αφορούν, ούτε θεατρικά ούτε ιστορικά. Η ελπίδα της πρόθεσης πρέπει να παραμείνει ζωντανή, με ορατά και συνειδητά λάθη».

ΤΕΛΟΣ, ΕΝΑ ΥΠΟΔΕΙΓΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

«Στο πρόγραμμα της παράστασης καταργείται το έντυπο. Γίνεται κάτι σαν «μικρό όργανο για το θέατρο», συμπλήρωμα της παράστασης, συστατικό, όχι «αξεσουάρ μιας καλής παράστασης». Εδώ, η παράσταση διευρύνεται με το πρόγραμμα, το πρόγραμμα είναι προέκταση της παράστασης».

* Στάλιν ή μία συζήτηση για το ελληνικό θέατρο, σκηνοθεσία: Μ. Μαρμαρινός, Α. Καραζήσης, κείμενο: Α. Καραζήσης, Μ. Μαρμαρινός, παίζουν οι ηθοποιοί: Α. Καραζήσης, Γ. Κριθαράς, Μαγύ, Μ. Μαρμαρινός, Β. Μγκελάτζε (και ένας επισκέπτης).

Νέα Σκηνή-Σύγχρονο Θέατρο Αθήνας, Ευμολπίδων 41, Γκάζι.

Μαζί με υλικό για την παράσταση στη Μικρή Εγκυκλοπαίδεια και το θεατρικό κείμενο στις εκδόσεις Αιγόκερως.

αρχι ΤΕΚΤΟ νίκη

ΣΤΗ ΜΝΗΜΗ
ΤΗΣ ΚΛΕΟΠΑΤΡΑΣ ΚΑΥΤΑΝΤΖΟΓΛΟΥ

Το σχήμα

Την Τρίτη 18 Μαρτίου εγκαινιάστηκε η εντυπωσιακή έκδοση των 40 χρόνων της έκδοσης *Αρχιτεκτονικά Θέματα* στο Μουσείο Μπενάκη της οδού Πειραιώς, με τίτλο «Το σχήμα του τόπου». Σε πρώτη μορφή, η έκδοση είχε παρουσιαστεί στο Τελλόγλειο Θεσσαλονίκης, παράλληλα με την ανακήρυξη του Ορέστη Δουμάνη, εκδότη-διευθυντή της έκδοσης, σε επίτιμο διδάκτορα από το Τμήμα Αρχιτεκτόνων του Αριστοτέλειου Πανεπιστήμιου Θεσσαλονίκης. Τώρα, σε εμπλουτισμένη μορφή, η έκδοση στηνόταν και στην Αθήνα, πάλι από τους ίδιους οργανωτές (το Τμήμα Αρχιτεκτόνων ΑΠΘ)· αυτή τη φορά συνοδεύεται από πλούσιο κατάλογο (έκδοση Libro) και από επιλογή έργων τέχνης της συλλογής του εκδότη.

Αν αυτή η στήλη απευθυνόταν αποκλειστικά σε αρχιτέκτονες, θα ήταν περιττό να εξηγήσει κανείς τι είναι τα *Αρχιτεκτονικά Θέματα* και ποιο ρόλο έπαιξαν τα τελευταία 40 χρόνια στην Ελλάδα. Επειδή όμως θέλουμε να πιστεύουμε πως απευθυνόμαστε σε ευρύτερο κύκλο αναγνωστών, ας τονίσουμε πως πρόκειται για την πιο μακρόβια επίσια επιθεώρηση της μοντέρνας εκδοχής των αρχιτεκτονικών δρώμενων στον τόπο μας, κάτω από τη σταθερή διεύθυνση ενός συγκεκριμένου ατόμου, του Ο. Δουμάνη, που ανέλαβε αυτό το ρόλο κυριολεκτικά ως έργο ζωής. Μπορεί να είχε προκαταρκτικά ασχοληθεί με άλλα συναφή έντυπα, όμως τα *Αρχιτεκτονικά Θέματα* (με τη συμπληρωματική τους έκδοση, τα *Θέματα Χώρου + Τεχνών*, από το 1970) ήταν το προσωπικό του αποκλειστικά στόιχημα, το οποίο ο ίδιος διεκπεραίωνε χρόνο με το χρόνο, με ασυνήθιστη συνέπεια για τα ελληνικά δεδομένα. Δεν

γνωρίζω, άλλωστε, άλλη σχετική εκδοτική δραστηριότητα στο εξωτερικό που διατηρήθηκε αναλλοίωτη διαχρονικά, με σταθερή «ταυτότητα» και «διαχείριση».

Το παράδοξο είναι πως στην πορεία αυτή μεσολάβησαν βαθιές αλλαγές. Πρώτα ο ίδιος ο «τόπος» γνώρισε τεράστιες ανατροπές –κοινωνικές και ειδικότερα, πολιτικές. Ύστερα, πιο περιορισμένα στην περιοχή της αρχιτεκτονικής (αν μπορούν να ξεχωρίσουν τέτοια πεδία), η παιδεία και η σχεδιασμένη ή χτισμένη μορφή της, οι φορείς και τα εργαλεία της, ακόμα και τα μέσα διάδοσής της. Δικαιούμαστε άραγε να μιλάμε για ασυνέχειες ή έστω, να φτάσουμε να μιλάμε για επαναστατικές ανατροπές;

Δεν πρέπει να ήταν διόλου εύκολο να κρατήσει κανείς σταθερή πορεία μέσα σε ένα τέτοιο χρονικό διάστημα, όταν γύρω του μεταποπίζονταν «τάσεις», «κατευθύνσεις», «μόδες» και, ίσως το κυριότερο, όταν άρχισαν να παρουσιάζονται

συχνότερες ευκαιρίες επικοινωνίας της ελληνικής αρχιτεκτονικής με το εξωτερικό, χωρίς ξενοφοβικές αναστολές.

Αυτός ο τόσο πετυχημένος τίτλος της έκδοσης, «το σχήμα του τόπου», μπορεί να είναι παραπλανητικός. Με κανένα τρόπο δεν πρέπει να εκληφθεί ως δογματικά άκαμπτο «σχήμα», αδιάφορο στο τι συνέβαινε γύρω του. Όσο μεγάλος μπορεί να ήταν ο πειρασμός για κάτι τέτοιο, όσο συνειδητός ο τελικός στόχος, υπήρχαν συνεχώς πράγματα που άλλαζαν. Η γενική θεματολογία και κατάταξη της ύλης, οι πειραματισμοί με ιδιαίτερα αφιερώματα, ο βαθμός φιλοξενίας ξένων συμμετοχών, ακόμα και τα ονόματα των στενών συνεργατών μοιραία άλλαζαν στην πορεία του χρόνου. Μπορεί αυτό να συνέβαινε πιο αργά ή λιγότερο ριζοσπαστικά από ό,τι μερικοί θα προτιμούσαν –αλλά αναμφίβολα συνέβαινε. Και θα ήταν κρίμα να παραβλέψουμε ότι ενώ τα *Αρχιτεκτονικά Θέματα* εξελίσσονταν, παρακολουθώντας ευρύτερες όπως είπαμε αλλαγές, ο Δουμάνης παρέμενε το σταθερό σημείο αναφοράς, το «συνεκτικό στοιχείο» που ενοποιούσε και νοηματοδοτούσε την πορεία της ελληνικής μοντέρνας αρχιτεκτονικής, συνθέτοντας έτσι ένα «σώμα» συμπαγούς ιστορίας που εκτείνεται σε μισό αιώνα (αν συμπεριληφθούν και οι προγενέστερές του, διόλου αμελητέες, δραστηριότητες σε άλλα έντυπα). Αυτή ήταν τελικά η μεγάλη προσφορά του στον τόπο και αυτό πιστεύω ότι επιβράβευε η έκδοση στο Μουσείο Μπενάκη.

Ίσως, τότε, ένα μεγάλο μέρος του ενδιαφέροντος που κρύβει το «φαινόμενο Αρχιτεκτονικά Θέματα» να οφείλεται στο βαθμό που ο δηλωμένος αταλάντευτος, αδιαπραγμάτευτος προσανατολισμός τους προς το μοντέρνο τηρήθηκε σχολαστικά, με δεδομένη μια τέτοια συνθήκη συνεχούς αλλαγής· ιδιάζον φαινόμενο ούτε αυταπόδεικτο, ούτε αναπόδραστο αλλά καθαρό θέμα συνειδητής επιλογής, με την πρόσθετη μάλιστα δυσκολία ότι, εκ των πραγμάτων, έπρεπε να τεμαχίζεται σε ετήσιες εκτιμήσεις και καταγραφές με βάση το εκάστοτε προσφερόμενο υλικό.

Για την ώρα μας λείπει η βαθύτερη εκτίμηση των εσωτερικών αλλαγών, σωπηρών ή δηλωμένων, που έγιναν στην πορεία των Αρχιτεκτονικών Θεμάτων. Η έκδοση ενός τέτοιου περιοδικού ενέχει διαδικασίες επιλογής και αντίστοιχου αποκλεισμού, προκλήσεις, ανταγωνισμούς, κάποτε ίσως συγκρούσεις αλλά και άπειρες, εξαιρετικά γόνιμες ανταλλαγές. Η «ιστορία» γράφεται με τέτοιους ή ανάλογους τρόπους, αλλιώς το «σχήμα του τόπου» κινδυνεύει να χάσει το βαθύτερο νόημά του.

Η λαμπερή έκθεση στο Μπενάκη τονίζει κυρίως την έννοια της σταθερότητας και της συνέχειας στη διάρκεια της εκδοτικής περιπέτειας των Αρχιτεκτονικών Θεμάτων. Ταλαντεύεται έτσι ανάμεσα σε ένα (απόλυτα δικαιολογημένο) έμμεσο δοξαστικό του εκδότη-διευθυντή Ορέστη Δουμάνη και στην άμεση παράθεση άψογα παρουσιασμένου υλικού, επιλεγμένου από κάθε τεύχος χωριστά του περιοδικού. Ήδη, με αυτό τον τρόπο, συντελείται μια ερμηνεία του μοναδικού αυτού φαινομένου, είτε θέλουμε να το αποκαλούμε Αρχιτεκτονικά Θέματα είτε Δουμάνη-τα δύο ταυτίζονται. Η έκθεση, έτσι, αποτελεί μιας πρώτης τάξεως ευκαιρία να κινηθεί κανείς μέσα στο πλούσιο αυτό παζλ από ετήσιες καταγραφές της ελληνικής αρχιτεκτονικής και να αρχίσει να ασχολείται με τα σπουδαία ερωτήματα που θέτει το αφαιρετικό «σχήμα» της σύγχρονης ελληνικής αρχιτεκτονικής. Είναι ωραίο να σε βάζει μια έκθεση σε τέτοιους διαλογισμούς.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΦΙΛΙΠΠΙΔΗΣ

ΟΙ ΑΓΝΟΟΥΜΕΝΟΙ ΣΤΙΣ ΡΟΕΣ

Θεατρο

Όταν ο στόχος αγνοείται

Είχαν προηγηθεί το Καλιφόρνια Ντρίμιν και το βραβευμένο στον Ωνάσειο Διαγωνισμό Εντελώς Αναξιοπρεπές, αλλά το Γάλα υπήρξε για τον συγγραφέα Βασίλη Κατσικονούρη το έργο που τον καδιέρωσε. Μετά τη μεγάλη του επιτυχία στη σκηνοθεσία του Νίκου Μαστοράκη στη Νέα Σκηνή του Εθνικού, ανέβηκε φέτος από την Άννα Βαγενά σε μια υπερβολικά μελοδραματική προσέγγιση γνωρίζοντας ωστόσο μεγάλη εμπορική επιτυχία, ενώ πρόσφατα ανέβηκε και στην Κύπρο. Το Γάλα, γραμμένο σε γλώσσα άμεση, είναι ένα έργο για τον «Άλλο», για τον άνθρωπο που αγωνίζεται να ενταχθεί και να ανήκει σε ένα σύστημα. Έργο που παίζει με ευαίσθητες χορδές της ανδρώπινης ψυχής και που αγγίζει ευστόχως τις αγωνίες και τις προσπάθειες επιβίωσης.

Το πιο πρόσφατο έργο του, Οι Αγνοούμενοι, μια ενδιαφέρουσα ζωή, έκανε πρεμιέρα πριν από λίγες μέρες στο θέατρο Ροές από τη θεατρική εταιρεία Σαλτιμπάγκοι. Εδώ το ενδιαφέρον του συγγραφέα στρέφεται στο «Εγώ».

Στον τρόπο που επιλέγει να χειρίζεται ο καθένας τον εαυτό του. Άνθρωποι ενταγμένοι στο κοινωνικό σύστημα, υποτιθέμενα ευτυχισμένοι και επιτυχημένοι. Η συνειδητοποίηση αυτής της επίπλαστης ευτυχίας, της ακύρωσής της και του φόβου που συνεπάγεται συντελείται με την εισβολή ενός Άλλου. Ενός άλλου που είναι ωστόσο ένα κομμάτι της ζωής και του εαυτού που προσπαθούν να καλύψουν.

Ο Πέτρος (Βαγγέλης Ρόκος) και η Μίνα (Εύα Κοτανίδη) ζουν άνετα, ταξιδεύουν συνεχώς, κάνουν καριέρα και είναι επιτυχημένοι. Η αδελφή της Μίνας, η Δέσποινα (Ναταλία Καποδίστρια), έρχεται από την Κύπρο για να πάρει μέρος σε μια συγκέντρωση διαμαρτυρίας για τους αγνοούμενους. Ένας από αυτούς είναι και ο αδελφός τους. Οι δύο αδελφές έχουν να συναντηθούν πολλά χρόνια, καθώς η Μίνα

Το ελληνικό έργο και η ανάγκη για εξωστρέφεια

Το ελληνικό θεατρικό έργο σήμερα δεν έχει την κοινωνική θέση που είχε είκοσι και τριάντα χρόνια πριν. Τότε κάθε καλό έργο ήταν είδηση, θέμα συζήτησης, θέμα ειδικής αρθρογραφίας. Ο κόσμος έδειχνε με τις αντιδράσεις του πως είχε ανάγκη τις σκέψεις ενός καλού θεατρικού συγγραφέα. Γι' αυτό και περίμενε με αγωνία την κάθε νέα του δουλειά για να τη συγκρίνει με την προηγούμενη ή με κάποιες άλλες. Όχι, πια. Και όχι μόνο στην Ελλάδα. Η περιθωριοποίηση του θεάτρου είναι παγκόσμιο φαινόμενο.

Είναι προφανές πως οι καιροί δεν ευνοούν τις βαθυστόχαστες σκέψεις, όπως δεν ευνοούν και τις μεγάλες θεατρικές καριέρες. Τίποτα δεν αντέχει αρκετά στο χρόνο για να το θυμόμαστε. Όλα γράφονται και καταναλώνονται με τέτοια ταχύτητα λες και δεν υπάρχει αύριο. Το χειρότερο, όμως, δεν είναι αυτό. Το χειρότερο είναι ότι η ίδια η κοινωνία δεν κάνει τίποτε άλλο από το να επιδεικνύει, διά των σύγχρονων εκπροσώπων της, τη δάνεια θεατρικότητά της. Παλιά είχαμε ασκούμενους γιατρούς, ασκούμενους δικηγόρους κ.λπ. Σήμερα όλοι εμφανίζονται ως ασκούμενοι θεατρίνοι. Πολιτικοί, πρωϊντζούδες, δικηγόροι, απογευματινατζούδες, οικονομολόγοι, τηλεοπτικοί μαϊντανοί, φαιδροί νεόπλουτοι, λαμόγια της εξουσίας. Και βάλε. Ουκ έστιν τέλος. Αυτοί όλοι, λοιπόν, συνθέτουν το (θεατρικό) σκηνικό των καιρών. Αυτοί έχουν αναλάβει το ρόλο των σχολιαστών του δράματός μας. Κάποτε το θέατρο οδηγούσε στην αλήθεια μέσα από τις μάσκες του. Σήμερα, σε όλο τούτο το κοινωνικό θέατρο, εκείνο που μένει άθικτο είναι η μάσκα, ο θρίαμβος της ατομικής περφόρμανς.

Γι' αυτό λέω ότι, περισσότερο από κάθε άλλη φορά, έχουμε ανάγκη τα διεισδυτικά μυαλά, τα αποδομητικά, τα αναιδή, τα «αντί», τα βλάσφημα. Το πρόβλημα με το σύγχρονο ελληνικό θεατρικό

έφυγε για να ακολουθήσει τη ζωή της ενώ η Δέσποινα έμεινε εκεί, δέσμια του όρκου που έδωσε στη μητέρα τους να αναζητά εφ' όρου ζωής τον αγνοούμενο αδελφό της.

Η δραματουργική προσπάθεια επικεντρώνεται στην καυτηρίαση του ζητήματος της ανθρώπινης μνήμης, της επιλογής να αποδεχόμαστε τμήματα μονάχα του εαυτού μας, του φόβου να αντιμετωπίσουμε το σύνολο της ύπαρξης και των επιθυμιών μας. Για τη δημιουργία του πλέγματος αυτού ο συγγραφέας χρησιμοποιεί αφενός ένα επιτυχημένο ζευγάρι (δημοσιογράφος και ακαδημαϊκός) και αφετέρου ένα μείζον πολιτικό και εθνικό ζήτημα, ακόμα νωπό και επώδυνο. Προκειμένου να καταλήξει στο ότι αγνοούμενοι είμαστε λίγο πολύ όλοι, καθώς στην προσπάθεια αναζήτησης της ευτυχίας χάνουμε τον εαυτό μας, το Κυπριακό και οι αγνοούμενοι χρησιμοποιούνται άσκοπα, σχεδόν ως πρόφαση, επιθερμικά. Οι ήρωες είναι περισσότερο όργανα που εξυπηρετούν τις προθέσεις του συγγραφέα παρά αυτόνομες και ολοκληρωμένες υπάρξεις. Ο λόγος τους «περιορισμένος», προσεκτικά αρθρωμένος, φορτωμένος ενίοτε με λυρικά και συναισθηματικά στολίσια δίχως όφελος, καθώς δεν προσφέρουν στην ελαφρώς σουρεαλιστική ατμόσφαιρα που θα ήθελε ο συγγραφέας να δημιουργηθεί. Στο πλαίσιο αυτό μένουν αμήχανοι, ξεκρέμαστοι, αδικαιολόγητοι και οι εφιάλτες του Πέτρου με το μικρό κοριτσάκι (Ευγε-

νία Λάου) από την Αλάσκα.

Η σκηνοθεσία του Δημοσθένη Παπαδόπουλου προσπάθησε να αντιμετωπίσει το έργο σαν μια τραγωδία δωματίου και να του αποδώσει μια σαρκική ατμόσφαιρα. Η προσέγγιση αυτή τόνισε ακόμη περισσότερο τα παραπάνω προβλήματα, οδήγησε τους ηθοποιούς σε μια σκηνική απομόνωση, σε μια παντελή έλλειψη επικοινωνίας και σε μια παρουσία καταπιεσμένη. Μια σταθεροποιημένη ένταση και ένας μονότονος ρυθμός διατρέχουν ολόκληρη την παράσταση, χωρίς κλιμάκωση, χωρίς καμία ουσιαστική μετατόπιση. Ο στόχος χάνεται, οι συγκρούσεις ξεφουσκώνουν, τα συναισθήματα παραμένουν δέσμια των συνθηκών.

Σκηνογραφικά ο Αντώνης Δαγκλιδής ακολούθησε τη συγγραφική και σκηνοθετική γραμμή. Όλη η σκηνή έγινε το υπνοδωμάτιο του ζευγαριού, το προσκήνιο έκλεινε με τα κάγκελα της βεράντας τους ενώ ένα παγκάκι υπεδείκνυε το χώρο της Δέσποινας παραπέμποντας στις «στάσεις» των γυναικών για τους αγνοούμενους. Στο ρεαλιστικό αυτό σκηνικό κάποιες λεπτομέρειες χτυπούσαν άσχημα, όπως το ότι η ίδια πόρτα άλλοτε άνοιγε ως ντουλάπα γεμάτη ρούχα και άλλοτε λειτουργούσε ως πόρτα εξόδου για τους ηθοποιούς.

Ο Λευτέρης Παυλόπουλος πάντοτε βρίσκει τρόπους να φροντίζει μια παράσταση με τους φωτισμούς του.

ΕΙΡΗΝΗ Μ. ΜΟΥΝΤΡΑΚΗ

έργο είναι ότι δεν μπορεί να ξεφύγει από την κυρίαρχη λογική που χαρακτηρίζει όλους τους χώρους. Είναι πολύ καθωσπρέπει. Και όντας καθωσπρέπει αδυνατεί (ή και δεν θέλει) να δει τον κόσμο μέσα από τις ρωγμές, τα κενά, τις ασυνέχειες. Δεν έχει αναπτύξει ακόμα τα εργαλεία εκείνα που θα το πάνε πέρα από την ορατότητα της σημειωτικής, του μεσοαστισμού, του ευδαιμονισμού, του ύστερου καπιταλισμού και του επικίνδυνου τεχνοπολιτισμού. Δεν έχω κανένα, μα κανένα πρόβλημα με μια ευχάριστη φάρσα σαν κι αυτή του Άκη Δήμου που είδαμε σε μια καλοκουρδισμένη παράσταση στην «Πειραματική» της Θεσσαλονίκης (*Απόψε τρώμε στις Ιοκάστης*) ή με ένα ψυχόδραμα όπως οι *Εφτά λογικές απαντήσεις* ή με ένα παιχνιδιάρικο και καλογραμμένο νεορεαλιστικό έργο όπως το *Μαμ* του Σερέφα. Ασφαλώς και αυτά τα έχουμε ανάγκη, ιδίως όταν συνοδεύονται και από κάποια ποιότητα. Όμως, έχουμε ανάγκη (περισσότερη ίσως) και άλλα, με πιο απομυθοποιητικές και «επικίνδυνες» διαθέσεις. Μπήκαμε στην ΕΟΚ, ήρθαν τα πάνω κάτω, γίνεται τόση συζήτηση για ταυτότητα και εθνικότητα, γίνονται πόλεμοι, η οικονομική παγκοσμιοποίηση μας αγοράζει και μας πουλάει, η τεχνολογία και τα ΜΜΕ κάνουν ό,τι θέλουν και όποτε θέλουν, το ίδιο και η οικονομική ελίτ της χώρας, η μετανάστευση έχει δημιουργήσει μια άλλη Ελλάδα, και το θέατρό μας συνεχίζει να κολυμπά στα ρηχά νερά της ορατότητας των σημείων.

Τα περισσότερα έργα δίνουν την εντύπωση πως μόλις βγήκαν από το ίδιο εργοστάσιο αναπαραγωγής. Είναι γραμμένα περίπου στο ίδιο ύφος, οι χαρακτήρες (νέοι, γέροι, περιθωριακοί κ.λπ.) μιλούν περίπου στο ίδιο στυλ και όλες οι σκέψεις και θέσεις εκπέμπουν στο ίδιο μήκος κύματος. Όλα αρχίζουν και τελειώνουν στο «Εγώ». Κι όταν καμιά φορά γίνονται κάποιες απόπειρες να ανοίξουν οι διόπτρες, φαίνονται τα προβλήματα, προβλήματα περιεχομένου και δομής. Ενώ υπάρχουν συγγραφείς που δείχνουν ότι θέλουν να λειτουργήσουν με εξωστρέφεια, δεν ξέρουν πού να πάνε και πώς να πάνε. Προσπαθούν ψηλαφώντας να φτάσουν κάπου, χωρίς να διαθέτουν πυξί-

δα και κατάλληλα εργαλεία. Χτίζουν και χαλάνε όπου τους προκύψει και αυτό μετά το ονομάζουν άποψη. Πρόσφατο παράδειγμα, το έργο του δις βραβευμένου με το Κρατικό Βραβείο Θεατρικού Έργου (1989 και 2004) δραματικού συγγραφέα Γιάννη Παπάζογλου που είδαμε στη μικρή σκηνή της Μονής Λαζαριστών, ως εναρκτήριο λάκτισμα του αφιερώματος του ΚΘΒΕ στο νεοελληνικό έργο (σύνολο τέσσερα εξηντάλεπτα έργα με τον γενικό τίτλο *Ένα επί τέσσερα*). Ο τίτλος του έργου δηλωτικός των συγγραφικών προθέσεων: *Ταξίδι στην έρημο*.

Ο ΠΟΛΕΜΟΣ, Ο ΕΡΩΤΑΣ, ΤΑ ΜΜΕ

Είναι ένα έργο που βάζει στο στόχαστρο τον πόλεμο στη Μέση Ανατολή, το ρόλο των ΜΜΕ και το παιχνίδι με τις τηλεοπτικές μετρήσεις, ώστε να μας δείξει πώς όλα αυτά επηρεάζουν τον άνθρωπο, τη σκέψη του, τα συναισθήματά του. Θέμα ιδιαίτερα σύνθετο, που θα έπρεπε να προβληματίσει πολύ σοβαρά τον συγγραφέα του πολύ πριν το αρχίσει· κατά πόσο δηλαδή μπορεί να το φέρει βόλτα. Δεν είναι παίξε γέλασε. Πολλοί δοκίμασαν τα όρια της δημιουργικής τους φαντασίας σε πεδία μαχών, ελάχιστοι όμως είναι εκείνοι που έπεισαν ότι μπορούν να «πολεμήσουν». Οι πιο τυχεροί βγήκαν απλώς «ακρωτηριασμένοι». Τους υπόλοιπους τους σκέπασε η σκόνη.

Το πρόβλημα με το έργο του Παπάζογλου είναι ότι «πολεμά» στα τυφλά. Ο συγγραφέας του μπορεί να το φαντάστηκε στο μέσον μιας ερήμου (κυριολεκτικής και μεταφορικής), από κει και πέρα όμως κάποιος έπρεπε να το βγάλει αποκεί μέσα. Και αυτό δεν γίνεται με σκουριασμένα εργαλεία και ιδίως με μια γλώσσα ψευδοποιητικίζουσα, αχρείαστα φλύαρη και γεμάτη κλισέ. Ο συγγραφέας θα έπρεπε να γνωρίζει ότι οι εμπειρίες που περιγράφει απαιτούν άλλο λόγο, πιο άμεσο, πιο αφηισδωτο, πιο τραχύ και πιο, αν θέλετε, αποδραματοποιημένο. Και η Σάρα Κέην, για παράδειγμα, μιλά για πόλεμο στο *Έλεος/Blasted*, όμως πουθενά δεν φλυαρεί, πουθενά δεν ψευτίζει αυτά που περιγράφει· και τούτο γιατί ξέρει να συμπεκνώνει, όπως ένας πραγματικός ποιητής, τον κόσμο όλο μέσα σε λίγες λέξεις

και λίγες ακαριαίες εικόνες. Δεν είδαμε κάτι τέτοιο στον Παπάζογλου. Όπως δεν είδαμε τα εργαλεία με τα οποία επιχειρεί να απομυθοποιήσει τα ΜΜΕ και τον πόλεμο. Ενώ δείχνει μια διάθεση να ακουμπήσει και λίγο στον Μπρεχτ για να ενισχύσει την κριτική μας διάθεση καθώς και τις δικές του δυνατότητες, δεν ολοκληρώνει. Μένει να κοιτά αμήχανος τις καταστάσεις που ο ίδιος δημιούργησε, χωρίς να μπορεί να τους δώσει ζωή.

Και διερωτώμαι: με ήδη επτά έργα στο ενεργητικό του, γιατί άραγε έβγαλε ο κύριος Παπάζογλου από το συρτάρι του το έργο αυτό; Αφού δεν του προσφέρει τίποτα. Μάλλον του αφαιρεί.

ΑΡΥΘΜΗ ΠΑΡΑΣΤΑΣΗ

Ο Νίκος Διαμαντής προσπάθησε όσο μπορούσε να «γειώσει» τον λόγο και τη δράση ώστε να αποκτήσουν μια κρούστα αυθεντικότητας και καθημερινότητας. Όμως το έργο ζητούσε πολύ περισσότερα πράγματα. Στην ουσία ζητούσε ξαναγράψιμο. Πράγμα που δεν έγινε. Καμένος λοιπόν από χέρι ο σκηνοθέτης, ο οποίος όσο και να πάσχισε να βρει την κατάλληλη χημεία ανάμεσα στα τρία πρόσωπα του έργου δεν τα κατάφερε. Ούτε η Μαρίζα Τσάρη ούτε ο Στέργιος Τζαφέρης ούτε ο Κίμων Ρηγόπουλος έδωσαν. Αλλού έστειλε τα μηνύματά του ο ένας και αλλού ο άλλος. Δεν υπήρχε σημείο σύγκλισης παθών, εμπειριών και παθημάτων. Έλειπε το νεύρο, η αγωνία όλης αυτής της ερμηνείας, ο φόβος του απόλυτου κενού, του θανάτου, της αυτογνωσίας. Δεν είδαμε αυτά τα σώματα να πάσχουν από όλη αυτή την αιμάσσοσα κατάσταση. Ακόμη και ο έρωτας, που μπαίνει ως λυτρωτική δύναμη, ως αντίδοτο στην κόλαση, δεν πείθει στο τέλος. Εμφανίζεται και αυτός ως εκβιασμένη και βολική λύση.

Είναι καιρός να στραφεί το ελληνικό θεατρικό έργο και σε θέματα ιδεολογικά πιο υποψιασμένα, πιο πλατιά και πιο κάθετα ως προς τον τρόπο που κοιτούν τον κόσμο του ύστερου καπιταλισμού και του τεχνοπολιτισμού. Ο Παπάζογλου το κάνει αυτό, μόνο που δεν το κάνει καλά. Δεν έχει τα κατάλληλα εργαλεία κατασκευής.

ΣΑΒΒΑΣ ΠΑΤΣΑΛΙΔΗΣ

ROBERT PLANT / ALISON KRAUSS
RAISING SAND

Λόγια της άμμου

Σίγουρα δεν αποτελεί είδηση το να ασχολείται κάποιος μουσικός με ένα μουσικό είδος «ξένο» προς αυτό στο οποίο εντρυφεί συνήθως. Η διαπλοκή μεταξύ των μουσικών υφών, η παγκοσμιοποίηση των ακουσμάτων, η αναγόρευση του «έθνικ» στοιχείου σε εμπορεύσιμο είδος έχουν καταστήσει μάλλον περίεργο το αντίστροφο: το να κυκλοφορεί δηλαδή μουσικό έργο στο οποίο να μην ξεπετιέται κάτι σε τουμπελέκι, κάτι σε χάλκινο βαλκανικό, κάποιο πολυφωνικό, ένας κελτικός άσκαυλος ή μία κρητική λύρα, μία χιπ-χοπ φωνητική στροφή κ.λπ.

Αυτή η μόδα βέβαια επ' ουδενί δεν μειώνει την αξία μεγάλων καλλιτεχνών, είτε ημεδαπών είτε αλλοεθνών, που αυτά τα πράγματα τα έλεγαν απ' το '65 και που όλα αυτά τα χρόνια δεν έπαυσαν να αφουγκράζονται την παγκόσμια μουσική σκηνή, να σκύβουν με αγάπη πάνω από τα «ξένα» ακούσματα και να τα αφομοιώνουν δημιουργικά στη δικιά τους μουσική, χωρίς να προσβάλλουν και να αγοραιοποιούν την πηγή έμπνευσής τους ούτε να υποβαθμίζουν την έννοια του σύγχρονου στο έργο τους.

Ένας από αυτούς είναι και ο πολύ αγαπητός στο ελληνικό κοινό Βρετανός Robert Plant. Πολύ περισσότερο γνωστός για τον πρωταγωνιστικό του ρόλο ως συνθέτης και τραγουδιστής ενός από τα κορυφαία ροκ συγκροτήματα, των Led Zeppelin, και εξίσου σεβαστός για τη μοναχική του πορεία στα σοκάκια του παγκόσμιου μουσικού χωριού μετά τη διάλυσή τους το 1980. Η μουσική που συνέγραψε με τον Jimmy Page δημιούργησε ολόκληρη σχολή, ενώ τα φωνητικά του αποτελούν ακόμη και σήμερα το πρότυπο κάθε τραγουδιστή σε μαθητικό συγκρότημα. Ήδη όμως από τα σκληροπυρηνικά –ροκ– χρόνια του '70 ο Plant διερευνούσε τις άλλες μουσικές. Μεγάλες επιτυχίες των Led Zeppelin ήταν βασισμένες στην ιρλανδέζικη φολκ, στην αγγλική μεσαιωνική μπαλά-

ντα, στην αμερικάνικη κάντρι, στον αραβικό αμανέ και αλλού. Καθόλου περίεργο λοιπόν που στην προσωπική του καριέρα ασχολήθηκε ακόμη παραπάνω με αυτά τα θέματα, είτε με ολόκληρο δίσκο ηχογραφημένο στο Τιμπουκτού με εντόπιους μουσικούς είτε με δείγματα διάσπαρτα κατά καιρούς σε άλλα έργα.

Πάντα απρόβλεπτος βέβαια, όπως οφείλει να είναι ένας δημιουργός, ο Plant στο τελευταίο του έργο επένδυσε σε ένα είδος μουσικής όχι τόσο πρόσφορο για ηχοδανεισμούς. Σε αυτό της αμερικανικής δημοτικής μουσικής bluegrass, ένα παρακλάδι της πιο παραδοσιακής κάντρι μουσικής που όμως έχει πολύ πιο έντονες καταβολές από την Ιρλανδία και τη Σκωτία και έντονο φιλτράρισμα μέσα από τα μπλουζ και την τζαζ. Και, όπως και στην τζαζ, κάθε όργανο με τη σειρά του αυτοσχεδιάζει γύρω από το μουσικό θέμα, ενώ τα άλλα υποχωρούν σε ρόλο υπόβαθρου, σε αντίθεση με την κάντρι (και τη δική μας δημοτική), όπου όλα τα όργανα παίζουν μαζί ή ακομπανιάρουν οδηγούμενα από το κύριο όργανο.

Για το δίσκο αυτό ο Plant συνεργάστηκε επιτυχέστατα με την Alison Krauss, τραγουδίστρια, μουσικό και παραγωγό του bluegrass, που είναι σχετικά άγνωστη στη χώρα μας αλλά η διασημότερη ίσως εκπρόσωπος του είδους στην Αμερική, με σημαντική παραγωγή και πληθώρα βρα-

βείων. Μεγαλωμένη σε αγροτική περιοχή του Ιλνινόις, παιδί-θαύμα μικρή, συμμετείχε σε πάρα πολλά φεστιβάλ πριν την πρώτη της δισκογραφική παρουσία το 1985 (πάνω από είκοσι χρόνια μετά τον Plant). Συνεχίζει έκτοτε μια πολύ επιτυχημένη πορεία με τα προσωπικά της συγκροτήματα αλλά και σε συνεργασία με μεγάλους μουσικούς και συμμετοχή στη μουσική επένδυση πολλών ταινιών, όπως το *Ω αδελφέ, πού είσαι;*, το *Χαμόγελο της Μόνα Λίζα*, το *Cold Mountain* κ.λπ.

Στο δίσκο τους οι Plant και Krauss δεν ολίσθησαν στην εύκολη λύση τού να τραγουδήσουν νοσταλγικά κάποια κλασικά bluegrass κομμάτια, αλλά μεταγράφουν σε αυτό το ύφος τραγούδια της πρώιμης εποχής του ροκ ('55-'65) των S. Phillips, G. Clark, Everly Brothers και σύγχρονα (δικά τους, του T. Waits), μπολιάζοντάς τα με τις ρυθμικές ανατολίτικες ανησυχίες του Plant. Αποτέλεσμα ένας πολύ καλός δίσκος, με απόλυτη αρμονία μεταξύ των δύο –τόσο ανόμοιων– πρωταγωνιστών (σαν να παρακολουθείς ντουέτο σε κλασικό μπαλέτο), δέσιμο των μουσικών και ανυπέρβλητη παραγωγή από τον βετεράνο T-Bone Burnett. Δίσκος που αξίζει να ανακαλύψει κανείς, ακόμα κι αν το δημόδες ύφος αρχικά ξενίζει.

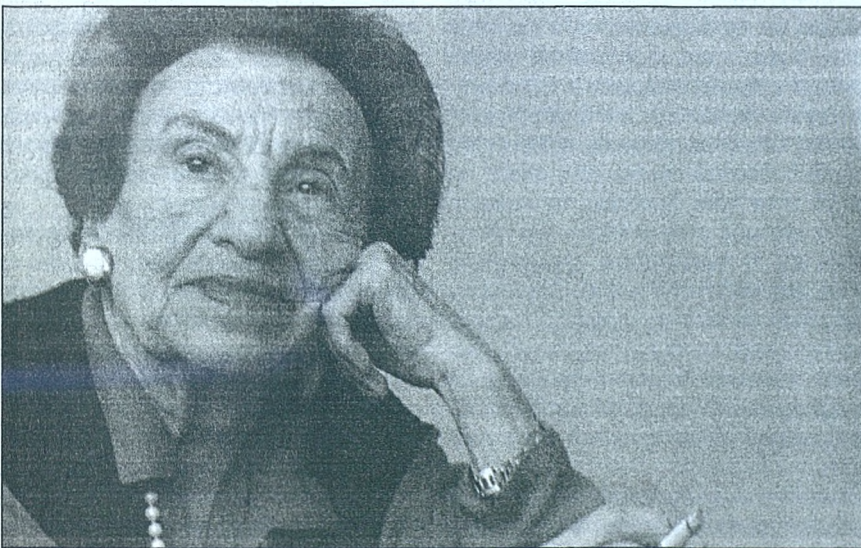
Η επιτυχία της Krauss έχει καταφέρει να αντιστρέψει το υπεροπτικό βλέμμα με το οποίο η αστική Αμερική αντιμετώπιζε την κάντρι μουσική σαν έκφραση μιας καθυστερημένης αγροτικής κουλτούρας, ταυτισμένης με την κίτς εικόνα χαζομπεκρήδων καουμπόηδων. Η ποιότητα δίσκων όπως αυτός ίσως καταφέρει να κάνει και στην Ελλάδα κάτι τέτοιο, ώστε να πάψουμε να συγχέουμε την κάντρι και την bluegrass με τις αλήστου μνήμης τηλεοπτικές εκπομπές των Waltons και των Dukes.

ΝΙΚΟΣ ΒΡΑΤΣΑΝΟΣ

κινη ματο γράφος

Ευτυχώς όλα πήγαν καλά

Παρά τα όσα επίμονα (και όχι τυχαία) φημολογήθηκαν για την τύχη του «αχειραφέτητου» Φεστιβάλ Ντοκιμαντέρ της συμπρωτεύουσας αλλά και για την ίδια τη σχέση του Δημήτρη Εϊπίδη με αυτό, πραγματοποιήθηκε σαν από θαύμα μέσα σε μόλις δύο μήνες, και μάλιστα γιορτάζοντας την πρώτη του επετειακή δεκαετία. Οργανωτικά άψογο, δίχως «ρωγμές», και, όπως πάντοτε, με αξιόλογο και χρήσιμο περιεχόμενο. Για μια φορά ακόμα απέδειξε ότι δίκαια αναγνωρίζεται διεθνώς ως ένα επώνυμο φεστιβάλ, με καινούριες από χρόνο σε χρόνο ιδέες. Ενήμερο, μάχιμο και συστοιχισμένο με τις κοινωνικές δυνάμεις που παρακολουθούν τις ραγδαίες αλλαγές που συντελούνται στον πλανήτη, κατά κανόνα όχι επ' αγαθώ του.

Σιλβέν Μπικελζάιν: Το τελευταίο χαρτί (το πρόσωπο που κυριαρχεί στην ταινία).

Η πολύχρονη εμπειρία του Δημήτρη Εϊπίδη έβαλε και φέτος την ποιοτική της σφραγίδα στη διοργάνωση, «σφραγίζοντας» όμως ταυτόχρονα και τα δυσάρεστα κρούσματα της ανιάτης ελληνοπάθειας του μόνιμα αδικημένου, της αμφισβήτησης, του χαβαλετζίδικου «αντάρτικου» αλλά και την απουσία αυ-

τογνωσίας. Στην Ελλάδα όλοι οι «ταλαντούχοι» αδικούνται. Μπαίνει κανείς στον πειρασμό να υποθέσει ότι όλη αυτή η ένταση που αφορούσε το ελληνικό κομμάτι της διοργάνωσης ήταν προαποφασισμένη, παρόλο που η κανονιστική διαδικασία σύνθεσης της ελληνικής συμμετοχής χρόνια τώρα είναι η ίδια.

Μόνο στραβοί δεν θα 'βλεπαν ότι τελι-

κά στρέφεται και κατά των ελληνικών ντοκιμαντέρ η συνεχειακή επιμονή που βρίσκεται σε έξαρση θέλοντας να περιορίσει στα εγχώρια «επαρχιακά» μέτρα μια επιτυχημένη διεθνή διοργάνωση, και μάλιστα σε επετειακή χρονιά. Πόσες ευκαιρίες έχουν 14 ελληνικά ντοκιμαντέρ να συναγωνισθούν 101 επιλεγμένα ντοκιμαντέρ από 38 χώρες ταυτόχρονα στην ίδια διοργάνωση; Καμιά.

Καθώς ο χρόνος περνάει και η τεχνολογία «τρέχει» πιο γρήγορα και από αυτόν και καθώς το παγκόσμιο σκηνικό μπήκε στο σπίτι του καθενός μας με την τηλεοπτική και τη διαδικτυακή εικόνα, καταντάει βυζαντινολογία ο καβγάς περί κινηματογραφικού και τηλεοπτικού ντοκιμαντέρ, σε βαθμό μάλιστα να υποστηρίζεται ότι η τηλεόραση παράγει μόνο δημοσιογραφικό ρεπορτάζ. Το αστείο του πράγματος είναι ότι οι «θορυβούντες» οπαδοί του «κινηματογραφικού» προέρχονται κατά κανόνα –οι εξαιρέσεις το επιβεβαιώνουν– από καταφανώς τηλεοπτικίζοντες στη δουλειά τους. Πρόκειται για τους αυτοπροσδιοριζόμενους ως «θιασώτες» του κινηματογραφικού ντοκιμαντέρ, οι οποίοι στην πράξη παραμένουν αυτό ακριβώς: θιασώτες.

Να το επαναλάβω: είναι ζήτημα αυτογνωσίας. Είναι ακόμα και το άλλο (αφορμή από σχετικό γραφέν): αν ξεκινούσαν σήμερα «οι Λυμιέρ και ο Γίορις Ίβενς» δεν μπορεί να είμαστε σίγουροι για το ποια αντίληψη και ποιες επιλογές θα έκαναν. Τουλάχιστον οι Λυμιέρ πολύ... «τηλεοπτικοί» μού μοιάζουν... Όσοι δε «ενοχλούνται» από τη δουλειά του Δανέζη ας προσέξουν ότι από τις 14 ελληνικές ταινίες που επιλέχθηκαν για τα διεθνή τμήματα οι 5, δηλαδή το

Γιουνγκ Τσανγκ: *Ανεβαίνοντας τον Γιανγκισέ* (το φράγμα των 3 φαραγγιών και 1 εκατομμύριο διωγμένοι).

1/3, εντάχθηκαν στα «Πορτρέτα» (*Etel Adnan, Μιχάλης Κακογιάννης, Μίμης Κοντός, Μάνος Χατζιδάκις, Νικηφόρος Βρεττάκος*). Αν πάμε και στις άλλες δυο ενότητες «Πανόραμα» και «Ελληνική Τηλεόραση», μας περιμένουν άλλα 9(!) πορτρέτα.

Το πρόβλημα δεν είναι το αφιέρωμα στον Δανέζη, αλλά το ότι στην ίδια διοργάνωση υπήρχαν 2 βιογραφικά ντοκιμαντέρ για τον Χατζιδάκι, άσχετο αν αυτό του Δημήτρη Βερνίκου ήταν από τις καλύτερες δουλειές του σημαντικού Έλληνα σκηνοθέτη και από τις καλύτερες του φετινού φεστιβάλ. Γεγονός είναι ότι η θεματική ανθρωπογεωγραφία των ελληνικών ντοκιμαντέρ (πολύ περισσότερο αυτών που απορρίφθηκαν) ελάχιστα δείγματα πρωτοτυπίας και ευρηματικότητας παρουσίασε.

Όταν δεν συνέβαινε αυτό, η ελλιπής πραγμάτευση ενός αξιόλογου θέματος δεν ανταποκρινόταν στη θεματική του. Δεν κρύβεται η εικόνα της προχειρότητας και του «ξεπετάματος». Τι νόημα έχει σήμερα το είδος των ντοκιμαντέρ όταν δεν το προσδιορίζει κατά κύριο λόγο η τεκμηρίωση έναντι της δραματοποίησης, η οποία ελευθεριάζοντας μπορεί να φτάσει στα σύνορα μιας fiction τααινίας; Το είδαμε αυτό στη φετινή διοργάνωση, άσχετο αν επρόκειτο για συναρπαστικό κινηματογράφο.

Στη 10η λοιπόν διοργάνωση, που πραγματοποιήθηκε από τις 7 έως και τις 16 Μαρτίου προβλήθηκαν συνολικά 153 ταινίες (διαγωνιζόμενες και αφιερώματα). Από αυτές οι 38 ήταν ελληνικές. Τα βραβεία φέτος ανέβηκαν στα 16, ενώ το επονομαζόμενο «βραβείο του κοινού» φέτος είχε ως χορηγό τον Ερυθρό Σταυρό, πράγμα που, κατά πάσα πιθανότητα, θα εξακολουθήσει να συμβαίνει και στο μέλλον. Όσο να 'ναι, από ένα ουίσκι πο-

λύ πιο σοβαρός είναι ο καινούργιος χορηγός. Οι ταινίες που επέλεξε ο Είπιδης από τη διεθνή παραγωγή στο συντριπτικό τους ποσοστό ικανοποίησαν τους θεατές, ενώ ανάμεσά τους υπήρχαν και σπουδαίες παραγωγές, όπως, π.χ., η καναδική παραγωγή *Ανεβαίνοντας τον Γιανγκ Τσε* του Yung Chang, σχετική με το μεγαλύτερο υδροηλεκτρικό φράγμα του κόσμου, γνωστό ως τα «Τρία Φαράγια», που, μεταξύ άλλων, στερήσε 1 εκατομμύριο Κινέζους αγρότες από τη γη τους.

Επίσης, η ισραηλινοκαναδική συμπαραγωγή *Το φλιπάρισμα* του Γιοάβ Σαμίρ. Μιλάει για τις άγνωστες –όσο και, στην πλειοψηφία τους, δυσάρεστες– συνέπειες που έχει η υποχρεωτική στρατιωτική θητεία στο Ισραήλ. Την απόλυση ακολουθεί άδεια με πλούσιο επίδομα, το οποίο ξοδεύεται σχεδόν από όλους σε ταξίδι στην Ινδία. Συνέπεια, τα ναρκωτικά, ο εθισμός στον ανεξέλεγκτο ηδονισμό και η προσπάθεια επανένταξής τους. Καναδάς – ΗΠΑ – Μ. Βρετανία – Ιράν στο δυνατό ντοκιμαντέρ *Να 'σαι σαν τους άλλους* του (ή της) Τανάζ Εσεϊγκιάν. Αν και στο σημερινό ισλαμικό Ιράν η ομοφυλοφιλία τιμωρείται με θάνατο, οι επεμβάσεις αλλαγής φύλου είναι νόμιμες...

Απολαυστική όσο και ενδιαφέρουσα η γαλλική ταινία του Σάιμον Μπρουκ (παγκόσμια πρεμιέρα στη Θεσσαλονίκη), με σφαιρική αναδρομή στη θρυλική δεκαετία του '60 και τα μεγάλα πολιτιστικά κινήματα (φοιτητικά, μόδα, μουσική, φιλοσοφία) που οδήγησαν στο Μάη του Παρισιού. Παραδόξως, το χιούμορ και η ιδεολογικά ανεξάρτητη ματιά του χαρίζουν ποιοτική αξία στο ντοκιμαντέρ. Απροσδόκητες εξελίξεις στην ψυχολογία ενός ηλικιωμένου ζεύγους εκ γενετής κωφών θα έχει η εγχείριση τοποθέ-

τησης κοχλιακού εμφυτεύματος στην οποία υποβάλλονται. Η κόρη τους, η Αϊρίν Τέιλορ-Μπρόντσκι θα είναι η σκηνοθέτις του αμερικανικού ντοκιμαντέρ *Ακοή εδώ και τώρα*. Συνταρακτικό το γαλλικό ντοκιμαντέρ του Γκονσάλο Αριχόν *Αποκλεισμένοι*. Πρόκειται για την αεροπορική τραγωδία που σημειώθηκε τον Οκτώβρη του '72 σε κορυφή των Άνδεων, όταν από τους 45 επιβαίνοντες γλίτωσαν οι 16, οι οποίοι παρέμειναν ζωντανοί για 72 μέρες καταφεύγοντας στον κανιβαλισμό. Τώρα, 35 χρόνια αργότερα, επισκέπτονται το χώρο μαζί με τις οικογένειές τους. Οι εξομολογήσεις είναι συγκλονιστικές. Ο *Αυτόχειρας τουρίστας*, αμερικανική παραγωγή σε σκηνοθεσία του Νταγκ Πρέι, είναι μια από τις κορυφαίες ταινίες της φετινής διοργάνωσης.

Στην Ελβετία λειτουργεί επιχείρηση όπου –κατόπιν σχετικής ιατρικής γνώμатуσης περί του ανιάτου, με τη σύμφωνη βούληση του ασθενούς και μετά από αστυνομική διαπίστωση– διευκολύνεται η αυτο-ευθανασία. Δυο ζευγάρια ταξιδεύουν στην Ελβετία με αυτό το σκοπό. Το ντοκιμαντέρ *Ο ουρανός από κάτω μας*, ινδοπακιστανική παραγωγή σε σκηνοθεσία της Σάρα Σινγκ, είναι άκρως επίκαιρο μετά τη δολοφονία της Μπεναζίρ Μπούτο και άψογα κατασκευασμένο. Μια σκληρή τριλογία: Ινδία-Πακιστάν-αίμα.

Τρυφερό, μποέμικο, βαθύτατα συναισθηματικό και εξαιρετικά φτιαγμένο το ολλανδοτουρκικό ντοκιμαντέρ *Μπουρχαν Ουγκούρ: το πάθος του καλλιτέχνη*, που είναι μια ανασύσταση της ζωής του σπουδαίου εικαστικού της σύγχρονης Τουρκίας. Μιας ζωής αμφιλεγόμενης, αντισυμβατικής και πλούσιας στις εξάρσεις της. Άγγιξε με κάπου που να το νιώσω λέγεται η αφιερωμένη στον γνωστό Αμερικανό και παράλυτο καρτουνίστα Τζον Κάλλαχαν ταινία που σκηνοθέτησε πλούσια, με μπρίο αλλά και διακριτικότητα, η Ολλανδέζα Σιμόν ντε Βρις. Με παρόμοια θέματα, παραπληγικών κ.λπ., κατατέθηκαν 5 ελληνικά ντοκιμαντέρ. Με μερική εξαίρεση αυτό με τον τίτλο *Άλεξ*, κανένα δε θα μπορούσε να συγκριθεί με αυτό για τον Κάλλαχαν. Θα παραθέσω, λόγω έλλειψης χώρου, δίχως σχόλια, μερικούς ακόμα σημαντικούς τίτλους, όπως: *Η*

Κριστόφ Κοπτσίνσκι: *Πέτρινη Σιωπή* (Μοιχεία; Λιδοβολισμός μέχρι θανάτου).

προέλαση της Ερήμου – Ευρώπη του Γερμανού Ίνγκο Χερμπστ (Πορτογαλία, Ισπανία, Ιταλία και Ελλάδα απειλούνται βάσιμα με βαθμιαία ερημοποίηση), *Ατιμασμένη* των Νορβηγών Γκαρντ Αλ. Αντρέασεν και Σιγκούντ Νόρτερβαλ (Πακιστάν: Ο δημόσιος βιασμός της Μουχτάρ από 4 άντρες, παρουσία του πατέρα της, ως τιμωρία), *Η σπηλιά της Μαρίας* της Παλαιστίνιας Μπουτίνα Κανάαν Χούρι (συγγενές με το προηγούμενο το θέμα). *Μίστερ Μπιγκ* της Καναδής Τίφανι Μπερνς (μέθοδος της канаδικής αστυνομίας, η οποία δημιουργεί ενόχους με εξαπάτησή τους από την ίδια), *Πέτρινη σιωπή* του Πολωνού Κριστόφ Κοπτσίνσκι (λι-

θοβολισμός μέχρι θανάτου ύποπτης για μοιχεία στο Αφγανιστάν), *Τρεις φορές χωρισμένη* της Ισραηλινής Ιμπιτσάμ Μαρα' ανά (μάννα Παλαιστίνια, μάννα 6 ανήλικων παιδιών, χωρισμένη 3 φορές –με το Νόμο της Σαρίας– από τον Ισραηλινό Άραβα άντρα της, διεκδικεί μάταια τα παιδιά της). *Για το νερό: άνθρωποι και κίτρινα μπιτόνια* του Αυστριακού Ούντο Μάουρερ (τρεις εκδόχες για το ίδιο αντικείμενο, το νερό, σε τρεις διαφορετικές περιοχές. Ένα πολύτιμο αγαθό που αναδύεται ως αυριανός εφιάλτης).

Αυτή την ενδεικτική περιήγηση στο παγκόσμιο τοπίο του ντοκιμαντέρ, το οποίο σαν πολυπρισματικό μάτι παρα-

κολουθεί τις πιο απροσδόκητες εκδόχες όσων συμβαίνουν στις κοινωνίες μας, θα την κλείσω με μια ταινία-υπόδειγμα δραματοποιημένου ντοκιμαντέρ δίχως όμως την παρελίστη προσθήκη μυθοπλαστικού υλικού. Πρόκειται για το *Τελευταίο χαρτί* του Ισραηλινού Σιλνέν Μπιγκελζάιν. Η ταινία είναι γυρισμένη στην Αμβέρσα, γενέτειρα του σκηνοθέτη, και αποτελεί τη δύσκολη αλλά βαθύτατα ανθρώπινη προσπάθεια «εξομάλυνσης» των σχέσεων του σκηνοθέτη με την 87χρονη μητέρα του, που είχαν διαταραχθεί λόγω της προσωπικής του ζωής. Μέσα από μια επώδυνη και για τους δυο διαλεκτική, η ισχυρή προσωπικότητα της μητέρας θα οδηγήσει τα πράγματα στην αποκατάσταση της ψυχικής γαλήνης. Να σημειωθεί ότι όλοι οι ήρωες του ντοκιμαντέρ, ο ίδιος ο δημιουργός, η μητέρα του, τα αδέρφια του και δύο νεκροί πατεράδες, είναι όλοι Εβραίοι. Τα δεινά του Β' Παγκοσμίου πολέμου βρίσκονται, έτσι, στο κέντρο της αφήγησης.

Οι ταινίες του ελληνικού τμήματος αλλά και κάποιοι απαραίτητος σχολιασμός του νοσηρού κλίματος που επιχειρήθηκε να σκιάσει τη διοργάνωση θα μας απασχολήσουν στο επόμενο τεύχος του *Αντί*.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΧΑΡΙΤΟΣ

Συμπάσχοντες

Οταν πριν από χρόνια (αρχές της μεταπολίτευσης πρέπει να ήταν) κάποιος μεγαλόσχημος (που μας ταλαιπωρεί κατά καιρούς με τις αμετροεπίειές του μέχρι σήμερα) αποκάλεσε τον συγγραφέα Γιάννη Σκαρίμπα «ο συμπαθής γέρον της Χαλκίδας», ο πεζογράφος μας (νέος, γύρω στα 80 του τότε) θύμωσε δικαιολογημένα όχι για τον τελευταίο, αλλά για τον πρώτο χαρακτηρισμό: απάντησε αμέσως «Γέρος μπορεί να είμαι, αλλά συμπαθής ποτέ». Κάπως έτσι. Πριν λίγες μέρες (σε ένθετο εφημερίδας αφιερωμένο στο βιβλίο) κάποιος σε άρθρο του ανέφερε παρεμπιπτόντως με τον ίδιο χαρακτηρισμό την Ελισάβετ Μαρτινέγκου.

Έχει μερικά προσόντα η ζωή έναντι του –βιολογικού– θανάτου: Ένας συγγραφέας, όσο μεγάλος κι αν είναι, νεκρός είναι βουβός, και όχι μόνο από αγανάκτηση, και πρέπει κάπως να απαντήσουν άλλοι, έστω και πολύ μικρότεροι: Πολύ περισσότερο αν πρόκειται για γυναίκα συγγραφέα, που ο (επελαύνων μονίμως) μισογυνισμός σ' αυτή τη χώρα δεν της έχει καν επιτρέψει να βρει τη θέση της στην επίσημη παιδεία μας: Δεν πάει πολύς καιρός που κάποιοι εισηγήθηκαν περίπου να στηθούν πυρές στο Σύνταγμα για την ίδια,

τα βιβλία της και κάποιες άλλες γυναίκες που την αναφέρανε με τον ελάχιστο οφειλόμενο σεβασμό σ' ένα βιβλίο του δημοτικού:

Όλοι αυτοί μορφωμένοι άνθρωποι, σπουδαγμένοι, και (κατά σύμπτωση) με γονείς κάποτε παράγοντες της σπουδαίας ζωής μας: Είναι μια αδικία που οφείλεται στον ανδροκρατισμό της γλώσσας το ότι έχουμε τη λέξη *μαμόθρεφτος* αλλά όχι και *μπαμπόθρεφτος*: Έτσι, είναι λογικό.

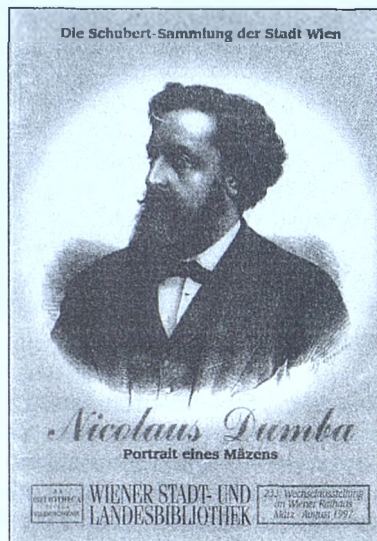
Κανένας εχέφρων άνθρωπος των γραμμάτων δεν θα δεχότανε τον χαρακτηρισμό «συμπαθής» για τον Καβάφη ή τον Διονύσιο Σολωμό. Η Ελισάβετ Μαρτινέγκου, όσο νέα κι αν πέθανε, άφησε ένα έργο που δεν θα καταφέρουν οι καταστροφές που πέσαν πάνω και σ' αυτό και στη ζωή της –από άντρες που την αγάπησαν, και (γι' αυτό) μας το παράδοσαν κουτσουρεμένο– να το ακυρώσουν και να το αποσιωπούν: όση κι αν είναι η συμπάθεια που δυστυχώς κάποι-οι θα συνεχίσουν να της έχουνε: Ξέρω ότι υπάρχουν κι άλλοι άνθρωποι, που μιλούν επίσης ελληνικά, και που *συμπάσχουν* μαζί της, με άλλους τρόπους.

ΧΑΡΗ ΣΤΑΘΑΤΟΥ

Νικόλαος Δούμπα

Αφιερωμένο στη μνήμη του
σπουδαίου Μαέστρου
Μιλτιάδη Καρύδη για την
αγάπη και το πάθος που είχε
για τον Νικόλαο Δούμπα. Η
προτροπή του, άλλωστε,
υπήρξε η αφορμή για να
δουλέψω πολλά χρόνια με
υλικό που μου προμήθεψε από
τη Βιέννη, ώστε να γίνουν
γνωστά και στην Ελλάδα το
έργο και η ζωή του Ν. Δούμπα.

Γράφει η Ελένη Βαφειάδου-Παπανικολάου

Φωτογραφία του Νικόλαου Δούμπα
προσφορά τιμής και ευγνωμοσύνης
στο λεύκωμα-έκδοση της Πόλης
της Βιέννης και της Δημοτικής
Βιβλιοθήκης για τα 200 χρόνια
από τη γέννηση του Σούμπερτ το 1997.

Ο Δούμπα γεννήθηκε το 1830
στη Βιέννη. Ο πατέρας του
Στέργιος (1794–1870) ήταν από
τη Βλάστη της Κοζάνης. Ένα
χωριό κοντά και στην Καστοριά.
Η μητέρα του, η Μαρία Κούρτη, ήταν
κόρη ενός Έλληνα μεγαλέμπορου, που
είχε έρθει στη Βιέννη από τη Μοσχόπο-
λη.

Η οικογένεια του πατέρα του, ξεκίνη-
σε στις αρχές του 19ου αιώνα από τη
Βλάστη στη Βιέννη, με ενδιαμέσο σταθ-
μό τις Σέρρες. Εκεί ο Στέργιος μαζί με
τους αδελφούς του, τον Θεόδωρο και
τον Νικόλαο, υπέγραψαν ένα συμβό-
λαιο για την ίδρυση της Εταιρείας
«Αφοί Μ. Δούμπα». Ήταν το έτος 1819.

Ο Στέργιος ανέλαβε τη διεύθυνση του
υποκαταστήματος στη Βιέννη και μετά
το θάνατο των αδελφών του ήταν απο-
κλειστικός διευθυντής της εταιρείας. Η
επιχείρηση εμπορευόταν κυρίως βαμ-
βάκι και ζαχαρότευτλα. Σύντομα έγινε
μία από τις ισχυρότερες οικογένειες της
Αυστροουγγρικής πρωτεύουσας.

«Σουμπερτιάδα»

Μια υπέροχη μουσική βραδιά, «Σου-
μπερτιάδα», απολαύσαμε, στο Μουσείο
Μπενάκη στις 3 Μαρτίου στις 8.30 το
βράδυ. Ένα αφιέρωμα για τα 180 χρόνια
από το θάνατο του Φραντς Σούμπερτ
(Βιέννη, 31 Ιανουαρίου 1797 – Βιέννη, 19
Νοεμβρίου 1828), για το συνθέτη που
μαζί με τον Μότσαρτ υπήρξε η πιο γνή-
σια ιδιοφυΐα της μουσικής Ιστορίας.

Στο πρώτο μέρος παίχτηκε το Κουιντέ-
το σε ντο μείζονα D 956 για δύο βιολιά,
βιόλα και βιολοντσέλο, που έγραψε ο
Φραντς Σούμπερτ την τελευταία χρονιά
της ζωής του, το 1828, με τους: Γιώργο
Δεμερτζή (βιολί), Δημήτρη Χανδράκη
(βιολί), Αγγέλα Γιαννάκη (βιόλα), Άγγελο
Λιακάκη (βιολοντσέλο) και Βύρωνα Φι-
δετζή (δεύτερο βιολοντσέλο).

Ακολούθησε το δεύτερο μέρος με τον
Κύκλο Τραγουδιών και τη σοπράνο Χρι-
στίνα Γιαννακοπούλου με τον Θανάση
Αποστολόπουλο στο πιάνο.

Και στο τρίτο μέρος ακούστηκε το αρι-
στοτεχνικό Κουιντέτο σε λα μείζονα
D 667, Η πέστροφα, για πιάνο, βιολί, βιό-
λα, βιολοντσέλο και κοντραμπάσο με

τους: Θανάση Αποστολόπουλο (πιάνο),
Γιώργο Δεμερτζή (βιολί), Αγγέλα Γιαννά-
κη (βιόλα), Άγγελο Λιακάκη (βιολοντσέ-
λο) και Βασίλη Παπαβασιλείου (κοντρα-
μπάσο).

Μια βραδιά, γεμάτη από τις θείες μελω-
δίες του Σούμπερτ που μας συνεπήραν
από τις πρώτες κιόλας νότες με την δε-
ξιτεχνία των καλλιτεχνών. Όλοι τους
έδωσαν το ταλέντο τους και την ψυχή
τους, για τη δημιουργία αυτής της ατμό-
σφαιρας· σωστής μυσταγωγίας και απο-
γείωσης. Ανάσα δεν ακουγόταν, όσο
διαρκούσε το κάθε μέρος και ακολου-
θούσαν οι εύγλωττες σιωπές... Μια αί-
σθηση πως βρίσκεσαι στον παράδεισο.
Άλλωστε η μουσική του Σούμπερτ επικα-
λείται τον ουρανό, εκφράζει τη νοσταλ-
γία του ουρανού.

Η μουσική του Σούμπερτ μάς πηγαίνει
σ' έναν τόπο αθωότητας, απλότητας,
τρυφερότητας, όπου ξανασυναντιούνται
όσοι αγαπήθηκαν στη Γη. Όπως έγραφε
για τον Σούμπερτ πριν πολλά χρόνια η
Κατερίνα Σχινά η μουσική του Σούμπερτ
δεν είναι παρά μια συνεχής επίκληση του

χαμένου παραδείσου...

Με τη Μελαγχολία, στην εξάισια μελω-
δία της που την ακολουθούν αισιόδοξες
νότες γεμάτες από φως. Το συναρπαστι-
κό παίξιμο όλων των καλλιτεχνών μάγε-
ψε: Ο φημισμένος για τη δεξιτεχνία του
βιολοντίστας Γιώργος Δεμερτζής, ο υπέ-
ροχος Δημήτρης Χανδράκης, δεύτερο
βιολί, ο εξάίρετος Μαέστρος Βύρων Φι-
δετζής, εδώ μας εντυπωσίασε στο βιολο-
ντσέλο, η ταλαντούχα Αγγέλα Γιαννάκη
στη βιόλα και ο εκλεκτός Άγγελος Λιακά-
κης στο βιολοντσέλο.

Απολύτως συναρπαστικός ο τρόπος
ερμηνείας των Lieder, με την ποιότητα
που κάνει δυνατή αυτή την επικοινωνία
με τον ακροατή, της σοπράνο Χριστίνας
Γιαννακοπούλου ενθουσίασε μαζί με τον
υπέροχο Θανάση Αποστολόπουλο στο
πιάνο. Και για το τέλος, το αριστουργη-
ματικό κουιντέτο εγχόρδων με τον Θανά-
ση Αποστολόπουλο στο πιάνο και τον
εξάίρετο Βασίλη Παπαβασιλείου στο κο-
ντραμπάσο. Το Κουϊντέτο της Πέστρο-
φας με πιάνο. Ήταν μια βραδιά, θεϊκό
δώρο.

Ο Στέργιος υπήρξε από την αρχή της επαγγελματικής του καταξίωσης, μαζί και τα αδέρφια του, ευεργέτης της Ελλάδας. Δωρεές στο Αρσάκειο Παρθενοναγωγείο, σε Νοσοκομεία και σχολεία, Ορφανοτροφεία, Κληροδοτήματα για σπουδές νέων στην Αθήνα.

Ο Στέργιος έστειλε, από τα πρώτα κιόλας χρόνια της εγκατάστασής τους στη Βιέννη, ένα μεγάλο χρηματικό ποσό στην Ελλάδα, για τον αγώνα της σκλαβωμένης τότε πατρίδας από τους Τούρκους.

Αργότερα, μετά την ίδρυση του ελληνικού κράτους, ένα επίσης σημαντικό ποσό για το Πανεπιστήμιο στην Αθήνα, από την έναρξη κιόλας των θεμελίων του κτιρίου. Γι' αυτό και συγκαταλέγεται στους ευεργέτες του. Η οικονομική δύναμη που μπόρεσε να συγκεντρώσει ο Στέργιος Δούμπας επέτρεψε στους δύο γιους του Μιχαήλ και Νικόλαο να κάνουν λαμπρές σπουδές.

Ο Νικόλαος ήταν από μικρός ένα πολύ έξυπνο παιδί. Έδειχνε ενδιαφέρον για πολλά πράγματα. Η κλίση του στη μουσική φάνηκε από νωρίς.

Σπούδασε πρώτα στο γυμνάσιο της Ακαδημίας της Βιέννης, μια σχολή για εκλεκτούς.

Κατόπιν ήρθε στην Αθήνα για να τελειοποιήσει τις σπουδές του, στη μητρική του γλώσσα. Φιλοξενήθηκε στο σπίτι του κόμη Prokesch-Osten, το κατοπινό Ωδείο της Αθήνας, στην οδό Φειδίου. Ο Prokesch-Osten ήταν φιλέλληνας και αντιπροσώπευε τότε την Αυστρία ως εξουσιοδοτημένος υπουργός στην Αθήνα. Ήταν παντρεμένος με την Irene Kiesewetter von Wiesenbrunn, μια εξαιρετη πιανίστα στην οποία ο Franz Schubert είχε αφιερώσει μια Kantate, το 1827. Για τον εορτασμό της αποκατάστασης της υγείας της (*Zur Feier der Genesung des Fräulein Irene von Kiesewetter. D. 936*). Μια παρτιτούρα, μεταξύ αυτών που ήταν στην κατοχή του Δούμπα.

Η κόμησσα συνόδευε συχνά στο πιάνο τον Δούμπα, όταν αυτός τραγουδούσε. Λέγανε όλοι πως είχε μια θαυμάσια φωνή τενόρου.

Η συναναστροφή πάντως με αυτό το ιδιαίτερα μορφωμένο, καλλιτεχνικά ευ-

αίσθητο, ζευγάρι σημάδεψε τη ζωή του με αποφασιστικό τρόπο.

Στα χρόνια εκείνα της παραμονής του στην Αθήνα, συνόδευε κάποτε ο Δούμπας τον ταξιδιώτη Alexander Ziegler σε ένα από τα ταξίδια ανά τον κόσμο με προορισμό την Αίγυπτο, όπου διέμενε εναλλάξ στο Κάιρο και την Άνω Αίγυπτο. Κι αφού πλούτισε με του κόσμου τις εμπειρίες και ωρίμασε σαν άνθρωπος, ο νεαρός Νικόλαος, επέστρεψε στη Βιέννη.

Δούλεψε αρχικά την επιχείρηση του πατέρα του και γρήγορα ανέλαβε τη διεύθυνση ενός κλωστηρίου βάμβακος της οικογένειας Δούμπα στο Tattendorf, ένα μέρος 35 χιλιόμετρα νότια της Βιέννης. Η επιχείρηση γνώρισε τότε εντυπωσιακή άνοδο.

Στον ελεύθερο χρόνο, αφιερωνόταν στην αγαπημένη του μουσική. Σε ηλικία 22 χρόνων έγινε μέλος του Συλλόγου της ανδρικής χορωδίας της Βιέννης. Στην αρχή, μόνο για δύο χρόνια, μια και η επιχείρηση στο Tattendorf απαιτούσε πολλή δουλειά, για πολλές ώρες.

Μετά από 11 χρόνια έγινε και πάλι μέ-

Φραντς Σούμπερτ

Είπαν πως ο Φραντς Σούμπερτ, είχε το χάρισμα να εμψύα την αιωνιότητα, στον πυρήνα του εφήμερου, όπως ο Τσέχωφ στο Θέατρο. Υπήρξε μεγάλος θαυμαστής του Μπετόβεν. Στην επικήδεια πομπή, την οποία ακολούθησε, ο Σούμπερτ κρατούσε την λαμπάδα, ανάμεσα σε άλλους.

Ο ίδιος θάφτηκε στο νεκροταφείο του Βέρικκ και, μετά, στο Κεντρικό νεκροταφείο της Βιέννης κοντά στον τάφο του Μπετόβεν. Ήταν η επιθυμία του.

Αυτόν τον δημιουργό φαίνεται πως αγάπησαν πολύ οι θεοί, αφού πέθανε τόσο νέος.

Κάποιοι αποτιμητής της μουσικής, ο Τζωρτζ Γκρόουβ, είχε πει πως κάθε χώρος της μουσικής, ευλογήθηκε από τη γραφίδα του μ' ένα αριστούργημα. Άφησε πίσω του ένα μεγάλο έργο. Συνθέτει από δώδεκα χρονών.

Σε κάποιες θερινές διακοπές δημιουργήθηκε ένα οικογενειακό κουαρτέτο. Τ' αδέρφια του, ο Φερδινάνδος και ο Ιγνάτιος στα βιολιά, ο Franz στη βιόλα και ο πατέρας τους στο βιολοντσέλο. Αυτά τα έργα χάθηκαν. Τα άλλα που συνέθεσε στη διάρκεια της σύντομης ζωής του, γεμάτα με πόνο, κι αυτά ήταν πολλά: 15 όπερες, σκηνική μουσική για 3 έργα, όπως η θαυμάσια παρτιτούρα της Ροζαμούνδης, 6 λειτουργίες και πολλά θρησκευτικά έργα. Πάρα πολλά χορωδιακά έργα μ'

ορχήστρα. Υπέροχα κουαρτέτα και φωνητικά τρίο, 600 Lieder, κυρίως από τους Γκαίτε, Σίλλερ και Χάινε, 8 συμφωνίες, το εκθαμβωτικό αριστούργημα η Εννάτη Συμφωνία, 16 κουαρτέτα, 2 τρίο πιάνο, 4 σονάτες για βιολί και πιάνο, 22 σονάτες για πιάνο, 8 εμπροπτού, 6 μουσικές στιγμές και πολλοί χοροί.

Ο Σούμπερτ όσο ζούσε δεν ήξερε να κοπιάζει εποπτικά και να ελέγχει το υλικό του. Χρειάστηκαν 100 χρόνια, μετά τον θάνατό του, για να θεωρηθεί από το πλατύ κοινό μεγάλος συνθέτης. Αυτό έγινε κατορθωτό, στο μεγαλύτερό του μέρος, χάρις στην αγάπη, ενός Έλληνα για τον Schubert. Του Νικολάου Δούμπα.

Άραγε σε πόσους από τους ακροατές των συναυλιών που πηγαίνουν στο Μέγαρο των Φίλων της Μουσικής της Βιέννης (Musikverein) είναι γνωστό ότι ο δρόμος «Dumba Strasse», μπροστά από το λαμπρό αυτό κτίριο, πήρε το όνομά του από την προσωνυμικότητα αυτήν; Από τον άνθρωπο, ο οποίος κατά το δεύτερο μισό του 19ου αιώνα είχε ξεχωριστή θέση στην πολιτιστική ζωή της Βιέννης. Η Dumba Strasse τιμά εδώ και 108 χρόνια με το όνομά της, τον μεγάλο Μαϊκήνα των τεχνών, τον Νικόλαο Δούμπα.

Ο Δούμπας αναγνωρίζεται, όχι μόνο από τους Αυστριακούς, για τον αποφασιστικό ρόλο που

έπαιξε στη συντήρηση και προβολή του έργου του Schubert. Στην πράξη αλλά και στην έρευνα, διατηρώντας τη μεγαλύτερη συλλογή έργων του, σε παγκόσμιο επίπεδο, αποτρέποντας έτσι τη διάσπαση και το διασκορπισμό τους. Τον πολύτιμο αυτό θησαυρό, τα 200 αυτόγραφα μουσικά έργα του συνθέτη τα κληροδότησε στη Βιέννη. Ήταν αυτά που σχημάτισαν τον βασικό πυρήνα της μουσικής συλλογής της πόλης της Βιέννης.

Το κληροδότημα περιέχει:

Μουσική δωματίου, Λειτουργίες, Lieder, Συνθέσεις για χορωδία, κομμάτια για πιάνο, οπερέτες. Ο Δούμπας είχε όμως στην κατοχή του και τα χειρόγραφα από έξι συμφωνίες του Φραντς Σούμπερτ. Αυτά τα κληροδότησε στο Σύλλογο Φίλων της Μουσικής (Gesellschaft der Musikfreunde).

Το 1997 το έτος Σούμπερτ, επέτειο των 200 χρόνων από τη γέννηση του συνθέτη, η πόλη της Βιέννης και η Δημοτική Βιβλιοθήκη πρόβαλε και τίμησε συγχρόνως και τον Νικόλαο Δούμπα, με τη βιογραφία του και με λεπτομερή αναφορά στο συλλεκτικό του έργο. Έγραφε το σχετικό λεύκωμα που είχε τη φωτογραφία του Δούμπα στη μπροστινή πλευρά και του Σούμπερτ στην πίσω πλευρά του:

«Αφιερώνονται φέτος από το Δήμο της Βιέννης, με ευγνωμοσύνη και τιμή ένεκεν στον επιφανή Έλληνα, στον Νικόλαο Δούμπα.»

«Ο Σούμπερτ στο πιάνο» από τον Γκούσταβ Κλίμτ.

λος της χορωδίας και την ίδια χρονιά εξελέγη πρόεδρος του διοικητικού συμβουλίου της. Συνδέθηκε με στενή φιλία με τον Μπραμς, τον Μάλερ, τον γιο Γιόχαν Στράους και τον Βάγκνερ.

Τον Ρίχαρντ Βάγκνερ, τον θαύμαζε πολύ. Ήταν από τους φίλους καλλιτέχνες. Όταν το 1861 ο Βάγκνερ βρισκόταν στη Βιέννη, για τις πρόβες στην όπερα *Τριστάνος και Ιζόλδη* και βέβαια για την πρεμιέρα του έργου που θα δινόταν στην αυστριακή πρωτεύουσα, ήταν φιλοξενούμενος και στον Δούμπα. Λέγανε μάλιστα ότι οι πρώτες πρόβες του έργου στο πιάνο, είχαν γίνει στο εξοχικό σπίτι του, στο Tattendorf με την παρουσία του Ρίχαρντ Βάγκνερ. Οι δε τραγουδιστές που είχαν προσληφθεί για την πρεμιέρα, και προπάντων ο πρωταγωνιστής Alois Ander, ήταν όλοι φίλοι του Δούμπα. Ο Δούμπας άλλωστε είχε εξελιχθεί σε έναν εξάισιο τραγουδιστή *Lieder*.

Μετά το θάνατο του Βάγκνερ σ' ένα εγκάρδιο γράμμα τους, της 21ης Δεκεμβρίου του 1895, η γυναίκα του, η Cosima, και ο γαμπρός του, ο φιλοσόφος Houston Stewart Chamberlain, ευχαριστούσαν, με θερμά λόγια τον Δούμπα για την οργάνωση της πρεμιέρας του έργου *Parsifal* και για την εδραίωση του Φεστιβάλ Bayreuth. Είχε εκπληρώσει μια μεγάλη επιθυμία τους.

Με τον Μπραμς συνεργάστηκαν και στην Εταιρεία των Φίλων της Μουσικής. Επίσης και στην πρώτη έκδοση

των απάντων του Σούμπερτ.

Επίσης η χορωδία παρουσίαζε τότε, κάθε χρόνο την πρεμιέρα ενός έργου του Γιόχαν Στράους και μεταξύ άλλων και το πασίγνωστο βαλς *Γαλάζιος Δούναβης*.

Κι ο ανειφιός του, ο διπλωμάτης Κωνσταντίνος-Θεόδωρος Δούμπας (1856-1947) έπαιζε μουσική δωματίου με τη συντροφιά του φιλοσόφου Alexius Meinong και τον μουσικολόγο Guido Adler. Η δε γυναίκα του Κωνσταντίνου Δούμπα Anna Sophie Charlotte Baronin von Lieven γεννημένη στις 25 Σεπτεμβρίου του 1881 στην Πετρούπολη καταγόταν από γνωστή γενιά ευγενών της Βαλτικής. Ο πατέρας της βαρώνος Gustav Adolf Julius von Lieven ήταν Konservator και αργότερα διευθυντής στο Μουσείο Ερμιτάζ στην Αγία Πετρούπολη. Ήταν εξαιρετικός σχεδιαστής κι έκανε κυρίως πολύ ωραία πορträίτα και ιχνογραφήματα. Την καλλιτεχνική του φλέβα κληροδότησε στη θυγατέρα του που από παιδί ακόμη έπαιρνε μαθήματα από εξαιρετικούς και φημισμένους δασκάλους. Έκανε επίσης εξαιρετικές σπουδές πιάνου.

Την εποχή που ο Νικόλαος Δούμπας έγινε διευθυντής του συλλόγου Καλλιτεχνών δινόταν για πρώτη φορά η δυνατότητα στους εικαστικούς καλλιτέχνες να εκθέτουν δημόσια τα έργα τους. Διατηρούσε στενές φιλικές σχέσεις μαζί τους που κράτησαν ως το τέλος της ζωής του. Ο Δούμπας είχε μια

ξεχωριστή διαίσθηση για το ωραίο. Οι καλλιτέχνες ζητούσαν τη συμβουλή του, παρόλο που δεν είχε σπουδάσει Ιστορία της Τέχνης.

Το 1857 ο αυτοκράτορας Φραγκίσκος Ιωσήφ είχε διατάξει την κατεδάφιση του παλιού τείχους της πόλης. Αναπτύχθηκε τότε μια έντονη οικοδομική δραστηριότητα στη Βιέννη. Τότε χτίστηκαν όλα τα μεγαλοπρεπή κτίρια στη σημερινή Ringstrasse, τον δρόμο που περικλείει το κέντρο της πόλης. Ο Δούμπας, που εκείνη την περίοδο ήταν διευθυντής του Συλλόγου Καλλιτεχνών και παρακολουθούσε την ανέγερση των μνημειωδών κτιρίων που χτίζονταν στη Ringstrasse και στους γύρω δρόμους με μεγάλο ενδιαφέρον. Ως μέλος της επιτροπής ανοικοδόμησης είχε συμβάλει αποφασιστικά κυρίως στην ανέγερση δύο μνημειωδών κτιρίων, της Βουλής και βέβαια του κτιρίου του συλλόγου Φίλων της Μουσικής (Musikverein). Από τον Δανό αρχιτέκτονα Theophil Hansen και τα δύο. Ήταν τότε ο Δούμπας αντιπρόεδρος του Συλλόγου Φίλων της Μουσικής. Τα εγκαίνια έγιναν πανηγυρικά στις 5 Ιανουαρίου 1870. Ο στενός του φίλος Γιόχαν Στράους γιος, για τις δραστηριότητες του Δούμπα και τη συμμετοχή του στη δημιουργία της Νέας Βιέννης, στις αρχιτεκτονικές και πολεοδομικές παρεμβάσεις που κόσμησαν και εκσυγχρόνισαν το πρόσωπο της Βιέννης, του αφιέρωσε το βαλς με τίτλο *Νέα Βιέννη (New Wien)*. Ένας άλλος συνθέτης, ο Αντον Κραλ, σε αναγνώριση του έργου του Δούμπα έγραψε προς τιμήν του το *Εμβατήριο του Δούμπα (Dumba Marsch)*. Τότε χτίστηκε και το μέγαρο της οικογένειας Δούμπα, στη νέα αυτή ζώνη, στο λεγόμενο Parkring.

Το 1866 η οικογένεια, ο Στέργιος, ο Μιχαήλ, ο Νικόλαος με τη σύζυγό του και την κόρη τους Ειρήνη, μετακόμισαν στο καινούργιο τους σπίτι στην Parkring Strasse αρ. 4.

Η διακόσμηση και η αισθητική του Μεγάρου οφείλονταν αποκλειστικά στη φιλοτεχνία του Νικολάου Δούμπα. Κεντρική θέση κατέχει στη διακόσμηση ο Φραντς Σούμπερτ ώστε να θεωρηθεί στο σύνολό του, ως «αποθέωση» του Σούμπερτ. Μ' αυτόν τον τρόπο εξέφραζε την απόλυτη λατρεία που συγκέντρωνε ο μόνος πραγματικά

Βιεννέζος των μεγάλων συνθετών. Έργο του Friedrich Schilcher ήταν το δωμάτιο Σούμπερτ (Schubertzimmer). Στην οροφή του ζωγράφισε την αποθέωση της μουσικής όπου μαρμάρινοι άγγελοι αποθέωναν τον συνθέτη στο κέντρο της οροφής ενώ στις τέσσαρις γωνίες, ισάριθμες πλακέτες παραπέμπουν στα γνωστότερα τραγούδια του Σούμπερτ. Ο Μάκαρτ ζωγράφισε το περίφημο δωμάτιο εργασίας του Δούμπα, που χαρακτηρίστηκε ως ένα αξιοθέατο της Βιέννης. Ο Γκούσταβ Κλιμτ, την εποχή που άγγιζε το στάδιο της ωρίμανσής του, ανέλαβε να διαμορφώσει το σαλόνι της Μουσικής του σπιτιού, με την ονομασία Musik Salon von Gustav Klimt. Ζωγράφισε για τον Δούμπα το σαλόνι, που ήταν φημισμένο για τα δύο υπέρθυρα. Το ένα παρίστανε μια αλληγορία της Μουσικής. Το αντίστοιχο προς αυτό έφερε τον τίτλο «Ο Σούμπερτ στο πιάνο». Ο συγγραφέας και κριτικός, όσο και μέγας υποστηριτής της Sessesion, Χέρμαν Μπαρτ θεωρούσε ως τον ωραιότερο πίνακα που είχε ποτέ ζωγραφίσει αυστριακός ζωγράφος. Καμιά άλλη μοντέρνα ζωγραφική, έγραφε ο Μπαρτ, δεν επέδρασε πάνω του, τόσο καθαρά και τόσο δυνατά. Ο Δούμπας με την παραγγελία αυτή θέλησε πάλι να εκφράσει τον θαυμασμό του για τον Σούμπερτ. «Ο Σούμπερτ στο πιάνο» υπήρξε κατά τη διάρκεια της ζωής του δημιουργού του, μαζί με το «Φιλί», η πιο δημοφιλής ζωγραφιά του Κλιμτ. Ο Κλιμτ είχε δουλέψει αρκετά για τον «Σούμπερτ στο πιάνο». Υπάρχουν 18 σχέδια αλλά και μια ελαιογραφία με το σχετικό θέμα. Τόσο στην ελαιογραφία όσο και στα σχέδια η μορφή του ανθρώπου στο πιάνο δεν μοιάζει με τον Σούμπερτ. Αντιθέτως αναγνωρίζουμε με βεβαιότητα τη μορφή του συνθέτη στο πιάνο, στο υπέρθυρο. Πιθανώς χρησιμοποίησε στον Κλιμτ σαν πρότυπο για το υπέρθυρο, το πορτραίτο του Σούμπερτ από την ακουαρέλα του Kupelwieser «Gesellschaftsspiele der Schubertianer in Atzenbrugg», η οποία ήταν στην κατοχή του Ν. Δούμπα και ήταν κρεμασμένη στο Σαλόνι της Μουσικής. Τώρα βρίσκεται στο Ιστορικό Μουσείο της Βιέννης, ενώ οι άλλοι πίνακες, δυστυχώς, καταστράφηκαν κατά τη διάρκεια

του πολέμου, σ' ένα πύργο στην Κάτω Αυστρία, όπου ήταν αποθηκευμένοι, έχοντας περιέλθει το 1928 στην ιδιωτική συλλογή του Λέντερερ στη Βιέννη. Εξαιρετικό ρόλο έπαιξε ο Δούμπας στην ανέγερση του μνημείου του Σούμπερτ που δημιουργήθηκε με πρωτοβουλία του συλλόγου της Ανδρικής χορωδίας, όταν ο Δούμπας ήταν Πρόεδρος. Πρωτοστάτησε επίσης στην ανέγερση των ανδριάντων του Μπετόβεν, του Μότσαρτ, του Μπραμς και του Σίλλερ. Επίσης φρόντισε για τους ανδριάντες των λογοτεχνών Grillparzer, Raimund και Goethe, του ζωγράφου Μάκαρτ, που ο Δούμπας ήταν ο μέντοράς του και του αρχιτέκτονα του Δημαρχείου Schmidt. Αλλά και το μνημείο του Radetzky. Συνέβαλε επίσης ο ίδιος με σημαντική χρηματική προσφορά, για το μνημείο του δημάρχου Liebenberg. Ο ίδιος ο Δούμπας εκφώνουσε και τους λόγους στα αποκαλυπτήρια των μνημείων.

Στην Αθήνα το 1888, ανέλαβε ο Νικόλαος Δούμπας, με προτροπή του αείμνηστου πρωθυπουργού Χαρίλαου Τρικούπη, να καταβάλει τη δαπάνη για τη φιλοτέχνηση των πινάκων του Rah! στην εσωτερική πρόσοψη των Προπυλαίων και τη στοά του Πανεπιστημίου Αθηνών. Για τον σκοπό αυτό, έστειλε από τη Βιέννη τον ζωγράφο Eduard Lebiezki, με δικά του όλα τα έξοδα και την αμοιβή του ζωγράφου.

Για 26 χρόνια ήταν μέλος του Κοινοβουλίου του Κρατιδίου της Κάτω Αυστρίας, ενώ ήταν παράλληλα για 15 χρόνια μέλος του Κοινοβουλίου του κράτους.

Το καθήκον του ως βουλευτής των Φιλελευθέρων αντιμετώπισε με σοβαρότητα και ζήλο, χρησιμοποίησε την επιρροή του για να βοηθάει όσους τον είχαν ανάγκη. Να τους στηρίζει σε κάθε δυνατή περίπτωση.

Ως πρόεδρος της επιτροπής στο Κοινοβούλιο του κρατιδίου της Κάτω Αυστρίας υποστήριξε ιδιαίτερα τα τυφλά και κωφάλα παιδιά.

Τα τελευταία είκοσι χρόνια της ζωής του βρισκόταν στην κορυφή του πρώτου Αυστριακού Ταμειτηρίου με την ιδιότητα των ανωτέρου-επιτρόπου. Αξιοποίησε αυτή την ιδιότητα για την επιρροή του προς όφελος μιας σειράς φιλανθρωπι-

κών ανθρωπιστικών ιδρυμάτων.

Πήρε μέρος και σε αρχαιολογικές αποστολές. Με δική του συγκατάθεση κατέστη δυνατή η χρηματοδότηση μιας αυστριακής αποστολής στη Σαμοθράκη.

Με δική του πρόταση το 1881 ιδρύθηκε η Εταιρεία για την Αρχαιολογική εξερεύνηση της Μικράς Ασίας, της οποίας ο ίδιος ήταν ο αντιπρόεδρος.

Ήταν μέλος της Εταιρείας Εικαστικών Καλλιτεχνών της Βιέννης κι ένας από τους επιτρόπους του Μουσείου Εφαρμοσμένων Τεχνών.

Δύο χρόνια πριν από το θάνατό του, ο υπουργός Παιδείας τον διόρισε στο νεοϊδρυθέν Συμβούλιο Τέχνης, το οποίο είχε την αποστολή να συμβουλευεί το Υπουργείο σε θέματα τέχνης.

Επί τριάντα χρόνια ήταν αντιπρόεδρος αλλά και αναπληρωτής πρόεδρος του Συλλόγου Δημοσιογράφων και Συγγραφέων με την ονομασία Concordia.

Το Φεβρουάριο του 1900 τον εκλέξανε επίτροπο της Αυστριακής Λογοτεχνικής Εταιρείας. Τη μεγαλύτερη όμως χαρά ένιωσε, με την απόφαση της Ακαδημίας Καλών Τεχνών να τον συμπεριλάβει στα επίτιμα μέλη της.

Πέθανε στις 23 Μαρτίου του 1900 σ' ένα ταξίδι που είχε κάνει στη Βουδαπέστη.

Σήμερα, 108 ακριβώς χρόνια από τον θάνατό του, αναπαύεται σ' ένα τάφο της πόλης της Βιέννης, δίπλα από τους μεγάλους μουσουργούς Μπετόβεν, Μότσαρτ, Στράους, Μπραμς και τον αγαπημένο του Σούμπερτ.

ΕΛΕΝΗ ΒΑΦΕΙΑΔΟΥ-ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ

Πηγές

- 1) Elvira Konecny, *Die Familie Dumba und ihre Bedeutung für Wien und Österreich.*
- 2) Nicolaus Dumba: *Portrait eines Mäzens Wiener Stradt – eine Landesbibliothek.*
- 3) Δρ. Ι. Μ. Τζαφέτας – Δρ. Konecny, *Νικόλαος Δούμπας.*

Υ.Γ. Τις θερμότερες ευχαριστίες, στον γιατρό Θάνο Κωνσταντινίδη, για το εξαιρετικό ενδιαφέρον του, στο θέμα Σούμπερτ-Δούμπα, με αφορμή την σξέχαστη αυτή βραδιά «Σουμπερτιάδα» από το Νέο Ελληνικό Κουαρτέτο.

Λαμπρές και μελαγχολικές
σελίδες ηρωισμού,
νικηφόρων αγώνων και
ηττημένων διαδρομών μέσα
από δύο ιστορικά
μυθιστορήματα από τις
εκδόσεις «Ιωλκός»: Οι
Φλογισμένοι δρόμοι του
Γιώργου Καπράνου μάς
οδηγούν αφηγηματικά μέσα
από τον, ταπεινωτικό για την
Ελλάδα, ελληνοτουρκικό
πόλεμο του 1897, στους
Βαλκανικούς Πολέμους, τον
Εθνικό Διχασμό και τον Α΄
Παγκόσμιο Πόλεμο, στο
θρίαμβο του Βενιζέλου και
στην τραγική κατάληξη της
Μικρασιατικής Καταστροφής
του 1922. Η **Χριστίана Λούπα**
αξιοποιεί τις ημερολογιακές
σημειώσεις της Αθηνάς
Λαμπρινίδου-
Φιλιππακοπούλου και μας
οδηγεί στην Αθήνα της
δεκαετίας του 1920 και στη
Θεσσαλονίκη του '30 κ.εξ.:
Στους δρόμους του
πεπρωμένου. Μεσοπόλεμος,
Κατοχή, Εμφύλιος.

Με το βιβλίο της Δώρας
Μέντη, Πρόσωπα και
προσωπεία. Εκδοχές της
λογοτεχνικής ταυτότητας σε
νεότερους Έλληνες ποιητές
(εκδ. Gutenberg, 2007)
διαθέτουμε επτά μελέτες,
που, ενώ προσεγγίζουν
πρόσωπα της ποίησης που
διαφέρουν μεταξύ τους,
όπως τον Γιώργο Σεφέρη,
τον Νίκο Εγγονόπουλο, τον
Μανόλη Αναγνωστάκη και
τον Κυριάκο Χαραλαμπίδη,
κατορθώνουν να
ενοποιούνται μέσα από τον
κοινό άξονα της θεματικής
τους. Τα πρόσωπα και τα
προσωπεία των ποιητών
δίνουν το έναυσμα για
παρατηρήσεις που
συνδέονται με την ποιητική
τους διαμόρφωση, με σχόλια
εργαστηρίου, αλλά και με την
προσωπική και κοινωνική

Το αγγέλιασμα της γριας-Βενετιάς

Γιάννης Ατζακάς, Διπλωμένα φτερά, Άγρα,
Αθήνα 2007, σ. 166

Τα *Διπλωμένα Φτερά*, αν και είναι το πρώτο βιβλίο του Γιάννη Ατζακά που είδε το φως της δημοσιότητας, δεν είναι πρωτόλειο. Είναι ένα ώριμο έργο, αποτέλεσμα της άσκησης του στη γραφή επί πολλά χρόνια.

Αν θέλαμε να το χαρακτηρίσουμε ως είδος, σύμφωνα με την παραδοσιακή ορολογία, θα το κατατάσσαμε ανάμεσα στη νουβέλα και το μυθιστόρημα.

Μερικοί ίσως να το χαρακτήριζαν ηθογραφία για τις λαογραφικές του αναφορές, την ολοζώντανη απεικόνιση της ζωής στο νησί της Θάσου και τις αριστουργηματικές λεπτομερείς περιγραφές του.

Όμως δεν είναι ηθογραφία, όπως αρνητικά χρωματίζουν τον όρο πολλοί σήμερα. Δεν μένει στην επιφάνεια, στη στεγνή περιγραφή. Τα Δ.Φ. είναι ένα αφήγημα που ξεπερνάει την ηθογραφία, με στοιχεία βέβαια και λαογραφικά, αυτοβιογραφικά, όμως και βαθιά ψυχογραφικά, κοινωνικά και ιστορικά, με βαθείς στοχασμούς και υπόγεια ποιητικά ρεύματα, που συγκινούν και γοητεύουν.

Ο συγγραφέας έχει την ικανότητα να διευρύνει το ατομικό σε συλλογικό. Να εντάσσει τη δική του μικρή προσωπική ιστορία στη μεγάλη Ιστορία με ένα τρόπο μοναδικό.

Το έργο αρχίζει στο Πήλιο, στον παρόντα χρόνο του αφηγητή, που ώριμος πια θυμάται... Ο άγριος άνεμος του βουνού ταυτίζεται με τον άνεμο της μνήμης, που τον μεταφέρει στο παρελθόν, στα πρώτα χρόνια της ζωής του στη Θάσο, στα χρόνια της αθωότητας. Ζωντανεύουν τότε τόποι και πρόσωπα, με κυρίαρχη τη μορφή της γιαγιάς Βενετιάς, που τον έβαλε κάτω από τη φτερούγα της, όταν ορφάνεψε, 20 ημερών βρέφος, από μητέρα. Κι ο πατέρας βγαίνοντας στο βουνό, για να αγωνιστεί στις τάξεις της Εθνικής Αντίστασης και, στη συνέχεια, του Δημοκρατικού Στρατού, χάθηκε στους «σκοτεινούς δρόμους» της Ιστορίας, για την «ισότης και το δίκιο», όπως χαρακτηρι-

στικά του έλεγε η γιαγιά.

Η αφηγηματική δεινότητα του Γ.Α. σαγηνεύει τον αναγνώστη, όταν περιγράφει με λιτό, αφτιασίδωτο λόγο, που διανθίζεται με λέξεις και φράσεις της ντοπιολαλιάς, το πατρικό του σπίτι και το χωριό του, το Θεολόγο. Οι εικόνες ζωντανεύουν στα μάτια σου, σαν σε ντοκιμαντέρ, κι είναι σαν να περπατάς στα σοκάκια του χωριού, στο «μισοχώρι» και στο «αγώγι», να μπαίνεις στο σπίτι, στον χαγιάτη, και στο κελάρι, να κατεβαίνεις στα κατώγια, και να θαυμάζεις την τάξη και την αφθονία των αγαθών μιας οικιακής οικονομίας, που μας πάει πίσω στην προϊστορική εποχή. Και βλέπεις την κυρα-Βενετιά, αφέντρα του οίκου της, ακάματη να ζυμώνει και να φουρνίζει, να γνέθει και να υφαίνει, και το μικρό «Γιαννούδ'» να μπλέκεται στα πόδια της και να κάνει τις σκανδαλιές του, το «αρσίζικο», κατά το χαρακτηρισμό της γιαγιάς.

Ο Γ.Α. έχει ένα πηγαίο γλωσσικό ένστικτο, που καθώς εμπλουτίζεται από τη γνώση του φιλόλογου, φτάνει σε επίπεδα τελειότητας. Με μαεστρία συνδυάζει την ιδιωματική διάλεκτο του νησιού με την κοινή νεοελληνική αντλώντας από τον πλούτο της ελληνικής γλώσσας την κατάλληλη κάθε φορά λέξη και φράση, ανάλογα με τις ανάγκες της περιγραφής, της αφήγησης ή του στοχασμού. Ο λόγος έχει ρυθμό και ισορροπία. Η αφήγηση σε πρώτο πρόσωπο ταυτίζει τον αφηγητή με τον συγγραφέα και δίνει την αίσθηση της αυθεντικότητας.

Το πρόσωπο αλλάζει, γίνεται δεύτερο, όταν ο συγγραφέας απευθύνεται στον εαυτό του στους θαυμάσιους στοχαστικούς, γεμάτους προβληματισμούς για τη ζωή και το περιβάλλον, μονολόγους του.

Ισορροπία έχει και η δομή του αφηγήματος. Τα τρία πρώτα κεφάλαια αναφέρονται στον παρόντικό χρόνο και στο Πήλιο. Με την κινητοποίηση της μνήμης ενεργοποιείται ο παρελθοντικός χρόνος, που καλύπτει το κύριο μέρος της αφήγησης, ενώ στα τελευταία κεφάλαια επανερχόμαστε στο Πήλιο και τον παρόντα χρόνο του ώριμου αφηγητή.

Από το πρώτο κεφάλαιο γίνεται γνωστή η πρόθεση του συγγραφέα, να μιλήσει για τη γιαγιά του, για «τα έργα και τις ημέρες της, τα έργα των χεριών και της ψυχής της, τις αμέτρητες μέρες της τυράγνιας και τις ατέλειωτες μοναχικές νύχτες της καρτερίας της».

Το κύριο πρόσωπο του αφηγήματος είναι, λοιπόν, η κυρα-Βενετιά, που το πορτραίτο της κτίζεται ψηφίδα ψηφίδα, για να αναδειχθεί στο τέλος ως μια από τις πιο ολοκληρωμένες γυναικείες μορφές της νεοελληνικής λογοτεχνίας μας.

Είναι μια γερόντισσα –γερόντισσα για τα δεδομένα της εποχής, φυσικά– ακούραστη, δυνατή, αποφασιστική. Έχει τη σοφία της απλοϊκής γυναίκας του χωριού, που αν και αγράμματη ξέρει να «ορμηνεύει» το σωστό, να παίρνει κρίσιμες αποφάσεις για το μέλλον του εγγονού της. Την αγάπη της γι' αυτόν την εκδηλώνει με τις γεμάτες αυτοθυσία πράξεις της και όχι με λόγια. Η προσφώνηση ωστόσο με το θασίτικο υποκοριστικό «Γιαννούδ'» δείχνει απέραντη τρυφεράδα.

Ο παππούς Γιάννης σκιαγραφείται δίπλα της, υποταγμένος στη βούλησή της. Καλός, πρoός και μερακλής, αλλά «μπόσικος».

Κλασική μορφή μητριαρχίας.

Η άλλη πρωταγωνιστική μορφή είναι, φυσικά ο μικρός Γιάννης, που κρεμασμένος στη φουστάνα της γιαγιάς προσπαθεί να κατανοήσει τον κόσμο και δοκιμάζει τις δυνάμεις του με απόκοτες σκανδαλιές. Η αθωότητα και η αφελειά του, οι ανικανοποίητες απορίες του, φαιδρύνουν την καταθλιπτική ατμόσφαιρα της ορφάνιας και της φτώχειας.

Οι άλλες μορφές, γυναικείες κυρίως, κινούνται στο περιθώριο παρούσες, ωστόσο, σηματοδοτούν τη ζωή του μικρού Γιάννη, που ζει, μέσα στην άγνοια της ηλικίας, σ' ένα παράδεισο, τον οποίο όμως γρήγορα θα τον χάσει, «αν και τήρησε όλες τις εντολές που του δώσανε», θα διαπιστώσει με πίκρα στα χρόνια της ωριμότητάς του.

Στο μέσον περίπου του αφηγήματος θα συντελεστεί η ανατροπή. Η «περιπέτεια» (της αρχαίας τραγωδίας).

Με το κεφάλαιο που επιγράφεται «Οι αντάρτες» η αφήγηση κόβεται στα δύο. Εδώ τα γεγονότα της μεγάλης Ιστορίας, εισβάλλουν βίαια στη μικρή ιστορία του Γιάννη και τη σηματοδοτούν ανεξίτηλα.

Είναι η κακορίζικη χρονιά του 1949. «Είναι η ώρα του όξους και της χολής, η ώρα του αίματος και του θανάτου». Μπαίνουν αντάρτες στο νησί. Ο Εμφύλιος θα φέρει το μίσος και το φόβο. Τα καλντερίμια του χωριού θα βαφούν με αίμα. Τα στόματα κλείνουν ερμητικά. Οι απορίες του μικρού μένουν αναπάντητες. Η γιαγιά κρύβει τον πόνο της για τον χαμένο γιο της και δεν μιλάει, για να προφυλά-

ξει τον εγγονό της.

Η τραγικότητα των γεγονότων αμβλύνεται, καθώς περνάει μέσα από την αθώα ματιά του μικρού Γιάννη. Όλος ο Εμφύλιος μέσα σε ένα κεφάλαιο, δοσμένος με νηφαλιότητα και αντικειμενικότητα.

Το εύρημα του συγγραφέα να δώσει τα γεγονότα φιλτραρισμένα μέσα από την ανώριμη συνείδηση του 8χρονου αγοριού, τα απαλλάσσει από την εμπάθεια και την αγριότητα του φανατισμού, χωρίς αυτά να χάνουν όμως την τραγικότητά τους.

Από 'δω και πέρα η ζωή του μικρού Γιάννη αλλάζει ραγδαία. Αρχίζει η περιπλάνηση στις παιδοπόλεις της Μεγάλης Μητέρας, όπως αποκαλείται η Φρειδερίκη με καταφανή την ειρωνεία. Αρχίζει η πραγματική ορφάνια και η μοναξιά, αλλά και η γνωριμία του με τον έξω από το νησί του κόσμο και η σταδιακή πολιτική συνειδητοποίηση του. Η φοίτησή του στο Γυμνάσιο Καβάλας με ανέχεια και στερήσεις. Όμως η υπόσχεση που έδωσε μικρός στη γιαγιά του πραγματοποιείται. «Αμα τρανέψω, θα τα μάθω, μάνα, τα γράμματα».

Η γρια-Βενετιά κάνει ό,τι μπορεί για να συνηχίσει τις σπουδές του.

Στα τελευταία κεφάλαια, όπως αναφέρθηκε, η αφήγηση επιστρέφει στον παροντικό χρόνο. Ο αφηγητής στο Πήλιο και πάλι. Όμως ο άνεμος της μνήμης τον γυρνάει ξανά πίσω στα χρόνια των σπουδών και του στρατού, και πάντα και ακατάπαυστα στο βασανισμένο πρόσωπο της γιαγιάς, στην αρρώστια και, στο αγγέλιασμά της... «Εμέν' ο Χριστός έν' αδελφός μου... Στην καμπουρούδα μου έν' κρυμμένα και διπλωμένα τα δικά μου φτερά. Όταν έρθει η ώρα μου, μ' αυτά θα πετάξω στον ουρανό.».

Ο αφηγηματικός λόγος απλός, αληθινός, προκαλεί τη συγκίνηση, χωρίς να εκβιάζει το συναίσθημα και να εκτρέπεται σε μελοδραματισμούς.

Ο Γιάννης Ατζακάς είναι κάτοχος των εκφραστικών του μέσων, επιδέξιος μάστορας του γραπτού λόγου. Περιδιαβάξει διαχρονικά στους θησαυρούς της ελληνικής γραμματείας, από τον Όμηρο και τον Ηρόδοτο ως τον Παπαδιαμάντη και τον Αναγνωστάκη με την άνεση του λόγιου, και παράλληλα καταγράφει τον πλούτο της λαϊκής μας γλώσσας και παράδοσης με την αυθεντικότητα του λαϊκού ανθρώπου που έζησε και ένωσε το άρωμά τους.

Συμπερασματικά, θα ήθελα να πω πως τα *Διπλωμένα Φτερά* είναι ένα πολύ αξιόλογο και γοητευτικό βιβλίο, που η ανάγνωσή του φέρνει στην ψυχή εκείνη τη γλυκιά ευφορία που αισθάνεσαι, όταν αγγίζεις την αληθινή τέχνη.

Μαρία Καραβολάνη-Χουρμουζιάδου

διάσταση των ποιητών. Η έρευνα της Δώρας Μέντη φανερώνει το πόσο ανοιχτή παραμένει η έρευνα, όταν υπάρχει ο συστηματικός και ευαίσθητος ερευνητής, ακόμη και σε περιπτώσεις που έχουν πολλαπλώς συζητηθεί. Η εργασία της μελετητριας είναι ένα φωτεινό παράδειγμα.

Νομίζω πως γενική είναι η εντύπωση πως στη γλώσσα μας βρίσκεται κανείς πλήθος από τουρκικές λέξεις, ενώ λιγότερο γνωστή είναι η αντίστροφη εκδοχή της εισδοχής ελληνικών λέξεων στην τουρκική γλώσσα. Ο **Ηρακλής Μήλλας, διαμορφώνει έναν *Κατάλογο κοινών ελληνικών και τουρκικών λέξεων, εκφράσεων και παροιμιών* (εκδ. Παπαζήση, 2008). Λέξεις που συχνά έχουν προέλευση τη γαλλική ή την ιταλική γλώσσα, εκφράσεις και παροιμίες, που έχουν κοινό νοηματικό περιεχόμενο, χωρίς να ταυτίζονται ως προς το λεξιλόγιο. Το βιβλιαράκι αυτό χρησίμευσε διδακτικά από τον συγγραφέα για την πρώτη επαφή φοιτητών, Τούρκων και Ελλήνων, με τη γλώσσα του άλλου. Ωστόσο, το μικρό του σχήμα, δίνει τη δυνατότητα σε κάθε ταξιδιώτη να το έχει μαζί του. Όποιος επιθυμεί να κάνει μια πρώτη επαφή με τον «άλλο», θα βρει μέσα σ' αυτό τον κοινό τόπο της πολιτιστικής παράδοσής μας και μια πρώτη δυνατότητα επικοινωνίας.**

Ξαφνική αναγνωστική εμπειρία, γεμάτη φρεσκάδα, μια «ανάγνωση» του Σεφέρη, μέσα στο χρόνο της δημιουργικής του δράσης και μέσα στην αντιστοιχία των γραπτών του με τον ιστορικό

χρόνο είναι το βιβλίο *Ο Σεφέρης για νέους αναγνώστες* (φιλολογική επιμέλεια: **Ευριπίδης Γαραντούδης-Τάκης Καγιαλής**, ερευνητική συνεργασία: **Σάκης Σερέφας, Ερρίκος Σοφράς**, εκδ. Ίκαρος, 2008). Αν και απευθύνεται, κατά την άποψη των επιμελητών, σε αναγνώστες που για πρώτη φορά έρχονται σε επαφή με το έργο του Σεφέρη, το βιβλίο αυτό προσφέρει συγχρόνως ένα νέο, ανανεωμένο κοίταγμα στο έργο του. Ανθολογεί ποιήματα και συγκεντρώνει περικείμενα που δια φωτίζουν και δημιουργούν όρους για μια γόνιμη πρόσληψη υπό την έννοια της ανασύνθεσης του ήδη γνωστού υλικού.

Όταν κάποτε παίζαμε με τα στρατιωτάκια, ανάμεσα στους ένστολους κυκλοφορούσαν Ινδιάνοι, καουμπόηδες, αλλά και ειρηνικοί Εσκιμώοι. Τότε τον πόλεμο τον μαθαίναμε με μια αναγωγή στο παρελθόν. Τώρα τα παιδιά τον πόλεμο των μαθαίνουν μέσα από μια ακατάσχετη μελλοντολογία, που μιμείται «τον πόλεμο των άστρων». Μια εμπειρισταμένη μελέτη για τη σχέση του παιχνιδιού με τη στρατιωτική κουλτούρα, που βλέπει τα βιντεοπαιχνίδια να αλώνουν τις συνειδήσεις της νέας γενιάς και μέσα από αυτά αποκαλύπτει την προπαγάνδα του αμερικανικού ιμπεριαλισμού είναι το βιβλίο του **Ed Halter**, *Πόλεμος και βιντεοπαιχνίδια. Από τον Σουν Τζου στο Xbox* (μετάφραση: **Νεκτάριος Καλαϊτζής**, εκδ. Scripta, 2008).

ο χαρτοκόπτης

Οι κοινότητες του Κιθαιρώνα

Ανδρομάχη Οικονόμου, Φύση, τεχνολογία και κοινωνία στις ορεινές κοινότητες του Κιθαιρώνα, Οδυσσέας, Αθήνα 2007, σ. 216

Η παρούσα εργασία της Ανδρομάχης Οικονόμου, κύριας ερευνήτριας στο Κέντρο Λαογραφίας της Ακαδημίας Αθηνών, βασίζεται σε πρωτογενές υλικό πολυετούς επιτόπιας εργασίας στις ορεινές κοινότητες του Κιθαιρώνα: Βίλια, Ερυθρές και Δερβενοχώρια.

Βασικός στόχος της μελέτης είναι η ανάδειξη των τρόπων οικειοποίησης, από τις εν λόγω κοινότητες, των δεδομένων του φυσικού περιβάλλοντός τους και των φυσικών πόρων, τόσο υλικά όσο και συμβολικά.

Στο εισαγωγικό μέρος της εργασίας γίνεται αναφορά στους θεμελιωτές της πολιτισμικής οικολογίας (J. Steward, L. White), στον πολιτισμικό υλισμό του M. Harris, στους εκφραστές της σχολής του νέο-εξελικτισμού, M. Sahlin και E. Service, στην μαρξιστική ανθρωπολογία (M. Godelier, Cl. Meillassoux κ.ά) και στον Carl Ortwin Sauer, ιδρυτή της Σχολής του τοπίου.

Θεωρητική αφετηρία της μελέτης αποτελεί η θέση σύμφωνα με την οποία το δεδομένο φυσικό περιβάλλον μετασχηματίζεται σε κοινωνικό και πολιτιστικό, καθώς οι κοινωνίες «απαντούν» στις περιβαλλοντικές δεσμεύσεις με την ανάπτυξη της τεχνολογίας και της τεχνολογίας, με κοινωνικές στρατηγικές (δημο-

γραφικές, μεταναστευτικές, κοινωνικής κινητικότητας κ.ά), σε συνάφεια με τελετουργικές πρακτικές που αποτελούν την υλική έκφραση της συμβολικής διάστασης της φύσης.

Το βιβλίο αρθρώνεται στους εξής άξονες:

- Στα βασικά χαρακτηριστικά του φυσικού περιβάλλοντος και στην ιστορική συγκρότηση των κοινοτήτων.

- Στις βασικές μορφές χρήσης της δασικής γης (παραγωγή ρητίνης, ανθρακοποιία, υλοτομία, ασβεστοποιία).

- Στις κτηνοτροφικές στρατηγικές και πρακτικές.

- Στις προβιομηχανικές αγροτικές τεχνικές και στον γεωργικό εκμηχανισμό.

- Στις στρατηγικές διανομής και διεκδίκησης της γης, με πυρήνα τον οικιακό τρόπο παραγωγής.

- Στους τρόπους «ιεροποίησης» του φυσικού χώρου και στη συμβολική συγκρότηση των κοινοτήτων μέσω παραδοσιακών τελετουργικών εκδηλώσεων.

- Στις μεταλλαγές ένεκα του εκσυγχρονισμού τόσο στη χρήση της γης (οικοπεδοποίηση, τουρισμός), όσο και στο όλο αγροτικό τοπίο.

Από την όλη μελέτη θα επισημαίναμε ιδιαίτερα το κεφάλαιο σχετικά με τις παραδοσιακές πρακτικές εκμετάλλευσης του δασικού πλούτου. Η ανάλυσή τους επιτρέπει να αναδειχθεί το πλέγμα των συνεπειών της εγκατάλειψής τους και η κακοπάθεια εν γένει του δάσους, την οποία ιδιαίτερα φώτισαν οι φλόγες του τελευταίου δύστηνου καλοκαιριού.

Ελένη Κοβάνη

Περιοδικά που λάβαμε Περιοδικά που λάβαμε

Απόπλους. Σαμιακών Γραμμάτων & Τεχνών Περιήγηση 41-42 (Φθινόπωρο 2007).

Βιβλιογυλία. Τριμηνιαία έρευνα ιστορίας του βιβλίου, εικονογραφίας, αναδρομικής βιβλιογραφίας 119 (Ιάν.-Μάρ. 2008).

Η Δεξαμενή. Περιοδικό Λόγου και Τέχνης, Όργανο διαχρονικής έκφρασης και προβολής των Γραμμάτων της Κωνσταντινούπολης και του Μείζονος Ελληνισμού, εκδ. του Συνδέσμου των εν Αθήναις Μεγαλοσχιολικών 15-16 (Ιούνιος 2007).

Διαβάζω 482 (Φεβ. 2008): Θέατρο και εκπαίδευση, Αγορά παιδικού βιβλίου, Εκδότες, συγγραφείς, βιβλία 483 (Μάρ. 2008): Αφιέρωμα Μιχαήλ Μπουλγκάκοφ.

Εντευκτήριο 79 (Οκτ.-Δεκ. 2007): Η Ρουάντα

των βιασμών και του AIDS, Ξένη και ελληνική πεζογραφία και ποίηση, σχέδια του Πικάσο. **Η Κινστέρνα.** Περιοδικό Λόγου και Τέχνης της «Εταιρείας Μελέτης της καθ' ημάς Ανατολής» 12 (Δεκ. 2007).

Νέα Εστία 1.807 (Ιαν. 2008): 1.808 (Φεβ. 2008).

Παπαδιαμαντικά Τετράδια 8 (Πρωτοχρονιά 2008), εκδ. Δόμος, επιμελητής έκδοσης: Ν.Δ. Τριανταφυλλόπουλος.

Ο Πολίτης 161 (Δεκ. 2007).

Πόρφυρας 126 (Ιάν.-Μάρ. 2008): Αφιέρωμα στον Γιάννη Μαρκόπουλο.

Σύγχρονα θέματα. Τριμηνιαία Έκδοση Επιστημονικού Προβληματισμού και Παιδείας 99 (Οκτ.-Δεκ. 2007).

ΔΙΟΡΘΩΣΗ

Στο προηγούμενο τεύχος, στη σελίδα του βιβλίου, από την κριτική με τίτλο *Η αλήθεια του μοναχικού για το βιβλίο του Κωνσταντίνου Δ. Θανόπουλου, Πορεία αντίθετα. Η σύγκρουση για την προστασία της παλιάς Ξάνθης. Πολιτικό χρονικό*, παρελήφθη το όνομα του συντάκτη της κριτικής **Ν.Δ. Τριανταφυλλόπουλου**.

CD που ξεχωρίζουν

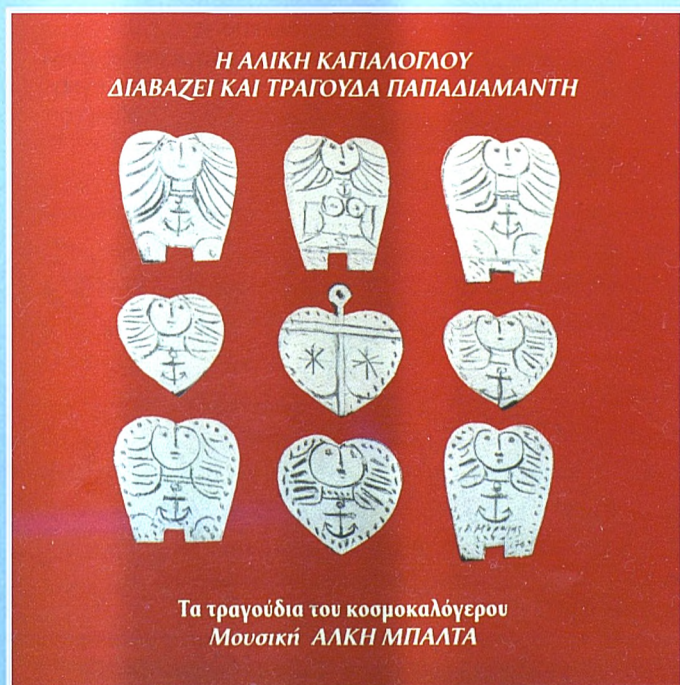

Ο έρωτας, η μοναξιά, η νοσταλγία...

Amalia Rodrigues τότε,
Fernando Pessoa τώρα
ή η άλλη όψη των fados

ΘΑΛΑΣΣΑ,
ΘΕΛΩ ΝΑ ΦΥΓΩ,
ΠΕΙΡΑΤΕΣ, ΠΑΡΤΕ ΜΕ ΜΑΖΙ ΣΑΣ,
Τ Α Ξ Ι Δ Ι Α !

Ένας ύμνος
στην ελευθερία του πνεύματος

Δισκογραφική εταιρεία:

Συν Αθηνά και χείρα κίνει

e-mail: alikikayaloglou@yahoo.gr

Αποκλειστική διακίνηση:

Metropolis Αθηνών – Θεσσαλονίκης – Κρήτης
Βιβλιοπωλείο Ελευθερουδάκης

✓ ΕΝΑ ΔΩΡΟ ΓΙΑ ΣΑΣ
✓ ΕΝΑ ΔΩΡΟ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΦΙΛΟΥΣ ΣΑΣ

ΑΙΜΟΣ

ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ ΒΑΛΚΑΝΙΚΗΣ ΠΟΙΗΣΗΣ

Η ποιητική ανθολογία Αίμος συγκεντρώνει τους σημαντικότερους ποιητές από την Αλβανία, τη Βοσνία-Ερζεγοβίνη, τη Βουλγαρία, την Ελλάδα, την π.Γ.Δ. της Μακεδονίας, τη Ρουμανία, τη Σερβία και το Μαυροβούνιο, χώρες οι οποίες συγκροτούν το μεγαλύτερο μέρος της ενότητας που οραματίστηκε ο Ρήγας. Αποσπάσματα από τον «Θούριο» του Ρήγα δημοσιεύονται στον τόμο και επίσης το «Τραγούδι του νεκρού αδελφού», στις παραλλαγές που υπάρχουν σε όλες τις γλώσσες των βαλκανικών λαών.

Παράλληλα, σε κάθε μία από τις επτά ενότητες περιλαμβάνεται συνοπτική εισαγωγή της λογοτεχνικής ιστορίας της περιόδου και ένα χρονολόγιο των κυριότερων ιστορικών γεγονότων κάθε χώρας κατά τον 19ο και 20ό αιώνα.

Οι επτά ποιητικές παραδόσεις συγκεντρώνονται σε επτά τόμους, που ο καθένας περιέχει το σύνολο των επιλεγμένων ποιημάτων, μεταφρασμένων στη γλώσσα κάθε τόμου. Η επιλογή πραγματοποιήθηκε από επιτροπές που συστήθηκαν σε κάθε μία από τις χώρες οι οποίες συμμετέχουν.

Κυκλοφόρησαν οι τόμοι στην αλβανική και βουλγαρική γλώσσα και τώρα κυκλοφορεί σε δεύτερη έκδοση ο τόμος στην ελληνική γλώσσα.

ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ
ΔΕΥΤΕΡΗ
ΕΚΔΟΣΗ

ΑΙΜΟΣ

ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ ΒΑΛΚΑΝΙΚΗΣ ΠΟΙΗΣΗΣ

ΑΘΗΝΑ 2006

ΦΙΛΟΙ ΤΟΥ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ ΑΝΤΙ

ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΕΣ ΤΟΥ ΑΝΤΙ:

Οι συνδρομητές του Αντί με έκπτωση 10% (συμπεριλαμβανομένων των εξόδων αποστολής για την Ελλάδα) μπορούν να αποκτήσουν την Ανθολογία ΑΙΜΟΣ.

Παραγγελίες: ΑΝΤΙ, Δημοχάρους 60, 115 21 Αθήνα,
τηλ: 210-7232713, φαξ: 210-7226107,
e-mail: chprou@otenet.gr

ΕΚΔΟΣΗ ΤΩΝ ΦΙΛΩΝ ΤΟΥ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ "ΑΝΤΙ" ΑΘΗΝΑ 2007

Σελίδες 552, τιμή πώλησης 40 ευρώ. Προεγγραφές - Παραγγελίες:

Τηλ.: 210-7232713, 210-7249300 fax: 210-7226107, e-mail: chprou@otenet.gr